

Utlämning

Del I

Betänkande av Utlämningsutredningen

Stockholm 2011

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2011:71

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Omslag: Elanders Sverige AB.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2011

ISBN 978-91-38-23640-6
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 15 oktober 2009 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå en reformerad utlämningslagstiftning och att överväga Sveriges antagande av protokollet av den 15 maj 2003 om ändring av 1977 års europeiska konvention om bekämpande av terrorism (dir. 2009:88).

Till särskild utredare förordnades hovrättslagmannen Krister Thelin.

Som sakkunnig i utredningen förordnades från och med den 6 november 2009 numera rådmannen jur. dr Karin Påle-Bartes.

Som experter i utredningen förordnades från och med den 3 december 2009 numera byråchefen vid Riksåklagaren Ola Löfgren, advokaten Thomas Olsson, professorn m.m. Per Ole Träskman och rätts-sakkunniga Karin Walberg (Justitiedepartementet).

Som sekreterare i utredningen anställdes från och med den 22 oktober 2009 hovrättsassessorn Anna Graninger.

Utredningen, som har antagit namnet Utlämningsutredningen (Ju 2009:16), överlämnar härmed betänkandet *Utlämning* (SOU 2011:71).

Uppdraget är härmed slutfört.

Genève i oktober 2011

Krister Thelin

/Anna Graninger

Innehåll

Del I

Sammanfattning	17
Summary	21
Författningsförslag	27
1 Förslag till lag (0000:00) om utlämning	27
2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	53
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.....	54
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling.....	56
5 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.....	58
6 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	60
7 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård	61

8	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt	63
9	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete	65
10	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete	67
11	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen	68
12	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder	72
13	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone.....	75
14	Förslag till lag om ändring i lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder	77
15	Förslag till förordning (0000:00) om utlämning.....	81
16	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:682) om behandling av personuppgifter inom kriminalvården.....	89
17	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:1178) om överlämnande till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder	90
1	Inledning.....	91
1.1	Utredningens uppdrag	91
1.2	Utredningens arbete	92
1.3	Disposition av betänkandet	93

Del A Gällande rätt

2	Introduktion till utlämningsrätten	97
2.1	Svensk utveckling på utlämningsområdet	97
2.2	Gällande svensk lagstiftning om utlämning	100
2.2.1	Inledning.....	100
2.2.2	Utlämningslagen	101
2.2.3	Utlämningsförordningen m.m.	105
2.2.4	Utvecklingen inom EU	108
2.2.5	Det nordiska samarbetet.....	114
3	Utlämningslagens förutsättningar för utlämning	119
3.1	Inledning	119
3.2	Förbudet mot utlämning av svenska medborgare.....	120
3.3	Kravet på dubbel straffbarhet, strafftrösklar och accessoriska brott.....	128
3.4	Förbudet mot utlämning för militära brott	140
3.5	Förbudet mot utlämning för politiska brott.....	144
3.6	Förbudet mot utlämning vid risk för svår förföljelse.....	161
3.7	Förbudet mot utlämning vid uppenbar oförenlighet med humanitetens krav	183
3.8	Krav på bevisning i skuldfrågan – dom eller häktningsbeslut i den ansökande staten	200
3.9	Principen om <i>ne bis in idem</i>	234
3.10	Preskription.....	242
3.11	Tillfälliga hinder mot utlämning	247
3.12	Specialitetsprincipen	254
3.13	Förbudet mot utlämning till extraordinär domstol.....	276
3.14	Förbudet mot utlämning vid risk för dödsstraff	279

3.15	Övriga villkor som kan uppställas vid beviljande av utlämning	283
3.16	Konkurrerande utlämningsframställningar	285
4	Utlämningslagens förfarande, beslutsordning och tvångsmedelsreglering.....	289
4.1	Inledning.....	289
4.2	Förfarande och beslutsordning	289
4.3	Tvångsmedel.....	302
4.3.1	Tvångsmedel i avvaktan på en framställning om utlämning.....	302
4.3.2	Tvångsmedel efter att framställning om utlämning inkommit	307
4.4	Särskilda regler för utlämning eller överlämnande till internationella tribunaler och domstolar	311
5	Utlämningsens förenlighet med Europakonventionen	313
5.1	Europakonventionens ställning i svensk rätt	313
5.2	Europakonventionens tillämpning på utlämningsrättens område – Europadomstolens praxis	317
5.3	Europakonventionens tillämpning på utlämningsrättens område – Högsta domstolens praxis	333
6	FN:s konventioner om mänskliga rättigheter	345
6.1	FN-konventionerna och deras ställning i svensk rätt	345
6.2	Den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.....	353
6.3	Tortyrkonventionen	358
6.4	Barnkonventionen.....	363

6.5	Folkmordskonventionen.....	367
6.6	Genèvekonventionen.....	369
7	Utlämningsärendenas omfattning	371
7.1	Inledning	371
7.2	Ärenden hos Riksåklagaren.....	373
7.2.1	Utlämning från Sverige.....	373
7.2.2	Utlämning till Sverige.....	375
7.3	Ärenden hos Högsta domstolen.....	377
7.4	Sammanfattning	380
8	Sverige som ansökande stat	381
9	Utländsk rätt	387
9.1	Inledning	387
9.2	Nordiska länder	387
9.2.1	Danmark.....	387
9.2.2	Finland.....	390
9.2.3	Norge.....	392
9.3	Länder inom EU	395
9.3.1	Frankrike	395
9.3.2	Storbritannien	397
9.3.3	Tyskland	401
9.4	Länder utom EU med vilka Sverige har verksamma utlämningsavtal	403
9.4.1	Australien	403
9.4.2	Kanada	408
9.4.3	USA	412
9.5	Vissa andra länder utom EU	417
9.5.1	Ryssland.....	417
9.5.2	Thailand	419
9.5.3	Turkiet	423
9.6	Sammanfattande kommentar	424

Del II

Del B Överväganden och förslag

10	Förutsättningar för utlämning	449
10.1	Inledning.....	449
10.2	Skyldighet att utlämna	450
	10.2.1 Nuvarande ordning och utgångspunkter	450
	10.2.2 Överväganden och förslag	452
10.3	Grundläggande villkor för utlämning	455
	10.3.1 Grundlagarna och andra lagar.....	455
	10.3.2 Strafftrösklar och krav på dubbel straffbarhet ..	459
	10.3.3 Krav på bevisning i skuldfrågan.....	467
	10.3.4 Utlämning av svenska medborgare	473
10.4	Hinder mot utlämning.....	494
	10.4.1 De internationella konventionernas om mänskliga rättigheter framtida genomslag i svensk utlämningsrätt	494
	10.4.2 Tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning	503
	10.4.3 Dödsstraff	509
	10.4.4 Förföljelse	514
	10.4.5 Humanitära skäl och straffmyndighet	517
	10.4.6 Rättvis rättegång.....	529
	10.4.7 Extraordinär domstol.....	534
	10.4.8 Immunitet och privilegier	538
	10.4.9 Villkor från annan stat i samband med tidigare överlämnande eller utlämning till Sverige.....	539
	10.4.10 Militära brott	541
	10.4.11 Politiska brott.....	545
	10.4.12 Hänsyn till utrikes- och säkerhetspolitik	559
	10.4.13 Preskription	562
	10.4.14 Inledd förundersökning eller väckt åtal samt tidigare dom eller beslut.....	570
	10.4.15 Beslut om utlämning eller överlämnande till annan stat, tribunal eller internationell domstol	576

10.5	Särskilda villkor för utlämning.....	577
10.5.1	Specialitetsprincipen och vidareutlämning.....	577
10.5.2	Övriga villkor.....	584
10.5.3	Garanti att villkor kommer att följas.....	586
11	En ny förfarandemodell.....	589
11.1	Inledning.....	589
11.2	Nuvarande ordning i sammanfattning.....	590
11.3	Allmänna utgångspunkter.....	591
11.3.1	Inledning.....	591
11.3.2	Ett överförande till allmän domstol.....	593
11.3.3	Omfattningen av domstolarnas prövning.....	594
11.3.4	Utlämningslagens vägransgrunder samt bevekelsegrunder och lämpligt beslutande organ.....	596
11.3.5	Ytterligare utgångspunkter för förfarandet.....	601
11.4	Fyra tänkbara förfarandalternativ.....	603
11.4.1	Interventionsmodellen.....	604
11.4.2	Domstolsvetomodellen.....	605
11.4.3	LIRB-modellen.....	608
11.4.4	Processförklaringsmodellen.....	613
12	Förfarandet.....	619
12.1	Inledning.....	619
12.2	Beslutande myndigheter.....	620
12.2.1	Nuvarande ordning.....	620
12.2.2	Överväganden och förslag.....	620
12.3	Utlämningsframställningen.....	624
12.3.1	Nuvarande ordning.....	624
12.3.2	Överväganden och förslag.....	625
12.4	Allmänt om utredningen, m.m.	630
12.4.1	Nuvarande ordning.....	630
12.4.2	Överväganden och förslag.....	630

12.5	Samtycke och medgivande.....	636
12.5.1	Nuvarande ordning	636
12.5.2	Överväganden och förslag	637
12.6	Tvångsmedel.....	642
12.6.1	Inledning	642
12.6.2	Tvångsmedel när en utlämningsframställning har gjorts	642
12.6.3	Tvångsmedel i avvaktan på en utlämningsframställning	653
12.7	Beslutsprocessen	663
12.7.1	Nuvarande ordning	663
12.7.2	Överväganden och förslag	664
12.8	Beslut vid konkurrerande framställningar	675
12.8.1	Nuvarande ordning	675
12.8.2	Överväganden och förslag	675
12.9	Allmänt om verkställigheten, m.m.....	680
12.9.1	Nuvarande ordning	680
12.9.2	Överväganden och förslag	681
12.10	Tillfälliga hinder mot utlämning vid svenskt intresse av lagföring eller straffverkställighet.....	693
12.10.1	Inledning	693
12.10.2	Nuvarande ordning	693
12.10.3	Överväganden och förslag	694
13	Överförande av verkställighet av en frihetsberövande påföljd till Sverige.....	707
13.1	Inledning.....	707
13.2	Nuvarande reglering om överförande av verkställighet av straff till Sverige	707
13.3	Överväganden och förslag	711
13.3.1	Utgångspunkter för en reglering om överförande av straffverkställighet	712
13.3.2	Beslutsförfarandet	712

14	Övriga frågor.....	717
14.1	Tillstånd till utvidgad utlämning och vidareutlämning ..	717
14.1.1	Nuvarande ordning.....	717
14.1.2	Överväganden och förslag.....	718
14.2	Transitering.....	720
14.2.1	Nuvarande ordning, m.m.	720
14.2.2	Överväganden och förslag.....	722
15	Tredje tilläggsprotokollet till den europeiska utlämningskonventionen den 13 december 1957	727
15.1	Bakgrund	727
15.2	Det huvudsakliga innehållet i tilläggsprotokollet	728
15.3	Överväganden och förslag.....	734
15.3.1	Sveriges tillträde till tilläggsprotokollet.....	734
15.3.2	Behov av bestämmelser i utlämningslagen, m.m.	735
16	Protokollet den 15 maj 2003 om ändring av Europarådets konvention om bekämpande av terrorism, m.m.....	757
16.1	Bakgrund	757
16.2	Det huvudsakliga innehållet i ändringsprotokollet.....	758
16.3	Överväganden och förslag.....	767
16.3.1	Sveriges tillträde till ändringsprotokollet	767
16.3.2	Förklaringar avseende politiska brott, m.m. – 1977 års terrorismkonvention och Europarådets konvention den 16 maj 2005 om förebyggande av terrorism	776
16.3.3	Behov av bestämmelser i utlämningslagen eller annan lag.....	786
17	Utlämning till Sverige.....	787
17.1	Inledning	787
17.2	Nuvarande ordning.....	787

17.3	Överväganden och förslag	789
18	Ändringar i vissa andra lagar.....	795
18.1	Lagarna om internationella brottmålsdomstolar.....	795
18.1.1	Inledning	795
18.1.2	Nuvarande ordning	796
18.1.3	Överväganden och förslag	797
18.2	Internationella verkställighetslagen	802
18.2.1	Inledning	802
18.2.2	Överväganden och förslag	803
19	Konsekvenser av förslagen, ikraftträdande m.m.	805
19.1	Konsekvenser av förslagen	805
19.1.1	Inledande anmärkningar	805
19.1.2	Ekonomiska konsekvenser	806
19.1.3	Förslagets betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	809
19.2	Ikraftträdande m.m.	810
Del C	Författningskommentarer	
20	Författningskommentarer	815
20.1	Förslaget till lag (0000:00) om utlämning	815
20.2	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	895
20.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.	896
20.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling	897
20.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom	898

20.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	899
20.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård	900
20.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt.....	900
20.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete	902
20.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete	903
20.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.....	903
20.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder	906
20.13	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone	908
20.14	Förslaget till lag om ändring i lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder	909
Litteraturförteckning		913

Bilagor

<i>Bilaga 1</i>	Kommittédirektiv 2009:88	915
<i>Bilaga 2</i>	Tredje tilläggsprotokollet till den europeiska utlämningskonventionen	935
<i>Bilaga 3</i>	Europeisk konvention om bekämpande av terrorism – i dess lydelse enligt protokollet den 15 maj 2003 om ändring av konventionen	947

Sammanfattning

Utredningens uppdrag har varit att göra en genomgripande översyn av lagen (1957:668) om utlämning för brott (*UtlämningsL*). I utredningens uppdrag har också ingått att följa arbetet med framtagandet av ett tredje tilläggsprotokoll till den europeiska utlämningskonventionen av den 13 december 1957 (*1957 års utlämningskonvention*) samt att överväga frågan om ratificering. Utredningen har vidare haft att ta ställning till om Sverige bör anta protokollet av den 15 maj 2003 om ändring av 1977 års europeiska konvention om bekämpande av terrorism. Utredningen har slutligen haft i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna som reglerar utlämning *till* Sverige enligt förordningen (1982:306) med vissa bestämmelser om utlämning för brott.

UtlämningsL, som har sina rötter i den första svenska utlämningslagen från 1913, har varit gällande sedan den 1 januari 1958 och bygger i allt väsentligt på den inom ramen för Europarådet framtagna 1957 års utlämningskonvention. Lagen innehåller regler om utlämning från Sverige till annan stat för lagföring eller straffverkställighet i samtliga de fall då utlämning begärs av en stat utanför Norden eller EU. Den innehåller dels ett antal avslagsgrunder, dels förfaranderegler. Översynen berör således inte den europeiska arresteringsorderlagen eller den ordning som gäller för de nordiska staterna, dvs. utredningens uppdrag rör enbart utlämningsfrågor som rör stater utanför EU och Norden.

Enligt UtlämningsL får en svensk medborgare inte utlämnas. För att utlämning ska få ske uppställs vidare krav på bl.a. dubbel straffbarhet, brottets svårhetsgrad eller frihetsstraffets längd och bevisningen i skuldfrågan. Möjligheterna att utlämna för ett brott som anses som militärt eller politiskt är starkt begränsade. Utlämning får vidare inte ske, om åtgärden innebär att den som begärs utlämnad riskerar att utsättas för förföljelse av allvarigare slag, eller om åtgärden skulle vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav. Om utläm-

ning beviljas, ska enligt UtlänningsL också vissa villkor uppställas. Den som utlämnas får inte, utan medgivande av regeringen i det särskilda fallet, åtalas eller straffas i den andra staten för annat brott som begåtts före utlämningen, än det som utlämningen avsåg (den s.k. *specialitetsprincipen*). Personen får inte heller utan sådant medgivande vidareutlämnas till annan stat. Villkor ska vidare som huvudregel ställas upp om att den som utlämnas inte får åtalas för det aktuella brottet vid en tillfällig eller extraordinär domstol och personen får inte heller straffas med döden.

Beslut om utlämning fattas av regeringen. Om den som begärs utlämnad inte samtycker till utlämningen, ska Högsta domstolen pröva om lagens förutsättningar för utlämning föreligger. Skulle Högsta domstolen finna att hinder mot utlämning föreligger, binder detta regeringen att inte utlämna. I övriga fall tillkommer en fri prövningsrätt regeringen. Detta innebär att regeringen, trots att samtliga lagens villkor för utlämning är uppfyllda, inte är förpliktad att utlämna. Föreligger ett giltigt utlämningsavtal mellan Sverige och den ansökande staten kan avtalet emellertid innebära att Sverige på folkrättslig grund, annat än rent undantagsvis, inte har rätt att vägra utlämning. Verksamma bilaterala avtal finns f.n. med Australien, Kanada och USA. Skälet till nuvarande ordning med regeringen som beslutsfattare är bl.a. den utrikes- och säkerhetspolitiska betydelse utlämningsärenden kan ha.

Antalet ärenden om utlämning *från* Sverige uppgår till högst 20 per år, medan antalet med begäran om utlämning *till* Sverige är ungefär hälften så stort, dvs. högst tio per år. Begäran om utlämning *från* Sverige har de senaste knappt tjugo åren i huvudsak kommit från övriga Europa, Turkiet och Kaukasus och i många fall, förutom från Ryssland, från stater i f.d. Sovjetunionen.

Utredningens utgångspunkter vid översynen har varit att utlämning från Sverige för lagföring eller straffverkställighet ska ske på ett sätt som är snabbt, rättssäkert och effektivt med beaktande av Sveriges folkrättsliga förpliktelser. Utredningen föreslår därvid en helt ny utlämningslag, där allmän domstol – med tingsrätten som första instans – avlastar regeringen och Högsta domstolen och fullt ut övertar rollen som beslutande organ i samtliga ärenden enligt lagen. Förutsättningarna och villkoren för utlämning bör i rättssäkerhetens intresse tydligt anges, liksom användningen av tvångsmedel i utlämningsärenden.

Ett överförande av beslutanderätten till allmän domstol har enligt utredningen flera fördelar. Det är lämpligare att ha ett mer ren-

odlat domstolsförfarande också i utlämningsärenden. I domstol kommer tvåpartsförfarandet jämte muntlighetsprincipen till naturligt uttryck, där en myndighet, i utlämningsärenden Åklagarmyndigheten, ställs mot den eftersökte, samtidigt som möjligheterna till insyn och öppenhet i processen också ökar. Det kan även antas att ett mer renodlat domstolsförfarande kan leda till en snabbare handläggning, utan att avkall görs på den enskildes rättssäkerhet. Ett domstolsförfarande, där prövningen inleds vid allmän underrätt och med möjlighet att överklaga till hovrätt och till Högsta domstolen (med sedvanligt krav på prövningstillstånd), innebär också en förstärkt rättssäkerhet för den enskilde i förhållande till nuvarande ordning, där domstolsprövning enbart görs i *en* instans.

Regeringen bör dock även framgent kunna ha full kontroll över de utlämningsärenden där svensk utrikes- och säkerhetspolitik gör sig gällande; i dag sker detta genom regeringens diskretionära prövnings- och beslutanderätt. Utredningen föreslår i denna del att regeringen, ända fram till dess att ett beslut om utlämning har verkställts, genom en *processförklaring* till domstolen ska kunna säkerställa att en utlämningsframställning inte bifalls. En regeringens processförklaring med hänvisning till utrikes- och säkerhetspolitik (till vilken sfär också militära och politiska brott ska hänföras) föreslås nämligen utgöra ett absolut utlämningshinder vid domstolsprövningen.

Genom en mera utförlig reglering av förutsättningarna och villkoren vid utlämning har skyddet för de mänskliga rättigheterna, bl.a. genom en uttrycklig hänvisning till Europakonventionen och barnets rättigheter, kunnat lyftas fram i den nya utlämningslagen. Utlämningshindren och förutsättningarna för utlämning är allmänt mera detaljerade, men bygger i allt väsentligt på de huvuddrag som nu gäller. Det innebär bl.a. en fortsatt särskild uppmärksamhet vid risk för dödsstraff, tortyr, förföljelse eller brister i rättegångsförfarandet i den ansökande staten.

Utlämnning av *svenska medborgare* är, som framgått, över huvud taget inte möjligt i nuvarande ordning. Utredningen föreslår här en uppmjukning av det absoluta förbudet. I en globaliserad värld framstår ett absolut förbud som otidsenligt och mindre tillfredsställande. Ett svenskt medborgarskap är inte heller ett utlämningshinder inom EU eller Norden. Sverige bör därför framgent i större utsträckning allmänt kunna medverka till beivrandet av brott med internationell anknytning genom att lagföring sker på den plats, där de processuella och praktiska förutsättningarna är de bästa. En svensk

medborgare som begått ett grovt brott eller bott en längre tid i ett annat land och där begått brott bör alltså inte kunna undgå lagföring enbart genom att bege sig till Sverige. Utlämning av svenska medborgare för *lagföring* föreslås därför, om förutsättningarna i övrigt föreligger, kunna ske på vissa villkor (bl.a. hänförliga till den svenske medborgarens anknytning till den andra staten och brottets svårhetsgrad) och med föreskrift att den svenske medborgaren efter lagföringen i det andra landet återförs till Sverige för att här verkställa ett eventuellt frihetsstraff, förutsatt att den dömde inte medger straffverkställighet i det landet. Utlämning av svenska medborgare för *straffverkställighet* föreslås däremot kunna ske enbart i den situationen, att den svenske medborgaren själv uttryckligen önskar avtjäna påföljden i den andra staten.

I syfte att allmänt förenkla och påskynda utlämningsförfarandet, huvudsakligen inom Europarådskretsen, i de fall där den som eftersöks för utlämning *samtycker* till utlämningen, föreslår utredningen att Sverige ska ratificera det tredje tilläggsprotokollet till 1957 års utlämningskonvention. Särskilda bestämmelser för ett sådant förenklat utlämningsförfarande föreslås i den nya utlämningslagen.

Den utformning som 1977 års europeiska konvention om bekämpande av *terrorism* fått enligt ändringsprotokollet av den 15 maj 2003 kan, enligt utredningens mening, förväntas leda till ett förbättrat utlämnings-samarbete när det gäller terrorismrelaterad brottslighet. Utredningen anser därför, att det är ett naturligt steg att Sverige också ratificerar ändringsprotokollet. Några särbestämmelser i utlämningslagen behövs inte enligt utredningen.

När det gäller utlämning *till* Sverige föreslår utredningen i huvudsak att nuvarande reglering i sak får bestå men redovisar också en helt ny överarbetad utlämningsförordning som komplement till den nya utlämningslagen.

Utredningens förslag till ett nytt utlämningsförfarande innebär således att de allmänna domstolarna tillförs en helt ny måltyp, samtidigt som utlämningsärendena till stor del avlastas Högsta domstolen och Regeringskansliet. Med hänsyn härtill är det utredningens bedömning att de nya förslagen är kostnadsneutrala.

Utredningen föreslår att den nya utlämningslagen och följändringar träder i kraft tidigast den 1 januari 2014.

Summary

The Commission's remit has been to carry out a comprehensive review of the Extradition for Criminal Offences Act (1957:668) (the *Extradition Act*). The remit also included monitoring the work to produce a third Additional Protocol to the European Convention on Extradition of 13 December 1957 and to consider the issue of ratification. Moreover, the Commission was required to take a position on whether Sweden should adopt the protocol of 15 May 2003, amending the 1977 European Convention on the Suppression of Terrorism. Finally, the Commission had the task of carrying out a review of the provisions governing extradition to Sweden under the Ordinance containing certain provisions on extradition for criminal offences (1982:306).

The Extradition Act, which has its roots in the first Swedish Extradition Act from 1913, has been in force since 1 January 1958 and is essentially based on the 1957 Convention on Extradition, which was drawn up within the framework of the Council of Europe. The Act contains rules on extradition from Sweden to another state for legal proceedings or the enforcement of a sentence in all cases in which extradition is requested by a state outside the Nordic region or the EU. It contains a number of grounds for rejecting an extradition request and rules of procedure. The review is thus not concerned with the European Arrest Warrant Act or the procedures that apply to Nordic states; in other words, the Commission's remit only concerns extradition issues involving states outside the EU or the Nordic region.

Under the Extradition Act, a Swedish citizen may not be extradited. For an extradition to be possible, there are additional requirements concerning dual criminality, the gravity of the offence or the length of imprisonment, and proof of guilt. The possibilities of extraditing individuals for offences that are considered to be of a military or political nature are extremely limited. Moreover, extra-

dition is not permitted, if this would mean that the person whose extradition is requested risks being subjected to serious persecution, or if this otherwise would be in violation of human rights. If extradition is approved, the Extradition Act requires that certain conditions are also met. The person who is extradited may not be prosecuted or punished in the other state for any other offence committed prior to extradition (the '*rule of speciality*') without the consent of the Government in the particular case. Nor may the person be re-extradited to another state without the consent of the Government. In addition, as a general rule, the conditions must be set that the person who is extradited may not be prosecuted for the offence in question in a temporary or extraordinary court, nor may the person be subject to capital punishment.

Decisions on extradition are taken by the Government. If the person, whose extradition is requested, does not consent to extradition, the Supreme Court must examine whether there are legal grounds for extradition. If the Supreme Court rules that there is an impediment to extradition, the Government is bound not to extradite. In other cases, the Government has full discretionary powers. This means that the Government is not obliged to extradite, even if all of the legal conditions for extradition are met. However, if there is a valid extradition agreement between Sweden and the requesting state, the agreement may mean that Sweden, on the basis of international law and other than in exceptional cases, does not have the right to refuse extradition. Bilateral agreements are currently in force with Australia, Canada and the United States. The reason for the current system with the Government as decision-maker is that extradition cases can have a bearing on foreign and security policy, which is the sole responsibility of the Government.

The number of cases of extradition *from* Sweden is at the most 20 per year, whereas the number of cases of requests for extradition *to* Sweden is about half that, i.e. a maximum of ten per year. In the past twenty years or so, requests for extradition *from* Sweden have primarily come from the rest of Europe, Turkey and the Caucasus, and in many cases from Russia and other former parts of the Soviet Union.

The Commission's point of departure for the review was that extradition from Sweden for legal proceedings or the enforcement of a sentence must occur in a speedy, legally secure and efficient way, with due consideration paid to Sweden's obligations under international law. In this connection, the Commission proposes a

completely new Extradition Act, whereby the general courts – with the district court as the first instance – alleviate the Government and the Supreme Court and fully takes on the role as decision-making body in all cases under the Act. In the interest of legal security, the circumstances and conditions of extradition should be clearly stated, as should the use of coercive measures in extradition cases.

In the Commission's view, a transfer of the right of decision to the general courts has several advantages. It is more appropriate that extradition cases are dealt with in proceedings that are strictly of a judicial nature. In a court of law, the two-party procedure and the oral principle are a natural part, with a public authority – the Swedish Prosecution Authority in extradition cases – confronting the person in question. At the same time, the process offers greater opportunities for insight and transparency. It may also be assumed that proceedings that are strictly of a judicial nature could lead to a quicker processing, without compromising the legal rights of the individual. Court proceedings, whereby an examination begins in a general lower court and there is the possibility to appeal to the court of appeal and the Supreme Court (with the customary requirement that leave to appeal is granted), also provide better legal security for the individual compared with the current situation, where a court examination takes place in just *one* court.

However, the Government should also henceforth have full control over extradition cases where Swedish foreign and security policy is concerned. This currently follows from the Government's discretionary right of review and right of decision. Here, the Commission proposes that the Government should be able – through a *procedural declaration* to the court – to guarantee that a request for extradition is not approved right up until an extradition order has been enforced. It is proposed that a procedural declaration from the Government with reference to foreign and security policy (an area under which military and political crimes should also fall) should represent an absolute impediment to extradition in a judicial examination.

Thanks to a more comprehensive regulation of the circumstances and conditions for extradition, it has been possible to better highlight protection of human rights in the new Extradition Act, e.g. by referring explicitly to the European Convention and the Rights of the Child. The impediments to extradition and the conditions for extradition are, in the Commission's proposal, generally explained

in greater detail, but they are essentially based on the main features of the present law. This means that special attention is still given to the risk of capital punishment, torture, persecution or to due process concerns in the requesting state.

As already stated, the extradition of *Swedish citizens* is not at all possible under the current regulations. The Commission proposes a relaxation of the absolute ban. In the present globalised world, an absolute ban seems out-dated and not very satisfactory. Swedish citizenship is not an impediment to extradition within the EU or the Nordic region either. Henceforth, Sweden should therefore be in a better position to contribute to legal proceedings being initiated for crimes of an international nature by ensuring that legal action is taken in the place where the procedural and practical conditions are best. A Swedish citizen who has committed a serious crime or lived for a long time in another country and committed a crime there should therefore not be able to avoid being subject to legal action simply by travelling to Sweden. It is therefore proposed that the extradition of Swedish citizens for the purpose of *legal action* be possible under certain conditions (including considerations of the Swedish citizen's links to the other state and the seriousness of the crime), as long as other general conditions are met and on the express condition, that the Swedish citizen is returned to Sweden, following legal proceedings in the other country, so that a penal sentence can be enforced here, provided that the convicted person does not consent to the enforcement of the sentence in the country in question. However, the Commission proposes that extradition of Swedish citizens for the *enforcement of a sentence* should only be possible in situations where the Swedish citizen has explicitly consented to serve the sentence in the other state.

For the purpose of generally simplifying and speeding up the extradition procedure – mainly between countries in the Council of Europe and in cases where the person whose extradition is requested has *consented* to extradition – the Commission proposes that Sweden ratify the third Additional Protocol to the 1957 Convention on Extradition. Special provisions for this kind of simplified extradition procedure are also proposed in the new Extradition Act.

In the Commission's view, the amending protocol of 15 May 2003 to the 1977 European Convention on the Suppression of *Terrorism* can be expected to result in improved extradition cooperation concerning terrorism-related crime. The Commission, therefore, considers that it is a natural step for Sweden to also

ratify the protocol. The Commission does not consider that any special provisions are needed in the Extradition Act in this respect.

Where extradition *to* Sweden is concerned, the Commission essentially proposes that the current regulation remains in place in substance, but it has also provided a completely new and revised Extradition Ordinance as a supplement to the new Extradition Act.

The Commission's proposal for a new extradition procedure thus entails that the general courts are given responsibility for a completely new type of cases, while the Supreme Court and the Government Offices are relieved of a large part of the present responsibility for extradition cases. In view of this, the Commission finds that its new proposals will be cost-neutral.

The Commission suggests that the new Extradition Act and the consequential amendments enter into force at the earliest on 1 January 2014.

Författningsförslag

1 Förslag till lag (0000:00) om utlämning

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Denna lag ska tillämpas då en stat (*ansökande stat*) begär någon som är eftersökt för utlämning (*den eftersökte*) utlämnad från Sverige på grund av brott.

I 10 kap. 2 § finns vissa bestämmelser som gäller då Sverige är ansökande stat.

Lagen gäller inte, om lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder eller lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder är tillämplig i förhållande till ansökande stat.

2 § Regeringen meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av denna lag.

2 kap. Grundläggande villkor för utlämning

Inledande bestämmelse

1 § En eftersökt, som i den ansökande staten är misstänkt, tilltalad eller dömd för en där straffbelagd gärning, ska, om personen anträffas i Sverige och annat inte följer av denna eller annan lag, för *lagföring* eller *verkställighet av en frihetsberövande påföljd* utlämnas till den ansökande staten.

Strafftrösklar och krav på dubbel straffbarhet

2 § Utlämning får beviljas endast för en gärning som enligt svensk lag motsvarar brott, för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Om utlämning beviljas för en sådan gärning som avses i första stycket, får utlämning dock samtidigt beviljas även för annan gärning som motsvarar brott enligt svensk lag.

Avser utlämningen *verkställighet av en frihetsberövande påföljd*, krävs, förutom vad som anges i första eller andra stycket, att en frihetsberövande påföljd i minst fyra månader har dömts ut, ensamt eller som gemensam påföljd för flera gärningar, och att minst fyra månader av påföljden återstår att verkställa.

Krav på utredningen

3 § Utlämning för *verkställighet av en frihetsberövande påföljd* får beviljas, endast om den dom, enligt vilken påföljden dömts ut, stöds av utredningen och i övrigt i allt väsentligt framstår som riktig.

När det följer av ett utlämningsavtal mellan Sverige och den ansökande staten, får utlämning dock beviljas för *verkställighet av en frihetsberövande påföljd* enligt en dom, vilken har meddelats av en behörig domstol, om det inte i det särskilda fallet framgår att domen är uppenbart oriktig.

4 § Utlämning för *lagföring* får beviljas, endast om framställningen grundas på ett beslut om häktning, vilket har meddelats av en behörig myndighet i den ansökande staten, och det föreligger sannolika skäl för att den eftersökte har begått gärningen. I fråga om gärning, för vilken utlämning kan ske enligt 2 § andra stycket, får dock framställningen i denna del grundas på annan utredning.

När det följer av ett utlämningsavtal mellan Sverige och den ansökande staten, får utlämning för *lagföring* dock beviljas enligt ett beslut om häktning, vilket har meddelats av en behörig domstol, om det inte i det särskilda fallet framgår att häktningsbeslutet är uppenbart oriktigt.

Svensk medborgare

5 § En eftersökt som är svensk medborgare får utlämnas för *lagföring* enligt denna lag, endast om möjligheterna till lagföring i Sverige bedöms vara avsevärt sämre än i den ansökande staten och

1. denne vid tiden för gärningen sedan minst fem år stadigvarande har vistats i den ansökande staten och alltjämt har en anknytning dit,

2. enligt egen önskan är medborgare också i den ansökande staten, eller

3. den gärning för vilken utlämning begärs motsvarar brott, för vilket enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer.

Har gärningen i sin helhet begåtts i Sverige, får utlämning beviljas, endast om gärningen innefattar medverkan till ett brott som begåtts utom riket eller om utlämning beviljas även för en annan gärning som begåtts utom riket.

Av 4 kap. 2 § 4 framgår att, som villkor för utlämning av en eftersökt som är svensk medborgare ska ställas att denne ska återföras till Sverige för verkställighet av en frihetsberövande påföljd i anledning av brottet, såvida inte den eftersökte samtycker till att verkställighet i stället sker i den ansökande staten.

6 § En eftersökt som är svensk medborgare får utlämnas för *verkställighet av en frihetsberövande påföljd* enligt denna lag, endast om denne samtycker till utlämning.

3 kap. Hinder mot utlämning

Straffmyndighet

1 § Utlämning får inte beviljas för en gärning som den eftersökte begått, innan denne fyllt femton år.

Europakonventionen

2 § Utlämning får inte beviljas, om det skulle strida mot den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna eller de tilläggsprotokoll till konventionen som gäller som lag här i landet.

Tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

3 § Utlämning får inte beviljas, om det finns risk för att den eftersökte i den ansökande staten, eller i annan stat till vilken det finns risk för att den eftersökte vidareändas från den ansökande staten, kommer att bli utsatt för *tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning*.

Dödsstraff

4 § Utlämning får inte beviljas, om den eftersökte riskerar att dömas till *dödsstraff* för det brott som utlämningen avser eller har dömts till sådant straff och det föreligger risk att straffet verkställs.

Av 4 kap. 2 § 1 framgår att, om dödsstraff är föreskrivet enligt lagstiftningen i den ansökande staten för det brott som utlämningen avser, ska som villkor för utlämning uppställas, att sådant straff inte får utdömas eller verkställas, såvida det har utdömts.

Förföljelse

5 § Utlämning får inte beviljas av en eftersökt som på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp löper *risk att utsättas för förföljelse* i den ansökande staten. Utlämning får inte heller beviljas, om det finns risk för att den eftersökte vidareändas från den ansökande staten till en stat, där denne riskerar sådan förföljelse.

Förbud mot utlämning enligt första stycket gäller oberoende av om det är myndigheter i den ansökande staten, eller i stat till vilken den eftersökte riskerar att vidareändas, som är direkt ansvariga för att den eftersökte riskerar att utsättas för angiven förföljelse eller om myndigheterna i dessa stater inte bedöms kunna erbjuda tillräckligt skydd mot förföljelse från enskilda.

Humanitära skäl

6 § Utlämning får inte beviljas, om det på grund av den eftersöktes ålder, hälsotillstånd, familjeliv eller övriga personliga förhållanden, av *humanitära skäl* vore uppenbart oskäligt att utlämna.

I alla utlämningsärenden som rör *den som är under arton år* ska särskilt beaktas vad hänsynen till den unges hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver.

Avser framställningen utlämning för *lagföring* och kan hinder mot utlämning enligt första stycket inte anses föreligga, om den eftersökte återförs till Sverige för verkställighet här i landet av en frihetsberövande påföljd i anledning av brottet, får utlämning dock beviljas, på villkor enligt 4 kap. 2 § 2 om att sådant återförande sker efter utlämning och lagföring i den ansökande staten.

Rättvis rättegång

7 § Utlämning får inte beviljas, om det framgår att den eftersökte har dömts eller riskerar att dömas utan att grundläggande krav på en *rättvis rättegång* är tillgodosedda.

Utevarodom

8 § Utlämning får inte beviljas för verkställighet av en dom som meddelats utan att den eftersökte har varit personligen närvarande vid förhandling i saken inför domstol, om inte den eftersöktes rätt att försvara sig ändå kan anses ha blivit tillräckligt tillgodosedd.

Utlämning får dock beviljas utan hinder av första stycket, på villkor enligt 4 kap. 2 § 3, att den eftersökte ska ha rätt till en förnyad förhandling i saken inför domstol, vid vilken dennes rätt att försvara sig blir tillräckligt tillgodosedd.

Extraordinär domstol

9 § Utlämning får inte beviljas, om den eftersökte riskerar att ställas inför en domstol, vilken särskilt inrättats för att handlägga ett mål mot denne eller som annars inrättats för ett visst mål eller i övrigt är av extraordinärt slag. Utlämning får inte heller beviljas för verkställighet av en dom som meddelats av en sådan domstol.

Som sådan extraordinär domstol som avses i första stycket ska inte anses domstol som inrättats med stöd från Förenta Nationerna eller annan domstol i enlighet med vad regeringen tillkännagivit.

Immunitet och privilegier

10 § Utlämning får inte beviljas, om det skulle strida mot bestämmelser om immunitet och privilegier enligt lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall eller mot annan sådan lag.

Villkor vid tidigare utlämning eller överlämnande

11 § Utlämning får inte beviljas, om den enligt 2 kap. 8 § andra stycket brottsbalken skulle strida mot ett villkor som har uppställts vid utlämning eller överlämnande till Sverige.

Politiska och militära brott samt hänsyn till utrikes- och säkerhetspolitik

12 § Utlämning får inte beviljas, om regeringen avgett förklaring att utlämningsframställningen av hänsyn till rikets *utrikes- eller säkerhetspolitik* eller att den avser *politiskt* eller *militärt brott* inte ska beviljas.

Beslut om utlämning eller överlämnande till annan stat, tribunal eller internationell domstol

13 § Utlämning får inte beviljas, om den eftersökte enligt 6 kap. 9 eller 10 § ska utlämnas eller överlämnas till en annan stat eller till en tribunal eller internationell domstol.

Hinder avseende viss gärning

Preskription

14 § Utlämning för viss gärning får inte beviljas, om påföljd för gärningen skulle ha bortfallit på grund av preskription eller inte längre skulle kunna ha dömts ut enligt svensk lag, med beaktande även av

rättsverkan av åtgärder som vidtagits i den ansökande staten, såvida motsvarande åtgärder hade vidtagits i Sverige inom ramen för en här pågående brottsutredning.

Vid bedömningen enligt första stycket ska, lika med åtgärd som avses i 35 kap. 1 § första stycket brottsbalken, anses att den eftersökte erhållit del av framställning om utlämning för brottet.

Inledd förundersökning eller väckt åtal

15 § Utlämning för viss gärning får inte beviljas, om förundersökning har inletts eller åtal väckts i Sverige för gärningen och lagföringen därför inte bör ske i den ansökande staten, såvida inte Åklagarmyndigheten medger det.

Tidigare dom eller beslut

16 § Utlämning för viss gärning får inte beviljas, om

1. gärningen har prövats genom lagakraftvunnen dom i Sverige,
2. gärningen omfattas av nåd eller annat beslut enligt 12 kap. 9 §
regeringsformen,

3. det enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan lag har meddelats beslut att inte åtala för gärningen,
eller

4. gärningen har prövats genom lagakraftvunnen dom i en annan stat än den ansökande staten och gärningen har begåtts i den först nämnda staten eller denna stat har tillträtt den europeiska utlämningskonventionen den 13 december 1957 eller en överenskommelse som avses i 2 kap. 5 a § fjärde stycket brottsbalken eller denna stat har slutit särskilt avtal med Sverige om utlämning för brott, och

a. den eftersökte har frikänts från ansvar,
b. den eftersökte har förklarats skyldig till gärningen utan att påföljd har ådömts,

c. ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller

d. ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den stat där domen meddelats.

Första stycket 4 gäller inte i fråga om gärning, som har begåtts i den ansökande staten eller mot denna stat eller menighet eller allmän inrättning i den staten, eller brott, som avses i 2 kap. 3 § 6 eller

7 brottsbalken, såvida inte lagföringen har skett på begäran av den ansökande staten eller efter det att den eftersökte har utlämnats från denna stat för lagföring.

4 kap. Särskilda villkor för utlämning

Specialitetsprincipen m.m.

1 § För bifall till en framställning om utlämning ska uppställas villkor, att den eftersökte får lagföras eller straffas i den ansökande staten för annan gärning, än den som omfattas av utlämningen och som begåtts före utlämningen, eller får för sådan gärning vidareutlämnas till annan stat, endast om

1. särskilt tillstånd enligt vad som anges i 7 kap. 10 eller 11 § lämnats,

2. den eftersökte frivilligt kvarstannat i den ansökande staten mer än 30 dagar efter att rättegång hållits eller utdömd påföljd verkställts avseende den gärning för vilken utlämning skett,

3. den eftersökte frivilligt återvänt till den ansökande staten efter att ha lämnat den,

4. den eftersökte, när det gäller ytterligare lagföring eller straffverkställighet i den ansökande staten, enligt 5 kap. 5 § lämnat sitt medgivande till det, eller

5. den eftersökte, när detta följer av ett utlämningsavtal mellan Sverige och den ansökande staten, efter att ha utlämnats, vid domstol eller annan behörig rättslig myndighet i den ansökande staten, har lämnat sitt medgivande till det.

Övriga villkor

2 § För bifall till en framställning om utlämning ska i tillämpliga delar uppställas villkor, att den eftersökte

1. inte får dömas till dödsstraff, om sådant straff enligt lagstiftningen i den ansökande staten är föreskrivet för det brott som utlämningen avser, eller att sådant straff inte får verkställas, såvida det har utdömts,

2. ska återföras till Sverige för verkställighet här i landet av en frihetsberövande påföljd i anledning av brottet, om det är påkallat av humanitära skäl enligt 3 kap. 6 § tredje stycket,

3. ska ha rätt till en förnyad förhandling i saken inför domstol, vid vilken dennes rätt att försvara sig blir tillräckligt tillgodosedd, om utlämningsframställningen grundar sig på en utevarodom som utgör hinder mot utlämning enligt 3 kap. 8 § första stycket,

4. om denne är svensk medborgare, ska återföras till Sverige för verkställighet här i landet av en frihetsberövande påföljd i anledning av brottet, såvida inte den eftersökte samtycker till att verkställighet i stället sker i den ansökande staten, och

5. ska återföras till Sverige efter viss rättegångs avslutande eller viss straffverkställighet enligt 7 kap. 2 § fjärde stycket.

Garanti att villkor kommer att följas

3 § Utlämning får beviljas, endast om den ansökande staten lämnat tillfredsställande garantier för att de villkor som uppställs enligt 1 och 2 §§ kommer att följas.

5 kap. Det inledande förfarandet

Utlämningsframställningen

1 § En framställning om utlämning ska göras skriftligen hos Justitiedepartementet.

Till framställningen ska bifogas kopia av häktningsbeslut eller dom som åberopas eller, i fall som avses i 2 kap. 2 § andra stycket, annan utredning på vilken framställningen grundas. Om det inte framgår av nämnda handlingar, bör uppgifter lämnas om

1. den eftersöktes identitet och nationalitet,

2. den brottsliga gärningen, med angivande av tid och plats för denna, en beskrivning av omständigheterna kring gärningen och den eftersöktes delaktighet i den,

3. gärningens beskaffenhet i övrigt och dess rättsliga rubricering samt tillämpliga straffbestämmelser,

4. tillämpliga bestämmelser om preskription och preskriptionsavbrott,

5. när framställningen avser utlämning för verkställighet av en frihetsberövande påföljd, huruvida dels någon del av påföljden redan har verkställts, dels denna dömts ut i en sådan utevarodom som avses i 2 kap. 8 §, och

6. om möjligt, andra rättsliga konsekvenser av gärningen.

Utredningen

2 § Om utlämningsframställningen inte avslås enligt 6 kap. 1 § andra stycket, ska denna lämnas över till Åklagarmyndigheten.

3 § Åklagaren ska utreda om det finns förutsättningar för utlämning från Sverige. När den eftersökte är svensk medborgare eller under arton år och utlämning begärs för lagföring, ska det dessutom utredas om lagföringen kan ske i Sverige. Om det under utredningen framkommer omständigheter som innebär att det kan antas vara fråga om politiskt eller militärt brott ska åklagaren utan dröjsmål informera Justitiedepartementet härom. Anser åklagaren att det på annan grund kan finnas skäl för regeringen att avge processförklaring enligt 3 kap. 12 §, ska åklagaren även informera Justitiedepartementet härom utan dröjsmål.

Vid utredningen tillämpas bestämmelserna om förundersökning i brottmål, om inte annat sägs i denna lag.

Utredningen ska bedrivas skyndsamt.

Offentlig försvarare

4 § En offentlig försvarare ska förordnas, om den eftersökte begär det, är under arton år eller i övrigt bedöms vara i behov av en försvarare.

Samtycke och medgivande

5 § Den eftersökte ska, så snart det kan ske, tillfrågas om denne samtycker till att utlämnas och om denne medger att, utan att prövning om tillstånd enligt 7 kap. 10 § 1 görs, i den ansökande staten lagföras eller straffas för gärningar, vilka har begåtts före utlämningen men inte omfattas av utlämningsframställningen. Är den eftersökte svensk medborgare ska denne vidare tillfrågas om denne samtycker till att verkställighet av en frihetsberövande påföljd sker i den ansökande staten. Den eftersökte ska upplysas om innebörden av att samtycke och medgivande lämnas.

Ett samtycke eller medgivande ska lämnas inför åklagare.

En återkallelse av ett samtycke ska beaktas, om den görs innan beslut i frågan om utlämning har meddelats. En återkallelse av ett

medgivande ska beaktas, om den görs innan beslut om utlämning har verkställts.

Tvångsmedel

När en utlämningsframställning gjorts

6 § När en framställning om utlämning gjorts och det kan antas att förutsättningar för utlämning föreligger, ska den eftersökte anhållas av åklagaren, om det finns risk för att den eftersökte avviker eller på annat sätt undandrar sig en utlämning eller genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar utredningen av en gärning som omfattas av utlämningsframställningen.

Den som inte har fyllt arton år får anhållas endast om det finns synnerliga skäl.

Om det finns skäl för anhållande enligt första eller andra stycket men det är tillräckligt att den eftersökte meddelas ett reseförbud eller att det föreskrivs en anmälningsskyldighet, ska en sådan åtgärd beslutas i stället för anhållande. I fall som avses i 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken ska övervakning ersätta ett anhållande.

Om det finns skäl för anhållande enligt första eller andra stycket, får en polisman eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen i brådskande fall även utan ett anhållningsbeslut gripa den eftersökte.

7 § När någon har gripits, anhållits, meddelats reseförbud, anmälningsskyldighet eller övervakning, tillämpas, utöver vad som framgår av 6 §, samma regler som vid motsvarande åtgärd under en svensk förundersökning. I 14 § finns särskilda bestämmelser om tidsfrister för åklagarens framställning till rätten om häktning av den som anhållits i avvaktan på en framställning om utlämning och för rättens efterföljande förhandling i frågan.

För rättens beslut om häktning gäller de förutsättningar som enligt 6 § gäller för anhållande. Vad som sägs i rättegångsbalken om tid för väckande av åtal ska inte tillämpas.

Föreligger sådant tillfälligt hinder mot verkställighet som avses i 7 kap. 2 §, gäller rättens beslut om häktning inte under tid, då den eftersökte med anledning av misstanke om brottslig gärning som där avses är berövad friheten som anhållen eller häktad eller verkställer fängelsestraff eller annan frihetsberövande påföljd.

Ett beslut om anhållande eller häktning ska upphävas, om ett fortsatt frihetsberövande skulle vara oskäligt med hänsyn till den tid frihetsberövandet har pågått och den påföljd som har utdömts eller som kan komma att dömas ut, om den eftersökte döms för gärningen.

8 § Innehåller en utlämningsframställning en ansökan om beslag tillämpas i den delen bestämmelserna i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Om det påträffas sådana föremål som på grund av den uppgivna gärningen skulle kunna tas i beslag och överlämnas enligt 4 kap. 19 § lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, får föremålen även utan en särskild ansökan tas i beslag genom beslut av åklagaren eller den som griper den eftersökte.

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning göras för att söka efter föremål som får tas i beslag. Förordnande om sådan tvångsåtgärd meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen göra husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning även utan ett sådant förordnande.

I avvaktan på en utlämningsframställning

9 § Den som i en annan stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, får på begäran av behörig myndighet i den andra staten eller med anledning av en där utfärdad efterlysning, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag får också ske i sådant fall. Att övervakning i vissa fall ska ersätta ett anhållande framgår av 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken.

Om det finns skäl för anhållande enligt första stycket, får en polisman eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen i brådskande fall även utan ett anhållningsbeslut gripa den eftersökte.

I samband med att den eftersökte frihetsberövas får husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning göras för att söka efter föremål som får tas i beslag. Förordnande om sådan tvångsåtgärd meddelas av åklagaren. Om det är fara i dröjsmål får en polisman eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen göra hus-

rannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning även utan ett sådant förordnande.

10 § När åklagaren enligt 9 § beslutat om anhållande ska denne inom den tid som anges i 24 kap. 12 § rättegångsbalken göra framställning till rätten om prövning av åtgärden och av de beslut om restriktioner enligt häkteslagen (2010:611) som kan föreligga. Rätten ska hålla förhandling i frågan inom den tid som anges i 24 kap. 13 § rättegångsbalken.

När åklagaren enligt 9 § beslutat om reseförbud, anmälningsskyldighet eller övervakning, får den som är underkastad åtgärden begära rättens prövning av den. När en sådan begäran kommit in till rätten ska rätten hålla förhandling i frågan inom den tid som anges i 25 kap. 5 § rättegångsbalken.

För handläggningen vid rätten gäller vad som är föreskrivet om häktningförhandling.

11 § Om rätten, vid prövning enligt 10 §, beslutar att anhållandet, reseförbudet, anmälningsskyldigheten eller övervakningen ska bestå, eller ersätter ett av de angivna tvångsmedlen med ett annat av dem, ska rätten samtidigt bestämma inom viken tid den andra staten ska komma in med en framställning om utlämning. Denna tid får inte vara längre än fyrtio dagar från den dag då den eftersökte anhölls eller reseförbud, anmälningsskyldighet eller övervakning meddelades enligt 9 §.

När åklagaren beslutat om reseförbud, anmälningsskyldighet eller övervakning, ska denne, om den person som underkastats åtgärden inte omedelbart begär rättens prövning av den, inom den tid som i 24 kap. 12 § rättegångsbalken anges för häktningsframställning, göra framställning till rätten om bestämmande av sådan tid som anges i första stycket för inkommande av utlämningsframställning. Rätten ska meddela beslut i frågan utan dröjsmål och senast på andra dagen efter den då åklagarens framställning inkom. Har den som är underkastad åtgärden begärt rättens prövning av den, behöver åklagaren inte göra någon särskild framställning om bestämmande av tid för utlämningsframställningens inkommande.

12 § Den som är underkastad tvångsmedel kan begära, att rätten ska hålla en ny förhandling för prövning av tvångsmedelsfrågan inom tre veckor från det att beslut i den frågan senast har meddelats.

För överklagande av rättens beslut enligt 10 § gäller vad som är föreskrivet om beslut i vilket rätten prövat en fråga om häktning.

13 § När rätten enligt 11 § har bestämt tid för utlämningsframställning, ska åklagaren genast underrätta Justitiedepartementet härom och om de tvångsmedel som föreligger.

Justitiedepartementet ska underrätta den andra staten om beslut avseende tvångsåtgärd och inom vilken tid denna ska komma in med en framställning om utlämning.

14 § När en framställning om utlämning kommer in, ska Justitiedepartementet genast underrätta åklagaren härom. Sådan underrättelse ska även lämnas, om en framställning om utlämning inte kommer in inom utsatt tid.

Har en framställning om utlämning av den som är anhållen eller underkastad reseförbud, anmälningsskyldighet eller övervakning inte gjorts inom den enligt 11 § bestämda tiden, ska åklagaren omedelbart häva anhållningsbeslutet eller beslutet om reseförbud, anmälningsskyldighet eller övervakning. Detsamma gäller när en framställning avslås enligt 6 kap. 1 § andra stycket. Om den anhållne i annat fall inte frigges, ska åklagaren enligt vad som anges i 7 § göra framställning till rätten om häktning av den anhållne. Häktningssframtällning ska därvid göras utan dröjsmål och senast på femte dagen efter den, då Åklagarmyndigheten fick del av utlämningsframställningen.

Görs inte häktningssframtällning inom föreskriven tid, ska åklagaren omedelbart häva anhållningsbeslutet.

Rätten ska för prövning enligt 7 § hålla förhandling i häktningssfrågan utan dröjsmål och senast på andra dagen efter den, då åklagarens häktningssframtällning inkom.

6 kap. Beslutsförfarandet

Beslutande myndighet

1 § Tingsrätten beslutar på talan av åklagaren i frågan om utlämning.

Regeringen får dock, innan åklagaren begärt rättens prövning, i stället för att avge en processförklaring enligt 3 kap. 12 § avslå en utlämningsframställning på de grunder som anges i den bestämmel-

sen. Chefen för Justitiedepartementet får vidare avslå en utlämningsframställning innan denna enligt 5 kap. 2 § överlämnas till Åklagarmyndigheten, om den till form eller innehåll är så bristfällig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en prövning av frågan om utlämning.

I fråga om tingsrättens behörighet tillämpas 19 kap. rättegångsbalken.

Rättens prövning

2 § Vid rättens handläggning tillämpas reglerna om domstols handläggning i brottmål, om annat inte sägs i denna lag. Handläggningen ska ske skyndsamt.

Om utlämningsframställningen, trots att åklagaren beretts tillfälle att inkomma med komplettering, är så bristfällig som anges i 1 § andra stycket andra meningen, får rätten avslå denna.

Vid avgörande av saken ska tingsrätten bestå av tre lagfarna domare. I fall som avses i andra stycket, och när förhandling i övrigt enligt 3 § första stycket fjärde meningen inte behöver hållas, är tingsrätten dock, liksom vid annan handläggning än avgörande i sak, domför med en lagfaren domare.

3 § Tingsrätten ska för prövning av frågan om utlämning hålla en förhandling. Är den eftersökte underkastad tvångsmedel ska förhandling hållas inom de frister som anges för respektive tvångsmedel i 45 kap. 14 § rättegångsbalken. Vid tillämpningen av bestämmelsen ska förhandling i utlämningsfrågan jämföras med huvudförhandling och dagen då åklagarens framställning om utlämning inkom till rätten, jämföras med dag för åtals väckande. En förhandling behöver dock inte hållas, om framställningen avslås enligt 2 § andra stycket, det är uppenbart att utlämning inte ska beviljas, den eftersökte begär att ärendet ska avgöras på handlingarna eller denne har samtyckt till utlämning.

Till förhandlingen ska åklagaren och den eftersökte kallas. Är den eftersökte anhållen eller häktad ska denne inställas.

4 § Tingsrätten ska meddela beslut i frågan om utlämning inom den tid som anges i 30 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken. Vid tillämpning av bestämmelsen ska förhandling i utlämningsfrågan

jämställas med huvudförhandling och beslut i frågan om utlämning jämställas med dom.

5 § Av 7 kap. framgår att rätten, när beslut fattas om att den eftersökte ska utlämnas, även ska fatta beslut i fråga om verkställighet av utlämningsbeslutet.

Av 4 kap. framgår att ett beslut om att utlämna den eftersökte ska vara förenat med särskilda villkor i vissa fall.

Beslut i fråga om tvångsmedel och överlämnande av beslagtagna föremål

6 § När beslut fattas om att den eftersökte ska utlämnas, ska prövas om beslut om tvångsmedel ska gälla till dess utlämningen har verkställts. Beslut om tvångsmedel kan meddelas även efter ett beslut om att den eftersökte ska utlämnas.

7 § Rätten ska, om möjligt, i samband med beslut i fråga om utlämning, meddela beslut i fråga om överlämnande av föremål som har tagits i beslag enligt 5 kap. 8 § första stycket.

Beslut om överlämnande av föremål som har tagits i beslag enligt 5 kap. 8 § andra stycket ska alltid fattas i samband med beslut om utlämning. Beslutet får förenas med villkor som är påkallade med hänsyn till enskilds rätt eller som är nödvändiga från allmän synpunkt.

Processförklaring av regeringen

8 § Regeringen kan avge sådan förklaring som anges i 3 kap. 12 § fram till dess att beslut om utlämning har verkställts. Processförklaringen avges till rätten genom åklagaren.

Har beslut om utlämning meddelats, men ännu inte vunnit laga kraft, när processförklaring avges, ska högre rätt på begäran av åklagaren upphäva beslutet. Vad som gäller om beslutet vunnit laga kraft men ännu inte verkställts, när processförklaring avges, framgår av 7 kap. 9 § 3.

Konkurrerande framställningar

9 § Om två eller flera stater, tribunaler eller internationella domstolar, samtidigt ansöker om utlämning eller om en eller flera stater, tribunaler eller internationella domstolar ansöker om utlämning samtidigt som en eller flera nordiska stater utfärdat en nordisk arresteringsorder eller en eller flera medlemsstater i Europeiska unionen har utfärdat en europeisk arresteringsorder beträffande samma person, ska ärendena, med undantag för sådana ärenden som anges i 10 §, prövas i ett sammanhang vid den tingsrätt som enligt 1 § har behörighet att handlägga det först inkomna ärendet.

Inkommer en ny utlämningsframställning eller en ny nordisk eller europeisk arresteringsorder efter det att rätten beslutat om utlämning eller överlämnande men innan beslutet har vunnit laga kraft, får hovrätten eller, om ärendet överklagats dit, Högsta domstolen på yrkande av åklagaren besluta att tingsrätten ska pröva ärendena i ett sammanhang.

Prövningen av vilken av flera utlämningsframställningar eller nordiska eller europeiska arresteringsordrar som ska beviljas ska ske med särskild hänsyn till gärningarnas beskaffenhet och platsen där de ägt rum, de tidpunkter då respektive utlämningsframställning gjordes eller arresteringsorder utfärdades samt om de avser lagföring eller verkställighet av en frihetsberövande påföljd.

10 § Om det beträffande den eftersökta pågår ett ärende om utlämning för brott enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot humanitär rätt eller om överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen, ska prövningen av frågan om utlämning enligt denna lag anstå till dess beslut har meddelats i det andra ärendet.

Kostnader för offentlig försvarare, vittne m.fl.

11 § Kostnaderna för en offentlig försvarare, vittne eller annan som hörts i utlämningsärendet ska stanna på staten, om det inte finns särskilda skäl för att de ska återbetalas av den eftersökta.

Överklagande

12 § För att hovrätten ska pröva tingsrättens beslut krävs prövningstillstånd, om beslutet innebär att ärendet avgörs eller utgör ett sådant beslut som får överklagas endast i samband med överklagande av ett slutligt beslut.

Har utlämningsframställningen avslagits av regeringen eller chefen för Justitiedepartementet enligt 1 § andra stycket eller har utlämning inte beviljats på grund av att regeringen avgett processförklaring enligt 3 kap. 12 §, får beslutet inte överklagas. Har den eftersökte samtyckt till utlämning enligt 5 kap. 5 § får beslutet om utlämning inte heller överklagas.

7 kap. Verkställighet av beslut om utlämning och efterföljande beslut

Verkställighet

1 § När beslut fattas om att den eftersökte ska utlämnas, ska rätten även bestämma inom vilken tid den ansökande staten ska hämta den som ska utlämnas. Tiden för avhämtande får, utom i fall som avses i 2 §, endast om det finns särskilda skäl för detta, sättas längre än en månad från det att den ansökande staten har fått del av beslutet.

Inträffar efter rättens beslut omständigheter som ligger utanför de berörda staternas kontroll och som hindrar att den eftersökte avhämtas, om det därefter tillkommit starka humanitära skäl eller det annars finns synnerliga skäl härför, får rätten på framställning från åklagaren besluta att den eftersökte ska avhämtas vid viss senare tidpunkt. Har beslutet om utlämning vunnit laga kraft, prövar den domstol som har meddelat det lagakraftvunna beslutet frågan.

2 § Är den eftersökte i Sverige åtalad för annan brottslig gärning än den utlämningsframställningen avser, för vilken är föreskrivet fängelse, eller har förundersökning mot denne inletts för sådan gärning, prövar rätten om verkställighet av utlämningsbeslutet får ske, innan åtal för gärningen har prövats slutligt eller åtalet eller förundersökningen har lagts ned.

Är den eftersökte i Sverige dömd till fängelse eller annan frihetsberövande påföljd för annan brottslig gärning, prövar rätten om verkställighet av utlämningsbeslutet får ske, innan den eftersökte

villkorligt frigivits från fängelsestraffet, påföljden helt verkställd eller slutligt beslut har fattats om att flytta över verkställigheten av påföljden till den ansökande staten.

Vid avgörande av frågan om verkställighet av utlämningsbeslutet får ske enligt första och andra stycket ska hänsyn tas till samtliga omständigheter och särskilt beaktas

1. brottets svårhetsgrad enligt såväl svensk rätt som lagstiftningen i den ansökande staten,

2. om något väsentligt allmänt eller enskilt intresse, i den mening som avses i 20 kap. 7 § och 23 kap. 4 a § rättegångsbalken, skulle åsidosättas, om den eftersökte utlämnades, trots att åtal väckts eller en förundersökning pågår,

3. om den eftersökte är anhållen, gripen eller häktad, och

4. förväntad tid för åtals väckande eller slutlig prövning av åtalet.

Utan hinder av vad som sägs i första och andra stycket får rätten besluta att utlämning får ske på villkor, att den eftersökte efter viss rättegång avslutande eller viss straffverkställighet i den ansökande staten återförs till Sverige.

3 § Den som ska utlämnas och har underkastats tvångsmedel av rätten kan begära att en förhandling för prövning av tvångsmedelsfrågan ska äga rum i tingsrätten, inom tre veckor från det att beslut i den frågan senast har meddelats.

4 § Om den som ska utlämnas avger en förklaring om att denne avstår från överklagande och medger att beslutet om utlämning får verkställas, får verkställighet ske utan hinder av att beslutet inte har vunnit laga kraft. I fråga om en sådan förklaring tillämpas 4 och 6–8 §§ lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

5 § Sedan rättsens beslut i utlämningsärendet vunnit laga kraft eller omfattas av 4 §, ska ärendet av åklagaren överlämnas till Justitiedepartementet. Justitiedepartementet ska underrätta den ansökande staten om rättsens beslut.

6 § Ett beslut om utlämning verkställs av polismyndigheten. Om den som ska utlämnas är på fri fot, får denne, såvida det är nödvändigt för att utlämningen ska kunna genomföras, omhändertas och tas i förvar av polismyndigheten, dock längst under fyrtioåtta timmar.

7 § Om den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i anledning av ett där anhängiggjort mål riktar en begäran till Sverige om att verkställigheten av ett beslut om utlämning ska avbrytas, ska inhibition meddelas, såvida inte synnerliga skäl talar mot detta.

Om i annat fall än som avses i första stycket ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, begär att verkställigheten ska avbrytas, får inhibition meddelas, såvida det är lämpligt med hänsyn till de tvångsmedel som föreligger, den förväntade tiden för prövning av klagomålet och andra omständigheter.

Inhibition enligt första eller andra stycket meddelas av rätten på talan av åklagaren. Har beslutet om utlämning vunnit laga kraft, prövar den domstol som har meddelat det lagakraftvunna beslutet frågan om inhibition.

8 § Om den som ska utlämnas är underkastad tvångsmedel och denne inte avhämtas inom den tid som bestämts enligt 1 § första stycket eller, när rätten har fattat ett beslut enligt 1 § andra stycket, inom tio dagar från den beslutade tidpunkten, ska åklagaren omedelbart häva tvångsmedelsbeslutet. Detsamma gäller om den ansökande staten återkallar utlämningsframställningen, regeringen avger sådan förklaring som anges i 3 kap. 12 § eller ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, funnit att beslutet i det enskilda ärendet strider mot ett svenskt konventionsåtagande.

9 § Den domstol som har meddelat ett lagakraftvunnet beslut om utlämning ska på begäran av åklagaren upphäva beslutet, om

1. den som ska utlämnas, av annan anledning än att denne håller sig undan, inte har avhämtats inom tio dagar från den tidpunkt som bestämts enligt 1 § första eller andra stycket,
2. den ansökande staten återkallar utlämningsframställningen,
3. regeringen avger sådan förklaring som anges i 3 kap. 12 §, eller
4. ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, funnit att beslutet i det enskilda ärendet strider mot ett svenskt konventionsåtagande.

Tillstånd till utvidgad utlämning och vidareutlämning till annan stat utanför Europeiska unionen än Island eller Norge

10 § Om utlämning har skett enligt denna lag och den ansökande staten inkommer med en framställning om tillstånd

1. att lagföra eller straffa den som har utlämnats även för gärningar som har begåtts före utlämningen men som inte omfattades av utlämningsframställningen, eller

2. att till en annan stat utanför Europeiska unionen än Island eller Norge, utlämna den som har utlämnats från Sverige,

prövas ärendet med tillämpning av 2–6 kap. Behörig tingsrätt är den som prövade frågan om utlämning.

Vad som i 2–6 kap. sägs om tvångsmedel och frister ska inte tillämpas i de fall som avses i första stycket. Offentlig försvarare ska förordnas för den som har utlämnats. Den som har utlämnats ska ges tillfälle att yttra sig över framställningen. Tingsrätten prövar om det finns skäl att hålla en muntlig förhandling.

Tillstånd till vidareutlämning till stat i Europeiska unionen, Island eller Norge

11 § Om utlämning har skett enligt denna lag och den ansökande staten inkommer med en framställning om tillstånd att till en medlemsstat i Europeiska unionen, Island eller Norge, utlämna den som har utlämnats från Sverige prövas ärendet av tingsrätten med tillämpning av 6 kap. 8 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder. Behörig tingsrätt är den som prövade frågan om utlämning.

8 kap. Överförande av verkställighet av en frihetsberövande påföljd till Sverige

1 § När någon som har utlämnats från Sverige ska återföras i enlighet med ett sådant villkor som avses i 4 kap. 2 § 2 eller 4, ska den ansvariga myndigheten i Sverige besluta om överförande av verkställigheten.

Om återförandet sker, innan den ansvariga myndigheten har fattat sitt beslut, får den myndigheten besluta att den som har återförts ska tas i förvar av polismyndigheten i avvaktan på beslutet. Den

som har återförts får annars tas i förvar, om det behövs för att verkställigheten av påföljden ska kunna påbörjas i Sverige.

2 § Om det i ett fall som avses i 1 § krävs för att verkställigheten av en påföljd ska kunna ske i Sverige, får den ansvariga myndigheten, när den beslutar om överförande av verkställigheten av påföljden till Sverige,

1. själv meddela de närmare föreskrifter som behövs, eller
2. överlämna åt åklagare att göra en framställning hos tingsrätten om att ny påföljd ska bestämmas.

I fall som avses i första stycket 2 ska rätten i ny dom bestämma en frihetsberövande påföljd som motsvarar den utländska påföljden, särskilt i fråga om dess art och längd. Vid bestämmandet av påföljdens längd ska även frihetsberövanden som föregått domen beaktas. Den nya påföljden får inte vara strängare än den utländska påföljden. Rättens prövning ska inte omfatta frågan om den som döms har begått gärningen och hur denna ska bedömas. För rättens handläggning ska i tillämpliga delar gälla rättegångsbalkens bestämmelser om rättegången i brottmål. Dock ska i fråga om frihetsberövanden i stället tillämpas bestämmelserna om förvar i 1 §.

3 § När verkställighet enligt 1 § ska ske i Sverige utan att ny påföljd bestäms ska den ansvariga myndigheten, om det inte finns särskilda skäl däremot, besluta att verkställigheten ska påbörjas genast.

Har en ny påföljd bestämts enligt 2 § första stycket 2, ska verkställigheten av den nya påföljden påbörjas så snart domen vunnit laga kraft, om inte rätten beslutar något annat.

4 § När verkställighet enligt 1 § ska ske i Sverige utan att ny påföljd bestäms tillämpas 24 § andra stycket, 25 och 38 §§ lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (*internationella verkställighetslagen*). Förvar som meddelats enligt 1 § ska anses som tid under vilken den utdömda påföljden verkställts i anstalt.

Vid verkställighet av påföljd som har bestämts enligt 2 § första stycket 2 tillämpas 24 § första och andra styckena och 38 § internationella verkställighetslagen.

5 § Offentligt biträde ska förordnas för den som i fall som avses i 1 och 2 §§ tas i förvar, om det inte måste antas att den förvarstagne inte behöver ett biträde.

6 § Beslut enligt 2 § första stycket 1 och 3 § första stycket samt om förvar i fall som avses i 1 och 2 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Sådana beslut gäller dock omedelbart, om inte annat förordnas. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kamrarrätt.

7 § Regeringen bestämmer vilka myndigheter som är ansvariga myndigheter i Sverige enligt 1–6 §§.

9 kap. Förenklat utlämningsförfarande till följd av en internationell överenskommelse

1 § När det följer av ett utlämningsavtal mellan Sverige och den ansökande staten, får utlämning prövas i ett förenklat förfarande enligt bestämmelserna i detta kapitel, såvida den eftersökte har samtyckt till utlämningen.

2 § En begäran om utlämning enligt det förenklade förfarandet ska innehålla de uppgifter som anges i 5 kap. 1 § andra stycket 1–6 och därutöver uppgifter om

1. den myndighet som begärt anhållande, om sådan begäran framställts, och

2. förekomsten av en sådan dom eller ett sådant beslut som avses i 2 kap. 3 § andra stycket respektive 4 § andra stycket, med i förekommande fall angivande av det i den slutliga domen utdömda straffet, och en bekräftelse på att personen är eftersökt för utlämning.

Ytterligare uppgifter får begäras, om det behövs för att beslut om utlämning ska kunna fattas.

3 § Om begäran innehåller de uppgifter som avses i 2 §, behöver en framställning om utlämning enligt 5 kap. 1 § inte göras. Om en sådan framställning kommit in, får det förenklade förfarandet ändå tillämpas, såvida förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

4 § När den eftersökte enligt 5 kap. 5 § tillfrågas om samtycke och medgivande, ska åklagaren även upplysa denne om vilken innebörd sådant samtycke och medgivande har för det förenklade förfarandet enligt detta kapitel.

Lämnar den eftersökte sådant samtycke eller medgivande som avses i 5 kap. 5 § första stycket, ska den ansökande staten så snart som möjligt underrättas härom. Är den eftersökte anhållen eller underkastad reseförbud, anmälningsskyldighet eller övervakning och samtycker denne inte, ska den ansökande staten underrättas härom inom tio dagar från det att beslutet om tvångsmedel meddelades. Det förenklade förfarandet får dock tillämpas, om samtycke senare lämnas.

För återkallelse av samtycke eller medgivande gäller vad som föreskrivs i 5 kap. 5 § tredje stycket. Den ansökande staten ska omedelbart underrättas om återkallelse sker.

Underrättelse om samtycke eller medgivande eller om återkallelse av samtycke eller medgivande, lämnas till den ansökande staten av Justitiedepartementet efter uppgift från åklagare.

5 § Rätten ska bestämma sådan tid som avses i 5 kap. 11 §, inom vilken den ansökande staten ska komma in med en framställning om utlämning, endast för det fall den eftersökte inte samtycker till att utlämnas eller om denne återkallat ett tidigare lämnat samtycke.

Om den eftersökte återkallar ett tidigare lämnat samtycke, ska åklagaren göra framställning till rätten om bestämmande av sådan tid som avses i första stycket utan dröjsmål och senast på andra dagen efter återkallelsen. Den tid som förflyter från den ansökande statens underrättelse om samtycke till återkallelsen ska inte beaktas, när rätten bestämmer tidsfristen för framställning om utlämning.

6 § Har den eftersökte samtyckt till utlämningen, ska åklagaren skyndsamt ge in en framställning om utlämning till tingsrätten. Åklagaren ska därvid, och vid utredningen enligt 5 kap. 3 §, beakta den tidsfrist som gäller för tingsrätten enligt andra stycket.

Beslut i utlämningsfrågan ska meddelas inom tjugo dagar från det att samtycke lämnats. Den ansökande staten ska omedelbart underrättas om beslutet av Justitiedepartementet efter uppgift från åklagaren.

Innebär rättens beslut att utlämning inte kan äga rum med tillämpning av det förenklade förfarandet, ska rätten fastställa en tidsfrist enligt 5 kap. 11 §, inom vilken ny framställning om utlämning kan göras.

7 § Vid beslut om utlämning ska vid tillämpning av 7 kap. 1 § första stycket om tid för hämtning av den eftersökte tiden inte sättas

längre än tio dagar från det att den ansökande staten har fått del av beslutet, om det inte föreligger särskilda skäl.

8 § Beslut om utlämning med tillämpning av det förenklade förfarande som avses i detta kapitel får inte överklagas.

10 kap. Övriga bestämmelser

Rättegångshinder och förbud mot åtal i vissa fall

1 § När framställning om utlämning inkommit, får åtal för samma gärning som omfattas av utlämningsframställningen inte väckas, om inte framställningen avslagits.

Beviljas utlämning sedan åtal väckts, ska detta förhållande anses utgöra rättegångshinder i brottmålet.

Återförande av personer som har utlämnats till Sverige

2 § Har utlämning till Sverige skett för rättegång här i landet, på villkor att den som utlämnats senare återförs till den andra staten, ska polismyndigheten på den ort där rättegången har ägt rum se till att den som har utlämnats återförs.

Om den som ska återföras försätts på fri fot i den rättegång som föranlett utlämningen, ska denne omedelbart tas i förvar av polismyndigheten i avvaktan på att återförandet genomförs. Tagande i förvar ska dock inte ske, om det saknas risk för att återförandet inte kan genomföras, även om den som ska återföras är på fri fot.

Kan återförande inte ske inom två veckor från förvarstagandet, ska frågan om fortsatt förvar underställas allmän förvaltningsdomstol. Den som ska återföras kan därefter begära att domstolen prövar frågan om fortsatt förvar inom två veckor från det att beslut i frågan senast har meddelats. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Ett beslut om förvar ska upphävas, om ett fortsatt förvarstagande skulle vara oskäligt med hänsyn till den tid det har pågått och med beaktande också av den andra statens intresse. Den som ska återföras får endast om det finns särskilda skäl hållas i förvar under längre tid än en månad.

Tillstånd till transport genom Sverige

3 § Rikspolisstyrelsen får, efter begäran härom från ansökande stat, lämna tillstånd till transport genom Sverige och därmed förenade villkor avseende någon som utlämnas från en stat till annan, om det inte finns synnerliga skäl däremot.

Polismyndigheten ska se till att genomresan enligt första stycket genomförs och får, om det är nödvändigt för att transporten ska kunna genomföras, omhänderta och ta i förvar den som utlämnas, dock längst under fyrtioåtta timmar.

4 § Om det vid en transport som avses i 3 § sker en oplanerad mellanlandning i Sverige, ska tillstånd till transport genom Sverige begäras, såvida transporten inte fortsätter inom tjugofyra timmar från landningen. Begäran om tillstånd till transport ska göras inom nittiosex timmar från landningen.

Polismyndigheten får, om det är nödvändigt för att transporten ska kunna genomföras, omhänderta och ta i förvar den som utlämnas, dock längst till dess en begäran om tillstånd till transport har prövats. Om tillstånd till transport inte begärs inom den tid som anges i första stycket, ska den transporterade personen omedelbart friges.

Om tillstånd till transport meddelas, gäller därefter bestämmelserna i 3 § andra stycket. Tidsfristen ska räknas från det att tillstånd meddelats.

5 § När fråga om transport enligt 3 eller 4 § avser någon som utlämnas till en medlemsstat i Europeiska unionen, Island eller Norge tillämpas i stället 8 kap. 2 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Genom lagen upphävs lagen (1957:668) om utlämning för brott.
 3. Lagen tillämpas inte vid handläggningen av ett ärende om utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott, om ärendet har inletts före ikraftträdandet.
 4. Har någon utlämnats från Sverige och begärs tillstånd till en åtgärd som avses i 7 kap. 10 eller 11 §, ska de bestämmelserna tillämpas. En sådan begäran prövas av Stockholms tingsrätt.

2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §¹

Rätten ska, om inte annat följer av andra stycket eller 5 a § andra stycket, bestå av minst fem ledamöter vid prövning av själva saken i

1. mål där prövningstillstånd har beviljats av Högsta domstolen,

2. mål där Högsta domstolen är första domstolsinstans,

3. mål där talan har väckts i hovrätt och överklagande har skett till Högsta domstolen,

4. mål som har överklagats av Justitiekanslern eller av en justitieombudsman,

4. mål som har överklagats av Justitiekanslern eller av en justitieombudsman, *och*

5. ärenden om resning, återställande av försutten tid eller klagan över domvilla, om prövningen inte är enkel, *och*

5. ärenden om resning, återställande av försutten tid eller klagan över domvilla, om prövningen inte är enkel.

6. ärenden enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott.

Om en framställning i ett mål där Högsta domstolen är första domstolsinstans inte innefattar laga skäl för talan eller det annars är uppenbart att talan är ogrundad, får rätten bestå av tre eller fyra ledamöter när dom i målet meddelas utan att stämning har utfärdats.

När Högsta domstolen avger ett sådant yttrande som avses i 2 § lagen (1974:579) om handläggningen av nådeärenden ska rätten bestå av minst tre ledamöter.

1. Denna lag träder i kraft den

2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden om utlämning som har inletts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2009:344.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §²

Om någon, som i Sverige har dömts till fängelse, ska överföras till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av domen, ska som villkor uppställas att han eller hon dels inte får åtalas eller straffas för något annat brott som begåtts före överförandet, dels inte får vidareöverlämnas eller vidareutlämnas till en stat utanför Norden. Det gäller dock inte om den dömda har samtyckt till åtgärden eller haft möjlighet att lämna den mottagande nordiska staten men inte gjort detta inom 45 dagar efter sitt slutliga frigivande eller har återvänt dit efter att ha lämnat landet.

På framställning av den mottagande nordiska staten kan avsteg från villkoret beviljas. Om framställningen gäller åtal eller straff för något annat brott som begåtts före överförandet, ska 5 kap. 7 § lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder tillämpas. Prövningen ska även omfatta om ett överlämnande för gärningen hade kunnat beviljas enligt 2 kap. 5 § 1–3 samma lag. Om framställningen gäller vidareöverlämnande eller vidareutlämning till en stat utanför Norden, ska 6 kap. 8 § lagen (2003:1156)

På framställning av den mottagande nordiska staten kan avsteg från villkoret beviljas. Om framställningen gäller åtal eller straff för något annat brott som begåtts före överförandet, ska 5 kap. 7 § lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder tillämpas. Prövningen ska även omfatta om ett överlämnande för gärningen hade kunnat beviljas enligt 2 kap. 5 § 1–3 samma lag. Om framställningen gäller vidareöverlämnande eller vidareutlämning till en stat utanför Norden, ska 6 kap. 8 § lagen (2003:1156)

² I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder eller 24 § lagen (1957:668) om utlämning för brott tillämpas. Behörig tingsrätt vid prövning enligt arresteringsorderlagen är Stockholms tingsrätt.

om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder eller 7 kap. 10 § lagen (0000:00) om utlämning tillämpas. Behörig tingsrätt vid prövning enligt dessa lagar är Stockholms tingsrätt.

Första och andra styckena gäller inte om den dömde enligt vad därom är föreskrivet ska utvisas från Sverige och därvid får befordras till den andra staten.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden om överförande som har inletts före ikraftträdandet.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §³

Om någon ska utlämnas enligt denna lag ska som villkor uppställas att han eller hon dels inte får åtalas eller straffas för något annat brott som begåtts före utlämningen, dels inte får vidareöverlämnas eller vidareutlämnas till en stat utanför Norden. Det gäller dock inte om den som utlämnas har samtyckt till åtgärden eller haft möjlighet att lämna den mottagande nordiska staten men inte gjort detta inom 45 dagar efter sitt slutliga frigivande eller har återvänt dit efter att ha lämnat landet.

På framställning av den mottagande nordiska staten kan avsteg från villkoret beviljas. Om framställningen gäller åtal eller straff för något annat brott som begåtts före överförandet, ska 5 kap. 7 § lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder tillämpas. Prövningen ska även omfatta om ett överlämnande för gärningen hade kunnat beviljas enligt 2 kap. 5 § 1–3 samma lag. Om framställningen gäller vidareöverlämnande eller vidareutlämning till en stat utanför Norden, ska 6 kap. 8 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige

På framställning av den mottagande nordiska staten kan avsteg från villkoret beviljas. Om framställningen gäller åtal eller straff för något annat brott som begåtts före överförandet, ska 5 kap. 7 § lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder tillämpas. Prövningen ska även omfatta om ett överlämnande för gärningen hade kunnat beviljas enligt 2 kap. 5 § 1–3 samma lag. Om framställningen gäller vidareöverlämnande eller vidareutlämning till en stat utanför Norden, ska 6 kap. 8 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige

³ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

enligt en europeisk arresteringsorder eller 24 § lagen (1957:668) om utlämning för brott tillämpas. Behörig tingsrätt vid prövning enligt arresteringsorderlagen är Stockholms tingsrätt.

enligt en europeisk arresteringsorder eller 7 kap. 10 § lagen (0000:00) om utlämning tillämpas. Behörig tingsrätt vid prövning enligt dessa lagar är Stockholms tingsrätt.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden om utlämning som har inletts före ikraftträdandet.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Härigenom föreskrivs att 34 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

På begäran av behörig myndighet i främmande stat, i vilken efter framställning enligt 26 § verkställighet *skall* ske av påföljd som ådömts någon vilken vid överförandet till den främmande staten var berövad friheten, kan *regeringen medge* att den dömd, utan hinder av tillämpliga bestämmelser i artikel 9 i brottmålsdomskonventionen eller motsvarande bestämmelser i annan överenskommelse som Sverige ingått med den främmande staten eller av utfästelse som avses i 33 §, får åtalas, dömas eller berövas friheten i den främmande staten för verkställighet av påföljd eller tvångsåtgärd eller underkastas annan inskränkning i sin personliga frihet med anledning av brott som begåtts före hans överförande till den främmande staten och som ej omfattas av framställningen om verkställighet.

Föreslagen lydelse

34 §⁴

På begäran av behörig myndighet i främmande stat, i vilken efter framställning enligt 26 § verkställighet *ska* ske av påföljd som ådömts någon vilken vid överförandet till den främmande staten var berövad friheten, kan *ges tillstånd* att den dömd, utan hinder av tillämpliga bestämmelser i artikel 9 i brottmålsdomskonventionen eller motsvarande bestämmelser i annan överenskommelse som Sverige ingått med den främmande staten eller av utfästelse som avses i 33 §, får åtalas, dömas eller berövas friheten i den främmande staten för verkställighet av påföljd eller tvångsåtgärd eller underkastas annan inskränkning i sin personliga frihet med anledning av brott som begåtts före hans överförande till den främmande staten och som ej omfattas av framställningen om verkställighet.

⁴ Senaste lydelse 2003:1160.

Sådant medgivande får lämnas endast om överlämnande eller utlämning för brottet kunnat lagligen äga rum eller om hinder mot överlämnande eller utlämning föreläggat endast på grund av straffets längd.

Framgår det av handlingarna i ärendet att medgivande inte kan lagligen lämnas, skall begäran omedelbart avslås. I annat fall prövas frågan av Högsta domstolen, om inte den som avses med framställningen har samtyckt till denna. Finner Högsta domstolen att hinder möter, får medgivande av regeringen inte lämnas.

Frågan om tillstånd enligt första stycket prövas med tillämpning av 7 kap. 10 § lagen (0000:00) om utlämning eller 6 kap. 8 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder. Behörig tingsrätt är därvid Stockholms tingsrätt. Trots att hinder mot utlämning eller överlämnande skulle föreligga enligt de angivna bestämmelserna, får tillstånd lämnas om hinder endast är förhållanden på grund av straffets längd.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden om tillstånd enligt 34 § som har inletts före ikraftträdandet.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs att 21 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 a §⁵

Beslut om vård med stöd av denna lag hindrar inte beslut om

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
2. utvisning enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll,
3. utlämning enligt *lagen (1957:668) om utlämning för brott,*
3. utlämning enligt *lagen (0000:00) om utlämning, brott,*
4. överlämnande enligt lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,
5. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
6. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
7. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
8. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, eller
9. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone.

Vård med stöd av denna lag upphör när ett beslut enligt första stycket 1–9 har verkställts.

Denna lag träder i kraft den

⁵ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

Härigenom föreskrivs att 29 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård⁶ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §⁷

Har beträffande någon som vårdas enligt denna lag beslut meddelats om

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
 2. utvisning enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll,
 3. utlämning enligt *lagen* 3. utlämning enligt *lagen* (1957:668) om utlämning för (0000:00) om utlämning, brott,
 4. överlämnande enligt lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,
 5. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
 6. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
 7. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
 8. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, eller
 9. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone,
- får trots tvångsvården verkställighet av beslutet ske, om det begärs av den myndighet som ska verkställa beslutet och chefsöverläkaren finner att patientens tillstånd tillåter att beslutet verkställs. Tvångsvården upphör i sådant fall när beslutet har verkställts.

⁶ Lagen omtryckt 2008:415.

⁷ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

I fråga om en patient som är utlänning upphör tvångsvården vid verkställighet av ett beslut om hemsändande som har meddelats med stöd av 23 kap. 2 § utlänningslagen.

Denna lag träder i kraft den

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

*dels att 8 a § ska upphöra att gälla,
dels att 6 och 7 §§ ska ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Den som är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning till en tribunal, får på begäran av tribunalen, eller på grund av efterlysning som har utfärdats på grund av beslut av tribunalen, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av en åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag får också ske i sådant fall. Anhållande *skall* ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.

Tvångsmedel enligt första stycket får användas utan att särskild utredning har lämnats till stöd för att den som avses med ansökan har begått det uppgivna brottet.

Om det beslutas om tvångsmedel enligt första stycket, *skall* 23 § andra–fjärde styckena lagen (1957:668) om utlämning för brott tillämpas.

Föreslagen lydelse

6 §⁸

Den som är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning till en tribunal, får på begäran av tribunalen, eller på grund av efterlysning som har utfärdats på grund av beslut av tribunalen, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av en åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag får också ske i sådant fall. Anhållande *ska* ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.

Om det beslutas om tvångsmedel enligt första stycket, *ska* 5 kap. 10–14 §§ lagen (0000:00) om utlämning tillämpas. Tidsfristen för ingivande av en ansökan om utlämning *ska dock bestämmas*

⁸ Senaste lydelse 2002:330.

av chefen för Justitiedepartementet.

7 §⁹

I fråga om utlämning till tribunalen gäller 25 och 26 a §§ lagen (1957:668) om utlämning för brott.

I fråga om utlämning till tribunalen gäller 10 kap. 1 och 2 §§ lagen (0000:00) om utlämning.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden om utlämning som har inletts före ikraftträdandet.

⁹ Senaste lydelse 2002:330.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹⁰

En person som har omhändertagits enligt 6 § får tas i förvar av en svensk polismyndighet under högst sex timmar, tid mellan midnatt och klockan nio på morgonen oräknad. Därefter ska personen omedelbart frigges, om det inte har kommit in en begäran om en åtgärd som avses i

1. 23 § lagen (1957:668) om utlämning för brott,

1. 5 kap. 9 § lagen (0000:00) om utlämning,

2. 1 kap. 2 § lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,

3. 25 c eller 25 d § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,

4. 5 a eller 5 b § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

5. 8 § lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, om framställningen kommer från en dansk myndighet,

6. 6 § lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,

7. 6 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen, eller

8. 1 kap. 3 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.

En svensk polisman får, i avvaktan på en framställning om sådan åtgärd som avses i 4 kap. 19 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, ta i beslag föremål som har omhändertagits enligt 7 § enligt de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd enligt rättegångsbalken eller annan lag eller författning.

¹⁰ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

Denna lag träder i kraft den

10 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 § lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §¹¹

En person som har omhändertagits enligt 3 § får tas i förvar och placeras i häkte eller polisarrest under högst sex timmar, tid mellan midnatt och klockan nio på morgonen oräknad. Därefter ska personen omedelbart frigges, om det inte har kommit in en sådan begäran om åtgärd som avses i

1. 23 § lagen (1957:668) om utlämning för brott,

1. 5 kap. 9 § lagen (0000:00) om utlämning,

2. 1 kap. 2 § lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,

3. 6 § lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,

4. 6 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen, eller

5. 1 kap. 3 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.

En behörig svensk tjänsteman får, i avvaktan på en framställning om en åtgärd enligt 4 kap. 19 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål på begäran av främmande stat, ta i beslag föremål som har omhändertagits enligt 4 § enligt de förutsättningar som gäller för en motsvarande åtgärd enligt rättegångsbalken eller annan lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den

¹¹ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

11 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

dels att 12 § ska upphöra att gälla,

dels att 4, 6, 10, 11 och 21 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

För en ansökan om överlämnande till Internationella brottmålsdomstolen tillämpas bestämmelserna i 14 § *lagen (1957:668) om utlämning för brott.*

Innan regeringen meddelar beslut i anledning av framställningen, *skall* yttrande avges av Riksåklagaren. Till grund för sitt yttrande *skall* Riksåklagaren låta verkställa nödvändig utredning enligt vad som gäller vid förundersökning i brottmål. Om det finns särskilda skäl, *skall* regeringen inhämta ett yttrande från Högsta domstolen innan den avgör ärendet.

Den som är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda ett överlämnande till Internationella brottmålsdomstolen, får på begäran av domstolen, eller på

Föreslagen lydelse

4 §

För en ansökan om överlämnande till Internationella brottmålsdomstolen tillämpas bestämmelserna i 5 kap. 1 § *lagen (0000:00) om utlämning. I ansökan behöver uppgift dock inte lämnas om preskription och preskriptionsavbrott.*

Innan regeringen meddelar beslut i anledning av framställningen, *ska* yttrande avges av Riksåklagaren. Till grund för sitt yttrande *ska* Riksåklagaren låta verkställa nödvändig utredning enligt vad som gäller vid förundersökning i brottmål. Om det finns särskilda skäl, *ska* regeringen inhämta ett yttrande från Högsta domstolen innan den avgör ärendet.

6 §

Den som är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda ett överlämnande till Internationella brottmålsdomstolen, får på begäran av domstolen, eller på

grund av efterlysning som har utfärdats på grund av beslut av domstolen, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av en åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag får också ske i sådant fall. Anhållande *skall* ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.

Tvångsmedel enligt första stycket får användas utan att särskild utredning har lämnats till stöd för att den som avses med ansökan har begått det uppgivna brottet.

Om det beslutas om tvångsmedel enligt första stycket, *skall* 23 § andra–fjärde styckena lagen (1957:668) om utlämning för brott tillämpas. Tidsfristen för ingivande av en ansökan om överlämnande *skall* dock vara 60 dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades.

grund av efterlysning som har utfärdats på grund av beslut av domstolen, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av en åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag får också ske i sådant fall. Anhållande *ska* ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.

Om det beslutas om tvångsmedel enligt första stycket, *ska* 5 kap. 10–14 §§ lagen (0000:00) om utlämning tillämpas. Tidsfristen för ingivande av en ansökan om överlämnande *ska* dock bestämmas av chefen för Justitiedepartementet och sättas till 60 dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades.

10 §¹²

Regeringen får på Internationella brottmålsdomstolens begäran medge att den som har överlämnats till domstolen får ställas till ansvar vid domstolen för annan gärning som begåtts före överlämnandet än den för vilken överlämnandet skett.

Regeringen får vidare medge att den som har överlämnats till Internationella brottmålsdomstolen får överföras från domstolen till en annan stat för lagföring. I fråga om sådan överföring tillämpas 24 § lagen (1957:668) om utlämning för brott.

Inkommer Internationella brottmålsdomstolen med en begäran om att överföra den som har överlämnats till domstolen till annan stat för lagföring ska 7 kap. 10 och 11 §§ lagen (0000:00) om utlämning tillämpas. Behörig tingsrätt är därvid Stockholms tingsrätt.

¹² I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

Lämnas inte medgivande enligt andra stycket, ska regeringen begära att den till Internationella brottmålsdomstolen överlämnade personen återförs till Sverige.

11 §

Om någon som har överförts av Internationella brottmålsdomstolen till Sverige för rättegång här i landet *skall* återföras till domstolen, tillämpas bestämmelserna i 26 a § lagen (1957:668) om utlämning för brott.

Om någon som har överförts av Internationella brottmålsdomstolen till Sverige för rättegång här i landet *ska* återföras till domstolen, tillämpas bestämmelserna i 10 kap. 2 § lagen (0000:00) om utlämning.

21 §¹³

I fråga om utlämning eller rättslig hjälp till Internationella brottmålsdomstolen med anledning av utredning om eller lagföring för brott som riktats mot domstolens rättskipning, tillämpas de bestämmelser om utlämning i lagen (1957:668) om utlämning för brott och om rättslig hjälp i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål och i annan lag eller författning, som gäller för en motsvarande begäran från en annan stat. Särskilda bestämmelser som gäller rättslig hjälp till en stat som är medlem i Europeiska unionen eller till Norge eller Island *skall* dock inte tillämpas.

I fråga om utlämning eller rättslig hjälp till Internationella brottmålsdomstolen med anledning av utredning om eller lagföring för brott som riktats mot domstolens rättskipning, tillämpas de bestämmelser om utlämning i lagen (0000:00) om utlämning och om rättslig hjälp i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål och i annan lag eller författning, som gäller för en motsvarande begäran från en annan stat. Särskilda bestämmelser som gäller rättslig hjälp till en stat som är medlem i Europeiska unionen eller till Norge eller Island *ska* dock inte tillämpas.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden om överlämnande eller utlämning som har inletts före ikraftträdandet.

¹³ Senaste lydelse 2003:1173.

3. Har någon överlämnats eller utlämnats från Sverige till Internationella brottmålsdomstolen och begärs tillstånd till en sådan åtgärd som avses i 10 § andra stycket, ska den bestämmelsen tillämpas.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 §, 5 kap. 4 och 5 §§ samt 6 kap. 9 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §¹⁴

Överlämnande för viss gärning får inte beviljas om

1. gärningen omfattas av nåd eller ett annat beslut enligt 12 kap. 9 § regeringsformen,

2. det enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan lag har meddelats beslut att inte åtala för gärningen,

3. gärningen har prövats genom lagakraftvunnen dom i en medlemsstat i Europeiska unionen, Island eller Norge och, vid fällande dom, påföljden har avtjänats eller är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagstiftningen i domslandet,

4. gärningen har prövats genom lagakraftvunnen dom i en annan stat än som anges i 3 och om detta enligt 10 § tredje eller fjärde stycket lagen (1957:668) om utlämning för brott hade utgjort ett hinder mot utlämning av den eftersökte,

5. förundersökning har inletts eller åtal väckts i Sverige för gärningen och förundersökningsledaren eller, när åtal har väckts, handläggande åklagare i det ärendet motsätter sig att lagföringen sker i den utfärdande medlemsstaten,

6. påföljd för gärningen har bortfallit på grund av preskription eller inte längre kan dömas ut enligt svensk lag och gärningen helt

4. gärningen har prövats genom lagakraftvunnen dom i en annan stat än som anges i 3 och om detta enligt 3 kap. 16 § första stycket 4 eller andra stycket lagen (0000:00) om utlämning hade utgjort ett hinder mot utlämning av den eftersökte,

¹⁴ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

eller delvis har ägt rum i Sverige eller den eftersökte är svensk medborgare, eller

7. gärningen helt eller delvis har ägt rum i Sverige och inte motsvarar brott enligt svensk lag.

5 kap.

4 §¹⁵

Om två eller flera medlemsstater har utfärdat arresteringsorder eller en eller flera av dessa stater har utfärdat arresteringsorder samt en eller flera nordiska stater har utfärdat nordisk arresteringsorder beträffande samma person, ska ärendena prövas i ett sammanhang vid den tingsrätt som ska handlägga det först inkomna ärendet.

Inkommer en ny arresteringsorder efter rättens beslut om överlämnande men innan beslutet har vunnit laga kraft, får hovrätten eller, om ärendet överklagats dit, Högsta domstolen på yrkande av åklagaren besluta att tingsrätten ska pröva ärendena i ett sammanhang.

Prövningen av vilken av flera arresteringsorder som ska beviljas ska ske med särskild hänsyn till gärningarnas beskaffenhet och platsen där de ägt rum, de tidpunkter då *varje* arresterings-

Om två eller flera medlemsstater har utfärdat arresteringsorder eller en eller flera av dessa stater har utfärdat arresteringsorder samt en eller flera nordiska stater har utfärdat nordisk arresteringsorder *eller en eller flera andra stater, tribunaler eller internationella domstolar ansökt om utlämning* beträffande samma person, ska ärendena, *med undantag för sådana ärenden som anges i 5 §*, prövas i ett sammanhang vid den tingsrätt som ska handlägga det först inkomna ärendet.

Inkommer en ny arresteringsorder *eller utlämningsframställning* efter rättens beslut om överlämnande *eller utlämning* men innan beslutet har vunnit laga kraft, får hovrätten eller, om ärendet överklagats dit, Högsta domstolen på yrkande av åklagaren besluta att tingsrätten ska pröva ärendena i ett sammanhang.

Prövningen av vilken av flera arresteringsorder *eller utlämningsframställningar* som ska beviljas ska ske med särskild hänsyn till gärningarnas beskaffenhet och platsen där de ägt rum, de tid-

¹⁵ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

order utfärdades samt om de avser lagföring eller verkställighet av en frihetsberövande påföljd.

punkter då *respektive* arresteringsorder utfärdades *eller utlämningsframställning gjordes* samt om de avser lagföring eller verkställighet av en frihetsberövande påföljd.

Om det beträffande den eftersökte pågår ett ärende om utlämning för brott eller om överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen *skall* prövningen av frågan om överlämnande enligt denna lag anstå till dess beslut har meddelats i det andra ärendet.

5 §

Om det beträffande den eftersökte pågår ett ärende om utlämning för brott *enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot humanitär rätt* eller om överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen, *ska* prövningen av frågan om överlämnande enligt denna lag anstå till dess beslut har meddelats i det andra ärendet.

6 kap.

9 §¹⁶

En framställning om rätt att till en stat utanför Europeiska unionen, Island eller Norge utlämna den som tidigare har överlämnats från Sverige till en medlemsstat i Europeiska unionen *prövas av regeringen* med tillämpning av 24 § *lagen (1957:668) om utlämning för brott.*

En framställning om rätt att till en stat utanför Europeiska unionen, Island eller Norge utlämna den som tidigare har överlämnats från Sverige till en medlemsstat i Europeiska unionen *prövas med tillämpning av 7 kap. 10 § lagen (0000:00) om utlämning.*

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

¹⁶ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

13 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I fråga om utlämning till specialdomstolen tillämpas *lagen (1957:668) om utlämning för brott*, om inte annat framgår av denna lag. Bestämmelserna i 9 §, 18 § *andra stycket sista meningen* samt 26 och 26 b §§ skall inte tillämpas.

Utlämning till specialdomstolen får ske även om utlämning inte skulle vara möjlig vid en tillämpning av 2 eller 4 § eller 10 § *andra stycket* *lagen om utlämning för brott och alltså även om Högsta domstolen funnit att det finns hinder mot utlämning enligt någon av dessa bestämmelser.*

Ett beslut om häktning eller en dom som specialdomstolen har meddelat i behörig ordning skall godtas som grund för ett beslut om utlämning, om det inte framgår att häktningsbeslutet eller domslutet är uppenbart oriktigt.

Föreslagen lydelse

3 §

I fråga om utlämning till specialdomstolen tillämpas *lagen (0000:00) om utlämning*, om inte annat framgår av denna lag. Bestämmelserna i 2 kap. 3 och 4 §§, 3 kap. 8 §, 6 kap. 11 § och 10 kap. 3–5 §§ *lagen om utlämning* ska inte tillämpas.

Utlämning till specialdomstolen får ske även om utlämning inte skulle vara möjlig vid en tillämpning av 2 kap. 2, 5 eller 6 § eller 3 kap. 14 § *lagen om utlämning.*

Ett beslut om häktning eller en dom som specialdomstolen har meddelat i behörig ordning ska godtas som grund för ett beslut om utlämning, om det inte framgår att häktningsbeslutet eller domslutet är uppenbart oriktigt.

1. Denna lag träder i kraft den

2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden om utlämning som har inletts före ikraftträdandet.

3. Har någon utlämnats från Sverige till specialdomstolen och begärs tillstånd till en sådan åtgärd som avses i 7 kap. 10 eller 11 § lagen (0000:00) om utlämning, ska de bestämmelserna tillämpas. En sådan begäran prövas av Stockholms tingsrätt.

14 Förslag till lag om ändring i lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 §, 4 kap. 6 och 7 §§ samt 5 kap. 8 § lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §¹⁷

Överlämnande för viss gärning får inte beviljas om

1. gärningen har ägt rum innan den eftersökte fyllt femton år,
2. gärningen omfattas av nåd eller annat beslut enligt 12 kap. 9 § regeringsformen,

3. gärningen har prövats genom lagakraftvunnen dom i en nordisk stat eller i en medlemsstat i Europeiska unionen och, vid fällande dom, påföljden har avtjänats eller är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagstiftningen i domslandet,

4. gärningen har prövats genom lagakraftvunnen dom i en annan stat än som anges i 3 och om detta enligt 10 § tredje eller fjärde stycket lagen (1957:668) om utlämning för brott hade utgjort ett hinder mot utlämning av den eftersökte,

4. gärningen har prövats genom lagakraftvunnen dom i en annan stat än som anges i 3 och om detta enligt 3 kap. 16 § första stycket 4 eller andra stycket lagen (0000:00) om utlämning hade utgjort ett hinder mot utlämning av den eftersökte,

5. det enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan lag har meddelats beslut att inte åtala för gärningen,

6. förundersökning har inletts eller åtal väckts i Sverige för gärningen och förundersökningsledaren eller, när åtal har väckts, handläggande åklagare i det ärendet motsätter sig att lagföringen sker i den utfärdande staten, eller

7. gärningen i sin helhet har ägt rum i Sverige och inte motsvarar brott enligt svensk lag.

¹⁷ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

4 kap.

6 §¹⁸

Om två eller flera nordiska stater har utfärdat en nordisk arresteringsorder eller en eller flera av dessa stater har utfärdat en nordisk arresteringsorder samt en eller flera medlemsstater i Europeiska unionen har utfärdat en europeisk arresteringsorder beträffande samma person, ska ärendena prövas i ett sammanhang vid den tingsrätt som enligt 1 § har behörighet att handlägga det först inkomna ärendet.

Inkommer en ny nordisk eller europeisk arresteringsorder efter det att rätten beslutat om överlämnande men innan beslutet har vunnit laga kraft, får hovrätten eller, om ärendet överklagats dit, Högsta domstolen på yrkande av åklagaren besluta att tingsrätten ska pröva ärendena i ett sammanhang.

Prövningen av vilken av flera arresteringsordrar som ska beviljas ska göras med särskild hänsyn till gärningarnas beskaffenhet och platsen där de ägt rum, de tidpunkter då respektive arresteringsorder utfärdades samt om de avser lagföring eller verk-

Om två eller flera nordiska stater har utfärdat en nordisk arresteringsorder eller en eller flera av dessa stater har utfärdat en nordisk arresteringsorder samt en eller flera medlemsstater i Europeiska unionen har utfärdat en europeisk arresteringsorder *eller en eller flera andra stater, tribunaler eller internationella domstolar ansökt om utlämning* beträffande samma person, ska ärendena, *med undantag för sådana ärenden som anges i 7 §*, prövas i ett sammanhang vid den tingsrätt som enligt 1 § har behörighet att handlägga det först inkomna ärendet.

Inkommer en ny nordisk eller europeisk arresteringsorder *eller utlämningsframställning* efter det att rätten beslutat om överlämnande *eller utlämning* men innan beslutet har vunnit laga kraft, får hovrätten eller, om ärendet överklagats dit, Högsta domstolen på yrkande av åklagaren besluta att tingsrätten ska pröva ärendena i ett sammanhang.

Prövningen av vilken av flera arresteringsordrar *eller utlämningsframställningar* som ska beviljas ska göras med särskild hänsyn till gärningarnas beskaffenhet och platsen där de ägt rum, de tidpunkter då respektive arresteringsorder utfärdades *eller ut-*

¹⁸ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

ställighet av en frihetsberövande påföljd.

lämningsframställning gjordes samt om de avser lagföring eller verkställighet av en frihetsberövande påföljd.

7 §¹⁹

Om det beträffande den efter-sökte pågår ett ärende om ut-lämning för brott eller om över-lämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internatio-nella brottmålsdomstolen ska prövningen av frågan om över-lämnande enligt denna lag anstå till dess beslut har meddelats i det andra ärendet.

Om det beträffande den efter-sökte pågår ett ärende om ut-lämning för brott *enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunal-erna för brott mot humanitär rätt* eller om överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmåls-domstolen, ska prövningen av frågan om överlämnande enligt denna lag anstå till dess beslut har meddelats i det andra ärendet.

5 kap.

8 §²⁰

Den som har överlämnats från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder får utan tillstånd vidareöverlämnas till en annan nordisk stat.

En framställning om rätt att till en medlemsstat i Europeiska unionen vidareöverlämna den som tidigare har överlämnats från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder prövas av tingsrätten med tillämpning av 6 kap. 8 § lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.

En framställning om rätt att till en stat utanför Norden eller Europeiska unionen vidareut-lämna den som tidigare har över-lämnats från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder prövas *av regeringen* med tillämpning av 24 § *lagen (1957:668) om utläm-ning för brott.*

En framställning om rätt att till en stat utanför Norden eller Europeiska unionen, vidareut-lämna den som tidigare har över-lämnats från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder prövas med tillämpning av 7 kap. 10 § *lagen (0000:00) om utlämning.*

¹⁹ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

²⁰ I lydelse enligt prop. 2010/11:158.

-
1. Denna lag träder i kraft den
 2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

15 Förslag till förordning (0000:00) om utlämning

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om tillämpning av lagen (0000:00) om utlämning jämte vissa andra bestämmelser som gäller då Sverige är ansökande stat.

De begrepp som används i denna förordning har samma betydelse som i lagen (0000:00) om utlämning.

2 § Regeringen tillkännager de internationella överenskommelser som avses i denna förordning.

2 kap. Utlämning från Sverige

Utredningen

1 § Den eftersökte ska underrättas om innehållet i utlämningsframställningen, efterlysningen eller den andra statens begäran om tvångsmedelsanvändning, så snart som möjligt efter det att denne har anträffats.

2 § Om utlämning begärs för en gärning på tryckfrihetsförordningens eller yttrandefrihetsgrundlagens områden, ska åklagaren samråda med och vid behov inhämta yttrande från Justitiekanslern.

3 § Riksåklagaren eller den åklagare som verkställer utredningen får under utredningen begära kompletterande information direkt från en behörig myndighet i en annan stat, om den andra staten tillåter det.

Samtycke till utlämning och medgivande till utvidgad utlämning

4 § Samtycke och medgivande som avses i 5 kap. 5 § lagen (0000:00) om utlämning och återkallelse av ett sådant samtycke eller medgivande lämnas skriftligen enligt formulär som fastställs av Riksåklagaren.

En återkallelse av ett samtycke eller medgivande lämnas till åklagare eller till en polisman.

Den handling där samtycket och medgivandet lämnas ska om möjligt vara skriven på det språk som normalt används av den efter sökta. Om ett annat språk används, ska det antecknas på handlingen vilka åtgärder som har vidtagits för att kontrollera att den efter sökta har förstått innebörden av samtycket och medgivandet.

Justitiedepartementet ska i samband med att ett beslut om utlämning verkställs underrätta den ansökande staten om att den som utlämnas har lämnat ett sådant samtycke och medgivande som sägs i första stycket.

Underrättelse om ett beslut i fråga om utlämning

5 § När ett lagakraftvunnet beslut föreligger, ska åklagaren omedelbart underrätta Justitiedepartementet härom. Justitiedepartementet ska för verkställighet underrätta Rikspolisstyrelsen och också den ansökande staten om beslutet.

Underrättelse till den ansökande staten ska innehålla uppgift om de frihetsberövanden som har ägt rum i Sverige med anledning av en begäran om utlämning.

Underrättelse vid utlämning på villkor om återförande

6 § Om utlämning beviljas med ett sådant villkor om återförande som avses i 4 kap. 2 § 2, 4 eller 5 lagen (0000:00) om utlämning, ska Justitiedepartementet underrätta den ansökande staten om att denna ska upplysa Justitiedepartementet om när ett återförande kan äga rum.

Verkställighet av ett beslut om utlämning

7 § Justitiedepartementet ansvarar för att ett beslut om utlämning verkställs inom rätt tid.

8 § Justitiedepartementet, åklagaren, polismyndigheten och Rikspolisstyrelsen ska utbyta information i den utsträckning det är nödvändigt för att ett beslut om utlämning ska kunna verkställas.

Rikspolisstyrelsen ska underrätta Justitiedepartementet och åklagaren när beslutet har verkställts.

Rikspolisstyrelsen ska omedelbart underrätta Justitiedepartementet och åklagaren, om den som ska utlämnas inte hämtas inom rätt tid.

Underrättelse vid tillfälligt verkställighetshinder i visst fall

9 § Har verkställigheten av ett beslut om utlämning skjutits upp med stöd av 7 kap. 1 § andra stycket lagen (0000:00) om utlämning på grund av att den som ska utlämnas avtjänar en frihetsberövande påföljd, ska den myndighet som ansvarar för verkställigheten av påföljden underrätta Justitiedepartementet i god tid innan frigivning sker.

Ansvariga myndigheter i Sverige

10 § Enligt detta kapitel och vid tillämpning av bestämmelserna i 8 kap. lagen (0000:00) om utlämning, ska följande myndigheter vara ansvariga myndigheter i Sverige.

1. Kriminalvården, när påföljden i Sverige ska verkställas eller kan antas komma att verkställas som fängelse.

2. Socialstyrelsen, när påföljden i Sverige ska verkställas eller kan antas komma att verkställas som rättspsykiatrisk vård.

3. Statens institutionsstyrelse, när påföljden i Sverige ska verkställas eller kan antas komma att verkställas som sluten ungdomsvård.

Underrättelse vid beslut i fråga om förvar i visst fall

11 § När den ansvariga myndigheten i Sverige har fattat ett beslut i fråga om förvar enligt 8 kap. 1 § andra stycket lagen (0000:00) om utlämning för brott eller när en domstol som avses i 8 kap. 6 § den lagen har prövat en sådan fråga, ska den ansvariga myndigheten omedelbart underrätta den polismyndighet som ska verkställa beslutet.

Underrättelse vid omvandling av påföljd

12 § Meddelas dom i ett mål som avses i 8 kap. 2 § andra stycket lagen (0000:00) om utlämning, ska domstolen samma dag sända en kopia av domen till den ansvariga myndigheten i Sverige. Domstolen ska underrätta den ansvariga myndigheten så snart domen vinner laga kraft mot den dömde.

Utvidgad utlämning och vidareutlämning

13 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller i tillämpliga delar i ärenden om utvidgad utlämning och vidareutlämning enligt 7 kap. 10 § lagen (0000:00) om utlämning.

3 kap. Utlämning till Sverige

Utlämningsframställningens upprättande och innehåll

Utlämning för lagföring

1 § Framställning om utlämning från annan stat av den som här i riket är misstänkt eller tilltalad för brott görs av åklagare. Framställningen ska sändas till Riksåklagaren, som avgör om den ska överlämnas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den främmande staten.

2 § Vid en framställning som avses i 1 § bör fogas protokoll vid häktningsförhandling, särskilt uppsatt häktningsbeslut eller annan handling som tydligt redovisar att en domstol funnit sannolika skäl till misstanke föreligga för det eller de brott som har föranlett häktning, tid och plats för deras förövande, tillämpliga lagrum samt namn,

hemvist, medborgarskap och övriga personuppgifter beträffande den som begärs utlämnad. Handlingen bör vara undertecknad eller bestyrkt av en domare som var ledamot av rätten när häkten beslutades.

Uppgift om signalement bör om möjligt bifogas framställningen.

Utlämning för verkställighet av en frihetsberövande påföljd

3 § Framställning om utlämning görs av Kriminalvården, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse för verkställighet av respektive fängelsestraff, rättspsykiatrisk vård och slutna ungdomsvård.

Framställningen ska överlämnas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den andra staten.

4 § En framställning som avses i 3 § ska åtföljas av en bestyrkt kopia av den dom som ska verkställas. Vidare ska, om möjligt, uppgift lämnas om hur lång tid som återstår att verkställa. Tillämpliga bestämmelser bör också redovisas. Kriminalvården, Socialstyrelsen eller Statens institutionsstyrelse ska samråda med Justitiedepartementet i frågan om den ytterligare utredning som kan behöva bifogas framställningen.

Proportionalitet

5 § Utlämning bör begäras endast när det med hänsyn till det men för den enskilde samt den tidsutdräkt och de kostnader som kan antas uppkomma i ärendet framstår som motiverat på grund av brottets art och svårhetsgrad samt övriga omständigheter.

Vid prövning enligt första stycket ska bland andra omständigheter beaktas längden av det fängelsestraff eller den slutna ungdomsvård som kan antas komma att dömas ut för brottet eller som har dömts ut för detta och återstår att avtjäna eller genomgå. Kan det antas att den eftersökte genom domen kommer att utvisas ur landet, eller har beslut om utvisning meddelats, ska även denna omständighet beaktas.

Om den eftersökte är under arton år, bör utlämning begäras endast om det är fråga om allvarlig brottslighet eller den unge har stark anknytning till Sverige eller det i övrigt finns särskilda skäl för att begära utlämning till Sverige.

Vidarebefordran och översättning av utlämningsframställningen

6 § Justitiedepartementet vidarebefordrar utlämningsframställningen till den andra staten. Vid behov kan begäran om provisoriskt anställande göras innan utlämningsframställningen vidarebefordras.

Översättning av framställningen och därvid fogade handlingar ombesörjs av Justitiedepartementet.

Kompletterande information till den andra staten

7 § Riksåklagaren, Kriminalvården, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse eller åklagare som gjort en framställning om utlämning får lämna kompletterande information direkt till en behörig myndighet i en annan stat, om den andra staten tillåter det.

Villkor för utlämning

8 § Riksåklagaren får i ett ärende om utlämning till Sverige godta villkor om att den eftersökte återförs till den andra staten för att där verkställa ett fängelsestraff eller annan frihetsberövande påföljd som denne har dömts till i Sverige.

Underrättelse vid villkorad utlämning till Sverige

9 § Ska någon i ett fall som sägs i 10 kap. 2 § lagen (0000:00) om utlämning återföras till en annan stat, ska åklagaren underrätta polismyndigheten när återförandet ska äga rum.

Transport

10 § Den myndighet som har gjort en framställning om utlämning ansvarar för att den eftersökte förs till Sverige, när den andra staten har beslutat om utlämning hit. Myndigheten ska, om inte annat har överenskommit, se till att den eftersökte rättidigt hämtas till Sverige. Myndigheten får, om det behövs, begära hjälp av Rikspolisstyrelsen eller den polismyndighet som Rikspolisstyrelsen bestämmer.

Överförande av verkställighet av en frihetsberövande påföljd

11 § Om någon ska återföras till den andra staten enligt 8 § ska den ansvariga myndigheten se till att verkställigheten av straffet eller påföljden överförs till den andra staten och att personen förs dit när domen har vunnit laga kraft. Myndigheten får, om det behövs, begära hjälp av polismyndigheten i den ort där personen vistas.

Ansvarig myndighet enligt första stycket är Kriminalvården, Socialstyrelsen eller Statens institutionsstyrelse, om påföljden avser fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård.

Den andra staten ska i samband med överförandet informeras om när verkställigheten påbörjades och om de frihetsberövanden som har ägt rum i Sverige.

Medgivande till utvidgad utlämning eller vidareutlämning

12 § När det följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, att den som har utlämnats för brott till Sverige kan lämna sitt medgivande till åtal eller straff för annat brott som denne har begått före utlämningen eller till att vidareutlämnas till en annan stat, utan att tillstånd måste inhämtas från den stat från vilken utlämning har skett, ska medgivande lämnas skriftligen enligt formulär som fastställs av Riksåklagaren. Medgivandet lämnas till åklagare.

Den som har utlämnats ska underrättas om innebörden av medgivandet. Den handling där medgivandet lämnas ska om möjligt vara skriven på det språk som normalt används av den som har utlämnats. Om ett annat språk används, ska det antecknas på handlingen vilka åtgärder som har vidtagits för att kontrollera att den som har utlämnats har förstått innebörden av samtycket.

Handläggning av utvidgad utlämning eller vidareutlämning

13 § Om utlämning till Sverige har beviljats och fråga uppkommer om att begära den andra statens tillstånd till att lagföra eller straffa den som har utlämnats även för gärningar som har begåtts före utlämningen men som inte omfattades av utlämningsframställningen eller att utlämna denne till en annan stat, gäller i tillämpliga delar vad som sägs i detta kapitel om en ursprunglig begäran om utlämning.

-
1. Denna förordning träder i kraft den
 2. Genom förordningen upphävs förordningen (1982:306) med vissa bestämmelser om utlämning för brott.
 3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden om utlämning som har inletts vid ikraftträdandet.

16 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:682) om behandling av personuppgifter inom kriminalvården

Härigenom föreskrivs att 37 § förordningen (2001:682) om behandling av personuppgifter inom kriminalvården ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §²¹

Uppgifter i det centrala kriminalvårdsregistret *skall* på begäran lämnas ut till Regeringskansliet, en domstol, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Justitiekanslern, Riksdagens ombudsmän, Rikspolisstyrelsen, en polismyndighet, Datainspektionen eller en myndighet som får besluta om frihetsberövande åtgärd enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott, lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge eller utlämningslagen (2005:716).

Uppgifter i det centrala kriminalvårdsregistret *ska* på begäran lämnas ut till Regeringskansliet, en domstol, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Justitiekanslern, Riksdagens ombudsmän, Rikspolisstyrelsen, en polismyndighet, Datainspektionen eller en myndighet som får besluta om frihetsberövande åtgärd enligt lagen (0000:00) om utlämning, lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge eller utlämningslagen (2005:716).

Dessutom får Regeringskansliet, Rikspolisstyrelsen och polismyndigheter ha direktåtkomst till registret. För Regeringskansliet får dock endast sådana uppgifter göras tillgängliga som behövs i ärenden om nåd i brottmål och om upphävande av utvisningsbeslut enligt 8 kap. 14 § utlämningslagen.

Denna förordning träder i kraft den

²¹ Senaste lydelse 2006:106. Bestämmelsen kommer med all säkerhet att ändras i samband med att en förordning ang. tillämpningen av NAOL tillkommer.

17 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2003:1178) om överlämnande till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Härigenom föreskrivs att 10 § förordningen (2003:1178) om överlämnande till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om den andra medlemsstaten meddelar att ett utlämningsförfarande *skall* tillämpas, *skall förordningen (1982:306) med vissa bestämmelser om utlämning för brott* tillämpas i stället för denna förordning. Den utfärdande myndigheten *skall* omedelbart överlämna ärendet till den myndighet som, enligt samma förordning, är behörig att göra framställningar om utlämning till den andra medlemsstaten.

10 §

Om den andra medlemsstaten meddelar att ett utlämningsförfarande *ska* tillämpas, *ska förordningen (0000:00) om utlämning* tillämpas i stället för denna förordning. Den utfärdande myndigheten *ska* omedelbart överlämna ärendet till den myndighet som, enligt samma förordning, är behörig att göra framställningar om utlämning till den andra medlemsstaten.

I fall som avses i första stycket behöver någon ny framställning inte göras, om den andra staten godtar arresteringsordern som en framställning om utlämning.

Denna förordning träder i kraft den

1 Inledning

1.1 Utredningens uppdrag

Utredningens direktiv (2009:88) återges i sin helhet i *bilaga 1*.

Utredningens uppdrag är en översyn av lagen (1957:668) om utlämning för brott (*UtlänningsL*). Utredningen ska därvid dels göra en genomgripande genomgång av regelverket i sak, dels se över lagstiftningens tekniska och språkliga utformning. Målsättningen är att utlämning från Sverige ska ske på ett sätt som är snabbt, rättssäkert och effektivt med beaktande av Sveriges folkrättsliga förpliktelser.

I uppdraget ingår också att följa arbetet med framtagandet av ett tredje tilläggsprotokoll till den europeiska utlämningskonventionen av den 13 december 1957 samt att överväga en anpassning av den svenska lagstiftningen till de föreliggande förslagen alternativt, om protokollet antas, analysera behovet av lagändringar och ta ställning till frågan om ratificering.

Utredningen ska även ta ställning till om Sverige bör anta protokollet av den 15 maj 2003 om ändring av 1977 års europeiska konvention om bekämpande av terrorism samt överväga behovet av lagändringar.

Utredningen ska slutligen göra en översyn av bestämmelserna som reglerar en svensk begäran om utlämning enligt förordningen (1982:306) med vissa bestämmelser om utlämning för brott.

1.2 Utredningens arbete

Utredningen har haft regelbundna sammanträden med sakkunnig- och expertkretsen.

Utredningen har i sitt arbete vägletts av nyare lagstiftning på området, såsom lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (EAOL) och lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål (LIRB).

Utredningen har, förutom den värdefulla medverkan som den sakkunniga och experterna i utredningen utgjort, vilka bl.a. har varit representanter för Åklagarmyndigheten och Sveriges Advokatsamfund, haft vidare kontakter och samråd med Domstolsverket, Rikspolisstyrelsen och Högsta domstolen.

För att kunna jämföra den svenska regleringen med lagstiftningen i vissa andra länder har kontakter tagits med det danska *Justitsministeriet*, det finska *Justitieministeriet* och det norska *Justisdepartementet*. Vidare har utredningen haft kontakt med den franska, brittiska, tyska, australiensiska, kanadensiska, amerikanska, ryska respektive turkiska ambassaden i Stockholm samt med den svenska ambassaden i Paris (Frankrike), London (Storbritannien), Berlin (Tyskland), Canberra (Australien), Ottawa (Kanada), Washington (USA), Moskva (Ryssland), Bangkok (Thailand) respektive Ankara (Turkiet). Den utländska rättsöversikten avser rättsläget våren 2010.

Från Åklagarmyndigheten (Riksåklagaren) och Högsta domstolen har utredningen inhämtat vissa statistikuppgifter. Dessvärre har det inte varit möjligt, bl.a. på grund av hur ärenden under åren handlagts i Regeringskansliet vid skilda departement och de sekretessföreskrifter som omgärdar materialet, att med rimliga arbetsinsatser få fram statistiska uppgifter rörande utlämningsärenden från 1980 och fram till i dag, avseende framför allt det totala antalet ärenden där Sverige är anmodad stat, och motsvarande, där Sverige är ansökande stat, vilka andra stater som därvid är ansökande respektive anmodade stater samt vilka brott som utlämning begärs för i respektive kategori. Även om det hade varit önskvärt, har utredningen alltså måst avstå från att redovisa sådant material.

Utredningen har också följt beredningen inom Regeringskansliet med framtagandet av en lagstiftning om en nordisk arresteringsorder och Sveriges tillträde till och genomförande av Europarådets konvention av den 16 maj 2005 om förebyggande av terrorism. När det gäller en nordisk arresteringsorder föreligger nu ett förslag till lag (lag [0000:00] om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arres-

teringsorder, NAOL, prop. 2010/11:158). Om förslaget antas av riksdagen, kommer lagen, enligt uppgift, att kunna träda i kraft tidigast den 1 januari 2012. Utredningen har i sina överväganden och förslag utgått från regeringens förslag till NAOL, och förslag till ändringar i andra författningar, så som de föreligger enligt propositionen.

Vidare har utredningen följt arbetet inom Europarådet med ett tredje tilläggsprotokoll till den europeiska utlämningskonventionen den 13 december 1957 (1957 års utlämningskonvention). Utredningen har även i övrigt hållit sig underrättad om arbete som pågår internationellt; bl.a. framtagandet av ett fjärde tilläggsprotokoll till 1957 års utlämningskonvention och tilläggsprotokoll till Haagkonventionen¹ och Montrealkonventionen².

Samråd har skett med Yttrandefrihetskommittén (Ju 2003:04), Förvarsutredningen (Ju 2009:03), utredningen om transporter av frihetsberövade personer (Ju 2009:04) och utredningen om internationell straffverkställighet (Ju 2011:03). Utredningen har slutligen beaktat arbetet i bl.a. Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju 2006:02), Målutredningen (Ju 2008:11) och Förundersökningsutredningen (Ju 2009:07).

1.3 Disposition av betänkandet

Betänkandet består av tre delar. *Del A* innehåller en utförlig beskrivning av *gällande rätt*. Inledningsvis finns en introduktion till utlämningsrätten (kapitel 2), därefter följer avsnitt om UtlämningsL:s förutsättningar för utlämning (kapitel 3), UtlämningsL:s förfarande, beslutsordning och tvångsmedelsreglering (kapitel 4), utlämnings förenlighet med Europakonventionen (kapitel 5), FN:s konventioner om mänskliga rättigheter (kapitel 6), utlämningsärendenas omfattning (kapitel 7), Sverige som ansökande stat (kapitel 8) och, slutligen, utländsk rätt (kapitel 9).

I *del B* finns utredningens *överväganden och förslag*. Utredningen behandlar här först frågor hänförliga till utlämningslagen: förutsättningar för utlämning (kapitel 10), en ny förfarandemodell (kapitel 11), förfarandet (kapitel 12), överförande av verkställighet av en

¹ Konventionen för bekämpande av olaga besittningstagande av luftfartyg, dagtecknad i Haag den 16 december 1979 (SÖ 1971:17).

² Konventionen för bekämpande av brott mot den civila luftfartens säkerhet, antagen i Montreal den 23 september 1971 (SÖ 1973:48), jämte tilläggsprotokoll – protokollet för bekämpande av våldsbrott på flygplatser som används för civil luftfart i internationell trafik, antagen i Montreal den 24 februari 1988 (SÖ 1990:16).

frihetsberövande påföljd till Sverige (kapitel 13) och övriga frågor (kapitel 14). Därefter behandlas det tredje tilläggsprotokollet till 1957 års utlämningskonvention (kapitel 15) och protokollet den 15 maj 2003 om ändring av Europarådets konvention om bekämpande av terrorism, m.m. (kapitel 16). I följande kapitel behandlas utlämning till Sverige (kapitel 17) och ändringar i vissa andra lagar (kapitel 18). I del B finns avslutningsvis utredningens kostnads- och konsekvensanalys samt förslag i fråga om ikraftträdande och övergångsbestämmelser (kapitel 19).

Del C innehåller utredningens författningsförslag med kommentarer (kapitel 20). Författningsförslagen är som brukligt också, jämte sammanfattningen, redovisade inledningsvis i betänkandet.

Del A

Gällande rätt

2 Introduktion till utlämningsrätten

2.1 Svensk utveckling på utlämningsområdet

Den första svenska lagen om utlämning trädde i kraft år 1913 (lagen den 4 juni 1913 [nr 68] om utlämning av förbrytare). Lagen innehöll regler om villkoren för och förfarandet vid utlämning för brott från Sverige till främmande stat. Den gällde samtliga utlämningsärenden då Sverige stod som anmodad stat, dvs. oavsett om Sverige hade något utlämningsavtal med den ansökande staten eller inte. Enligt lagen fick *svensk medborgare inte utlämnas*. Utlämning fick vidare inte ske, om dom beträffande det aktuella brottet meddelats här i landet (principen om *ne bis in idem*) eller om straff för brottet skulle vara preskriberat enligt svensk lag. Utlämning fick inte heller ske för *militära* eller *politiska brott*. I lagen fanns krav på *dubbel straffbarhet*, och den som utlämnats fick inte utan svenskt medgivande åtalas eller straffas i den främmande staten för annat brott som begåtts före utlämningen (ett uttryck för den s.k. *specialitetsprincipen*). De villkor för utlämning som lagen upptog fanns i huvudsak med i de avtal om utlämning som Sverige tidigare ingått och som fram till lagens tillkomst utgjorde den i Sverige gällande utlämningsrätten (prop. 1913:50 s. 22).

1913 års lag gällde fram till dess att den alltjämt gällande lagen (1957:668) om utlämning för brott (*UtlämningsL*, prop. 1957:156, bet. 1LU 1957:37, rskr. 1957:377) trädde i kraft den 1 januari 1958.

Inom Europarådet har sedan 1950-talet bedrivits arbete med att förbättra det internationella utlämningssamarbetet. År 1957 antogs den grundläggande konventionen på utlämningsområdet, den europeiska utlämningskonventionen av den 13 december 1957 (*1957 års utlämningskonvention*, SÖ 1959:65). *UtlämningsL* bygger i allt väsentligt på 1957 års utlämningskonvention. Lagen innehåller bestämmelser om utlämning till utomnordiska stater och upptar, liksom 1913 års lag, ett antal villkor för beviljande av utlämning samt

förfaranderegler. Till 1957 års utlämningskonvention har fogats två tilläggsprotokoll rörande utlämning för bl.a. folkrättsbrott (SÖ 1976:27) och fiskala brott (SÖ 1979:13), vilka ratificerats av Sverige och efter vilka UtlämningsL:s bestämmelser har anpassats.

Sedan slutet av 1950-talet har det mellan de nordiska länderna funnits ett utlämningssamarbete som bygger på harmoniserad lagstiftning. År 1959 trädde lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge (*den nordiska utlämningslagen*, prop. 1959:72, bet. 1LU 1959:22, rskr. 1959:207) i kraft. I lagen fanns bestämmelser om förutsättningar för och förfarandet vid utlämning till de nordiska länderna. Utlämning mellan de nordiska länderna har genom det nordiska samarbetet sedan lång tid tillbaka varit mindre komplicerat än vad som gäller enligt UtlämningsL. Det nordiska utlämningssamarbetet har på senare tid utvecklats ytterligare och grundar sig numera på *konventionen om överlämnande mellan de nordiska staterna på grund av brott (nordisk arresteringsorder)*. De åtaganden som följer med konventionen kommer i Sverige att genomföras genom den föreslagna lagen (0000:00) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder (*den nordiska arresteringsorderlagen, NAOL*, prop. 2010/11:158), förmodligen gällande tidigast från den 1 januari 2012.¹

Utvecklingen på utlämningsområdet har sedan mitten av 1990-talet i stor utsträckning skett inom ramen för EU:s straffrättsliga samarbete. Inom EU har först utarbetats konventionen om ett förenklat förfarande för utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater (*1995 års utlämningskonvention*, SÖ 1998:43) och konventionen om utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater (*1996 års utlämningskonvention*, SÖ 2001:49). EU-konventionerna innebar i förhållande till 1957 års utlämningskonvention att utlämningssamarbetet mellan medlemsstaterna förenklades. Även *Schengenkonventionen* från 1990 (SÖ 1998:49) innehåller bestämmelser om utlämning (artikel 59–66). Utlämningssamarbetet mellan EU:s medlemsstater har emellertid utvecklats ytterligare och grundar sig numera på rambeslutet om en *europaisk arresteringsorder* och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 18.7 2002, s. 1, Celex 02002F0584). Rambeslutet har i Sverige genomförts genom lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder (*den europeiska arresteringsorderlagen, EAOL*, prop. 2003/04:7, bet. 2003/04:JuU8, rskr. 2003/04:107). Genom ram-

¹ Utredningen kommer i fortsättningen att behandla föreliggande förslag (NAOL) som gällande, i den del det har betydelse för utredningens egna förslag.

beslutet ersattes i princip all utlämning inom EU med ett förenklat och snabbare förfarande, där rättsliga myndigheter i en medlemsstat efter en begränsad prövning överlämnar en efterlyst person till en annan medlemsstat för lagföring eller verkställighet av ett redan utdömt straff.

Sverige har, förutom 1957 års utlämningskonvention, tillträtt ett antal andra konventioner på utlämningsområdet, bl.a. Europarådets konvention om bekämpande av terrorism, m.m. (*1977 års terrorismkonvention*, SÖ 1977:12), 1988 års FN-konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen (SÖ 1991:41) och 2000 års FN-konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (SÖ 2004:21).

Vidare har Sverige ingått *bilaterala avtal* om utlämning med *Australien* (SÖ 1974:3, 1985:64, 1989:49), *Belgien* (SÖ 1951:31, 1973:149, 1988:11), *Kanada* (SÖ 2001:42), *Storbritannien och Nordirland* (SÖ 1965:19–20, 1966:20, 1979:62, 1980:4) samt *USA* (SÖ 1963:17, 1984:34). Såväl avtalet med Belgien som avtalet med Storbritannien torde efter EAOL:s tillkomst, helt ha spelat ut sin roll och kan i praktiken utlämnas vid redogörelsen för Sveriges bilaterala avtal.² Även mellan EU och USA har ingåtts avtal om utlämning. EU-avtalet innebär för svenskt vidkommande att olika frågeställningar om utlämning mellan Sverige och USA regleras såväl i bilateral överenskommelse som i EU-avtal. För ikraftträdande förutsätter EU-avtalet att samtliga medlemsstater inom EU i bilaterala överenskommelser med USA klargör förhållandet mellan tidigare träffade bilaterala överenskommelser och motsvarande åtaganden i EU-avtalet. Sverige och USA har träffat överenskommelse som tydliggör vilka åtaganden som gäller mellan staterna i fråga om utlämning och i ett särskilt bilateralt instrument har reglerats vilka bestämmelser som ska gälla i samarbetet. En konsoliderad version av Sveriges bilaterala utlämningsavtal och EU-avtalet om utlämning har arbetats fram (prop. 2004/05:46 och dess bilaga 1). Utlämningsavtalet mellan USA och EU trädde, efter att det ratificerats av alla medlemsstater och USA, i kraft den 1 februari 2010.

På senare tid har ett antal internationella brottmålsdomstolar inrättats. Genom resolutioner antagna av FN:s säkerhetsråd har – med stöd av kapitel 7 i FN-stadgan, vilken ger säkerhetsrådet behörighet att vidta åtgärder för att upprätthålla och återställa internationell fred och säkerhet – tribunalerna för brott begångna i f.d.

² Jfr dock för Storbritanniens del avseende bl.a. Falklandsöarna, Påle 2003, s. 52 f.

Jugoslavien och i Rwanda tillskapats. Besluten att inrätta *Jugoslavien- och Rwandatribunalerna* och bestämmelserna i deras stadgor om t.ex. jurisdiktion och samarbete, är bindande för alla FN:s medlemsstater. Vidare har genom ett avtal mellan FN och Sierra Leones regering inrättats *Specialdomstolen för Sierra Leone*, vars syfte är att etablera en oberoende domstol för beivrande av allvarliga brott mot internationell humanitär rätt samt brott mot viss nationell rätt i Sierra Leone. Eftersom Specialdomstolen för Sierra Leone inte är inrättad med stöd av kapitel 7 i FN-stadgan, är Sverige inte skyldigt att samarbeta med specialdomstolen i fråga om utlämning. Sverige har emellertid valt att möjliggöra utlämningssamarbete med specialdomstolen genom lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone.

Vid en diplomatkonferens 1998 antogs Stadgan för *Internationella brottmålsdomstolen (Romstadgan)*, som är en multilateral överenskommelse och därför bindande endast för de stater som valt att tillträda den. Sverige tillträdde Romstadgan den 28 juni 2001 och stadgan trädde i kraft den 1 juli 2002 (SÖ 2002:59).

2.2 Gällande svensk lagstiftning om utlämning

2.2.1 Inledning

Vid utlämning till utomnordiskt land enligt 1957 års utlämningskonvention, och andra konventioner som Sverige tillträtt samt enligt de bilaterala utlämningsavtal som Sverige har ingått, tillämpas UtlämningsL. Lagen är tillämplig även i de fall där det inte finns ett särskilt avtal om utlämning mellan Sverige och den andra staten.

Vid utlämning eller överlämnande till de internationella tribunalerna, den Internationella brottmålsdomstolen och Specialdomstolen för Sierra Leone kompletteras UtlämningsL med de särskilda lagarna om samarbete med dessa domstolar: *lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt (tribunallagen)*, *lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen* respektive *lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone*.

UtlämningsL gäller inte i förhållande till annat EU-land, i vilken situation *EAOL* i stället ska tillämpas.

I *NAOL* finns bestämmelser om förutsättningar för och förfarandet vid överlämnande till de nordiska länderna.

Förordningen (1982:306) med vissa bestämmelser om utlämning för brott (*utlämningsförordningen*) innehåller bestämmelser om utlämning för brott *till* Sverige.

2.2.2 Utlämningslagen

UtlämningsL innehåller, som nämnts, regler om utlämning från Sverige till annan stat för lagföring eller straff i samtliga de fall då varken EAOL eller NAOL är tillämplig. Lagen gäller således i förhållande till alla stater med undantag för Danmark, Finland, Island och Norge samt övriga medlemsstater i EU. Lagen bygger i allt väsentligt på 1957 års utlämningskonvention (prop. 1957:156). Den innehåller dels ett antal avslagsgrunder, dvs. villkor för att utlämning ska beviljas, dels förfaranderegler.

I 2 § UtlämningsL finns ett *absolut förbud mot utlämning av svenska medborgare*.

I 4 § uppställs vissa krav på *brottets allvar eller frihetsstraffets längd* för att utlämning ska kunna ske. Den gärning för vilken utlämning begärs måste motsvara brott, för vilket enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. Avser framställningen flera brott är det tillräckligt att ett av dem är av denna svårhetsgrad. Har dom meddelats i den ansökande staten för gärningen måste påföljden utgöra frihetsstraff i minst fyra månader eller annat omhändertagande på anstalt under motsvarande tid.

I 5 och 6 §§ finns regler som begränsar möjligheterna att utlämna när det är fråga om *militära* och *politiska brott*.

Enligt 7 § får utlämning inte ske om åtgärden kan medföra risk för att den utlämnade på grund av bl.a. sin härstamning eller religiösa eller politiska uppfattning löper *risk att bli utsatt för förföljelse av allvarligare slag*.

Enligt 8 § får utlämning inte heller ske om åtgärden skulle vara *uppenbart oförenlig med humanitetens krav*. Enligt bestämmelsen ska en avvägning ske mellan, å ena sidan, den eftersöktes personliga förhållanden, bl.a. ungdom och hälsotillstånd, och, å andra sidan, den ansökande statens intresse.

I 9 § uppställs vissa *krav på bevisning i skuldfrågan*. I princip krävs dom eller häkttningsbeslut från behörig myndighet i den ansökande staten. För att en dom ska godtas ska den ”stödjans av utredningen” och får inte ”föranleda allvarlig erinran”. Grundar sig framställningen på ett häkttningsbeslut krävs för utlämning att det

föreligger sannolika skäl för att personen begått gärningen. I bestämmelsen ges möjlighet att genom överenskommelse med annan stat bestämma att fällande dom eller häktningsbeslut som meddelats av domstol eller domare ska godtas, om det inte i särskilt fall framgår att domslutet eller häktningsbeslutet är uppenbart oriktigt. I en sådan överenskommelse kan emellertid föreskrivas, att dom som meddelats efter förhandling som hållits i den dömdes utemåland endast ska godtas, om den dömdes rättighet att försvara sig ändå kan anses ha blivit tillräckligt tillgodosedd eller om den främmande staten lämnar en försäkran om att den dömden har möjlighet att påkalla en ny domstolsprövning som tillgodoser hans rätt till försvar.

Överenskommelse att godta såväl domar som häktningsbeslut föreligger mellan Sverige och andra stater som anslutit sig till 1957 års utlämningskonvention. Vidare finns sådan överenskommelse i så gott som samtliga de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått. Enligt det andra tilläggsprotokollet till 1957 års utlämningskonvention får emellertid domar som meddelats utan att den dömden varit närvarande särbehandlas på det sätt som anges i 9 § UtlänningsL.

I 10 § kommer principen om *ne bis in idem*, att en person inte ska lagföras eller straffas för samma gärning mer än en gång, till uttryck. Utlämning får bl.a. inte ske om dom beträffande det aktuella brottet meddelats här i landet. I bestämmelsen finns också förbud mot utlämning när straff för brottet skulle vara *preskriberat enligt svensk lag*.

I 11 § finns s.k. *tillfälliga utlämningshinder*. Pågår i Sverige lagföring eller straffverkställighet beträffande annan brottlighet än den som det begärs utlämning för föreligger, under den tid som den svenska lagföringen eller straffverkställigheten pågår, hinder mot utlämning. Utlämning kan dock, trots det svenska intresset, ske för lagföring med villkor att den utlämnade senare överlämnas till svensk myndighet.

När utlämning sker ska, enligt 12 §, vissa villkor uppställas. Den som utlämnas får inte, utan medgivande av regeringen i det särskilda fallet, åtalas eller straffas i den främmande staten för annat brott än det som utlämningen avsåg som begåtts före utlämningen (*specialitetsprincipen*). Personen får inte heller utan sådant medgivande *vidareutlämnas* till annan stat. Den som utlämnas får som huvudregel inte åtalas för det aktuella brottet vid en tillfällig eller *extraordinär domstol* och personen får inte heller *straffas med döden*.

Förutom de angivna villkoren ska regeringen uppställa de övriga villkor som i varje enskilt fall krävs.

I 12 a § finns en möjlighet för den som har utlämnats att avsäga sig specialitetsprincipen under förutsättning att Sverige träffat en överenskommelse om detta med den ansökande staten. Sverige har än så länge endast träffat en sådan överenskommelse med Kanada (se prop. 2000/01:83 s. 23 ff.).

I 13 § behandlas den situationen att två eller flera stater begär utlämning av samma person. Vid prövningen av till vilken stat utlämning ska ske ska hänsyn bl.a. tas till brottslighetens beskaffenhet, framställningarnas tidsföljd samt personens nationalitet och hemvist.

Beslut om utlämning fattas av regeringen. Enligt 1 § UtlänningsL ”får” den som i en annan stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för där straffbelagd gärning och uppehåller sig här utlämnas. Detta innebär att en fri prövningsrätt tillkommer regeringen; regeringen är således inte, trots att samtliga lagens villkor för utlämning är uppfyllda, förpliktad att utlämna. Föreligger ett giltigt utlämningsavtal mellan Sverige och den ansökande staten kan avtalet emellertid innebära att Sverige på *folkrättslig grund* inte har rätt att vägra utlämning.

Det formella förfarandet vid utlämning regleras i 14–22 §§ UtlänningsL.

En framställning om utlämning ska enligt 14 § vara skriftlig och ges in till Justitiedepartementet. Till framställningen ska fogas avskrift av häktningsbeslut eller dom som åberopas eller annan utredning som framställningen grundas på. I framställningen ska finnas uppgift om personens nationalitet och hemvist, brottets beskaffenhet, tid och plats för brottet samt de straffbestämmelser som är tillämpliga i den ansökande staten. Om möjligt ska även signalement lämnas.

Enligt 15 § ska Riksåklagaren, innan regeringen fattar beslut i anledning av framställningen, avge yttrande. Om den som begärs utlämnad inte har samtyckt till utlämning, ska ärendet dessutom prövas av Högsta domstolen. Är det uppenbart att framställningen inte bör bifallas ska regeringen emellertid omedelbart avslå den.

Till grund för sitt yttrande ska Riksåklagaren, enligt 16 §, verkställa erforderlig utredning i enlighet med vad som stadgas om förundersökning i brottmål. Lokal åklagarmyndighet kan därvid anlitas att biträda med utredningsarbetet. Vanliga straffprocessuella tvångsmedel kan användas men i några avseenden gäller särskilda regler.

Sedan utredningen avslutats ska Riksåklagaren, enligt 17 §, överlämna ärendet tillsammans med sitt yttrande till Högsta domstolen eller – för det fall den som begärs utlämnad har samtyckt till det – till regeringen. Ska ärendet prövas av Högsta domstolen – dvs. om samtycke till utlämning inte finns – har domstolen enligt 18 § att pröva huruvida det finns förutsättningar för utlämning enligt 1–10 §§ UtlämningsL (av vilka 3 § sedermera upphävts). Om det behövs ska förhandling hållas i Högsta domstolen.

Efter det att Högsta domstolen meddelat beslut lämnas ärendet enligt 20 § vidare till regeringen för avgörande. *Har Högsta domstolen funnit att hinder mot utlämning föreligger får regeringen inte bifalla framställningen.* Beviljar regeringen utlämning ska den samtidigt bestämma inom vilken tid den ansökande staten ska hämta den som ska utlämnas. Som regel ska den som ska utlämnas i vart fall hämtas inom en månad från det att den ansökande staten fick del av beslutet. Beslut om utlämning verkställs av polismyndigheten och om personen som ska utlämnas är på fri fot får personen, om det är nödvändigt för att utlämningen ska kunna genomföras, omhändertas och tas i förvar under längst fyrtioåtta timmar.

Enligt 21 § kan regeringen förordna att föremål som tagits i beslag ska överlämnas till den ansökande staten.

Lagens 22 § behandlar ersättning av allmänna medel till offentlig försvarare för arbete hos regeringen.

I 23 § regleras användandet av tvångsmedel i avvaktan på en utlämningsframställning från främmande stat, dvs. i de fall då den för utlämning aktuella är internationellt efterlyst men det ännu inte finns någon formell framställning om utlämning. Den som i en främmande stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott som det går att utlämna för kan anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet i avvaktan på en begäran om utlämning. Beslut fattas av åklagare som även kan förordna om beslag. Beslutet ska utan uppskov anmälas hos rätten (tingsrätten) som ska hålla förhandling och pröva om åtgärden ska bestå. Kommer rätten fram till att beslutet om tvångsmedel ska bestå ska den genast underrätta chefen för Justitiedepartementet om detta. Regeringen kan upphäva åtgärden, om hinder föreligger mot utlämning eller om utlämning av annat skäl inte bör ske. Om åtgärden inte upphävs, ska den främmande staten underrättas om åtgärden och en viss tid anges inom vilken framställning om utlämning ska göras. Denna tid får inte vara längre än fyrtio dagar från den dag personen anhölls eller ålades reseförbud eller anmälningsskyldighet. Så snart framställ-

ningen om utlämning kommit in, ska Justitiedepartementet underrätta den myndighet som först meddelat beslut om tvångsmedlet. Underrättelse ska även lämnas om en framställning om utlämning inte inkommer inom utsatt tid, för vilket fall beslutet om tvångsmedel ska hävas. Har en framställning om utlämning inkommit inom utsatt tid, ska den anhållne begäras häktad senast på den åttonde dagen efter den, då Riksåklagaren fick del av framställningen. Görs inte någon häkningsframställan ska den anhållne omedelbart friges.

I 24 §, som hör ihop med specialitetsprincipen i 12 §, har regeringen getts möjlighet att medge, att den som utlämnats får åtalas i den främmande staten för annan före utlämningen förövad gärning än den för vilken utlämning skett eller vidareutlämnas från den ansökande staten till en tredje stat. Liksom vid den ursprungliga utlämningsbegäran ska frågan om medgivande till lagföring, i de fall då den person som avses med framställningen inte har medgett den samma, prövas av Högsta domstolen.

Sedan framställning om utlämning gjorts får, enligt 25 §, svenskt åtal inte väckas för det uppgivna brottet, om inte framställningen har avslagits.

I 26, 26 a och 26 b §§ regleras möjligheten att ge tillstånd till transporter genom Sverige av personer som ska utlämnas från ett tredje land till ett annat, oplanerade mellanlandningar vid sådana transporter samt, då utlämning skett till Sverige för rättegång, transporter vid återförandet av den utlämnade personen till den anmodade staten.

2.2.3 Utlämningsförordningen m.m.

Utlämningsförordningen innehåller bestämmelser som reglerar en svensk begäran om utlämning, dvs. då Sverige är ansökande stat.

Enligt 1 § utlämningsförordningen är det åklagare som tar initiativ till att göra en framställning om utlämning från utomnordisk stat av den som i Sverige är misstänkt eller tilltalad för brott. Framställningen ska sändas till Riksåklagaren som avgör om den ska överlämnas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den främmande staten.

Enligt 3 § görs framställning om utlämning från utomnordisk stat för verkställighet av fängelsestraff av Kriminalvården, av rättspsykiatrisk vård av Socialstyrelsen och av sluten ungdomsvård av Statens institutionsstyrelse. Liksom avseende utlämning för lagföring

ska framställningen överlämnas till Justitiedepartementet för vidarebefordran till den främmande staten.

I praktiken inleds utlämningsärenden, där Sverige är ansökande stat, oftast genom att svensk polis genom Interpol utfärdar en internationell efterlysning av en misstänkt person. Påträffas personen sedan i något annat land anhålls denne provisoriskt i detta land. Justitiedepartementet (Centralmyndigheten inom enheten för brottmålsärenden och internationellt rättsligt samarbete – BIRS – på Justitiedepartementet) får underrättelse om anhållandet av den främmande staten. Justitiedepartementet kontaktar då den svenska myndighet som har begärt personen efterlyst för att få bekräftat att en utlämning av personen fortfarande är aktuell. Justitiedepartementet efterhör därefter hos den främmande statens centralmyndighet direkt eller via den svenska ambassaden i landet vilken som är den sista dag då en framställning om utlämning ska inkomma.

I 2 och 4 §§ anges de uppgifter och handlingar som bör fogas till en framställning om utlämning för lagföring (2 §) respektive straffverkställighet (4 §). Vid utlämning för lagföring ska bifogas av domaren bestyrkt protokoll från häktningsförhandling, särskilt uppsatt häktningsbeslut eller annan handling som tydligt visar att en domstol funnit sannolika skäl för brottet, samt tid och plats för gärningen, relevant lagrum m.m. Vid utlämning för straffverkställighet ska bifogas bestyrkt kopia av den dom som ska verkställas, besked om hur lång strafftid som återstår att avtjäna samt identitetsuppgifter m.m.

Enligt 5 § vidarebefordrar Justitiedepartementet utlämningsframställningen till den andra staten. Enligt bestämmelsen kan vid behov en begäran om provisoriskt anhållande göras innan utlämningsframställningen vidarebefordras.

Enligt 5 a § får Riksåklagaren, Kriminalvården, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse eller åklagare som gjort en framställning om utlämning, om den andra staten tillåter det, lämna kompletterande information direkt till en behörig myndighet i en annan stat.

Sverige har möjlighet att ingå internationella överenskommelser, i vilka tillämpningen av specialitetsprincipen inskränks, t.ex. genom att den utlämnade individen själv samtycker till att specialitetsprincipen inte ska tillämpas. I Sveriges utlämningsavtal med Kanada (SÖ 2001:42, artikel 17) finns en bestämmelse om att den person som enligt avtalet har utlämnats kan samtycka till att lagföras eller verkställa straff för en viss gärning som personen har begått före

utlämningen. I 5 b § regleras hur lämnande av en sådan typ av samtycke ska gå till.

Enligt 9 § bör utlämning begäras endast när det i beaktande av det men för den enskilde samt den tidsutdräkt och de kostnader som kan antas uppkomma i ärendet framstår som motiverat med hänsyn till brottets art och svårhetsgrad samt övriga omständigheter.

En skälighetsbedömning ska således ske i samtliga fall där Sverige begär utlämning. Vid den bedömningen ska, enligt andra stycket samma paragraf, bland andra omständigheter beaktas längden av det fängelsestraff eller den slutna ungdomsvård som kan antas komma att dömas ut för brottet eller som har dömts ut för detta och återstår att avtjäna eller genomgå. Vidare ska den omständigheten beaktas att det kan antas, att den eftersökte genom domen kommer att utvisas ur landet eller att beslut om utvisning meddelats.

Enligt 9 a § får Riksåklagaren i ett ärende om utlämning till Sverige godta villkor om att den som begärs utlämnad återförs till den andra staten för att där verkställa ett fängelsestraff eller annan frihetsberövande påföljd som personen har dömts till i Sverige. I 9 b § anges vilken myndighet som i olika fall är ansvarig för att verkställigheten i de fall som avses i 9 a § överförs till den andra staten.

Bestämmelserna i utlämningsförordningen är således tämligen få och knapphändiga, vilket beror på att Sverige i egenskap av ansökande stat är utlämnad till den anmodade statens utlämningsrätt. Det finns alltså skäl för Sverige att, i samband med att en begäran om utlämning från ett annat land görs, inhämta kunskap om det andra landets utlämningsrätt. Föreligger ett utlämningsavtal (bilateralt eller multilateralt) mellan Sverige och det aktuella landet, och uppfyller Sverige genom ansökan kraven i avtalet, är det andra landet folkrättsligt förpliktat att utlämna personen. Ett land är emellertid inte folkrättsligt förpliktat att utlämna, om inte Sverige i motsvarande situation hade varit det. Villkor som Sverige ställt upp i utlämningssamarbete för att utlämna kan således hävdas gentemot Sverige, när Sverige är ansökande stat. Finns inte något utlämningsavtal, är Sverige enbart hänvisat till det aktuella landets egen utlämningsrätt. Det andra landet kan i sådana fall komma att kräva en ömsesidighetsförklaring, vilket innebär att Sverige får försäkra, att

Sverige skulle bevilja det aktuella landet utlämning under motsvarande förhållanden.³

Enligt 2 kap. 8 § brottsbalken ska villkor som ett annat land ställt upp i samband med utlämning från det landet följas.

Som nämnts i avsnitt 2.2.2 innehåller 26 a § UtlämningsL en bestämmelse av betydelse för när Sverige är ansökande stat. Har utlämning till Sverige skett för rättegång här, på villkor att den som utlämnats senare återförs till den andra staten, ska polismyndigheten på den ort där rättegången har ägt rum se till att den som har utlämnats återförs. Är personen på fri fot får denne – om det är nödvändigt för återförandet – omhändertas och tas i förvar under viss tid.

Av betydelse för situationen, när Sverige är ansökande stat, är också 34 kap. 18 § brottsbalken. Har någon dömts till fängelse som gemensam påföljd för två eller flera brott, kan det inträffa att utlämning enligt den anmodade statens lagstiftning inte kan ske för alla brotten. Åklagaren kan då anmäla detta till domstol som ska undanröja den gemensamt ådömda påföljden och döma till påföljd för den brottslighet, för vilken utlämning kan äga rum.

2.2.4 Utvecklingen inom EU

Sedan den 1 januari 2004 gäller, som framgått, i förhållande till andra EU-länder EAOL i stället för UtlämningsL. I förhållande till Danmark och Finland tillämpas emellertid i stället NAOL. Som tidigare nämnts grundar sig EAOL på rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna. Rambeslutet föregicks av de två tidigare nämnda EU-konventionerna vars syfte var att förenkla och förbättra utlämningssamarbetet mellan medlemsstaterna: 1995 och 1996 års utlämningskonvention. De bestämmelser i Schengenkonventionen (artikel 59–66) som gäller utlämning motsvaras i huvudsak av bestämmelser i 1995 och 1996 års utlämningskonventioner (prop. 2003/04:7 s. 56).

1995 års utlämningskonvention inriktade sig på att göra förfaranden, där de berörda personerna samtycker till att bli utlämnade, enklare och smidigare än vad som följer av 1957 års utlämningskonvention. Konventionen innehöll därför i princip endast förfaranderegler. Det fanns emellertid också bestämmelser om att den som begärdes utlämnad kunde samtycka till att specialitets-

³ Se Påle 1995, s. 185.

principen inte skulle tillämpas, vilket även fick till följd att den ansökande staten fick vidareutlämna personen (till annan EU-stat) utan godkännande från den anmodade staten.

1996 års utlämningskonvention innebar i förhållande till 1957 års utlämningskonvention vidgade möjligheter att få medborgare i den anmodade staten utlämnade och viss begränsning av möjligheterna att vägra utlämning på grund av preskription eller med hänsyn till att gärningen i fråga kan anses vara politisk eller politiskt betingad (Ds 2000:3 s. 32 f.). Konventionen innehöll också undantag från specialitetsprincipen och kravet på samtycke från den anmodade staten vid utlämning till en tredje stat samt i visst fall från kravet på dubbel straffbarhet (om det brott som utlämningsframställningen grundades på avsåg konspiration eller deltagande i en brottslig organisation med syfte att begå vissa allvarliga brott).

Innan EAOL trädde i kraft, gällde UtlämningsL således även i förhållande till andra EU-länder. Som en följd av Sveriges tillträde till 1995 och 1996 års utlämningskonventioner innehöll lagen emellertid särskilda bestämmelser om utlämning till andra EU-stater. Sverige valde att reservera sig mot den bestämmelse i 1996 års utlämningskonvention, som avsåg det nämnda avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet, varför någon sådan bestämmelse inte infördes i UtlämningsL. De särskilda EU-bestämmelserna innehöll färre avslagsgrunder än vad som finns vid utlämning till en stat utanför EU. Utlämning fick ske redan om det enligt svensk lag kunde följa fängelse i sex månader för det brott som gärningen motsvarade. Det fanns möjlighet att utlämna *svenska medborgare* till en annan EU-stat och det fanns inte någon möjlighet att vägra utlämning till en annan EU-stat under hänvisning till preskription eller att fråga var om ett politiskt brott.

Svenska medborgare fick emellertid utlämnas endast om vissa villkor var uppfyllda. Gällde utlämningen lagföring, krävdes att den svenske medborgaren vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den ansökande staten eller att den för utlämningen aktuella gärningen motsvarade brott för vilket enligt svensk lag var föreskrivet fängelse i mer än fyra år. Vid bedömningen av om utlämning skulle beviljas skulle särskilt beaktas möjligheterna till *lagföring* i Sverige. Som villkor för utlämning skulle ställas, att den som begärdes utlämnad återfördes till Sverige för verkställighet här av ett ådömt frihetsstraff eller annat frihetsberövande i anledning av brottet. Villkoret behövde dock inte ställas, om den som begärdes utlämnad vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande

vistats i den stat till vilken utlämning begärdes eller om den som begärdes utlämnad samtyckte till att verkställighet skedde i den ansökande staten. Gällde utlämningen *verkställighet av frihetsstraff*, krävdes att den svenske medborgaren vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den ansökande staten eller att den som begärdes utlämnad samtyckte till utlämning. Samtycke till verkställighet i den andra staten skulle lämnas till den åklagare som verkställde utredningen om utlämning och kunde återkallas fram till dess att beslutet om utlämning verkställts. Svenska medborgare fick inte utlämnas för ett politiskt brott eller för brott som var preskriberade enligt svensk lag. En svensk medborgare kunde inte heller själv avsäga sig specialitetsprincipens skydd eller samtycka till att vidareutlämnas till annan medlemsstat i EU.

I UtlämningsL fanns vidare särskilda EU-bestämmelser om ett förenklat förfarande för utlämning till en annan EU-stat. Det förenklade förfarandet kunde tillämpas då den som var eftersökt för utlämning samtyckte till att bli utlämnad. För att det förenklade förfarandet skulle kunna tillämpas, krävdes att den ansökande staten lämnade vissa uppgifter så att den eftersökte och den myndighet i den begärande staten som skulle besluta om överlämnande enligt det förenklade förfarandet kunde ta ställning i frågan. Uppgifterna (bl.a. uppgifter om den eftersöktes identitet, dom eller häktningsbeslut, brottets beskaffenhet och rättsliga rubricering samt omständigheterna kring brottet, däribland tidpunkt och plats för brottet och den eftersöktes del i det) överensstämde i stort med vad en Interpol-eftersökning innehåller samt motsvarade de upplysningar som är nödvändiga för att registrera en person i Schengens informationssystem, SIS (prop. 1996/97:88 s. 13 f.). Innehöll en eftersökning de efterfrågade uppgifterna, behövde någon ordinär framställning om utlämning enligt 14 § UtlämningsL inte göras och kopia av dom eller häktningsbeslut behövde inte tillställas den anmodade staten. Utlämningsärendet kunde initieras på lokal åklagarnivå, och det ankom på den lokale åklagaren att utreda om förutsättningarna för utlämning var uppfyllda. Åklagaren skulle därvid så snart det kunde ske tillfråga den för utlämning eftersökte om han samtyckte till utlämning. För det fall personen samtyckte till utlämning, skulle denne också tillfrågas om han avstod från det skydd som specialitetsprincipen ger och om han medgav, att den ansökande staten fick rätt att vidareutlämna honom till någon annan medlemsstat i EU. Verkan av samtycket i de sist nämnda två delarna var att den stat till vilken personen överlämnades inte behövde den

svenska regeringens tillstånd för att ställa personen till svars för annan gärning eller vidareutlämna honom till annat EU-land (dvs. det innebar ett generellt avstående från specialitetsprincipens tillämpning). Lämnat samtycke till utlämning och till ett avstående från specialitetsprincipen kunde återkallas till dess att ett beslut om utlämning hade verkställts. Samtyckte personen till utlämning lämnades ärendet vidare till Riksåklagaren som, om det var uppenbart att utlämning skulle ske och det inte förelåg någon sådan konkurrenssituation som avses i 13 § UtlänningsL (två eller flera stater begär utlämning av samma person), beslutade om utlämning. I annat fall skulle Riksåklagaren, tillsammans med eget yttrande, överlämna ärendet till chefen för Justitiedepartementet som fattade beslut. Skulle utlämningsframställningen avslås eller om fråga var om en sådan konkurrenssituation som avses i 13 § UtlänningsL, skulle emellertid regeringen fatta beslut. Beslut i utlämningsfrågan skulle fattas inom tjugo dagar från det att samtycke lämnats och, för det fall det beslutades att den eftersökte skulle utlämnas, skulle beslutet verkställas inom ytterligare tjugo dagar.

En person som *utlämnats* till en medlemsstat i EU fick i den staten lagföras för ett brott som personen hade begått före utlämningen och som inte omfattades av utlämningsbeslutet, om personen samtyckte till det (den som utlämnats kunde alltså själv avsäga sig en tillämpning av specialitetsprincipen avseende vissa konkreta gärningar). Även utan samtycke fick den utlämnade lagföras för brott för vilket inte var föreskrivet frihetsberövande påföljd. Den som utlämnats till en medlemsstat i EU kunde vidare under förutsättning av eget samtycke vidareutlämnas till en annan medlemsstat i EU.

Rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna innebär numera att all utlämning inom EU i princip ska ske med tillämpning av den europeiska arresteringsordern. Utlänningskonventionerna från 1957, 1995 och 1996 samt Schengenkonventionens bestämmelser om utlämning tillämpas således inte längre mellan medlemsstaterna.

I EAOL används termen *överlämnande* i stället för utlämning. En arresteringsorder skickas genom Schengens informationssystem (SIS) eller något annat system för eftersökning av personer som är misstänkta för brott eller – om det är känt att den som eftersöks befinner sig på en viss plats i Sverige – direkt till behörig åklagare. Riksåklagaren bestämmer vilka åklagare som ska anses behöriga: som huvudregel åklagare vid internationella åklagarkammare. Åkla-

garen utreder sedan, enligt reglerna om förundersökning i brottmål, om det finns förutsättningar för överlämnande från Sverige. Åklagaren har ansvaret för utredningen och svarar för kontakterna med den utfärdande myndigheten. En begäran om överlämnande och därmed sammanhängande frågor prövas av tingsrätt efter framställning av åklagaren. Ärenden om överlämnande handläggs vid samtliga tingsrätter och hovrätter. Beslutet ska i princip fattas inom 30 dagar från gripandet av den eftersökta personen. Om personen samtycker till överlämnande, ska beslutet fattas inom tio dagar från samtycket. Tingsrättens beslut får, med visst undantag, överklagas enligt allmänna regler om överklagande av domstols beslut i brottmål. Vid överklagande av tingsrättens beslut i fråga om överlämnande krävs emellertid prövningstillstånd i hovrätten. Den som eftersöks för överlämnande har rätt att få en offentlig försvarare. Handläggningen ska som regel vara muntlig. Om den eftersökte samtycker till att överlämnas kan tingsrätten dock avgöra frågan om överlämnande utan förhandling. Lagen innehåller bestämmelser om tvångsmedel som i vissa avseenden avviker från vad som gäller i brottmål, bl.a. finns det i lagen en presumtion för att den som eftersöks för överlämnande enligt en europeisk arresteringsorder ska anhållas och häktas. Förutsättningarna för överlämnande motsvarar i stora delar vad som gäller vid utlämning (Ds 2002:62 s. 10). För att överlämnande för lagföring ska få beviljas, krävs att gärningen, enligt den utfärdande medlemsstatens lagstiftning, kan medföra fängelse i ett år eller mer. Överlämnande för verkställighet av straff förutsätter att det har dömts ut en frihetsberövande påföljd om fyra månader eller mer. Som huvudregel gäller krav på dubbel straffbarhet. Överlämnande kan emellertid ske i vissa fall även för gärningar som inte motsvarar brott enligt svensk lag. För att överlämnande ska få beviljas i ett sådant fall krävs att gärningen omfattas av bilagan till lagen – den s.k. listan som innehåller 32 olika gärningstyper – och att gärningen kan medföra fängelse i tre år eller mer enligt den utfärdande medlemsstatens lagstiftning. I lagen finns motsvarigheter till flera av UtlämningsL:s vägransgrunder. Ett överlämnande får exempelvis inte ske, om den eftersökte i Sverige eller en annan medlemsstat redan är dömd för gärningen, om nåd eller åtalsunderlåtelse för gärningen har meddelats i Sverige eller om lagföring för gärningen pågår i Sverige. Ytterligare ett exempel på när överlämnande inte ska beviljas är om gärningen har begåtts i Sverige och antingen inte utgör brott i Sverige eller enligt svensk lag är preskriberad. Överlämnande får vidare inte beviljas för en gärning

som har ägt rum innan den eftersökte fyllt femton år eller om ett överlämnande skulle strida mot den europeiska konventionen av den 4 november 1959 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), de tilläggsprotokoll till konventionen som gäller som lag i Sverige eller mot bestämmelser om immunitet och privilegier. Rambeslutet ger en medlemsstat möjlighet att vägra överlämnande för verkställighet av straff, om medlemsstaten åtar sig att verkställa det enligt sin egen lagstiftning. Det är vidare möjligt för en medlemsstat att som villkor för överlämnande kräva garantier om att få tillbaka den som har överlämnats för att denne ska kunna verkställa straffet i sitt hemland. EAOL innehåller bestämmelser som innebär att överlämnande avseende svenska medborgare i vissa sådana situationer ska vägras eller att villkor ska uppställas om återförande av den som begärs överlämnad. I lagen finns vidare bestämmelser om överförande av verkställighet av straff i dessa situationer samt i de fall överlämnande begärs till Sverige och fråga uppkommer om att överföra verkställigheten av en frihetsberövande påföljd till en annan medlemsstat.

I förordningen (2003:1178) om överlämnande *till* Sverige enligt en europeisk arresteringsorder finns bestämmelser om överlämnande till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder. En svensk arresteringsorder för lagföring utfärdas av åklagare. En arresteringsorder får utfärdas för brott, för vilket den eftersökte är häktad på sannolika skäl misstänkt för brottet och för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. En svensk arresteringsorder för verkställighet av en frihetsberövande påföljd utfärdas av Rikspolisstyrelsen på begäran av Kriminalvårdsstyrelsen (för verkställighet av fängelse), Socialstyrelsen (för verkställighet av rättspsykiatrisk vård) eller Statens institutionsstyrelse (för verkställighet av sluten ungdomsvård). En sådan arresteringsorder får utfärdas för en laga-kraftvunnen dom, om en frihetsberövande påföljd i minst fyra månader eller utan tidsbegränsning har dömts ut. En svensk arresteringsorder får utfärdas endast om det med beaktande av det men för den enskilde samt den tidsutdräkt och de kostnader som kan antas uppkomma i ärendet framstår som motiverat med hänsyn till brottets art och svårhetsgrad samt övriga omständigheter. Om den eftersökte är under arton år får en arresteringsorder utfärdas endast om det är fråga om allvarlig brottslighet eller den unge har stark anknytning till Sverige eller det i övrigt finns särskilda skäl för att begära överlämnande till Sverige. Om den andra medlemsstaten

begär det, ska förfarandet hanteras som utlämning i stället för överlämnande.

2.2.5 Det nordiska samarbetet

UtlämningsL gäller inte heller, som nämnts, i förhållande till de övriga nordiska länderna. Här gäller i stället NAOL (dock förmodligen i kraft tidigast den 1 januari 2012). NAOL föregicks av den nordiska utlämningslagen, vilken var tillkommen i nära samarbete mellan de andra nordiska länderna, vilka alla hade antagit en likartad lagstiftning (prop. 1959:72).

För utlämning enligt den nordiska utlämningslagen krävdes, med vissa undantag, endast att gärningen var straffbar i den ansökande staten.

Även en svensk medborgare kunde under vissa förutsättningar utlämnas enligt lagen – dock inte för politiska brott. En svensk medborgare fick utlämnas, om personen vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i det ansökande landet eller den gärning som avsågs i utlämningsansökan motsvarade brott för vilket enligt svensk lag var stadgat fängelse i mer än fyra år. Om gärningen i sin helhet hade begåtts i Sverige, fick utlämning emellertid beviljas endast om gärningen innefattade medverkan till ett utanför Sverige begånget brott eller om utlämning samtidigt skedde för gärning som hade begåtts utanför Sverige.

Som huvudregel fick utlämning inte ske om endast böter kunde ådömas för gärningen i den ansökande staten.

Utlämning för ett politiskt brott fick endast ske, om gärningen motsvarade brott enligt svensk lag (och den som begärdes utlämnad inte var svensk medborgare).

Utlämning fick inte beviljas om i Sverige meddelats dom angående brottet.

Inledd förundersökning eller åtal för annat allvarligt brott utgjorde hinder mot utlämning. Likaså förelåg hinder mot utlämning, om personen enligt dom mot denne här skulle avtjäna fängelsestraff eller omhändertas på anstalt. Utlämning kunde i dessa fall emellertid beviljas för rättegång i den ansökande staten under förutsättning att personen senare återfördes till Sverige.

Den som utlämnades fick inte lagföras för ett brott begånget före utlämningen, om personen hade dömts eller meddelats åtalsunderlåtelse här i landet för brottet. Var det fråga om en svensk

medborgare eller ett politiskt brott fick lagföring för annat brott ske, endast om regeringen lämnat särskilt medgivande till detta eller om den som utlämnats inför domstol samtyckt till lagföringen eller frivilligt hade stannat kvar i landet efter den lagföring som utlämningen avsett eller sedan denne lämnat det ansökande landet frivilligt återvänt dit. Likaså krävdes regeringens medgivande för att vidareutlämning till annan stat skulle få ske.

Specialitetsprincipen gällde således inte fullt ut i förhållande till de andra nordiska länderna. Den upprätthölls i viss utsträckning när det gällde svenska medborgare eller politiskt brott men inte alls i förhållande till utländska medborgare, så länge det aktuella brottet inte var politiskt.

I förhållande till de andra nordiska länderna fanns alltså inte något generellt krav på dubbel straffbarhet. Dubbel straffbarhet krävdes endast när det gällde politiska brott och i viss utsträckning när det gällde utlämning av svenska medborgare. Utlämning till de andra nordiska länderna kunde vidare ske för militära brott och för brott som enligt svensk rätt var preskriberade.

Vad gällde utlämningsförfarandet skulle de berörda myndigheterna enligt den nordiska utlämningslagen – till skillnad från vad som gäller enligt UtlänningsL – ta direkt kontakt med varandra i stället för att ge in en framställning om utlämning till Justitiedepartementet. Polis- eller åklagarmyndighet i det nordiska land som önskade utlämning skulle göra en framställning därom antingen hos Riksåklagaren eller – om man visste var den eftersökte fanns i Sverige – direkt hos behörig åklagare på den ort där den eftersökte uppehöll sig. Framställningen skulle grundas på fällande dom eller annat domstolsbeslut, i vilket domstolen funnit sannolika skäl föreligga för att den som begärdes utlämnad hade begått det uppgivna brottet. Om den som begärdes utlämnad samtyckte till utlämning eller erkände gärningen, krävdes dock inte någon dom eller domstolsbeslut. Åklagare skulle därefter verkställa en utredning enligt reglerna om förundersökning i brottmål. Åklagaren var därvid behörig att motta samtycke till utlämning.

Vid samtycke till utlämning kunde den behörige åklagaren själv, med vissa undantag (bl.a. när det gällde ett politiskt brott eller när det fanns konkurrerande utlämningsframställningar från olika länder), besluta om utlämning. Om åklagaren inte meddelade beslut om utlämning, skulle ärendet överlämnas till Riksåklagaren som fick besluta om utlämning, såvida det var uppenbart att framställningen borde bifallas, det inte fanns konkurrerande utlämningsframställ-

ningar från olika länder och framställningen inte rörde en svensk medborgare eller avsåg ett politiskt brott. Om det inte fanns förutsättningar för Riksåklagaren att fatta beslut, skulle regeringen besluta i ärendet. Innan regeringen meddelade beslut skulle, om det fanns särskilda skäl, yttrande inhämtas från Högsta domstolen huruvida utlämning lagligen kunde beviljas enligt lagen. Fann Högsta domstolen att det fanns hinder mot utlämning, fick utlämning inte beviljas.

I den nordiska utlämningslagen fanns också bestämmelser om tvångsmedel, vilka i princip överensstämde med motsvarande bestämmelser i UtlänningsL. I två avseenden skiljde de sig dock åt: dels krävdes enligt den nordiska utlämningslagen för tvångsmedelsanvändning endast att den svenska straffskalan för brottet omfattade fängelse, dels var den tidsrymd inom vilken en nordisk stat skulle inkomma med en utlämningsansökan, efter underrättelse om att den eftersökte personen var ålagd tvångsmedel, endast två veckor.

Mellan de nordiska länderna har emellertid funnits en vilja att ytterligare förenkla och effektivisera utlämningsförfarandet. I syfte att åstadkomma smidigare regler om utlämning mellan de nordiska staterna har konventionen av den 15 december 2005 om överlämnande mellan de nordiska staterna på grund av brott (*en nordisk arresteringsorder*) framförhandlats. Konventionen har rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna som förebild och i konventionen används begreppet ”*överlämnande*” i stället för ”*utlämning*”. Konventionen innebär en utvidgning i fråga om skyldigheten att överlämna i förhållande till såväl den förutvarande nordiska utlämningsordningen som rambeslutet om den europeiska arresteringsordern. I relation till den tidigare nordiska ordningen, som var fakultativ, dvs. en person *fick* utlämnas, har den nya nordiska konventionen i stället som utgångspunkt en obligatorisk ordning, dvs. överlämnande *ska* ske enligt en nordisk arresteringsorder. Konventionen innehåller mot denna bakgrund ett antal vägransgrunder där den verkställande staten (tidigare kallad den anmodade staten) ska eller kan vägra att överlämna.

I förhållande till den tidigare *nordiska utlämningslagen* innebär konventionen bl.a. följande.

- Kravet på dubbel straffbarhet avskaffas.
- Vid överlämnande görs inte någon skillnad mellan egna medborgare och utlänningar.

- Konventionen upptar inte någon egentlig strafftröskel. En nordisk arresteringsorder kan utfärdas för de brott som enligt den utfärdande statens lagstiftning kan föranleda ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd.
- Överlämnande kan inte vägras med hänvisning till att det är fråga om ett politiskt brott.
- Konventionen fastställer en rad frister för handläggningen och verkställigheten av en nordisk arresteringsorder.
- En person som har överlämnats med stöd av en nordisk arresteringsorder kan i större utsträckning ställas till ansvar för andra före överlämnandet begångna brott, än det som omfattades av överlämnandet.

I förhållande till rambeslutet om en *europaisk arresteringsorder* innebär den nordiska konventionen följande utveckling.

- Kravet på dubbel straffbarhet avskaffas.
- Konventionen upptar inte någon egentlig strafftröskel.
- Vid överlämnande görs inte någon skillnad mellan egna medborgare och utlänningar.
- Konventionen upptar färre fakultativa vägransgrunder än rambeslutet.
- En nordisk arresteringsorder ska handläggas och verkställas inom kortare tidsfrister än de som är fastlagda i rambeslutet om den europeiska arresteringsordern.
- En person som har överlämnats med stöd av en nordisk arresteringsorder kan i högre utsträckning ställas till ansvar för andra, före överlämnandet begångna, brott än det som omfattades av överlämnandet.

Sverige kommer förmodligen att tillträda konventionen den 1 januari 2012. De lagändringar som konventionsåtagandet kräver, genomförs, som nämnts, i Sverige genom införandet av NAOL, varvid den nordiska utlämningslagen upphävs.

NAOL omfattar överlämnande för lagföring och för straffverkställighet. För att en gärning ska kunna ligga till grund för ett överlämnande enligt en nordisk arresteringsorder krävs att en frihetsberövande påföljd är föreskriven för gärningen alternativt har dömts ut i den nordiska stat som har utfärdat arresteringsordern. Den fria prövningsrätt som dittills gällt för nordiska utlämningsärenden har genom lagen slopats och istället har införts ett system

som baseras på principen om ömsesidigt erkännande. Detta innebär att en nordisk arresteringsorder ska bifallas, om inte någon av de få avslagsgrunder som föreskrivs i lagen föreligger, eller om det följer av någon annan lag.

Ett beslut i överlämnandefrågan ska fattas av åklagare om den eftersökte samtycker till att överlämnas och i övriga fall av domstol. De tidsfrister som gäller innebär att beslut, när samtycke föreligger, ska meddelas inom tre dagar från det att samtycket lämnades och i övriga fall normalt sett inom fjorton dagar från gripandet. Rättens handläggning ska som regel vara muntlig och den eftersökte ska ha rätt till offentlig försvarare. Vid överklagande av tingsrättens beslut i fråga om överlämnande krävs prövningstillstånd i hovrätten. Överklagande ska, såvitt gäller nordiska arresteringsorderärenden, ske inom en vecka till såväl hovrätt som Högsta domstolen.

NAOL innehåller bestämmelser om tvångsmedel som i stora drag liknar dem som återfinns i EAOL. Således gäller, för personer över arton år, en presumtion för att den eftersökte ska frihetsberövas i avvaktan på beslut.

3 Utlämningslagens förutsättningar för utlämning

3.1 Inledning

I utredningens uppdrag ingår att kartlägga och analysera tillämpningen av UtlämningsL under de senaste åren för att undersöka hur bestämmelserna fungerar i praktiken. I uppdraget ligger också att göra en genomgång av Sveriges folkrättsliga förpliktelser på utlämningsområdet.

I följande avsnitt beskrivs förutsättningarna för utlämning enligt UtlämningsL. UtlämningsL:s reglering av förutsättningarna för utlämning har varit ämnet för en svensk doktorsavhandling¹. Något annat verk som beskriver den svenska utlämningsrätten finns inte. Utredningen har därför valt att tämligen ingående redovisa dels bakgrunden till de olika villkors- och hindersbestämmelserna, dels bestämmelsernas tillämpning i domstolspraxis, främst Högsta domstolens.

Som nämnts i avsnitt 2.1 bygger UtlämningsL i allt väsentligt på 1957 års utlämningskonvention. Varje avsnitt inleds därför med en beskrivning av vad som i den aktuella frågan gäller enligt konventionen. I slutet av varje avsnitt finns dels en redogörelse för vad som gäller i frågan enligt Sveriges alltjämt relevanta och gällande bilaterala utlämningsavtal (med Australien, Kanada, Storbritannien och Nordirland samt USA), dels en genomgång av relevant domstolspraxis. UtlämningsL:s förutsättningsbestämmelser har i det följande upptagits i den ordning de är uppställda i lagen.

¹ Påle 2003.

3.2 Förbudet mot utlämning av svenska medborgare

Enligt 1957 års *utlämningskonvention* (artikel 6) får en avtalslutande part vägra utlämning av sina egna medborgare. Parten får vidare genom en förklaring, för sitt vidkommande, definiera begreppet ”medborgare” i konventionens mening. Om den anmodade parten inte utlämnar sina egna medborgare ska den – om den ansökande parten begär det – överlämna ärendet till sina behöriga myndigheter för att möjliggöra åtals väckande (ett uttryck för principen *aut dedere aut judicare* – antingen utlämna eller lagföra). Enligt konventionen ska medborgarskapet bestämmas efter förhållandena vid tidpunkten för beslutet över framställningen om utlämning. Blir den aktuella personen emellertid medborgare i det anmodade landet efter att beslutet fattats, men innan det verkställts, kan den anmodade parten vägra utlämning under hänvisning till att fråga är om egen medborgare. Sverige har avgett en förklaring om att ”[m]ed medborgare i konventionens mening förstås svenska medborgare, i Sverige domicilierade utlämningar, medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge samt utlämningar, domicilierade i sistnämnda stater”. Såvitt känt har möjligheten att beträffande utomnordiska medborgare vägra utlämning på den anförda grunden de senaste årtiondena inte tillämpats i praktiken och möjligheten att på samma grund vägra utlämning av nordiska medborgare tillämpats ytterst restriktivt (se prop. 2000/01:83 s. 35 f.).

Enligt 2 § UtlänningsL får en svensk medborgare inte utlämnas med stöd av lagen.

Hinder mot utlämning föreligger om den för utlämning aktuella personen vid tidpunkten då utlämning ska ske är svensk medborgare (prop. 1913:50 s. 28 och 1957:156 s. 40). Tidpunkten för brottets förövande är således ovidkommande.

Svenskt medborgarskap regleras i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap. Sedan år 2001 accepterar Sverige fullt ut dubbelt medborgarskap (se prop. 1999/00:147).

Om en person är svensk medborgare, registreras i officiella svenska register *endast* detta medborgarskap, även om personen också har ett andra medborgarskap. En person med t.ex. svenskt och franskt medborgarskap registreras således enbart som svensk medborgare. Det saknas därför uppgift om hur många i Sverige bosatta personer som, utöver sitt svenska medborgarskap, har ett eller flera utländska medborgarskap. Uppskattningar av antalet personer i Sverige med dubbla medborgarskap har emellertid gjorts vid några tillfällen. I betänkandet *Svenskt medborgarskap* (SOU 1999:34, s. 173 ff.) gjorde

1997 års medborgarskapskommitté bedömningen, att det per den 31 december 1997 fanns omkring 300 000 personer i Sverige med dubbelt medborgarskap, varav ca 197 000 uppskattades ha fått dubbelt medborgarskap genom anmälan eller efter ansökan, s.k. naturalisation (svenskt medborgarskap kan också förvärfvas automatiskt – i huvudsak av barn redan vid födelsen). Av de 197 000 personer som erhållit svenskt medborgarskap (och därmed också dubbelt medborgarskap) genom anmälan eller efter ansökan antogs 3 500 personer ha sitt ursprung i Norden, 82 000 i övriga Europa, 12 000 i Afrika, 1 500 i Nordamerika, 16 000 i Sydamerika och 82 000 i Asien. Med utgångspunkt i denna uppskattning gjorde Utredningen om omprövning av medborgarskap i betänkandet *Omprövning av medborgarskap* (SOU 2006:2, s. 84 f.) en grov uppskattning av de i Sverige år 2005 bosatta personerna med dubbelt medborgarskap. Uppskattningen begränsades till att avse de personer som fått dubbelt medborgarskap genom förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan eller ansökan. I uppskattningen ingick även barn som fått dubbelt medborgarskap som bipersoner till dessa personer. Resultatet av utredningens skattningar gav vid handen att det år 2005 fanns ungefär 275 000 i Sverige bosatta personer som fått dubbelt medborgarskap genom förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan eller ansökan. De tio vanligaste medborgarskapsländerna för dem som under åren 2000–2004 erhöll svenskt medborgarskap genom naturalisation var (angivet efter förutvarande medborgarskapsland och med antalet naturaliserade angivet inom parentes): *Bosnien-Hercegovina* (24 428), *Irak* (21 732), *Serbien (och Montenegro)* (14 395), *Iran* (8 817), *Somalia* (8 816), *Turkiet* (8 228), *Polen* (6 337), *Kroatien* (4 274), *Syrien* (4 077) och *Libanon* (2 498) (SOU 2006:2, s. 120 f.).

Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) fanns år 2008 i Sverige 1 281 581 utrikes födda personer. Vid samma tid fanns i Sverige 562 124 utländska medborgare. Av dessa uppgifter kan slutsatsen dras att förmodligen har drygt 700 000 av de utrikes födda personerna blivit svenska medborgare. Enligt vad utredningen inhämtat från Migrationsverket har uppskattningsvis drygt hälften av de 700 000 utrikes födda personerna som blivit svenska medborgare alltså kvar sitt tidigare medborgarskap och har därmed dubbelt medborgarskap. Till detta antal ska läggas de utrikes födda och alltså boende barn som, på grund av någon av sina föräldrars svenska medborgarskap, automatiskt vid födelsen blivit svenska medborgare och som på grund av sin utländska anknytning även blivit medborgare i något annat land. Tas hänsyn även till denna kategori kan antalet

personer med dubbelt medborgarskap, varav ett svenskt, idag uppskattas till – lågt räknat – ca 500 000 personer. Ungefär samma antal ger en jämförelse mellan antalet personer som enligt SCB har utländsk bakgrund (med vilket avses utrikes födda samt dem som visserligen är födda i Sverige men vars *båda* föräldrar är utrikes födda – 1 661 003 personer år 2008) och antalet utländska medborgare (562 134 personer samma år). En miljon av personerna med utländsk bakgrund kan då antas ha blivit svenska medborgare, och drygt hälften (500 000 personer) kan antas även ha kvar sitt tidigare medborgarskap.

De tio vanligaste medborgarskapsländerna för dem som under år 2005–2008 erhöll svenskt medborgarskap var, (angivet efter förutvarande medborgarskapsland och med antalet personer angivet inom parentes) *Irak* (34 613), *Finland* (10 855), *Bosnien-Hercegovina* (8 260), *Iran* (7 257), *Turkiet* (7 204), *Serbien (och Montenegro)* (6 327), *Ryssland* (4 074), *Thailand* (3 729), *Syrien* (3 630) och *Kina* (3 318).²

Den som innehar dubbelt medborgarskap särbehandlas inte i utlämningshänseende i något avseende. När möjligheten till dubbelt medborgarskap infördes uppmärksammades att dubbelt medborgarskap kunde tänkas medföra problem i utlämningshänseende i två avseenden: dels genom att Sverige kunde få avslag på en framställning om utlämning av en svensk medborgare om personen samtidigt var medborgare i den anmodade staten (eftersom många länder inte tillåter utlämning av egna medborgare), dels genom att Sverige skulle tvingas avslå en begäran om utlämning från en persons medborgarskapsland om personen samtidigt var medborgare i Sverige (prop. 1999/00:147 s. 23 f.). Det anfördes härvid att om reformen att tillåta innehav av dubbelt medborgarskap fullt ut skulle visa sig medföra ökade problem vad gällde utlämning på grund av brott, kunde det bli aktuellt med en översyn av dessa bestämmelser.

Enligt tribunallagen, lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen och lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone är det möjligt att utlämna eller överlämna en svensk medborgare för lagföring inför tribunalerna, den Internationella brottmålsdomstolen och Specialdomstolen för Sierra Leone (se prop. 1993/94:142 s. 30 och 2000/01:122 s. 90 f. samt 3 § andra stycket lagen [2006:615] om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone). Utlämning av svenska medborgare till

² Av dessa länder föreskriver Kina och Thailand förlust av medborgarskap vid förvärv av annat medborgarskap.

tribunalerna och till Specialdomstolen för Sierra Leone kan även ske för straffverkställighet.

Regeringsformen innehåller inte något direkt förbud mot utlämning av svenska medborgare. En svensk medborgare får emellertid enligt 2 kap. 7 § regeringsformen inte landsförvisas. Bestämmelsen har ansetts ge ett visst skydd också i fråga om utlämning. Enligt förarbetena till bestämmelsen bör skyddet mot landsförvisning nämligen uppfattas så, att det även avser det fall då utlämning av en svensk medborgare på grund av brott skulle ge anledning till antagandet, att den utlämnade skulle bli berövad friheten under så lång tid att han knappast någonsin skulle kunna återvända till Sverige (prop. 1975/76:209 s. 121, bet. 1975/76:KU56 s. 32, se även prop. 1993/94:142 s. 30 och 2000/01:122 s. 90 f). När möjligheten att utlämna svenska medborgare till Jugoslavien- och Rwandatribunalerna samt till den Internationella brottmålsdomstolen infördes, ansågs det därför att det i vissa situationer kunde vara en förutsättning för utlämning att ett eventuellt fängelsestraff verkställdes i Sverige (prop. 1993/94:142 s. 30, 1995/96:48 s. 15 f. och 2000/01:122 s. 91 f.). I förarbetena till lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone framhålls – i samband med att det anförs att vägransgrunden i 2 § UtlänningsL inte bör vara obligatorisk gentemot specialdomstolen – att det med stöd av 12 § tredje stycket UtlänningsL finns möjlighet att förena utlämning för lagföring av en svensk medborgare med villkor att personen ska återföras till Sverige för att avtjäna ett eventuellt straff här (prop. 2005/06:93 s. 38 f.).

Mot den angivna bakgrunden har i den reformerade grundlagen införts en bestämmelse i 10 kap. regeringsformen (10 kap. 14 §) som markerar, att regeringsformens regler om förbud mot landsförvisning inte utgör hinder mot att uppfylla Sveriges åtaganden med anledning av Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (prop. 2009/10:80 s. 197 ff.). Motsvarande ska enligt bestämmelsen gälla också åtaganden i förhållande till andra mellanfolkliga brottmålsdomstolar.

Förbud mot utlämning av svensk medborgare förelåg även enligt 1913 års lag (2 §). I förarbetena till lagen anförde departementschefen som skäl för förbudet, förutom att ”den naturliga känslan förbjuder utlämning i sådant fall”, att det är ett följdriktigt utslag av den statsrättsliga uppfattning som betraktar medborgarna inte bara som undersåtar med förpliktelser utan även som samhällsmedlemmar med rättigheter gentemot staten, så som rätten att vistas i landet och inte därifrån kunna utvisas eller utlämnas (1913:50 s. 28 f.). Han

anförde vidare att principen visserligen varit föremål för internationell debatt i vilken hävdats att brottmål borde avgöras av den domstol som hade bäst förutsättningar att uppta bevisning och att, om skälet för att vägra utlämning av egna medborgare berodde på bristande tilltro till domstolar i vissa andra länder, så borde utlämning till dessa vägras generellt, oavsett vilket medborgarskap den för utlämning aktuella personen hade. Departementschefen hänvisade dock till att principen upptagits i såväl de nyare utländska lagstiftningarna som i traktater från senare tid och att det därför fanns skäl även för Sverige att bibehålla den (1913:50 s. 28 f.). Endast vissa länder som England och USA, anförde han, tillät utlämning av egna medborgare men detta på grund av att de – till skillnad från Sverige – tillämpade territorialitetsprincipen, vilket innebar att de själva inte kunde straffa den egna medborgare som begått brott utanför landets område.

Vid den nu gällande lagens tillkomst synes det ha varit självklart att principen att svensk medborgare inte får utlämnas skulle upprätthållas. Någon diskussion om skälen för ett upprätthållande av principen förs därför inte i lagens förarbeten. I stället diskuteras – mot bakgrund av att, som det sägs, domicilprincipen vunnit starkt ökat inflytande över internationell lagstiftning och praxis – om inte dels utländska medborgare som en längre tid varit bosatta i landet, dels medborgare i andra nordiska länder borde åtnjuta samma skydd mot utlämning till utomnordiskt land som svenska medborgare (prop. 1957:156 s. 40). Det ansågs dock föra för långt att i lagen införa ett ovillkorligt förbud mot utlämning i de angivna fallen.

Skälen för förbudet mot utlämning av svenska medborgare har i senare motivuttalanden (propositionen angående Sveriges tillträde till 1996 års utlämningskonvention, prop. 2000/01:83 s. 31) angetts vara dels att svenska staten har anspråk på suveränitet när det gäller utövande av myndighet över svenska medborgare som befinner sig i Sverige, dels att svenska medborgare bör kunna ställa anspråk på skydd från staten.

I doktrinen har angetts att förbudet mot utlämning av egna medborgare även kan ha sin grund i tanken, att en person bör ställas inför rätta där den har bäst förutsättningar att försvara sig, vilket – med tanke på språk och kultur, etc. – normalt är medborgarskapslandet.³ Vidare har anförts, att de underliggande motiven mot förbudet i ett land med förhållandevis milda straff

³ Påle 2003, s. 157.

och ”god kriminalvård” kan tänkas bottna i en motvilja mot att lämna ut sina egna medborgare till länder med hårdare straff och mindre human straffverkställighet.⁴

Som nämnts i avsnitt 2.2.4 och 2.2.5 har det sedan lång tid tillbaka funnits möjlighet att utlämna svensk medborgare till annat nordiskt land och genom Sveriges tillträde till 1996 års utlämningskonvention infördes 2001 möjlighet att utlämna svensk medborgare till annat EU-land.

Motiven för att tillåta utlämning av svensk medborgare till annat nordiskt land har angetts vara den betydande rättslikheten mellan de nordiska länderna och den ömsesidigt starka tilltron till varandras rättssystem (se bl.a. prop. 1959:72 s. 27 ff.).

Enligt 1996 års utlämningskonvention var huvudregeln att utlämning till en annan medlemsstat inom EU inte fick vägras på den grunden att den eftersökte var medborgare i den anmodade staten. Konventionen gav emellertid varje medlemsstat möjlighet att i samband med ratificering förklara att den inte avsåg att utlämna egna medborgare eller att den skulle komma att göra detta endast under vissa förutsättningar. Vid de överväganden som, med anledning av konventionstillträdet, föregick 2001 års ändringar i UtlämningsL i fråga om utlämning av svenska medborgare anfördes inledningsvis (prop. 2000/01:83 s. 30 f.) att det fanns en grundläggande tilltro till rättsordningarna i andra EU-medlemsstater, att medlemsstaterna sedan länge samarbetat på det straffrättsliga planet, vilket fått till följd att staternas rättsordningar närmade sig varandra och att samtliga medlemsstater sedan länge var anslutna till Europakonventionen och därmed skyldiga att iakttä de minimikrav som enligt konventionens artikel 6 ställs på en rättvis rättegång. Begreppen medborgarskap och hemvist var, anfördes det vidare, till följd av den ökade internationella rörligheten inte längre lika naturligt förknippade med varandra och det var inte längre något ovanligt att vara medborgare i en stat och ha hemvist i en annan. Den minskade gränskontrollen i förening med en ökad rörlighet över gränserna inom Europa var, sades det, faktorer som underlättade för den internationella brottsligheten att breda ut sig och sannolikt antogs det många gånger vara en slump i vilket land en misstänkt person greps. Mot den nu tecknade bakgrunden tedde det sig inte rimligt, att en svensk medborgare som bott en längre tid i en annan EU-stat och där gjort sig skyldig till brott skulle kunna undvika lagföring i den staten genom

⁴ Påle 2003, s. 157.

att resa till Sverige. Det anfördes vidare, att rättigheten att inom EU bo och arbeta i ett land där man inte är medborgare också borde innebära en skyldighet att i vissa fall underkasta sig det andra landets regler och jurisdiktion. De möjligheter att, enligt 2 kap. 2 § brottsbalken, i Sverige lagföra svenska medborgare för brott begångna utomlands ansågs ibland kunna medföra sådana svårigheter, framför allt i bevishänseende, att alternativet hade ett begränsat praktiskt värde. För en effektiv brottsbekämpning på det internationella planet var det därför, anfördes det, av yttersta vikt att lagföring kunde ske där brottet hade begåtts och bevisningen fanns tillgänglig. Mot bakgrund av det anförda ansågs det rimligt att – på vissa villkor (se närmare avsnitt 2.2.4) – tillåta utlämning av svenska medborgare till andra EU-stater. Några ytterligare skäl till varför Sverige skulle välja vägen att tillåta utlämning av svenska medborgare angavs inte i förarbetena.

Skälen för förbudet mot utlämning av svenska medborgare till länder utanför den nordiska kretsen och EU-kretsen har på senare tid i viss mån ifrågasatts. I förarbetena till EAOL uttalade regeringen, att skälen för att tillåta utlämning av svenska medborgare till stater utanför EU i många fall kan antas vara väl så starka som de skäl som motiverar att svenska medborgare kan utlämnas eller överlämnas till nordiska länder eller till andra EU-medlemsstater, att det är nödvändigt att brottsbekämpningen anpassas till den alltmer internationaliserade brottsligheten och att det – även om svensk domstol har vidsträckt jurisdiktion för brott som begåtts utom riket – kan tänkas förekomma situationer där det är angeläget, att en svensk medborgare lagförs i en stat utanför EU och där det också framstår som rimligt och angeläget att Sverige bistår med utlämning (prop. 2003/04:7 s. 153).

Samtliga de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått innehåller en möjlighet att vägra utlämning av egna medborgare (Avtalet med *Australien*: artikel IV p. 1 [SÖ 1974:3], avtalet med *Kanada*: artikel 5 p. 1 [SÖ 2001:42], avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: artikel 5 [SÖ 1965:19–20] samt avtalet med *USA*: artikel VII [SÖ 1984:34], artikel VI i den konsoliderade versionen). Avtalen med Kanada och USA innehåller, liksom 1957 års utlämningskonvention, en förpliktelse att – för det fall utlämning vägras under hänvisning till att fråga är om egen medborgare – i stället själv möjliggöra lagföring av personen för de aktuella brotten.

Utlämning av svensk medborgare till annat EU-land med stöd av UtlänningsL:s speciella bestämmelser om utlämning till andra EU-

stater hann i ett fåtal fall bli föremål för Högsta domstolens prövning, innan bestämmelserna upphävdes och EAOL trädde i kraft.

I *NJA 2002 s. 396* var fråga om utlämning av en svensk medborgare till Portugal. Den portugisiska framställningen grundade sig på ett häktningsbeslut enligt vilket den svenske medborgaren var misstänkt för bl.a. rån och förfalskningsbrott begångna under år 2001. Enligt den nu upphävda 3 § UtlämningsL fick svensk medborgare utlämnas till en medlemsstat i EU för lagföring, antingen om han eller hon vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den ansökande staten eller om den gärning för vilken utlämning begärdes motsvarade brott för vilket det enligt svensk lag var föreskrivet fängelse i mer än fyra år. Högsta domstolen konstaterade först, att det inte påståtts att den svenske medborgaren vid tiden för något av de nämnda brotten hade stadigvarande vistats i Portugal sedan minst två år, och att en förutsättning för utlämning därför var att brotten var av den svårhet som angavs i 3 § UtlämningsL. Då den föreskrivna påföljden för rån är fängelse lägst ett och högst sex år förelåg det, enligt domstolen, inte hinder mot utlämning för det brottet. De uppgivna förfalskningsbrotten fick, enligt Högsta domstolen, anses motsvara märkesförfalskning. Eftersom den föreskrivna påföljden för ett sådant brott inte överstiger fängelse i fyra år förelåg det, enligt domstolen, hinder mot utlämning för dessa brott. Så som lagtexten angående utlämning av svensk medborgare var utformad, ansåg Högsta domstolen hinder möta att, med stöd av 4 § andra stycket UtlämningsL, bevilja utlämning även för dessa brott såsom accessoriska brott till rånbrottet. Den svenske medborgaren hade förklarat att han motsatte sig verkställighet i Portugal, om han där dömdes till frihetsberövande. Högsta domstolen erinrade därför i sitt beslut om att – för det fall utlämning beviljades – villkor skulle ställas upp om att han skulle återföras till Sverige för verkställighet här av ett ådömt frihetsstraff eller annat frihetsberövande i anledning av rånbrottet.

NJA 2004 s. 414 gällde utlämning till Nederländerna av en svensk medborgare som enligt en nederländsk arresteringsorder var misstänkt för brott som enligt svensk rätt ansågs motsvara stämpling till grov narkotikasmuggling eller stämpling till grovt narkotikabrott. Enligt den nu upphävda 3 § UtlämningsL fick, som nyss nämnts, svensk medborgare utlämnas till en medlemsstat i EU för lagföring antingen om han eller hon vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den ansökande staten eller om den gärning för vilken utlämning begärdes motsvarade brott för vilket det enligt

svensk lag var föreskrivet fängelse i mer än fyra år. Vidare föreskrevs där att, om gärningen i sin helhet begåtts i Sverige, utlämning fick beviljas endast om gärningen innefattade medverkan till ett brott som begåtts utom riket eller utlämning beviljades även för en gärning som begåtts utom riket. Enligt Högsta domstolens bedömning hade den svenske medborgaren begått den aktuella gärningen uteslutande i Sverige. Stämpling till brott är enligt svensk rätt, uttalade domstolen, inte en form av medverkan. Det i ärendet aktuella stämplingsbrottet kunde därför inte enligt domstolens mening anses innefatta medverkan till brott som begåtts utom riket. Hinder mot utlämning enligt då gällande 3 § UtlänningsL förelåg därmed.

3.3 Kravet på dubbel straffbarhet, strafftrösklar och accessoriska brott

Enligt 1957 års utlämningskonvention (artikel 2 p. 1) ska utlämning ske för brott som både i den ansökande och den anmodade staten är belagt med frihetsstraff (eller frihetsberövande skyddsåtgärd) i *minst* ett år. Sverige förbehöll sig tidigare, att för utlämning från Sverige kräva att den aktuella gärningen motsvarade brott för vilket fängelse i *mer än* ett år kunde följa enligt svensk lag och 4 § UtlänningsL innehöll då samma krav. Med anledning av Sveriges tillträde till 1996 års utlämningskonvention, i vilken brottet enligt den ansökande statens lagstiftning, liksom i 1957 års utlämningskonvention, skulle vara belagt med fängelse i *lägst* ett år, och möjlighet att reservera sig inte fanns, återtog Sverige emellertid, med verkan från den 1 oktober 2001, förbehållet (SÖ 2001:64). I samband därmed justerades även den generella strafftröskeln i UtlänningsL. I fråga om utlämning för verkställighet av straff gäller enligt konventionen (artikel 2 p. 1) att den utmätta påföljden ska utgöra frihetsstraff under minst fyra månader. Om en utlämningsframställning – förutom brott som enligt vad som tidigare anförts är utlämningsbart – avser även annat brott som enligt båda staternas lagstiftning kan föranleda frihetsstraff får utlämning enligt konventionen även ske för det senare brottet (artikel 2 p. 2).

Kravet på dubbel straffbarhet återfinns i 1 § första stycket jämförd med 4 § första stycket UtlänningsL. I 4 § uppställs också vissa krav på brottets allvar eller frihetsstraffets längd för att utlämning ska få ske. Enligt 1 § första stycket får den utlämnas som i en annan stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för *där* straffbelagd gärning.

Enligt 4 § första stycket måste den gärning för vilken utlämning begärs motsvara brott, för vilket enligt *svensk lag* är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. Avser framställningen flera gärningar är det, enligt 4 § andra stycket, tillräckligt att en av dem är av denna svårhetsgrad, men övriga gärningar (s.k. accessoriska brott) måste i vart fall motsvara brott enligt svensk lag. Har dom meddelats i den ansökande staten för gärningen måste påföljden, enligt 4 § första stycket, utgöra frihetsstraff i minst fyra månader eller annat omhändertagande på anstalt under motsvarande tid. Samma längd på straffet krävs, enligt 4 § tredje stycket, i de fall då domen avser gemensam påföljd för flera gärningar och någon av dem inte motsvarar brott, för vilket enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Vid diskussion om dubbel straffbarhet brukar göras skillnad mellan straffbarhet *in abstracto* och straffbarhet *in concreto*.⁵ Med straffbarhet *in abstracto* menas att gärningen som sådan är kriminaliserad. Med straffbarhet *in concreto* avses att den aktuella gärningen är straffbar i det konkreta fallet och att påföljd kan utdömas; den får således inte vara preskriberad och måste ligga under statens jurisdiktion. Enligt svensk rätt anses kravet på dubbel straffbarhet för den ansökande statens del innebära att straffbarhet *in concreto* ska föreligga, medan det för svensk del gäller att det räcker med att straffbarhet *in abstracto* föreligger.⁶ Vidare anses svensk rätt tillämpa s.k. transformativ tolkning vid bedömningen av kravet på dubbel straffbarhet.⁷ Transformativ tolkning innebär att omständigheterna i en utlämningsbegäran tillåts "försvenskas", så att – om det behövs – de aktuella brotten tänks ha begåtts av svenska gärningsmän, på svenskt territorium eller mot svenskt angreppsobjekt etc. I förarbetena till UtlämningsL har, med bärighet på det anförda, uttalats att kravet på dubbel straffbarhet ska förstås så, att det inte krävs att gärningen direkt ska falla in under någon brottsbeskrivning i svensk lag utan att det är tillräckligt att själva gärningstypen är kriminaliserad här (prop. 1957:156 s. 44).

Anledningen till att bestämmelsen om att straffet måste vara av viss svårhetsgrad formulerades så, att påföljden ska utgöra "frihetsstraff... eller annat omhändertagande på anstalt" var, enligt förarbetsuttalandena, för att tydligt utmärka att regeln bör gälla inte bara då påföljden utgör frihetsstraff i egentlig mening, utan även då

⁵ Se bl.a. Påle 2003, s. 139 f.

⁶ Påle 2003, s. 140 ff.

⁷ Påle 2003, s. 142 f.

fråga är om ”sådan skyddsåtgärd som innebär frihetsberövande, exempelvis någon motsvarighet till svenska rättens förvaring eller internering” (prop. 1957:156 s. 46).

I doktrinen har som exempel på utländska påföljder som kan anses motsvara begreppet ”frihetsstraff” i UtlänningsL:s mening föreslagits avtjänande av straff på ungdomsanstalt eller deltidsfängelsestraff.⁸

Det är i viss mån oklart vad som vid utlämning gäller för påföljder som är frihetsberövande och där man visserligen kan anta att de kommer att vara minst under fyra månader men som inte är bestämda till viss tid, såsom rättspsykiatrisk vård och livstidsstraff.⁹

Om utlämning begärs för verkställighet av straff som delvis verkställt, ska regeln om att straffet måste vara av viss längd tillämpas så att den del som kvarstår att avtjäna måste vara minst fyra månader (prop. 1957:156 s. 46). Enligt motiven ska vidare, om villkorligt frihetsstraff ådömts, utlämning kunna krävas först om den villkorliga domen förklarats förverkad (prop. 1957:156 s. 46).

Bestämmelsen som reglerar möjligheten att lämna ut för accessoriska brott infördes först år 1975 (prop. 1975:35, JuU 1975:13, rskr 1975:112, SFS 1975:292). Den kan aktualiseras i en rad situationer (se prop. 1975:35 s. 59). Om en person i en främmande stat misstänks dels för ett brott som i Sverige skulle ha kunnat föranleda fängelse i mer än ett år, dels för ett lindrigare brott, kan utlämning beviljas även för det lindrigare brottet. Samma sak gäller om personen redan har dömts för det lindrigare brottet, oavsett om påföljden är så svår som föreskrivs i 4 § första stycket eller inte. Har personen dömts för det grövre brottet kan vidare utlämning beviljas för ett lindrigare brott, oavsett om utlämningsframställningen avseende detta lindrigare brott grundar sig på dom eller bara på misstanke. Vad avser möjligheten till utlämning för verkställande av gemensam påföljd i 4 § tredje stycket, förutsätts att utlämning begärs för samtliga brott som avses med den gemensamma påföljden (prop. 1975:35 s. 60). Vidare är en förutsättning för utlämning att samtliga dessa brott i och för sig kan föranleda utlämning med hänsyn till övriga av UtlänningsL:s bestämmelser (prop. 1975:35 s. 60).

Redan 1913 års lag innehöll krav på dubbel straffbarhet för utlämning. För utlämning krävdes (4 § första stycket) att den brottsliga gärningen enligt svensk rätt skulle vara att anse som brott på vilket kunde följa svårare straff än fängelse (vilket innebar att endast

⁸ Påle 2003, s. 165.

⁹ Se Påle 2003, s. 165 f.

brott på vilka det kunde följa straffarbete var utlämningsbara). I lagens förarbeten anförde departementschefen, att riktigheten av principen om dubbel straffbarhet var uppenbar eftersom utlämning, för den som drabbades av den, var en så ingripande och allvarlig åtgärd att institutet inte borde komma till användning, om inte en sådan gärning som staten själv ansåg förtjäna straff förelåg (prop. 1913:50 s. 29). Vidare, anförde han, var utlämning förenad med så avsevärda obehag och lidanden för den berörde att utlämning inte borde få ske utan att brottet var av en någorlunda svår karaktär (prop. 1913:50 s. 29).

Vid de överväganden som föregick Sveriges val att reservera sig mot bestämmelsen i 1996 års utlämningskonvention om avskaffandet av dubbel straffbarhet i visst fall (se närmare avsnitt 2.2.4) anfördes angående skälen för ett bibehållande av kravet på dubbel straffbarhet, bl.a. att utlämning i sig är en mycket ingripande åtgärd för den enskilde och kan – oavsett hur den slutliga prövningen av åtalet utfaller – vara förenad med ett långt frihetsberövande (prop. 2000/01:83 s. 42 f.). Mot bakgrund av utlämningens ingripande karaktär kunde det, sades det, ifrågasättas om det är rimligt att vidta åtgärden i de fall där den aktuella gärningen inte i svensk rätt ansetts så klandervärd att den straffbelagts. Kravet på dubbel straffbarhet innebär också, anfördes det, att det på förhand gör det lättare att bedöma i vilka fall Sverige kan komma att bevilja utlämning. Vidare angavs att kravet på dubbel straffbarhet underlättar prövningen för de instanser som har att avgöra om tillräcklig grad av misstanke föreligger för att utlämning ska kunna ske; det vore svårt att avgöra om tillräckliga skäl för häktning i ett specifikt fall föreligger, om den aktuella gärningen inte motsvarades av ett svenskt brott. Som skäl för ett avskaffande – eller i vart fall en uppmjukning – av kravet på dubbel straffbarhet kunde emellertid anföras att en straffbestämmelse kan vara motiverad av vissa särpräglade förhållanden i ett visst land och att straffbestämmelser kan ha olika tekniska konstruktioner, t.ex. gällande kriminalisering av osjälvständiga brottsformer, vilket kan innebära att kravet på dubbel straffbarhet får till följd att utlämning omotiverat måste vägras (prop. 2000/01:83 s. 42).

Antagandet av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder innebar i viss mån ett avskaffande av kravet på dubbel straffbarhet i förhållande till andra EU-medlemsstater. Vid de överväganden som föregick antagandet av arresteringsordern anfördes att argumenten för ett bibehållande av kravet på dubbel straffbarhet i sammanhanget inte fick samma betydelse som vid utlämning (prop. 2001/02:118

s. 17). Arresteringsordern, anfördes det, vilade på principen om ömsesidigt erkännande och ett avskaffande av kravet på dubbel straffbarhet i det nya system för överlämnande som följde av rambeslutet var ett naturligt och konsekvent inslag. Det anfördes också att det kunde ifrågasättas varför en medlemsstat skulle kunna vägra överlämna en eftersökt person, bara för att en annan medlemsstat kriminaliserat vissa gärningar på ett delvis annorlunda sätt (t.ex. avseende osjälvständiga brottsformer), och att skillnader i kriminalisering ofta kan förklaras av att länder har olika behov då en brottsstyp kan vara vanlig i det ena men inte i det andra landet (prop. 2001/02:118 s. 18).

I doktrinen har hävdats att kravet på dubbel straffbarhet är en logisk följd av straffrättens legalitetsprincip och att den kan ses som en förlängning av denna princip.¹⁰

Det har också hävdats att den främsta förtjänsten med kravet på dubbel straffbarhet är att det utgör ett hjälpmedel för att fastställa när internationellt straffrättsligt samarbete är lämpligt och önskvärt.¹¹ Enligt resonemanget innebär varje form av kriminalisering en avvägning mellan det allmännas intresse av kriminalisering och individens intresse av att slippa få sin frihet inskränkt. Har Sverige i ett specifikt fall ansett, att individens frihet är viktigare än allmänintresset och avstått från kriminalisering, bör det från svensk sida inte finnas någon vilja att stödja det rättssystem som gjort den motsatta bedömningen.

Kravet på dubbel straffbarhet kan också motiveras utifrån principer om mänskliga fri- och rättigheter på så sätt, att det – under förutsättning av att sådana handlingar inte är kriminaliserade enligt den anmodade statens lagstiftning – förhindrar att utlämning sker för handlingar som i den ansökande staten är kriminaliserade, trots att detta inte är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter.¹²

Strafftrösklar kan, enligt doktrinen, motiveras dels med ett sorts proportionalitetstänkande; utlämningen innebär ett så allvarligt ingrepp i den enskildes frihet att detta måste stå i proportion till brottets allvar (jfr det tidigare nämnda förarbetsuttalandet, prop. 1913:50 s. 29), dels med ett effektivitets- och ekonomiskt tänkande; en utlämning kräver så stora resurser av de myndigheter som handhar den att den bara går att motivera om brottet är av viss dignitet.¹³

¹⁰ Träskman 1989, s. 153, se också Påle 2003, s. 135 f.

¹¹ Påle 2003, s. 136 f.

¹² Påle 2003, s. 137 f.

¹³ Påle 2003, s. 168 f.

Möjligheten att utlämna för accessoriska brott har motiverats utifrån förenklingssträvanden och att det motsatta förhållningssättet (dvs. att inte bevilja utlämning för sådana brott) leder till egendomliga konsekvenser, bl.a. när en person i samma dom är dömd för ett grövre och ett lindrigare brott, samt till intresset av nordisk rättslighet (prop. 1957:156 s. 114 och 119 samt 1975:35 s. 27 f.). Att konsekvensen av en ordning med utlämning för accessoriska brott, utan att det för dessa ställs upp någon minsta svårhetsgrad, kan bli att den som har utlämnats för lagföring i den ansökande staten sedermera frikänns för det grova brottet och fälls till ansvar endast för den gärning som enligt svensk rätt kan medföra enbart böter, har inte behövt anses som stötande i annat fall, än om den tilltalade därvid skulle dömas till en frihetsberövande påföljd (prop. 1975:35 s. 28). En sådan icke önskvärd konsekvens har emellertid ansetts kunna motverkas genom den i varje ärende fria prövningsrätten (prop. 1975:35 s. 28). Till stöd för regeln om utlämning för accessoriska brott har också anförts processekonomiska vinster, för såväl den ansökande staten som den enskilde genom att olika brott kan tas upp till bedömning vid samma tillfälle.¹⁴

Även de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått innehåller straffrösklar och krav på dubbel straffbarhet. Följande gäller enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel 1 i ändringsprotokollet (SÖ 1985:64) till det ursprungliga avtalet (SÖ 1974:3) ska utlämning medges endast för brott som enligt båda de fördragslutande parternas lagstiftning kan straffas med fängelse eller annat frihetsberövande i mer än ett år eller med strängare straff. När framställningen om utlämning avser en för ett sådant brott dömd person, som är eftersökt för verkställighet av ett straff på fängelse eller annat frihetsberövande, ska, enligt samma artikel, utlämning endast beviljas om minst fyra månader av ett sådant straff återstår att verkställa. Enligt artikel 1 (f) (i) i det protokoll om ytterligare ändring i det ursprungliga avtalet (SÖ 1989:49) får utlämning vägras, såvitt angår en person som dömts för brott, om det straff som utdömts på den ansökande statens territorium för det brott för vilket utlämning begärs var mindre strängt än fängelse eller annat frihetsberövande under fyra månader.

¹⁴ Påle 2003, s. 172.

- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 2 p. 1 (SÖ 2001:42) ska utlämning beviljas för handlande som enligt båda avtalsslutande staternas lagstiftning utgör ett brott belagt med frihetsstraff under en tid av minst två år eller med ett strängare straff. Enligt p. 3 ska, om framställningen om utlämning avser en person som dömts till ett frihetsstraff av domstol i den ansökande staten för ett utlämningsbart brott, utlämning beviljas om minst sex månader återstår att verkställa. Enligt p. 9 får, om utlämning beviljas för ett brott som enligt vad som anförts tidigare är utlämningsbart, utlämning beviljas även för annat brott som är belagt med straff enligt båda staternas lagstiftning, även om brottet inte uppfyller de krav som ställs i punkterna 1 och 3. För utlämning krävs, om brottet har begåtts utanför den ansökande statens territorium, enligt p. 6, att den anmodade statens lagstiftning föreskriver jurisdiktion i fråga om ett brott begånget utanför dess territorium under liknande omständigheter eller att den eftersökte är medborgare i den ansökande staten.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: I artikel 3 (SÖ 1965:19–20) finns en lista på brott för vilka utlämning får ske. Utlämning ska ske för de brott som uppräknas i listan under förutsättning att den aktuella gärningen utgör brott för vilket utlämning kan ske enligt båda ländernas interna utlämningslagstiftning. Vidare får utlämning – enligt den anmodade partens gottfinnande – ske för varje annat brott för vilket utlämning kan medges enligt båda parternas interna utlämningslagstiftning. Enligt artikel 4 får utlämning för verkställighet av påföljd endast ske om det utmätta straffet utgör minst fyra månaders frihetsberövande.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel II p. 1 och 4 i tilläggskonventionen (SÖ 1984:34, samma artikel och punkter i den konsoliderade versionen) gäller samma strafftrösklar och samma förutsättningar för utlämning för s.k. accessoriska brott som enligt avtalet med Kanada (beträffande accessoriska brott gäller emellertid att utlämning ska beviljas). Enligt artikel IV p. 1 (artikel II p. 1 i den konsoliderade versionen) ställs, då det aktuella brottet har begåtts utanför den ansökande statens territoriella jurisdiktionsområde, samma villkor för utlämning upp som enligt avtalet med Kanada.

Högsta domstolen har i ett antal fall kommit fram till att hinder mot utlämning föreläggat på grund av att kravet på dubbel straffbarhet inte varit uppfyllt (se *NJA* 1931 s. 223, 1936 s. 736, 1978 s. 671, 1986 s. 262, 1990 s. 484 I, II och III, 2000 s. 158, 2002 s. 237 [delvis], 2008 not N 46 samt *NJA* 2009 s. 280). I ytterligare några fall har Högsta domstolen beviljat utlämning och gjort uttalanden med bärighet på hur kravet på dubbel straffbarhet bör tolkas (se *NJA* 1989 s. 498, 1993 s. 137, 2000 s. 73 och det tidigare nämnda 2002 s. 237). I ett fall har Högsta domstolen behandlat frågan om räckvidden av regeln om accessoriska brott i 4 § andra stycket UtlämningsL (se *NJA* 1987 s. 825) och i ytterligare ett fall regelns tillämpning på svenska medborgare (se *NJA* 2002 s. 396).

NJA 1931 s. 223 gällde vidareutlämning från Danmark till Tyskland av en tysk medborgare som tidigare utlämnats till Danmark från Sverige. Mannen var i Tyskland misstänkt för ett antal bedrägeribrott samt ett försök till bedrägeri. Högsta domstolen konstaterade att försök till bedrägeri inte var straffbelagt i Sverige och att (vidare-) utlämning för denna gärning inte kunde beviljas.

Även *NJA* 1936 s. 736 gällde utlämning till Tyskland av en tysk medborgare för – förutom verkställighet av visst straff – misstanke om försök till bedrägeri. Högsta domstolen konstaterade även i detta fall, att försök till bedrägeri inte var straffbelagt i Sverige och att utlämning för denna gärning därför inte kunde beviljas.

I *NJA* 1978 s. 671 var fråga om utlämning till USA av en amerikansk medborgare för brott innefattande vissa sexuella handlingar mot barn. Högsta domstolen, som ansåg att det förelåg hinder att utlämna för de brott som mannen dömts för av andra skäl än på grund av kravet på dubbel straffbarhet, uttalade också att – för det fall utlämningsbegäran även skulle anses innefatta begäran om utlämning av mannen för underlåtenhet att iaktta borgenssanktionerad inställelse inför rätta – hinder förelåg mot bifall till framställningen, eftersom den gärning ansökan avsåg inte motsvarade brott enligt svensk lag.

NJA 1986 s. 262 gällde utlämning till Turkiet av en turkisk medborgare på grund av en turkisk dom för mord samt ett turkiskt häktningsbeslut avseende rymning från fängelse. Högsta domstolen konstaterade att den sist nämnda gärningen inte motsvarades av brott enligt svensk lag och att hinder mot utlämning för denna gärning därför mötte.

NJA 1990 s. 484 I, II och III gällde samtliga fall utlämning till Sovjetunionen av sovjetiska medborgare som, enligt sovjetiska häkt-

ningsbeslut, var misstänkta för kapning av luftfartyg och olaglig utresa ur Sovjetunionen. Högsta domstolen konstaterade i samtliga fall att den sist nämnda gärningen inte motsvarades av brott enligt svensk lag och att hinder mot utlämning för denna gärning därför förelåg.

I *NJA 2000 s. 158* var fråga om utlämning till Belgien av en man som enligt belgiskt häktningsbeslut var misstänkt för bl.a. bedrägeri och medlemskap i brottslig sammanslutning. Högsta domstolen konstaterade att medlemskap i brottslig sammanslutning inte motsvarade något brott enligt svensk lag och att hinder mot utlämning därför förelåg i denna del.

I *NJA 2002 s. 237* var fråga om utlämning till Frankrike av en fransk medborgare som av fransk domstol häktats och dömts för ”uppsåtligt utnyttjande av bolagstillgångar eller bolagskrediter för personlig räkning och i strid mot bolagets intressen” samt häleri. Högsta domstolen uttalade, att kravet på dubbel straffbarhet innebär, att det ska göras en prövning i utlämningsärendet huruvida den gärning som i den ansökande staten läggs den enskilde till last också är kriminaliserad enligt svensk rätt. För en sådan prövning krävs, enligt domstolen, att det i utlämningsärendet åberopas en gärningsbeskrivning med viss konkretion. Det kan exempelvis, menade domstolen, inte räcka med bara en sådan brottsrubricering som stöld men, å andra sidan, kan kravet på en tillräckligt konkret gärningsbeskrivning inte sträckas så långt, att det omfattar varje sådant moment som behövs för att ansvar enligt den motsvarande svenska straffbestämmelsen ska kunna utdömas. Enligt domstolen måste det godtas att gärningsbeskrivningen från den andra statens sida är utformad efter vad som är relevant för ansvarsfrågan i det landet och, om det t.ex. i en gärningsbeskrivning beträffande stöld saknas direkt uppgift om att tillgreppet skett olovligen, men detta ändå får anses framgå, bör det vara tillräckligt för att anse att det är fråga om stöldbrott enligt svensk rätt. Till stöd för utlämningsframställningen hade bl.a. åberopats två franska häktningsbeslut. Eftersom dessa inte innehöll någon egentlig gärningsbeskrivning kunde de emellertid inte, enligt Högsta domstolen, läggas till grund för den jämförelse mellan gärningsbeskrivning och svenska straffbestämmelser som ska göras. Vad som fick läggas till grund för prövningen av kravet på dubbel straffbarhet var ett slutligt åtalsbeslut som överlämnats till den franska domstolen. Enligt Riksåklagaren motsvarade de gärningar som lagts kvinnan till last i åtalet grov trolöshet mot huvudman eller grov oredlighet mot borgenärer. Högsta domstolen ansåg emellertid inte att kvin-

nan haft sådan förtroendeställning i bolaget som avses i ansvarsbestämmelsen om trolöshet mot huvudman. Inte heller hade hon, menade domstolen, som företrädare för bolaget avhänt detta någon egendom så som krävs för ansvar för oredlighet mot borgenärer, och det framgick inte huruvida hon medverkat i någon annans handlande på ett sådant sätt att hon kunde anses ha medverkat till de angivna svenska brotten. Sammanfattningsvis menade Högsta domstolen således, att någon svensk straffbestämmelse inte syntes vara tillämplig på gärningarna som rubricerats som "uppsåtligt utnyttjande av bolagstillgångar eller bolagskrediter för personlig räkning och i strid mot bolagets intressen" och att hinder mot utlämning för dessa förelåg. Vad avsåg de gärningar som i det franska åtalsbeslutet benämnts som häleri kunde, enligt Högsta domstolen, full klarhet inte anses råda exakt om vilket eller vilka brott enligt svensk lag som de kunde anses motsvara, men det var klart att de antingen motsvarade medverkan till trolöshet mot huvudman eller till oredlighet mot borgenärer eller också häleri eller häleriförseelse. Enligt Högsta domstolen var det, för att kravet på dubbel straffbarhet skulle vara uppfyllt, tillräckligt att det var utrett att gärningarna motsvarade något av de brott som nämnts och att vart och ett av dem uppfyllde kravet på lägsta svårhetsgrad. Hinder mot utlämning för gärningarna rubricerade som häleri förelåg därför inte.

I *NJA 2008 not N 46* var fråga om utlämning till Ryssland av en uzbekisk medborgare för verkställighet av straff. Till stöd för framställningen åberopades en dom i vilken mannen dömts för medverkan i en religiös organisation vars verksamhet befunnits vara terroristisk och förbjudits inom Rysslands territorium. Högsta domstolen konstaterade att de gärningar som mannen dömts för inte var att anse som olovlig kårverksamhet (18 kap. 4 § brottsbalken). De motsvarade inte heller andra brott enligt svensk rätt, varför det förelåg hinder mot utlämning enligt kravet på dubbel straffbarhet.

NJA 2009 s. 280 gällde utlämning till Rwanda av en rwandisk medborgare för folkmord och bildande av och medlemskap i en kriminell organisation (se utförligt referat i avsnitt 3.6). Högsta domstolen konstaterade att hinder mot utlämning förelåg avseende sist nämnda gärning, eftersom denna inte motsvarade något brott enligt svensk rätt.

I *NJA 1989 s. 498* var fråga om utlämning till USA av en chilensk medborgare som enligt amerikanskt åtals- och häktningsbeslut var misstänkt för att vid tre skilda tillfällen ha innehaft och försålt kokain. Enligt Högsta domstolen skulle gärningarna enligt svensk

lag ha varit att bedöma som narkotikabrott i tre fall. Av utredningen i ärendet framgick att den person som mannen försålt de tre kokainpartierna till var en polisman, en s.k. "undercover agent". Mannen gjorde därvid gällande att de gärningar som avsågs med utlämningsframställningen inte motsvarade brott enligt svensk lag, eftersom den person till vilken han sålt narkotika var polisman och han provocerats till gärningarna av denne. Högsta domstolen uttalade att, enligt vedertagen uppfattning i svensk rätt, inverkar det förhållandet, att någon påverkats till att begå brott genom sådan åtgärd från polisens eller annans brottsbekämpande myndighets sida, som syftar till att förmå honom att röja egen eller annans brottslighet, inte på gärningens straffbarhet. Straffbestämmelsen i 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) fick vidare, menade domstolen, anses träffa fall när den till vilken överlåtelse sker säljaren ovetande är polisman som agerar i tjänsten. Hinder mot utlämning förelåg därför inte på den anförda grunden.

I *NJA 1993 s. 137* hade en jugoslavisk medborgare utlämnats från Sverige till Tyskland för verkställighet av domar avseende bl.a. försök till stöld. Tyskland begärde därefter att utlämningen skulle avse även en dom varigenom den jugoslaviske medborgaren dömts till fängelse för att som vittne inför domstol utan ed ha lämnat falsk uppgift. Högsta domstolen konstaterade först att det av den tyska straffprocessordningen framgick att domstolen i vissa fall kunde avstå från att kräva ed av ett vittne i brottmål, att uppgifterna även under sådana förhållanden lämnas under straffansvar, men att det enligt svensk rätt däremot krävs att ett vittne avlagt ed för att han ska kunna straffas för osann utsaga. Skillnad förelåg alltså mellan svensk och tysk rätt på så sätt, att det i Sverige men inte i Tyskland krävdes ed för straffansvar. Trots detta fick, menade Högsta domstolen, när såsom i detta fall ed skulle ha avlagts under motsvarande förhållanden i Sverige emellertid gärningstypen anses vara densamma. Av detta följde, enligt Högsta domstolen, att den gärning som den jugoslaviske medborgaren dömts för i Tyskland fick anses motsvara brott enligt svensk lag, i den mening uttrycket har i UtlänningsL, och att hinder mot utlämning inte förelåg.

Högsta domstolen har således i rättsfallet inte bara (så som en transformativ tolkning förutsätter) fiktivt placerat gärningen i Sverige, utan också lagt till den omständigheten, att den jugoslaviske med-

borgaren i Sverige skulle ha fått avlägga ed och presumerat att denne även under sådana förhållanden skulle ha lämnat falsk uppgift.¹⁵

NJA 2000 s. 73 gällde utlämning till USA av en man som enligt åberopade amerikanska åtals- och häktningsbeslut på olika sätt tagit befattning med åtta stulna fordon. Det åberopade åtalsbeslutet innefattade dels påståenden om att mannen i sin besittning haft motorfordon, vilka efter att de stulits passerat delstatsgräns (åtalspunkterna 3 och 5), och att han försökt exportera två av dessa fordon från USA (åtalspunkten 4) samt att han exporterat ytterligare fyra stulna motorfordon från USA (åtalspunkten 2), dels påståenden om att mannen gjort sig skyldig till stämpling till nämnda brott genom olika förberedande handlingar (åtalspunkten 1). Gärningarna enligt åtalspunkterna 2–5 var, ansåg Högsta domstolen, enligt svensk lag att bedöma som grovt häleri. Åtalspunkterna 3 och 4 gällde samma fordon och de gärningar som avsågs utgjorde enligt domstolen inte skilda brott enligt svensk lag. Var och en av gärningarna var dock straffbar och uppfyllde, enligt domstolen, förutsättningarna för utlämning. Enligt svensk lag kan inte dömas till ansvar för stämpling, förberedelse eller försök till häleri. Ett flertal av de gärningar som var upptagna i åtalspunkten 1 motsvarade därför, enligt Högsta domstolen, inte – sedda för sig – brott enligt svensk lag. När, som i detta fall, ansåg Högsta domstolen, det är fråga om fullbordat häleribrott, ingår emellertid sådana förberedande åtgärder i det fullbordade brottet och ska beaktas då brottets svårhet ska bedömas. Hinder mot utlämning förelåg enligt Högsta domstolen därför inte.

NJA 1987 s. 825 behandlar frågan om räckvidden av regeln om accessoriska brott i 4 § andra stycket UtlämningsL. Ärendet gällde utlämning till Tyskland av en man född i Libanon som genom tyskt häktningsbeslut var misstänkt för narkotikabrott samt till följd av ett tidigare ådömt flerårigt fängelsestraff, vilket han till fullo hade avtjänat, stod under övervakning med föreskrifter. Föreskrifterna innebar att mannen skulle anmäla sig hos övervakningsbyrå och övervakare vid de tidpunkter som övervakaren bestämde samt utan dröjsmål meddela varje ändring av bostad eller arbetsplats till övervakningsbyrån. Om mannen överträdde föreskrifterna kunde han bestraffas med frihetsstraff upp till ett år eller med böter. Utlämningen begärdes dels för att mannen skulle kunna ställas inför domstol för det brott som avsågs med häktningsbeslutet, dels för att övervakningen skulle kunna verkställas. Högsta domstolen konsta-

¹⁵ Se Påle 2003, s. 145 med viss kritik mot avgörandet.

terade först att hinder mot utlämning inte förelåg avseende det narkotikabrott som avsågs med häktningsbeslutet. Vad avsåg övervakningen anförde Högsta domstolen att det ådömda fängelsestraffet helt hade verkställts. Under hänvisning till de tidigare nämnda förarbetsuttalandena (prop. 1957:156 s. 46) om vad som ska gälla för villkorligt frihetsstraff och straff som delvis verkställts, ansåg Högsta domstolen att utlämning för verkställighet av den på domen grundade övervakningen inte – oavsett att anordningen med övervakning gav utrymme för utdömande av frihetsstraff upp till ett år – kunde ske med tillämpning av 4 § första stycket UtlänningsL. Eftersom utlämning befunnits kunna ske för den gärning som avsågs i häktningsbeslutet ansåg Högsta domstolen emellertid att det inte mötte hinder att med stöd av 4 § andra stycket UtlänningsL utlämna mannen för de brott som lett till den aktuella domen och den därpå grundade övervakningen.

I *NJA 2002 s. 396*, vilket fall refererats under avsnitt 3.2, ansåg Högsta domstolen, enligt de regler som tidigare gällde utlämning av svensk medborgare till annat EU-land, hinder möta att, utan uttryckligt lagstöd, tillämpa regeln om accessoriska brott i 4 § andra stycket UtlänningsL på svenska medborgare.

3.4 Förbudet mot utlämning för militära brott

Enligt *1957 års utlämningskonvention* (artikel 4) ingår inte utlämning för brott mot militär lagstiftning, vilka inte också är brott enligt vanliga strafflagsbestämmelser, i konventionens tillämpningsområde.

I 5 § UtlänningsL finns förbud mot utlämning för militära brott. Förbudet definieras på så sätt att utlämning inte får medges – om inte annat följer av en internationell överenskommelse som är i kraft mellan Sverige och den ansökande staten – för gärningar som nämns i de föreskrifter i 16 kap. brottsbalken som avser brott av krigsman eller i 21 kap. brottsbalken eller i lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. Om gärningen även innefattar annat brott för vilket utlämning annars får ske, får personen dock, enligt andra stycket, utlämnas för det brottet.

I 12 § andra stycket UtlänningsL anges att då utlämning beviljas ska i fall som avses i 5 § särskilt anges, att den som utlämnas inte får straffas enligt bestämmelse som avser brott av krigsman.

Brott i 16 kap. brottsbalken som kan träffas av förbudet mot utlämning enligt 5 § UtlänningsL kan exempelvis vara myteri (6 §),

vilket begås genom att en samling av krigsmän gemensamt hotar att med våld sätta sig upp mot förman. Vad som avses med krigsmän anges inte i 16 kap. brottsbalken. Definition av "krigsman" finns i 21 kap. 3 och 4 §§ brottsbalken: "alla som är tjänstgöringsskyldiga vid försvarsmakten" jämte bl.a. polismän och särskilt förordnade skyddsvakter. Dessa bestämmelser är emellertid enligt sin lydelse begränsade till att gälla vid tillämpningen av 21 kap. brottsbalken och kapitlet är också enligt dess 1 § i princip tillämpligt endast i krig. För fredstid finns inte någon gällande definition av krigsmannabegreppet.¹⁶ Vid tolkning av begreppet krigsman i 16 kap. brottsbalken får ledning i fredstid hämtas från 1 § lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. (disciplinansvarslagen) och, under krig och jämförbara förhållanden, 21 kap. 3 § brottsbalken.¹⁷ I 1 § disciplinansvarslagen räknas följande kategorier inom totalförsvaret upp, vilka alltså i fredstid bör innefattas i begreppet krigsman: totalförsvarspliktiga under den tid då de är skyldiga att fullgöra värnplikt eller civilplikt enligt lagen (1984:1809) om totalförsvarsplikt, dem som genomgår utbildning för att få militär anställning i Försvarsmakten, hemvärnsmän under den tid då de är tjänstgöringsskyldiga, dem som genom krigsfrivilligavtal eller annat avtal åtagit sig att tjänstgöra frivilligt i befattningar i Försvarsmaktens krigsorganisation, under den tid då de är tjänstgöringsskyldiga, samt dem som tjänstgör utomlands i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten. Den anställda militära personalen inom försvarsmakten omfattas i fredstid av samma regler som tillämpas på alla anställda inom den offentliga förvaltningen i fråga om disciplinansvar; i lagen (1994:260) om offentlig anställning finns regler om disciplinansvar. Anställd militär personal omfattas således inte av disciplinansvarslagen.

I doktrinen har påpekats att eftersom 1 § disciplinansvarslagen används som vägledning vid tolkningen av "krigsman" i fredstid kommer bara civila värnpliktiga att falla in under begreppet. Detta innebär, enligt denna tolkning, att de gärningar som en utländsk yrkesmilitär i fredstid vidtar i tjänsten inte träffas av förbudet mot utlämning för militära brott.¹⁸

Brott i 21 kap. brottsbalken som kan träffas av förbudet mot utlämning enligt 5 § UtlämningsL kan exempelvis vara lydnadsbrott (5 och 6 §§), rymning (7 §), våld eller hot mot förman (8 §) samt tjänstebrott (14 §). Brott enligt lagen (1994:1809) om totalförsvars-

¹⁶ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg 2009, s. 16:23.

¹⁷ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg 2009, s. 16:23.

¹⁸ Påle 2003, s. 173 f.

plikt som kan komma att falla in under förbudet mot utlämning för militära brott är brott mot totalförsvarsplikten (10 kap. 2 §).

Möjligheten att utlämna för militära brott, när detta följer av en internationell överenskommelse som är i kraft mellan Sverige och den ansökande staten, infördes 2005. Bakgrunden till denna ändring av det tidigare totala utlämningsförbudet var bl.a. Sveriges medlemskap i Partnerskap för fred (PFF¹⁹). Inom PFF-samarbetet finns ett avtal om rättslig status för ett lands styrkor när dessa befinner sig på en annan avtalsparts territorium, det s.k. PFF-avtalet. Sverige anslöt sig till PFF-avtalet 1996. När det gäller frågor om status hänvisar PFF-avtalet till Nato SOFA ("Status of Forces Agreement"²⁰). Nato SOFA är ett statusavtal som under lång tid använts av Natomäakterna och som på ett uttömmande sätt behandlar frågor om status. Enligt Nato SOFA (artikel VII punkt 5 [a]) ska myndigheterna i de mottagande och sändande staterna bistå varandra med bl.a. överlämnande av medlemmar av en styrka. Om en sådan person anhållits som misstänkt för en lagöverträdelse ska denne överlämnas till den myndighet som har domsrätt i enlighet med avtalets bestämmelser om jurisdiktion. Om ett partnerland har personal i Sverige som är anhållen för militärt brott är Sverige enligt avtalet skyldigt att, på partnerlandets begäran, lämna ut personen (se prop. 2004/05:7 s. 38 f.). För att den svenska lagstiftningen skulle stå i överensstämmelse med PFF-avtalets krav på utlämning för militära brott krävdes således att ett uttryckligt undantag gjordes i UtlänningsL beträffande de personer och situationer som omfattas av avtalet. Vidare har en särskild insatsstyrka från vissa av FN:s medlemsstater, däribland Sverige, etablerats för att stärka FN:s snabbinsatsförmåga vid fredsfrämjande insatser. Styrkan kallas SHIRBRIG (the Multinational Stand-by High Readiness Brigade for United Nations Operations). Ett särskilt statusavtal, SHIRBRIG SOFA, har 2001 undertecknats och sedermera, med viss reservation, ratificerats av Sverige. Enligt SHIRBRIG SOFA ska Nato SOFA och PFF-avtalet tillämpas av alla avtalsparter beträffande SHIRBRIG-aktiviteter som äger rum på en deltagande stats territorium. UtlänningsL:s förbud mot utlämning för militära brott behövde således modifieras även med anledning av SHIRBRIG SOFA (prop. 2004/05:7 s. 27).

¹⁹ PFF är ett internationellt fredssamarbete mellan Natomedlemmar och andra stater, i huvudsak europeiska. Organisationen, som kan karaktäriseras som "Natoförberedande" tillkom sedan kalla kriget upphört och de forna öststaterna demokratiserats efter kommunismens kollaps.

²⁰ För vidare förklaring till SOFA, se betänkandet *Svenskt rättsväsende i internationella uppdrag, m.m.*, SOU 2009:76, s. 283 ff.

Enligt tillkännagivande (2005:638) av överenskommelser som avses i lagen (1957:668) om utlämning för brott finns således bestämmelser som innebär undantag från förbudet mot utlämning för militära brott i följande överenskommelser:

- artikel 1 i avtalet den 19 juni 1995 mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget (NATO) och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred (PFF) om status för deras styrkor (genom hänvisning till artikel VII punkt 5 [a] i avtalet den 19 juni 1951 mellan parterna i Nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor), och
- artikel II 1 (a) i avtalet den 13 december 2001 mellan de stater som deltar i den multinationella snabbinsatsbrigaden för FN-insatser om status för deras styrkor (genom hänvisning till artikel VII punkt 5 [a] i avtalet den 19 juni 1951 mellan parterna i Nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor).

I förarbetena till den nu gällande UtlämningsL nämns inte något om motiven för bestämmelsen om förbud mot utlämning för militära brott. Även 1913 års lag innehöll emellertid en sådan bestämmelse. I lagens förarbeten anges att utlämningslagar och traktater i allmänhet inte omfattar utlämning för militära förbrytelser, eftersom uppfattningen är den att ett upprätthållande av ordning och disciplin inom en stats krigsmakt är dess ensak och bör inte motivera utlämning från annan stat (prop. 1913:50 s. 31, se även prop. 2004/05:7 s. 38).

I samband med införandet av möjligheten att med stöd av en internationell överenskommelse utlämna för militära brott uttalade regeringen (prop. 2004/05:7 s. 39) att de skäl för förbudet som angavs i 1913 års förarbeten var uttryck för ett synsätt som knappast kunde anses vara i överensstämmelse med förhållandena idag, när det militära området kännetecknas av nära samarbete med andra länder. Att införa möjligheter till utlämning för militära brott ansågs vara i bättre överensstämmelse med dagens syn på internationellt militärt samarbete.

I doktrinen har framförts att det bakom förbudet mot utlämning för militära brott även ligger en fri- och rättighetsaspekt på så sätt, att det skyddar den som exempelvis av moraliska skäl vägrar att göra värnplikt.²¹

²¹ Påle 2003, s. 175.

Som tänkbart skäl för förbudet mot utlämning för militära brott har även angetts, att den person som utlämnas för sådana brott eventuellt riskerar att ställas inför rätta inför en militärdomstol i stället för inför en civil domstol, och att den tillit till andra länders domstolar som är grunden för utlämningssamarbetet bara åvilar det sist nämnda slaget av domstolar.²² Stöd för detta synsätt går att finna i förarbetena till 1913 års lag (prop. 1913:50 s. 31).

Vägransgrunden militära brott finns även i de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått. Följande gäller med avseende på militära brott enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel 1 (a) i det protokoll om ytterligare ändring i det ursprungliga avtalet (SÖ 1989:49) får utlämning vägras när ”den handling eller underlåtenhet som utgör det brott för vilket utlämning begärs är av sådant slag att den enligt den anmodade statens lag utgör ett militärt brott”.
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 3 e) (SÖ 2001:42) ska utlämning inte beviljas ”om det brott för vilket utlämning begärs utgör ett brott mot militär lagstiftning men inte mot allmän strafflag”.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Enligt artikel 8 (2) (SÖ 1965:19–20) får den anmodade parten ”vägra utlämning på varje annan grund [anm.: ”annan” syftar på vägransgrunden politiska brott] som är angiven i denna parts lagstiftning”.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel V p. 4 (SÖ 1963:17) ska utlämning inte medges ”om gärningen utgör brott enbart enligt militär lagstiftning” (artikel IV p. 4 i den konsoliderade versionen).

3.5 Förbudet mot utlämning för politiska brott

1957 års *utlämningskonvention* medger inte utlämning för politiska brott. Enligt utlämningskonventionen ska utlämning inte medges om det brott, som det begärs utlämning för, av den anmodade parten betraktas som politiskt brott eller som ett brott förknippat med ett politiskt brott (artikel 3, p. 1). Såsom politiskt brott i konventionens mening ska emellertid inte anses attentat mot statsöverhuvud eller mot medlem av ett statsöverhuvuds familj (artikel 2, p. 3). Sverige har dock förbehållit sig rätten att efter omständigheterna i det enskilda fallet betrakta dessa brott som politiska (Sveriges för-

²² Påle 2003, s. 175.

behåll, p. 2 c). Enligt utlämningskonventionen (artikel 3, p. 4) ska konventionens utlämningsförbud inte inverka på de förpliktelser som de avtalsslutande parterna har åtagit sig eller kan komma att åta sig enligt andra internationella konventioner av multilateral karaktär.

Förbudet mot utlämning för politiska brott återfinns i 6 § UtlänningsL. Enligt bestämmelsens första stycke får utlämning inte beviljas för ett politiskt brott; förbudet är alltså absolut. Enligt andra stycket får emellertid, om gärningen även innefattar ett brott som inte är politiskt, utlämning beviljas för det brottet, om gärningen i det särskilda fallet övervägande har karaktären av ett icke politiskt brott. Enligt tredje stycket gäller inte heller förbudet mot utlämning, om detta skulle strida mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten. Enligt tillkännagivande (2005:638) av överenskommelser som avses i lagen (1957:668) om utlämning för brott finns sådana bestämmelser i följande överenskommelser:

- FN:s konvention den 9 december 1948 om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (SÖ 1952:64),
- den internationella konventionen om bekämpande av bombattentat av terrorister, antagen i New York den 15 december 1997 (*terroristbombningskonventionen*, SÖ 2001:22), och
- den internationella konventionen om bekämpande av finansiering av terrorism, antagen i New York den 9 december 1999 (*finansieringskonventionen*, SÖ 2002:44).

I 12 § andra stycket UtlänningsL anges att då utlämning beviljas ska i fall som avses i 6 § särskilt anges, att den som utlämnas inte får straffas såsom för politiskt brott.

Redan 1913 års lag förbjöd utlämning för politiska brott. Såsom politiskt brott skulle enligt lagen (7 §) emellertid inte anses mord, mordförsök eller dråp på främmande statsöverhuvud eller på person som tillhörde en främmande suveräns familj. Denna inskränkning av begreppet politiskt brott togs bort när UtlänningsL tillkom.

Begreppet politiskt brott har inte definierats närmare i UtlänningsL (eller i 1913 års lag), och någon klar definition av begreppet går inte att finna i svensk rätt. Någon enhetlig internationell definition av begreppet finns inte heller, trots att det enligt de flesta länders utlämningsrätt föreligger hinder att utlämna för politiska brott.²³

²³ Påle 2003, s. 179 och 185.

Förarbetena till UtlänningsL hänvisar i stor utsträckning till förarbetena från 1913. I förarbetena till 1913 års lag görs en skillnad mellan s.k. *absolut-politiska* brott och *relativt-politiska* brott (prop. 1913:50 s. 31). Med absolut-politiska brott avses brott som riktar sig direkt mot staten, dvs. mot statens säkerhet eller den rådande samhällsordningen, såsom högmålsbrott, uppror och spioneri. Med relativt-politiska brott avses ”vanliga” brott, exempelvis mord, stöld, misshandel, skadegörelse, vapenbrott och allmänfarlig ödeläggelse, som har ett politiskt motiv.

Det står klart att begreppet politiskt brott innefattar absolut-politiska brott (prop. 1913:50 s. 31). Mer osäkert är vad som gäller avseende de relativt-politiska brotten. Det är i fråga om dessa brott som en prövning ska göras huruvida brottet har övervägande karaktär av politiskt brott. Om detta anses vara fallet, får utlämning inte ske, medan i motsatt fall utlämning kan beviljas trots brottets politiska karaktär (se bl.a. prop. 1976/77:124 s. 28). I förarbetena till 1913 års lag anförs att det, å ena sidan, kan hävdas att varje brott som begåtts i politiskt syfte bör betecknas som politiskt men att det, å andra sidan, kan hävdas att vid definitionen hänsyn endast bör tas till objektiva omständigheter och att till politiska brott – förutom de absolut-politiska brotten – bara ska räknas sådana brott som förövas i samband med och för att främja ett absolut-politiskt brott (prop. 1913:50 s. 31 f.). Enligt förarbetsuttalandena bör politiska motiv emellertid inte i sig vara tillräckliga för att en gärning ska anses vara ett politiskt brott (prop. 1913:50 s. 32 och 1957:156 s. 46 f.). I de tidiga förarbetsuttalandena anmärks vidare, att internationell praxis synes gå i riktningen att tillerkänna de objektiva omständigheterna vid brottets förövande en avgörande betydelse och att t.ex. mord av politisk hämnd eller andra brott som begåtts utan något verkligt försök att omstörta den bestående politiska ordningen inte ska betraktas som politiska (prop. 1913:50 s. 337 f.).

I övrigt ges varken i förarbetena till 1913 års lag eller nu gällande lag något klart besked om vad som för svenskt vidkommande ska läggas i begreppet politiskt brott. I stället konstateras, att det inte finns förutsättningar att i lagtexten ge en närmare definition av begreppet utan tolkningen får ske i tillämpningen med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall (prop. 1913:50 s. 34 och 1957:156 s. 55).

Traditionellt har tre skäl ansetts ligga bakom förbudet mot utlämning för politiska brott.²⁴ För det första skyddar förbudet enskilda mot risken för politisk förföljelse och partiska rättegångar. Förbudet har med andra ord en humanitär funktion. För det andra förhindras att den stat som lämnar ut den begärde personen beskylls för att blanda sig i en annan stats inre angelägenheter, t.ex. genom att stödja en viss politisk falang. För det tredje har det ansetts att dessa brott inte är sådana, att de motiverar ett internationellt straffrättsligt samarbete, eftersom de riktar sig mot en enskild stat och dess intressen.

I förarbetena till 1913 års lag nämns att förbudet mot utlämning för politiska brott gäller inom alla länders utlämningsrätt (prop. 1913:50 s. 31). Mot bakgrund av detta synes det för den svenske lagstiftaren ha varit självklart att även den svenska lagen skulle innehålla ett sådant förbud. Någon diskussion om skälen för förbudet förs inte.

1949 års utlänningskommitté lade år 1951 fram ett förslag till ny utlänningslag och vissa omarbetningar av 1913 års lag (efter beredning kom man emellertid fram till att utlänningslagstiftningen borde genomgå en mer genomgripande omarbetning än vad kommittén föreslagit, varför den nya utlänningslagen dröjde till år 1958). I sitt betänkande diskuterade kommittén bl.a. införandet av en bestämmelse om förbud mot utlämning vid risk för svår förföljelse (nuvarande 7 § UtlänningsL). Av den diskussionen framgår att förbudet mot utlämning för politiska brott bl.a. är till för att skydda den som begärs utlämnad mot sådan förföljelse (SOU 1951:42 s. 223).²⁵ Vad avsåg förbudet mot utlämning för politiska brott var kommitténs mening att förbudet i princip borde bibehållas (SOU 1951:42 s. 220 ff.). Det kunde emellertid, enligt kommittén, ifrågasättas om förbudet när det gäller mycket grova brott, som mord och dråp, som förövats i ett land, där man lever under samma demokratiska förhållanden som i Sverige, hade något verkligt stöd i den svenska allmänna rättsuppfattningen. Enligt kommittén framstod användandet av sådana medel i en inre politisk strid – om striden kunde föras med de i en demokratisk stat tillåtna medlen – som ur svensk rättsuppfattning absolut förkastligt. I sådana fall kunde förövaren, menade kommittén, förväntas åtnjuta i huvudsak samma rättssäkerhet som enligt den svenska rättsordningen och förbudet mot utlämning kunde därför ifrågasättas. Kommittén ifrågasatte vidare om det var sakligt motiverat att upprätthålla ett oinskränkt förbud mot utläm-

²⁴ Se Påle 2003, s. 180 f., jfr prop. 2000/01:83 s. 38.

²⁵ Jfr Påle 2003, s. 182 f.

ning för politiska brott, då det kunde vara fråga om politiska brott som syftade till omstörtning av samhällsordningen, inte bara i den stat där brottet begicks utan även i andra stater med likartat samhällsskick. Att de senare staterna då skulle stå neutrala föreföll kommittén främmande. Samma skäl som talar för utlämning i fråga om icke-politiska brott kunde enligt kommittén göras gällande i fråga om politiska brott. Om utlämning för politiska brott vore möjligt skulle det emellertid, anförde kommittén, ställa lagtillämparen inför stora svårigheter, eftersom det skulle vara tvunget att i varje fall undersöka huruvida den politiska oppositionen med demokratiska medel fick ge uttryck för sin mening och om rättsordningen innehöll tillräckliga rättssäkerhetsgarantier. Ställningsstagandet i dessa frågor skulle kunna vara både svårt och ömtåligt ur utrikespolitisk synpunkt, hävdades det.

Vid UtlänningsL:s tillkomst framhölls vikten av att bringa denna i samklang med den nya utlänningslagen som antogs år 1954 och dess grundläggande princip om att politiska flyktingar inte utan synnerliga skäl ska vägras fristad här i landet (prop. 1957:156 s. 20, 32 och 56 ff.). Genom lagen infördes förbudet mot utlämning vid risk för svår förföljelse (7 § UtlänningsL) samt behölls förbudet mot utlämning för politiska brott. I förarbetena till UtlänningsL står skyddet för individen i centrum.²⁶ Någon ingående diskussion förs i övrigt inte om motiven för förbudet, utan det sägs att ”det viktiga förbudet mot utlämning för politiska brott [bör] upprätthållas” och att det – ”med hänsyn till de ömtåliga situationer som kan uppkomma” – ”måste anses vara av särskild vikt att ha en kategorisk lagregel att falla tillbaka på” (prop. 1957:156 s. 31 och 56 f.).

I de förarbetena som föregick tillträdet till Europarådets konvention om bekämpande av terrorism, m.m. (*1977 års terrorismkonvention*, SÖ 1977:12) ställs också, när syftet med förbudet mot utlämning för politiska brott diskuteras, skyddet för individen i fokus (prop. 1976/77:124 s. 28 f.). En koppling görs härvid mellan UtlänningsL:s reglering och de principer som i Sverige av tradition upprätthålls i fråga om politiska flyktingars rätt till fristad här.

Som tidigare nämnts (avsnitt 2.2.4) avskaffade Sverige i samband med tillträdet till 1996 års utlämningskonvention möjligheten att vägra utlämning till en annan EU-stat under hänvisning till att fråga är om ett politiskt brott. I förarbetena till de ändringar i UtlänningsL som då gjordes uttalas (prop. 2000/01:83 s. 37 ff.), att det finns stora

²⁶ Påle 2003, s. 183 f.

likheter mellan samhälls- och rättssystemen i EU:s medlemsstater och ett stort ömsesidigt förtroende för andra staters förmåga och önskan att upprätthålla demokratiska principer. I vår del av världen kan, enligt förarbetena, neutralitetsargumentet, att dagens politiska förbrytare kan vara morgondagens statsmän, inte anses ha någon större relevans. Brottslighet med politiska inslag är vidare enligt förarbetena en i högsta grad internationell verksamhet och angelägenhet och det bör vara grundläggande för det straffrättsliga samarbetet inom EU att hindra och bekämpa terrorism, även då den har en politisk bakgrund. Liknande resonemang fördes vid tillkomsten av den nordiska utlämningslagen som, vilket tidigare nämnts (avsnitt 2.2.5), inte förbjöd utlämning för politiska brott. Det anfördes då (prop. 1959:72 s. 26) att förutsättningarna för utlämning mellan de nordiska länderna, på grund av rättslikheten mellan dessa, kunde göras mindre stränga än motsvarande regler i förhållande till andra länder, utan att den enskildes rättssäkerhet sattes i fara.

I en rad internationella konventioner har, i syfte att få till stånd en effektivare brottsbekämpning av vissa allvarliga brott, gjorts försök att begränsa de anslutande staternas förbud mot utlämning för politiska brott. Ibland har detta gjorts genom att det i konventionen angetts att vissa brott, i utlämningshänseende, inte ska betraktas som politiska brott. I vissa konventioner har det funnits möjlighet att reservera sig mot dylikt stadgande, vilket Sverige då i regel gjort. Ibland har den anslutande staten kunnat uppfylla sitt konventionsåtagande genom att förplikta sig att antingen utlämna eller lagföra. Sverige har då, utan att närmare behöva överväga frågan om utlämning för de i konventionen aktuella brotten skulle komma att stå i strid med förbudet mot utlämning för politiska brott, kunnat ansluta sig till konventionen under hänvisning till möjligheten att själv lagföra (se vidare nedan).

I vissa konventioner anges de brott som i utlämningshänseende inte ska betraktas som politiska genom en hänvisning till brott i andra konventioner. Vissa av de konventioner som redovisas i det följande kan därför sägas inte ha en självständigt relevans för förbudet mot utlämning för politiska brott, men får det alltså genom en sådan hänvisning. I de fall det inte särskilt anges har Sverige, även om förbehåll i vissa hänseenden kanske har gjorts, tillträtt de konventioner som redovisas i det följande.

Till 1957 års utlämningskonvention har år 1975 fogats ett *tilläggsprotokoll* (SÖ 1976:27). Enligt tilläggsprotokollets kapitel 1, artikel 1 – vilket kapitel Sverige har förklarat sig inte godkänna – ska vid

tillämpningen av artikel 3 i 1957 års utlämningskonvention politiska brott inte anses omfatta:

a. de brott mot mänskligheten som anges i konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord, vilken antogs av Förenta Nationernas generalförsamling den 9 december 1948;

b. de brott som anges i artikel 50 i 1949 års Genèvekonvention angående förbättrande av sårades och sjukas behandling vid stridskrafterna i fält, artikel 51 i 1949 års Genèvekonvention angående förbättrande av behandlingen av sårade, sjuka och skeppsbrutna tillhörande stridskrafterna till sjöss, artikel 130 i 1949 års Genèvekonvention angående krigsfångars behandling och artikel 147 i 1949 års Genèvekonvention angående skydd för civilpersoner under krigstid;

c. varje jämförbart brott mot de krigslagar som gäller vid ikraftträdandet av detta protokoll och mot de sedvaneregler för krigföring som råder vid samma tidpunkt, och som inte redan omfattas av ovannämnda bestämmelser i Genèvekonventionerna.

I FN:s konvention den 9 december 1948 om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (SÖ 1952:64) anges (artikel III och VII) att folkmord, stämpling till folkmord, omedelbar och offentlig uppmaning till folkmord, försök till folkmord och delaktighet i folkmord inte ska betraktas som politiska när fråga om utlämning uppkommer och att de fördragsslutande parterna i sådana fall är förpliktade att medge utlämning i överensstämmelse med sina gällande lagar och traktater. Sverige är således, genom att ha ratificerat konventionen, skyldigt att bevilja utlämning för i konventionen angivna brott (jfr 6 § tredje stycket UtlänningsL).

De fyra *Genèvekonventionerna* (SÖ 1953:14–17) med tillhörande två tilläggsprotokoll (SÖ 1979:22–23), som syftar till att skydda personer som vid krig inte deltar i strider, förpliktar de fördragsslutande parterna att åtala personer som begått vissa angivna, svåra överträdelse av konventionerna (t.ex. uppsåtligt dödande och tortyr). En part får dock om den hellre vill, i enlighet med sin utlämningslagstiftning, i stället utlämna den aktuella personen till annan fördragsslutande part. Då Sverige har ansett sig ha möjlighet att här åtala och bestraffa de i konventionerna aktuella brotten har det, trots Sveriges tillträde till konventionerna, inte ansetts nödvändigt att garantera möjligheten att utlämna för brotten genom att exempelvis generellt undanta dem från definitionen av politiskt brott (prop. 1957:156 s. 56 f.).

Konventionen för bekämpande av olaga besittningstagande av luftfartyg, dagtecknad i Haag den 16 december 1970 (*Haagkonven-*

tionen, SÖ 1971:17) och konventionen för bekämpande av brott mot den civila luftfartens säkerhet, antagen i Montreal den 23 september 1971 (*Montrealkonventionen*, SÖ 1973:48), syftar båda till att förstärka skyddet för den civila flygtrafiken. Enligt Haagkonventionen ska åtgärder som stränga straff, utvidgad domsrätt, åtal eller utlämning tillämpas för att bekämpa flygkapningar. De stater som anslutit sig till konventionen har förbundit sig att lagföra *eller* utlämna en gärningsman, som anträffas inom staternas områden. Montrealkonventionen är ett komplement till Haagkonventionen och behandlar sabotage mot flygplan i trafik och anläggningar för den civila luftfarten. År 1988 fastställdes ett *tilläggsprotokoll till Montrealkonventionen* – protokollet för bekämpande av våldsbrott på flygplatser som används för civil luftfart i internationell trafik, antagen i Montreal den 24 februari 1988 (SÖ 1990:16) – som tar sikte på bekämpande av våldshandlingar som begås på flygplatser som används för internationell luftfart.

Konventionen om förebyggande och bestraffning av brott mot diplomater och andra internationellt skyddade personer, antagen i New York den 14 december 1973 (*diplomatskyddskonventionen*, SÖ 1975:30) syftar till att förstärka skyddet för en bestämd grupp av internationellt verksamma personer – statsöverhuvud, regeringschefer, utrikesministrar, diplomatiska och konsulära tjänstemän samt internationella mellanstatliga organisationers högsta tjänstemän. Genom konventionen förbinder sig staterna beträffande vissa särskilt angivna gärningar begångna mot den skyddade personkretsen att antingen lagföra *eller* utlämna personer som gjort sig skyldiga till gärningarna.

Den internationella konventionen om tagande av gisslan, antagen i New York den 17 december 1979 (*gisslankonventionen*, SÖ 1980:26) ålägger de fördragsslutande staterna att lagföra eller utlämna en person som är misstänkt för att ha gjort sig skyldig till tagande av gisslan.

Genom *konventionen om fysiskt skydd för nukleärt kärnämne*, antagen i Wien den 3 mars 1980 (SÖ 1985:24) åtar sig de fördragsslutande staterna att försäkra att transporter av nukleära ämnen inom statens territorium eller ombord på fartyg eller luftfartyg skyddas. Genom konventionen åtar sig staterna också att straffbelägga vissa handlingar med kärnämnen samt att antingen lagföra eller utlämna de personer som gjort sig skyldiga till sådana handlingar.

Syftet med Europarådets konvention om bekämpande av terrorism, m.m. (*1977 års terrorismkonvention*, SÖ 1977:12) är, som

framgått, att bekämpa internationell terrorism. Enligt konventionens artikel 1 ska vissa särskilt angivna gärningar aldrig betraktas som politiska brott, som brott förknippade med politiska brott eller som brott inspirerade av politiska motiv, när fråga uppkommer om utlämning mellan fördragsslutande stater på grund av sådan gärning. Bland dessa gärningar nämns först brott som avses i Haag- eller Montrealkonventionen (art. 1 a–b). Vidare omfattar artikel 1 följande brott:

c. grova brott som utgör angrepp mot diplomats eller annan internationellt skyddad persons liv, kroppsliga integritet eller frihet,

d. brott som innebär människorov, tagande av gisslan eller grovt olaga inspärrande,

e. brott som innebär användning av bomber, granater, raketer, automatiska skjutvapen eller brev- eller paketbomber, om användningen innebär fara för personer, samt

f. försök att begå något av de i artikeln nämnda brotten eller medverkan till sådant brott eller till försök till sådant brott.

I konventionen finns en möjlighet att reservera sig mot artikel 1 (artikel 13, punkt 1). Vid tillträdet till konventionen lämnade Sverige en sådan reservation för att bibehålla möjligheten att vägra utlämning för politiska brott (prop. 1976/77:124 s. 29). En stat som anslutit sig till konventionen men efter framställning inte medger utlämning för brott som omfattas av konventionen (om exempelvis förbehåll mot artikel 1 gjorts och det aktuella brottet anses som politiskt) är i princip skyldig att i stället själv vidta åtgärder för att lagföra gärningsmannen. En förutsättning för en reservation mot artikel 1 är att staten, vilket Sverige gjort, åtar sig att vid bedömningen av brottets art på ett lämpligt sätt beakta de faktorer som gör brottet särskilt grovt. Som exempel på sådana faktorer anges särskilt a) att brottet har medfört en kollektiv fara för personers liv, kroppsliga integritet eller frihet, b) att det drabbat personer som stod främmande inför motiven till brottet, eller c) att grymma eller svekfulla medel använts för dess genomförande.

I syfte att revidera de delvis föråldrade bestämmelserna i 1977 års terrorismkonvention har den 15 maj 2003 upprättats ett protokoll om ändring av konventionen. Sverige har undertecknat ändringsprotokollet men ännu inte antagit det. Det ingår, som nämnts, i utredningens uppdrag att ta ställning till om Sverige bör anta ändringsprotokollet. De mest centrala förändringarna gäller de brott

som omfattas av konventionen som utökas till att avse de gärningar som ska kriminaliseras enligt flertalet av FN:s globala, straffrättsliga konventioner om bekämpande av terrorism. Möjligheterna att reservera sig, bl.a. när det gäller utlämning för politiska brott, är begränsade. (Se vidare avsnitt 16.2.)

1988 års FN-konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen (SÖ 1991:41) syftar till ökat internationellt samarbete för att bekämpa den olagliga narkotikahandeln. Enligt konventionen (artikel 3, punkt 10) ska vid samarbete mellan parterna enligt konventionen, om inte annat följer av konstitutionella begränsningar eller grundläggande nationell lag, brott som anges i den aktuella artikeln (såsom tillverkning, försäljning, överlåtelse, innehav och köp av varje slag av narkotika eller psykotropa ämnen) inte anses som (skattebrott) eller politiska brott eller som politiskt grundade. I samband med att Sverige ratificerade konventionen avgavs en förklaring om att svensk grundläggande lagstiftning om utlämning innebär att bedömningen av om ett visst brott är att anse som politiskt brott ska göras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Konventionen för bekämpande av brott mot sjöfartens säkerhet, antagen i Rom den 10 mars 1988 (*Romkonventionen*, SÖ 1990:38) gäller brott mot den fasta sjöfartens säkerhet och protokollet om bekämpande av brott mot säkerheten för fasta plattformar belägna på kontinentalsockeln, antagen i Rom den 10 mars 1988 (*Romprotokollet*, SÖ 1990:39) brott mot säkerheten för fasta plattformar. Genom konventionen och protokollet förbinder sig staterna att antingen lagföra *eller* utlämna personer som gjort sig skyldiga till gärningar som utgör brott enligt respektive överenskommelse.

Terroristbombningskonventionen (SÖ 2001:22) har ett generellt tillämpningsområde och är inte begränsad till vissa särskilda angrepps- eller skyddsobjekt. Konventionen innehåller inte någon definition av begreppet terrorism eller terroristdåd. Tillämpningsområdet bestäms i stället genom att det anges vilka handlingar som utgör brott enligt konventionen. Enligt konventionen får en framställning om utlämning för ett brott som omfattas av konventionen inte avslås enbart av det skälet att det rör sig om ett politiskt brott, ett brott förknippat med ett sådant brott eller ett brott som begåtts under inverkan av politiska motiv (artikel 11). Enligt artikel 2 gäller följande angående konventionens definition av brott:

1. En person begår ett brott i den mening som avses i denna konvention, om personen rättsstridigt och uppsåtligt levererar, placerar, avlossar eller spränger ett sprängämne eller en annan livsfarlig anordning i, in i

eller mot en allmän plats, en statlig eller annan offentlig anläggning, ett allmänt transportsystem eller en infrastrukturanläggning

a) med uppsåt att orsaka dödsfall eller allvarlig kroppsskada, eller
b) med uppsåt att orsaka omfattande förstörelse av sådan plats, anläggning eller system, om förstörelsen leder till eller är ägnad att leda till betydande ekonomisk skada.

2. En person begår även ett brott om personen försöker begå ett sådant brott som anges i punkt 1.

3. En person begår även ett brott om personen

a) medverkar till ett sådant brott som anges i punkt 1 eller 2, eller
b) värvar eller instruerar andra för att dessa skall begå ett sådant brott som anges i punkt 1 eller 2, eller

c) på annat sätt bidrar till att en grupp personer som handlar med ett gemensamt syfte begår ett eller flera sådana brott som anges i punkt 1 eller 2; ett sådant bidrag måste vara uppsåtligt och ske antingen i syfte att främja gruppens allmänna brottsliga verksamhet eller syfte eller i vetskap om gruppens avsikt att begå det eller de berörda brotten.

Någon möjlighet att reservera sig finns inte enligt konventionen. Sverige kan således inte när det gäller brott som faller in under konventionens definition av brott, gentemot andra stater som tillträtt konventionen, hävda hinder mot utlämning under hänvisning till att fråga är om ett politiskt brott (jfr 6 § tredje stycket UtlänningsL).

Enligt *finansieringskonventionen* (SÖ 2002:44) ska inget av de brott som anges i konventionen med avseende på utlämning betraktas som ett politiskt brott, som ett brott förknippat med ett politiskt brott eller som ett brott som inspirerats av politiska motiv (artikel 14). En framställning om utlämning avseende ett brott som omfattas av konventionen får således enligt konventionen (artikel 14) inte avslås endast av det skälet att framställningen avser ett politiskt brott, ett brott förknippat med ett politiskt brott eller ett brott inspirerat av politiska motiv. Brott enligt konventionen föreligger (artikel 2) om en person på något sätt, direkt eller indirekt, rättsstridigt och uppsåtligt tillhandahåller eller samlar in tillgångar i syfte att de ska användas eller med vetskap om att de är avsedda att användas, helt eller delvis, för att utföra en gärning som utgör ett brott som faller under och definieras i de nio internationella instrument som anges i bilaga till konventionen (Haag- och Montrealkonventionerna med tilläggsprotokoll, diplomatskyddskonventionen, gisslankonventionen, konventionen om fysiskt skydd av kärnämne, Romkonventionen och Romprotokollet samt terroristbombningskonventionen). Någon möjlighet till reservation finns inte enligt konventionen. Sverige kan således inte när det gäller brott som faller

in under konventionens definition av brott, gentemot andra stater som tillträtt konventionen, hävda hinder mot utlämning under hänvisning till att fråga är om ett politiskt brott (jfr 6 § tredje stycket UtlänningsL).

Inom Europarådet har utarbetats *konventionen av den 16 maj 2005 om förebyggande av terrorism*. Konventionen syftar till att öka samhällets möjligheter att ingripa innan terroristdåd begås. Detta syfte ska nås genom kriminalisering av handlingar som innebär att någon offentligt uppmanar, rekryterar eller utbildar personer att begå terroristbrott. Begreppet "terroristbrott" definieras närmare i konventionen (artikel 1.1). Med sådant brott avses varje brott som omfattas av något av de internationella instrument som upptagits i bilagan till konventionen och med den definition av brottet som ges i respektive instrument. Bilagan innehåller samma instrument som finansieringskonventionens bilaga, med tillägg för finansieringskonventionen och den internationella konventionen för bekämpande av nukleär terrorism, antagen i New York den 13 april 2005 (vilken konvention Sverige undertecknat men inte tillträtt). Förutom bestämmelser om förpliktelse att kriminalisera innehåller konventionen bl.a. bestämmelser rörande utlämning för i konventionen aktuella brott (artikel 19). Brott i vissa av konventionen angivna artiklar ska anses tillhöra de brott som kan utgöra grund för utlämning enligt existerande utlämningsavtal mellan parterna. Stater som inte gör utlämning beroende av avtal, ska enligt artikeln inbördes betrakta brotten enligt de angivna artiklarna i konventionen som grund för utlämning i enlighet med de villkor som uppställs i den nationella lagstiftningen. Konventionen innehåller vidare bestämmelser om upphävande av undantaget för politiska brott (artikel 20). I fråga om utlämning eller internationell rättslig hjälp, föreskrivs att de brott som anges i vissa angivna artiklar inte ska betraktas som ett politiskt brott, som ett brott förknippat med ett politiskt brott eller som ett brott som inspirerats av politiska motiv. När det gäller utlämning finns det dock vissa möjligheter att genom en förklaring göra undantag. Sverige ratificerade konventionen den 30 augusti 2010 och den trädde för svenskt vidkommande i kraft den 1 december 2010. I samband med ratificeringen förebehöll sig Sverige möjligheten att, i förhållande till andra stater än EU:s medlemsstater samt Norge och Island, såsom grund för avslag på en utlämningsframställning, få åberopa att gärningen utgör ett politiskt brott, ett brott förknippat med ett politiskt brott eller ett brott inspirerat av politiska motiv (se närmare avsnitt 16.3.2).

Sedan år 2002 finns inom EU ett *rambeslut om bekämpande av terrorism* (2002/475/RIF). Rambeslutet har genomförts i svensk rätt. Den huvudsakliga lagstiftning som infördes bestod i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott (se prop. 2002/03:38). Inom EU föreligger vidare ett rambeslut från år 2008 (2008/919/RIF) om ändring av rambeslutet om bekämpande av terrorism, vars innehåll i huvudsakliga delar har sina motsvarigheter i den nyss nämnda Europarådskonventionen från år 2005 om förebyggande av terrorism. I Sverige har nyligen införts den lagstiftning som ansetts krävas för att genomföra rambeslutet om ändring av rambeslutet om bekämpande av terrorism (prop. 2009/10:78).

Förbud mot utlämning för politiskt brott finns även i de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått. Följande gäller med avseende på politiska brott enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel III p. 1 a) (SÖ 1974:3) ska en person inte utlämnas ”om det brott, för vilket utlämning begäres, av den anmodade staten betraktas som ett brott av politisk karaktär eller som ett brott förknippat med ett brott av politisk karaktär”. Ett brott mot lagstiftningen om folkmord ska dock, enligt p. 2 samma artikel, inte betraktas som ett sådant brott som anges i p. 1 a).
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 3 a) (SÖ 2001:42) ska utlämning inte beviljas ”om det brott för vilket utlämning begärs av den anmodade staten anses som ett politiskt brott eller som ett brott av politisk karaktär”.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Enligt artikel 8 (1) (SÖ 1965:19–20) ska utlämning inte beviljas om det brott, som det begärs utlämning för, av den anmodade parten ”anses vara av politisk natur eller om han [anm.: ”han” syftar på den som eftersöks för utlämning] övertygar den anmodade parten om att utlämningsframställningen i själva verket gjorts i avsikt att lagföra eller straffa honom för brott av politisk natur”.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel V p. 5 (SÖ 1963:17) ska utlämning inte medges ”om brottet av den anmodade staten betraktas som politiskt eller förknippat med ett politiskt brott” (artikel IV p. 5 i den konsoliderade versionen).

Avslagsgrunden politiskt brott har i ett fåtal fall varit föremål för Högsta domstolens bedömning (NJA 1972 s. 358, 1982 s. 520, 2008 s. 680, 2009 s. 280 och 557).

I *NJA 1972 s. 358* var fråga om utlämning till USA av en taiwanesisk medborgare som av amerikansk domstol dömts för brott som enligt svensk lag fick anses motsvara försök till mord eller anstiftan av försök till mord på vice premiärministern i Taiwans regering. Mannen var medlem i en organisation vars syfte, enligt mannen, var att åstadkomma Taiwans frigörelse genom att förmå USA att avstå från att bistå Taiwans nuvarande regering och härigenom åstadkomma ett FN-beslut som skulle leda till att Taiwan förklarades som fri och oberoende stat. Om situationen i Taiwan skulle förvärras till den grad att befolkningen kunde konstateras lida direkt nöd, ansåg organisationen en väpnad revolution som enda slutlig lösning. Mannen hade som hinder mot utlämning åberopat att gärningen övervägande hade karaktären av politiskt brott. Högsta domstolen konstaterade att mannen otvivelaktigt haft politiska motiv för sitt handlande, eftersom syftet med mordförsöket måste antas ha varit att – i vart fall på längre sikt – få till stånd en ändring av de inrikespolitiska förhållandena i Taiwan. Att en gärning har politiska motiv är emellertid inte, konstaterade Högsta domstolen vidare, tillräckligt för att göra den till politiskt brott i den mening som avses i 6 § UtlänningsL – särskilt när det gäller så grova brott som mord och liknande. Då mordförsöket vidare begåtts utan samband med något verkligt försök att omstörta den politiska ordningen i Taiwan och i princip var att se som en isolerad våldshandling som i huvudsak förberetts av mannen själv samt då gärningen inte varit direkt riktat mot det land som begärde utlämning ansåg Högsta domstolen att gärningen fick anses ha övervägande karaktär av ett icke-politiskt brott.

I *NJA 1982 s. 520* gällde ärendet utlämning till Italien av en italiensk medborgare som enligt en italiensk häktningsorder var misstänkt för brott som enligt svensk lag motsvarade dels någon eller olika former av högmålsbrott (den italienska staten var det yttersta angreppsobjektet och uppror och inbördeskrig var de åsyftade medlen), dels försök till mordbrand, vars föremål var ett billager som tillhörde inte staten utan Fiat-koncernen. Högsta domstolen ansåg att de först nämnda brotten var att bedöma som politiska och att hinder mot utlämning förelåg för dessa gärningar. Vad avsåg det sist nämnda brottet angavs i gärningsbeskrivningen som försvårande omständighet att gärningen förövats i terroristiskt syfte och för att

omstörta den demokratiska ordningen. Högsta domstolen konstaterade härvid, först att det inte är tillräckligt att en gärning har ett politiskt motiv för att den ska bedömas som politiskt brott när den, som i detta fall, innefattar ett allmänt brott. Vidare konstaterades – under hänvisning till förarbetena till 1913 års lag och UtlänningsL – att det vid bedömning av om gärningen övervägande har karaktären av ett icke politiskt brott de objektiva omständigheterna vid brottets förövande bör tillmätas betydelse. I förevarande fall skulle gärningen i första hand komma att tillfoga enskilda intressen stor ekonomisk skada, den hade inte samband med några pågående politiska oroligheter av typen inbördeskrig eller väpnat uppror, den organisation som var inblandad i angreppet synes ha varit verksam endast i vissa områden i norra Italien och det var inte fråga om någon separatrörelse. Mot bakgrund av det anförda framstod mordbrandsförsöket, enligt Högsta domstolen, från politisk synpunkt mer som en missnöjesaktion över det rådande systemet än som ”ett i nämnvärd mån verksamt led i fullföljandet av syftet att omstörta den politiska ordningen i Italien”. Mordbrandsförsöket fick därför, ansåg Högsta domstolen, övervägande ha karaktären av ett icke politiskt brott. Hinder mot utlämning för denna gärning förelåg således inte.

NJA 2008 s. 680 gällde utlämning till Ryssland av en rysk medborgare som enligt ett tjetjenskt häktningsbeslut var misstänkt för brott i den tjetjenska republiken enligt följande:

1. deltagande i stående väpnad grupp och deltagande i överfall som utförts av gruppen,
2. deltagande i väpnad grupp som inte stipuleras i federal lag,
3. olaga överträdelse av Ryska federationens statsgräns i organiserad grupp,
4. smuggling av sprängmedel, skjutvapen, ammunition, spränganordningar samt annan beväpning vid upprepade tillfällen och i organiserad grupp,
5. terrorism, dvs. genomförande av sprängning som innebär fara för människors liv i syfte att störa allmän säkerhet och skrämja allmänheten, utförd i organiserad grupp,
6. försök till mord på tjänstemän vid de rättsvårdande myndigheterna i syfte att försvåra deras lagliga verksamhet för att skydda allmän ordning och säkerhet,
7. olaga anskaffande, förvar och bärande av skjutvapen och ammunition i organiserad grupp.

Högsta domstolen konstaterade först, att gärningen under punkten 3 inte hade någon motsvarighet i svensk lag och att utlämning således inte kunde ske för denna gärning, men att övriga gärningar enligt svensk lag motsvarade försök till mord eller dråp, misshandel eller grov misshandel, grov smuggling, terroristbrott, olovlig kårverksamhet samt vapenbrott.

Den ryske medborgaren hävdade bl.a., att de påstådda brotten var att bedöma som politiska med hänsyn till deras politiska motiv. Högsta domstolen uttalade att enligt vedertagen uppfattning avses med begreppet politiskt brott i vart fall s.k. absolut-politiska brott men att det är mer omdiskuterat i vilken mån begreppet omfattar också andra brott i vilka ingår ett i vart fall subjektivt politiskt moment – s.k. relativt politiska brott. Av förarbetena till UtlänningsL, anförde Högsta domstolen, kan utläsas att politiska motiv inte i sig avsetts vara tillräckliga för att en gärning ska anses utgöra politiskt brott, åtminstone inte beträffande de allmänt sett grövsta brotten och ett sådant brott anses som politiskt endast om det förövats i samband med och för att främja ett absolut-politiskt brott. Under hänvisning till de tidigare refererade rättsfallen från 1972 och 1982 angav Högsta domstolen att ett brott som begåtts utan samband med något verkligt försök att omstörta den bestående samhällsordningen inte kan anses medföra frihet från utlämning enligt bestämmelsen om förbud mot utlämning för politiskt brott. Det kan däremot inte anses nödvändigt, menade domstolen, att en dom eller ett häktningsbeslut innefattar ett absolut-politiskt brott, så länge det påstådda eller domfästa relativt-politiska brottet har ett klart samband med t.ex. ett verkligt försök att omstörta samhällsordningen. Enligt Högsta domstolen utgjorde samtliga gärningar i förevarande fall (med undantag för den under punkten 3) – eller hade de omedelbart samband med – stridshandlingar under det s.k. andra Tjetjenienkriget, som framstod som ett uppror syftande till att frigöra den tjetjenska republiken från Ryska federationen. Gärningarna måste därmed, menade Högsta domstolen, anses utgöra politiska brott. Mellan Sverige och Ryssland gäller emellertid terroristbombningskonventionen, vilken innebär att Sverige åtagit sig att inte betrakta i konventionens artikel 2 angivna brott som politiska (se närmare vilka brott som avses tidigare i detta avsnitt). Angående terroristbombningskonventionens tillämplighet i det aktuella fallet anförde Högsta domstolen att "[d]et har inte från sökandens sida påståtts att konventionen är tillämplig på någon av de aktuella gärningarna och de handlingar som åberopats ger inte heller under-

lag för slutsatsen att så skulle vara förhållandet”. Mot bakgrund av det anförda ansåg Högsta domstolen att hinder mot utlämning mötte enligt 6 § UtlänningsL.

I *NJA 2009 s. 280* som gällde utlämning till Rwanda av en rwandisk medborgare för bl.a. folkmord (se utförligt referat i avsnitt 3.6) gjorde den rwandiske mannen gällande att de påstådda brotten var att bedöma som politiska. Högsta domstolen konstaterade, under hänvisning till FN:s konvention den 9 december 1948 om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord, att de gärningar som utlämningsframställningen avsåg inte var politiska brott.

I *NJA 2009 s. 557* var fråga om utlämning för fortsatt straffverkställighet till Turkiet av en man som tillsammans med tre andra dömts till fängelse på livstid för att ha begått ”brottsliga handlingar i syfte att med vapenmakt ändra den grundlagsenliga ordningen och i dess ställe införa en regim på marxist-leninistiska grundvalar”. Mannen gjorde gällande, att det förelåg hinder mot utlämning därför att han hade dömts för politiskt brott. Av den turkiska domen kunde följande utläsas. De dömda var medlemmar i en illegal marxist-leninistisk organisation som sedan år 1972 varit verksam överallt i Turkiet för att genom folkkrig förverkliga proletariats diktatur. Organisationens verksamhet hade bl.a. bestått i att dela ut flygblad, sätta upp affischer, engagera sig i väpnade strider med säkerhetsstyrkorna samt genomföra rån, sabotage och liknande aktioner. De dömda hade kastat in eldfarligt ämne hos Direktoratet för naturvetenskapliga ärenden, försökt anlägga brand i Post- och televerkets skrotlager, beskjutit ett fordon tillhörande ett gruvbolag, satt eld på dels ett fordon tillhörande en skolrektor för det att denne trakasserade vänstersinnade elever, dels ett fordon tillhörande en kommun, under hotfullt uppträdande med vapen förmått en restaurangägare att betala pengar till organisationen, skaffat vapen i syfte att genom rån få pengar till organisationen och därefter genomfört ett bankrån. I samband med rånet hade de tagit en taxibil, bundit taxichauffören och lagt honom i bilens bagageutrymme. Vidare hade de skadat en banktjänsteman, en gendarmerisoldat samt efter händelsen engagerat sig i en väpnad konfrontation med säkerhetsstyrkor. Högsta domstolen konstaterade först, att vid tillämpningen av 6 § UtlänningsL brukar skillnad göras mellan absolut-politiska och relativt-politiska brott, att utlämning inte kan ske för absolut-politiska brott, att andra brott anses som politiska endast om de förövas i samband med och för att främja ett absolut-politiskt brott samt att ett brott som begås utan samband med något verkligt försök att omstörta den bestå-

ende samhällsordningen normalt inte brukar anses medföra frihet från utlämning enligt bestämmelsen. Av den beskrivning av mannens brott som getts i de turkiska domarna föreföll de, enligt Högsta domstolen, inte ha haft samband med något verkligt angrepp mot samhällsordningen. Från svensk synpunkt hade det därför, menade domstolen, legat nära till hands att betrakta dem som relativt-politiska brott. Enligt Högsta domstolen stod det emellertid klart att de turkiska domstolarna hade behandlat brotten som politiska och att mannen hade dömts enligt en straffbestämmelse som avsett politiska brott och som nära överensstämde med den svenska straffbestämmelsen mot uppror i brottsbalkens kapitel om högmålsbrott (18 kap. 1 § brottsbalken). Med hänsyn till detta ansåg Högsta domstolen att brotten i utlämningshänseende borde betraktas som politiska. Det förelåg därmed hinder mot utlämning enligt 6 § UtlänningsL.

3.6 Förbudet mot utlämning vid risk för svår förföljelse

Enligt 1957 års *utlämningskonvention* (artikel 3 p. 2) ska utlämning inte medges om den anmodade parten har grundad anledning att anta, antingen att en framställning om utlämning för ett vanligt brott gjorts i avsikt att åtala eller straffa en person på grund av dennes ras, religion, medborgarskap eller politiska uppfattning eller också att hans belägenhet skulle kunna försvåras på grund av någon av dessa anledningar.

Utlämning får enligt 7 § UtlänningsL inte ske av den som på grund av sin härstamning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiösa eller politiska uppfattning eller annars på grund av politiska förhållanden löper risk att i den främmande staten utsättas för förföljelse, som riktar sig mot hans liv eller frihet eller annars är av svår beskaffenhet. Utlämning får inte heller ske av den som riskerar att vidareutlämnas från den ansökande staten till en annan stat i vilken han riskerar sådan förföljelse.

Någon bestämmelse om förbud mot utlämning vid risk för svår förföljelse fanns inte i 1913 års lag utan bestämmelsen infördes genom UtlänningsL.

Som nämnts i avsnitt 3.5, lade 1949 års utlänningskommitté år 1951 fram ett förslag till ny utlänningslag och vissa omarbetningar av 1913 års lag (se prop. 1957:156 s. 14 ff.). I direktiven för utlän-

ningskommittén framhölls sambandet mellan utlänningslagen och de lagregler som gäller utlämning på grund av brott. I överensstämmelse härmed ansåg utlänningskommittén i sitt betänkande att utlämningslagstiftningen i första hand borde inriktas på att vinna likformighet mellan denna lagstiftning och utlänningslagen i fråga om behandlingen av utlänningar, som av politiska orsaker sökt en fristad i Sverige. Som regel borde enligt kommittén gälla att om en utlämning på grund av fara för politisk förföljelse inte kan avvisas eller utvisas till ett visst land, bör han i allmänhet inte heller kunna utlämnas dit (prop. 1957:156 s. 57).

Vid UtlänningsL:s tillkomst framhölls, i enlighet med det tidigare anförda, att en av de väsentliga uppgifterna vid revisionen av utlämningslagstiftningen var att bringa denna i samklang med 1954 års utlämningslag och dess grundläggande princip om att en utlämning som regel inte skulle avlägsnas härifrån till land, där han löpte risk att utsättas för förföljelse med anledning av sin härstamning eller sin religiösa eller politiska uppfattning (prop. 1957:156 s. 20, 32 och 56 ff.). Det ansågs angeläget att principen om skydd för individen mot att utsättas för politisk förföljelse upprätthölls även när det gällde utlämning, såsom ett komplement till förbudet mot utlämning för politiskt brott. Bestämmelsen om förbud mot utlämning vid risk för svår förföljelse utformades i anslutning till den definition av politisk flykting som fanns i 1954 års utlämningslag. Enligt utlänningslagen (2 §) avsågs med politisk flykting den som i sitt hemland löpte risk för politisk förföljelse. Med sådan förföljelse menades att någon på grund av sin härstamning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiösa eller politiska uppfattning eller annars på grund av politiska förhållanden utsattes för förföljelse, som riktade sig mot utlämningens liv eller frihet eller i övrigt var av svår beskaffenhet samt om någon ålades allvarligt straff på grund av politiskt brott. Denna definition byggde i sin tur i huvudsak på definitionen av flykting i 1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning (SÖ 1954:55). I propositionen framhöll departementschefen att förbudet mot utlämning på den aktuella grunden borde vara ovillkorligt, medan den i utlänningslagen fastslagna grundsatsen om asylrätt för politiska flyktingar inte var helt undantagslös (prop. 1957:156 s. 60 f.). Skillnaden i detta hänseende var, anfördes det, motiverad utifrån de olika syften som UtlänningsL och utlänningslagen är avsedda att tjäna. Utlämning för brott syftar till att lämna biträde åt en stat vid utövandet av dess straffskipning, medan ändamålet enligt utlänningslagen är att avlägsna en utlämning från landet,

som med hänsyn till landets intressen inte är önskvärd här. Vid utlämning borde det, enligt departementschefen, finnas fullgoda garantier för att individen inte utsattes för annan påföljd än sådan som direkt anknöt till det för utlämningsärendet aktuella brottet (prop. 1957:156 s. 61).

Syftet är således att förbudet mot utlämning vid risk för svår förföljelse enligt 7 § UtlänningsL ska harmoniera med möjligheterna till asyl enligt utlänningslagstiftningen och att det inte ska vara möjligt att utlämna den som är flykting till det land där personen riskerar förföljelse. Enligt internationell sedvanerätt, som folkrättsligt är bindande för alla stater, får flyktingar inte heller skickas tillbaka till ett land där de fruktar förföljelse (principen om *non-refoulement*, se bl.a. artikel 33.1 i Genèvekonventionen). Principen är inte bara relevant vid avvisning och utvisning utan har också viss bäring på utlämningsområdet. Även andra folkrättsliga hinder mot avvisning och utvisning kan ha bäring på utlämningsområdet. Hinder mot utlämning samt avvisning och utvisning kan således föreligga enligt såväl Europakonventionen (artikel 3 om tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och artikel 8 om rätt till skydd för privat- och familjeliv samt, vid utlämning, artikel 6 om rätt till en rättvis rättegång) som FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter från år 1966 (SÖ 1971:42, artikel 7 som stadgar att ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning) och FN:s tortyrkonvention från år 1984 (SÖ 1986:1, artikel 3 om förbud mot utvisning, återföring och utlämning till en annan stat där det finns risk för tortyr).²⁷ Tillämpningsområdet för UtlänningsL:s 7 § (och 8 §) respektive de för utlämning relevanta artiklarna i Europakonventionen är i viss mån detsamma och frågan kan ställas – speciellt mot bakgrund av att Europakonventionen sedan den 1 januari 2005 gäller som lag och är direkt tillämplig i Sverige – om Europakonventionen ska tillämpas vid sidan av UtlänningsL eller om UtlänningsL:s bestämmelser ska tolkas i ljuset av Europakonventionen. Högsta domstolen har diskuterat frågan i NJA 2009 s. 280 (se nedan).

Efter UtlänningsL:s tillkomst har utlänningslagstiftningen genomgått förändringar och definitionen av flykting har i viss utsträckning ändrats. Förbudet mot utlämning vid risk för svår förföljelse i 7 §

²⁷ Jfr Pålé, 2003 s. 198 och Ehrenkrona 1999, s. 1–15.

UtlänningsL har emellertid samma lydelse som då lagen trädde i kraft år 1958.

Eftersom UtlänningsL:s 7 § avsetts korrespondera mot det skydd som flyktingar åtnjuter enligt utlänningslagen är den senare lagens definition av flyktingar alltså av betydelse för tolkningen och tillämpningen av 7 § UtlänningsL.

I den nuvarande utlänningslagen (2005:716) definieras begreppet flykting i 4 kap. 1 §. Enligt bestämmelsen är en flykting en utlämning som befinner sig utanför det land som utlämningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd. Detta gäller oberoende av om det är landets myndigheter som är ansvariga för att utlämningen riskerar att utsättas för förföljelse eller om dessa inte kan antas erbjuda trygghet från förföljelse från enskilda. Som flykting ska även anses en utlämning som är statslös och som av nyss nämnda skäl befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare haft sin vanliga vistelseort och inte kan, eller på grund av sin fruktan, inte vill återvända dit.

Enligt 4 kap. 2 b § utlänningslagen är en utlämning emellertid i vissa fall utesluten från att anses som flykting. Detta gäller om det finns synnerlig anledning att anta att han eller hon har gjort sig skyldig till:

1. brott mot freden, krigsförbrytelse eller brott mot mänskligheten, såsom dessa definieras i de internationella instrument som har upprättats för att beivra sådana brott,
2. ett grovt icke-politiskt brott utanför Sverige innan han eller hon kom hit, eller
3. gärningar som strider mot Förenta nationernas syften och grundsatser enligt inledningen och artiklarna 1 och 2 i Förenta nationernas stadga.

Enligt bestämmelsen ska det som angetts även gälla en utlämning som har anstiftat eller på annat sätt deltagit i förövandet av de brott eller gärningar som nämns i punkterna 1–3 ovan.

Utlänningslagens definition av flykting överensstämmer i princip med den som finns i artikel 1 (A) 2 i 1951 års Genèvekonvention (vilken artikel definierar en flykting som en person som flytt sitt land ”av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska

åskådning”). Den aktuella definitionen tillkom i huvudsak genom 1980 års utlänningslag och ersatte då den definition av politisk flykting som fanns i 1954 års utlänningslag. Definitionen i 1954 års utlänningslag överensstämde inte helt med Genèvekonventionen. Konventionen saknar en uttrycklig motsvarighet till 1954 års utlänningslags bestämmelser om förföljelse ”eljest på grund av politiska förhållanden” i hemlandet och förföljelse genom att utlänningen ålades allvarligt straff för politiskt brott. I förarbetena till 1980 års utlänningslag anfördes att det framstod som ändamålsenligt och önskvärt att den definition av flykting som ligger till grund för det centrala internationella instrumentet på flyktingområdet – 1951 års Genèvekonvention – också lades till grund för den svenska lagstiftningen (prop. 1979/80:96 s. 40 f.). Bestämmelsen om förföljelse ”eljest på grund av politiska förhållanden” hade, enligt förarbetsuttalandena, sin egentliga tillämpning i situationer då en utlänning riskerade ett strängt straff för att han utan tillstånd hade lämnat sitt land eller hade underlåtit att inom föreskriven tid återvända dit. Ett sådant handlingssätt från utlänningens sida var emellertid, enligt uttalandena, att uppfatta som ett uttryck för en politisk uppfattning och en utlänning som vid återkomsten till sitt land riskerade ett strängt straff för detta handlingssätt hotades därmed av förföljelse på grund av sin politiska uppfattning. Ett borttagande av grunden, så att den svenska definitionen stod helt i överensstämmelse med konventionsdefinitionen, skulle alltså inte innebära, att skyddet för utlänningen i den angivna situationen skulle upphöra (prop. 1979/80:96 s. 41). Enligt förarbetena borde något generellt skydd inte heller finnas i utlänningslagen för den som riskerade allvarligt straff för politiskt brott, eftersom ett sådant kunde komma att skydda även fall där det helt saknades politiskt inslag och fråga enbart var om brottslig verksamhet i vinningssyfte (prop. 1979/80:96 s. 41). Eftersom den brottsliga handlingen i de allra flesta fall förutsattes vara ett uttryck för en politisk uppfattning, gjordes bedömningen att en skyddsvärd utlänning som gjort sig skyldig till politiskt brott och riskerade allvarligt straff för detta även i fortsättningen skulle komma att beredas skydd som flykting eller av humanitära skäl (prop. 1979/80:96 s. 41). Genom 1980 års lag ersattes begreppet ”politisk flykting” med begreppet ”flykting” samt togs således bort grunderna om förföljelse ”eljest på grund av politiska förhållanden” och om någon ålades allvarligt straff på grund av politiskt brott. I lagen behölls emellertid den beskrivning av vad som enligt lagen utgjorde (politisk)

förföljelse, dvs. ”sådan förföljelse som riktar sig mot utlänningens liv eller frihet eller annars är av svår beskaffenhet”.

Införandet av en ny flyktingdefinition på utlänningslagstiftningens område borde, enligt förarbetena till 1980 års lag, inte föranleda någon motsvarande ändring i UtlänningsL; vare sig avseende förbudet mot utlämning för politiska brott eller avseende förbudet mot utlämning vid risk för förföljelse på grund av politiska förhållanden (prop. 1979/80:96 s. 42). I UtlänningsL gjordes således inte något motsvarande borttagande av förföljelsegrunden ”eller eljest på grund av politiska förhållanden”. I doktrinen har anförts att utlämning i sådana fall som avsetts med lokutionen (stränga straff på grund av brott mot hemlandets reseförbud) alltid skulle förhindras av kravet på dubbel straffbarhet.²⁸

Vid tillkomsten av 1989 års utlänningslag togs definitionen av förföljelse i utlänningslagen bort. Skälet angavs vara att någon motsvarande definition inte finns i Genèvekonventionen och att benämningen ”politisk förföljelse” i viss mån kunde vara missvisande eftersom med begreppet även avses exempelvis förföljelse av etniska och religiösa skäl (prop. 1988/89:86 s. 77). Någon ändring av tolkningen av begreppet förföljelse var emellertid inte avsedd och det angavs att det således fortfarande skulle vara fråga om förföljelse som riktar sig mot utlänningens liv eller frihet eller som annars är av svår beskaffenhet (prop. 1988/89:86 s. 77 och 154).

År 1997 infördes tillägget i definitionen av flykting i utlänningslagen som tar sikte på att flyktingskap kan föreligga även när förföljelsen inte utgår direkt ifrån staten. För att flyktingskäl enligt Genèvekonventionen skulle kunna föreligga hade i svensk praxis som huvudregel krävts att förföljelsen utgick från myndigheterna eller att staten medvetet underlät eller saknade förmåga att skydda invånarna mot övergrepp. Flyktingskäl hade däremot inte ansetts föreligga om det helt saknades någon statsmakt i ett land (prop. 1996/97:25 s. 97 f.).

I den nu gällande utlänningslagen har, som framgått ovan, flyktingdefinitionen ändrats på så sätt, att den även omfattar förföljelse på grund av kön och sexuell läggning. Enligt en tidigare reglering i utlänningslagen var dessa grupper berättigade till skydd i egenskap av ”skyddsbehövande i övrigt”, men var inte att anse som flyktingar. Möjligheten att låta förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning omfattas av flyktingbestämmelsen som en form av förföljelse

²⁸ Påle 2003, s. 196.

på grund av tillhörighet till en viss samhällsgrupp hade diskuterats även i tidigare lagstiftningssammanhang. Denna möjlighet hade emellertid då ansetts falla på att den förutsatte att homosexualitet eller tillhörighet till ett visst kön kunde anses utgöra tillhörighet till en viss samhällsgrupp i Genèvekonventionens mening och en så vidsträckt tolkning av konventionen ansågs inte vara internationellt hållbar (prop. 1996/97:25 s. 96 ff. och 2005/06:6 s. 20). Det framhölls i sammanhanget, att det inte kan komma i fråga att Sverige tillämpar Genèvekonventionen på ett sätt som, oavsett i vilken riktning det sker, avsevärt avviker från tillämpningen i andra länder. Senare hade det emellertid visat sig att allt fler länder ansett att förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning kan ligga till grund för flyktingskap, att bl.a. kvinnor och homosexuella i vissa fall erkänts som flyktingar med motiveringen att förföljelsen hade sin grund i sökandens tillhörighet till en viss samhällsgrupp samt att en sådan tolkning av flyktingdefinitionen överensstämmer med den tolkning som rekommenderas i FN:s flyktingkommissaries (UNHCR) handbok och i organisationens riktlinjer (prop. 2005/06:6 s. 20). Vid senare reformering av utlänningslagen har ansetts, att det i författningstexten inte bör räknas upp fler grupper som kan anses utgöra en samhällsgrupp i lagens mening eftersom en omfattande uppräknings bl.a. kan få till följd att uppräkningsgruppen uppfattas som uttömmande och att rättsutvecklingen läses (prop. 2009/10:31 s. 104 f.).

Vägledning för tolkningen av flyktingbestämmelsen i utlänningslagen kan, förutom i förarbeten och praxis, hämtas i de rekommendationer som ges i UNHCR:s handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning enligt 1951 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning och de slutsatser som utfärdas av UNHCR:s exekutivkommitté (prop. 1996/97:25 s. 97 och 2009/10:31 s. 72 f.). UNHCR utfärdar även riktlinjer till stöd för tolkningen av Genèvekonventionens flyktingdefinition.

Av betydelse för tolkningen av flyktingbegreppet är även det harmoniseringsarbete som bedrivits inom EU. Den 4 mars 1996 antog rådet en gemensam ståndpunkt om harmoniserad användning av uttrycket ”flykting” i artikel 1 i Genèvekonventionen (EGT L 63, 13.3.1996, s. 2, Celex 396F0196). Därefter har rådet, den 29 april 2004, antagit direktivet 2004/83/EG om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det bevil-

jade skyddet (skyddsgrundsdirektivet, EUT L 304, 30.9.2004, s. 12, Celex 32004L0083). Vidare har rådet, den 1 december 2005, antagit direktivet 2005/85/EG om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för beviljande eller återkallande av flyktingstatus (asylprocedurdirektivet, EUT L 326, 13.12.2005, s. 13, Celex 32005L0085). Skyddsgrundsdirektivet innehåller bl.a. definitioner av begreppen flykting och flyktingstatus. Definitionen av begreppet flykting i direktivet är hämtad från Genèvekonventionen (prop. 2009/10:31 s. 98). Båda direktiven har genomförts i svensk rätt genom en anpassning av utlänningslagen till direktivens reglering (prop. 2009/10:31, SFS 2009:1542). För att uppnå full förenlighet med skyddsgrundsdirektivet infördes bestämmelserna i 4 kap. 2 b § utlänningslagen om uteslutande från flyktingskap (prop. 2009/10:31 s. 106). I utlänningslagen, i vilken det centrala varit uppehållstillståndet, fanns tidigare inte bestämmelser som på motsvarande sätt uteslöt någon från flyktingskap. Omständigheter som innebar att Genèvekonventionens bestämmelser inte skulle tillämpas beträffande en utlämning (att han eller hon gjort sig skyldig till brott mot freden, krigsförbrytelse, brott mot mänskligheten, ett grovt icke-politiskt brott utanför tillflyktslandet eller gärningar som strider mot Förenta Nationernas syften och grundsatser) beaktades i stället i utlänningslagens bestämmelser om uppehållstillstånd (prop. 2009/10:31 s. 105 f.). Möjligheterna att vägra uppehållstillstånd tog sikte dels på sådana omständigheter som innebar att Genèvekonventionens bestämmelser inte skulle tillämpas beträffande utlämningen, dels på situationer då det av hänsyn till rikets säkerhet inte var möjligt att ge asyl (prop. 2009/10:31 s. 105 f.). Med nuvarande reglering tar möjligheterna att vägra uppehållstillstånd (och att vägra flyktingstatusförklaring) sikte på de sist nämnda situationerna.

Som framgått av det tidigare angivna är begreppet *förföljelse* – trots att det alltjämt definieras på visst sätt i UtlänningsL, men inte i utlänningslagen – att förstås på samma sätt i UtlänningsL som i utlänningslagen. De åtgärder som utlämningen fruktar måste ha viss intensitet för att de ska anses innebära förföljelse. Därtill måste de rikta sig mot utlämningens liv eller frihet eller avse någon annan allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna (prop. 2005/06:6 s. 10). Även sådana åtgärder som diskriminering av viss intensitet mot särskilda folkgrupper eller enskilda individer, t.ex. i form av förbud mot religionsutövning eller mot att använda vanliga skolor eller avsevärt lägre tilldelning av livsmedel än åt invånarna i övrigt kan utgöra förföljelse (prop. 1954:134 s. 20 och 2005/06:6 s. 10).

Allvarliga trakasserier och andra inskränkande åtgärder kan också vara att bedöma som förföljelse, under förutsättning att de är av tillräckligt allvarlig karaktär och har viss intensitet. På samma sätt kan en kombination av olika trakasserier och inskränkande åtgärder vara att bedöma som förföljelse även om varje åtgärd för sig inte är det (prop. 1988/89:86 s. 154, 1996/97:25 s. 90 och 101 samt 2005/06:6 s. 10).

Begreppet *välgrundad fruktan* (för förföljelse) i utlänningslagen har ingen motsvarighet i UtlänningsL. Begreppet kan, trots detta, vara av värde för bedömningen av huruvida förföljelse föreligger i ett specifikt utlämningsärende.²⁹ Begreppet anses innefatta dels ett subjektivt moment, dvs. den känsla av fruktan för förföljelse som utlänningen själv känner, dels ett objektiva moment som innebär ett krav på att denna fruktan ska ha fog för sig. Fruktan anses vara välgrundad, om det med hänsyn till den asylsökandens personliga förhållanden och förhållandena i hemlandet finns anledning att anta att sökanden kan komma att utsättas för förföljelse vid ett återvändande. Det är således en framåtsyftande riskbedömning som ska göras (prop. 2009/10:31 s. 101 och UNHCR:s handbok par. 42). Om utlänningen tidigare har utsatts för förföljelse, är detta en omständighet som talar för att risk för förföljelse alltså föreligger (prop. 2005/06:6 s. 9).

Vad avser grunderna för förföljelsen skiljer sig, som tidigare framgått, den uppräknade som görs i utlämnings- respektive utlänningslagen till viss del åt.³⁰

I UtlänningsL är en grund *härstamning* medan motsvarande grunder i utlänningslagen är *ras* och *nationalitet*. Begreppet *ras* ska, enligt förarbetsuttalanden, tolkas i vidaste bemärkelse och omfattar förföljelse t.ex. på grund av härstamning, hudfärg eller eniskt eller nationellt ursprung (prop. 2005/06:6 s. 10 f.). Samma sak gäller för begreppet *nationalitet* som, förutom medborgarskap eller tidigare vistelseland, även kan omfatta tillhörighet till en viss etnisk grupp (prop. 2005/06:6 s. 11). Enligt uppfattning i doktrinen synes begreppet *härstamning* tolkas så, att i detta ingår såväl de grupper som omfattas av begreppet *ras* som de som omfattas av begreppet *nationalitet*.³¹

Vad gäller begreppet *ras* är vidare följande värt att notera. Riksdagen har uttalat (bet. 1997/98:KU29 s. 7) att det inte finns någon

²⁹ Påle 2003, s. 193.

³⁰ Se en jämförelse mellan grunderna även Påle 2003, s. 195.

³¹ Påle 2003, s. 195.

vetenskaplig grund för att dela in människor i skilda raser och ur biologisk synpunkt följaktligen heller ingen grund för att använda ordet ras om människor. Mot bakgrund därav, och då användningen av ordet ras i författningstexter riskerar att underblåsa fördomar, har riksdagen angett att regeringen dels i internationella sammanhang bör verka för att ordet ras, använt om människor, i så stor utsträckning som möjligt undviks i officiella texter, dels bör göra en genomgång av i vilken utsträckning begreppet ras förekommer i svenska författningar, som inte grundas på internationella texter och, där så är möjligt, föreslå en annan definition. I betänkandet *Ett effektivt diskrimineringsförbud – Om olaga diskriminering och begreppen ras och sexuell läggning* (SOU 2001:39) anförde 1999 års diskrimineringsutredning att det förelåg starka skäl för en utmönstring, eller i förekommande fall ett utbyte, av begreppet ras i lagstiftningen, och att detta också var möjligt (betänkandet s. 220). Diskrimineringskommittén kom emellertid i sitt betänkande *En sammanhållen diskrimineringslagstiftning* (SOU 2006:22) fram till att begreppet ras inte bör tas bort ur de författningar där det förekommer. Till stöd för denna uppfattning anförde kommittén att begreppet förekommer i svenska författningar för att uppfylla internationella åtaganden och EG-direktiv och att begreppet ras används i sådana dokument för att skydda människor från ageranden som har sin grund i en uppfattning om att det finns olika raser och inte för att det finns en tro på förekomsten av olika raser eller för att stödja en sådan uppfattning. Enligt kommitténs mening riskerade skyddet mot diskriminering att försämras, om begreppet helt togs bort (betänkandet s. 306 f.). I propositionen till den nya diskrimineringslagen (2008:567) gjorde regeringen den bedömningen att Diskrimineringskommitténs betänkande inte gav tillräckligt underlag för att helt och hållet utmönstra ordet ras ur alla författningar (prop. 2007/08:95 s. 119 f.). Regeringen ansåg emellertid att bruket av begreppet i lagtexten skulle kunna ge legitimitet åt rasistiska föreställningar och kunna befästa ras som en existerande kategori. Det ansågs därför inte önskvärt att använda ordet i den nya diskrimineringslagen. I den reformerade grundlagen, i kraft sedan den 1 januari 2011, har också ordet ras tagits bort ur regeringsformen (prop. 2009/10:80 s. 150 f.) I stället för ”ras” anges i regeringsformen tillämpningsområdet för diskrimineringskyddet, som ”etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande”. I propositionen till den reformerade grundlagen anger regeringen, att den bedömer att ett ersättande av begreppet ”ras” med ”annat liknande förhållande” inte

innebär någon försvagning av skyddet för utsatta grupper (prop. 2009/10:80 s. 152).

Begreppet *tillhörighet till viss samhällsgrupp* – som finns i såväl utlämnings- som utlänningslagen – omfattar, enligt förarbetsuttalanden till utlänningslagen, normalt personer med liknande bakgrund, vanor eller social status, exempelvis olika samhällsklasser, särskilda yrkesgrupper, eller medlemmar i fackliga eller andra organisationer (prop. 2005/06:6 s. 11). Som framgått av det tidigare anförda anses numera begreppet i utlänningslagen – genom en uttrycklig exemplifiering i 4 kap. 1 § utlänningslagen – även omfatta kön och sexuell läggning.

Förföljelse på grund av *religiös uppfattning*, vilken grund återfinns i båda lagarna, kan – enligt förarbetsuttalanden till utlänningslagen – avse exempelvis förbud mot viss religion eller allvarliga trakasserier mot dem som utövar sin tro (prop. 2005/06:6 s. 11).

Grunden förföljelse på grund av *politisk uppfattning*, vilken även den har sin plats i båda lagarna, förutsätter, enligt förarbetsuttalanden till utlänningslagen, inte att personen har varit politiskt aktiv och inte heller att den aktuella personen verkligen hyser en särskild politisk uppfattning; det är tillräckligt att personen förmodas ha vissa politiska sympatier (prop. 2005/06:6 s. 11). Den förutsätter emellertid dels att myndigheterna i hemlandet känner till eller misstänker att personen hyser en otillåten politisk uppfattning eller att det vid ett återvändande till hemlandet finns risk för att personens politiska åsikter avslöjas eller tillskrivs honom eller henne, dels att det finns anledning att räkna med att utlämningen vid ett återvändande skulle komma att utsättas för förföljelse på grund av dessa åsikter (prop. 2005/06:6 s. 11).

Som inledningsvis nämnts får utlämning inte ske av den som riskerar att vidareutlämnas från den ansökande staten till en annan stat, i vilken han riskerar förföljelse. I förekommande fall måste hänsyn således tas till exempelvis den ansökande statens flyktingrätt och huruvida staten tillträtt 1951 års Genèvekonvention (se NJA 1972 s. 358, 1990 s. 492, 1993 s. 242 och 2003 s. 354 nedan).

Även de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått innehåller (direkt eller indirekt) förbud mot utlämning vid sådana förhållanden som avses i 7 § UtlänningsL. Följande gäller enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel III p. 1 b) (SÖ 1974:3) ska en person inte utlämnas om ”den anmodade staten har grundad anledning antaga att utlämningsframställningen gjorts i av-

sikt att åtala eller straffa personen på grund av hans ras, religion, nationalitet eller politiska uppfattning eller att hans belägenhet kan försvåras på någon av dessa grunder”.

- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 3 b) (SÖ 2001:42) ska utlämning inte beviljas ”om det finns grundad anledning att anta att framställningen om utlämning har gjorts i syfte att åtala eller straffa en person på grund av dennes ras, religion, nationalitet eller politiska uppfattning”.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Avtalet innehåller inte någon särskild bestämmelse om förbud mot utlämning vid sådana förhållanden som avses i 7 § UtlänningsL. Enligt artikel 8 (2) (SÖ 1965:19–20) får emellertid den anmodade parten vägra utlämning på varje vägransgrund som finns i denna parts lagstiftning.
- Avtalet med *USA*: Avtalet innehåller inte någon särskild bestämmelse om förbud mot utlämning vid sådana förhållanden som avses i 7 § UtlänningsL. Enligt artikel XV (SÖ 1963:17) ska emellertid – i den utsträckning detta står i överensstämmelse med bestämmelserna i avtalet – utlämning regleras av gällande lagar och föreskrifter i den anmodade staten (artikel XVIII i den konsoliderade versionen).

Förbudet mot utlämning vid risk för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL har i ett antal fall varit föremål för Högsta domstolens bedömning.

I *NJA 1990 s. 46* var fråga om utlämning till Jugoslavien av en jugoslavisk medborgare som enligt ett jugoslaviskt domstolsbeslut var häktad misstänkt för försök till mord i oktober 1989 i Kosovo. Den jugoslaviske medborgaren bodde sedan några år tillbaka i Sverige och hade permanent uppehållstillstånd här. Han tillhörde den albanska folkgruppen i provinsen Kosovo inom delstaten Serbien och det aktuella brottet bestod i att mannen på den statliga säkerhetstjänstens kontor i en kommun i Kosovo skulle ha skjutit ned en av tjänstemännen vid säkerhetstjänsten i uppsåt att beröva denne livet. Mannen gjorde bl.a. gällande, att han på grund av sin härstamning och politiska förhållanden löpte risk att utsättas för förföljelse av svår beskaffenhet om han utlämnades till Jugoslavien. Statens invandrarverk hade i yttrande till riksåklagaren uttalat, att verket inte ansåg mannen vara flykting enligt utlänningslagen och

att hinder mot utlämningen enligt 7 § UtlänningsL därför inte torde föreligga. Det var vidare upplyst att invandrarverket avslagit en ansökan om flyktingförklaring från mannens sida. Mannen hade till stöd för sin inställning anfört att det inom Kosovo fanns starka spänningar mellan den albanska folkgruppen, å ena sidan, samt den serbiska folkgruppen och den serbiska delstaten, å den andra, att ett stort antal rättsövergrepp under de senaste åren hade förövats gentemot medlemmar av den albanska folkgruppen, att det inom den albanska folkgruppen fanns en utbredd uppfattning att Kosovo borde bli en egen delstat inom Jugoslavien, att han sedan länge sympatiserat med denna uppfattning och att han sedan han kom till Sverige aktivt verkat för en från Genève styrd kommitté för upplysning av världsoptionen om Kosovo, varvid han bl.a. vid besök i Kosovo som kurir befordrat tryckt material och förmedlat muntliga instruktioner till personer som kämpade för albanernas sak. Mannen hade vidare anfört, att han tidigare tillhört polisväsendet och därför sedan ett antal år tillbaka varit utsatt för fortlöpande krav från säkerhetstjänstens sida om att han skulle samarbeta med denna, genom att lämna uppgifter om sina landsmäns politiska aktiviteter i andra länder, vilket han i möjligaste mån försökt att undvika. Högsta domstolen anförde, att omständigheterna kring det brott för vilket mannen var anklagad för i förening med de starka politiska motsättningar som för närvarande rådde i Kosovo i viss mån skapade osäkerhet om den situation i vilken mannen skulle komma att befinna sig i, om han utlämnades till Jugoslavien. Mannens situation kunde också, anförde Högsta domstolen, komma att påverkas av vad han uppgett om den verksamhet han bedrivit till stöd för politiska förändringar i Kosovo – även om sanningshalten av dessa uppgifter inte med säkerhet kunde fastställas. Vid en samlad bedömning av vad som förekommit i ärendet fann Högsta domstolen omständigheterna föranleda till antagandet att mannen, på grund av sin härstamning och de politiska förhållandena i Kosovo, löpte risk att utsättas för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Hinder mot utlämning förelåg därmed.

NJA 1990 s. 484 II och III gällde, som nämnts i avsnitt 3.3, utlämning till Sovjetunionen av sovjetiska medborgare som, enligt sovjetiska häktningsbeslut, var misstänkta för kapning av luftfartyg och olaglig utresa ur Sovjetunionen. I *II* gjorde den för utlämning aktuella mannen gällande att han, om han utlämnades, riskerade att i Sovjetunionen utsättas för förföljelse i strid med 7 § UtlänningsL på grund av sin nationella tillhörighet, sin politiska och religiösa

uppfattning samt sin inställning till militärtjänsten. Han anförde därvid att han underlåtit att inställa sig inför en militärkommission med anledning av kommande militärtjänstgöring, eftersom han överhuvudtaget inte ville tjänstgöra i den sovjetiska armén, och han erfarit att han skulle kommenderas att tjänstgöra i delrepubliken Azerbadjan, där militärt undantagstillstånd rådde och där det förekom allvarliga oroligheter, att han deltagit i aktiviteter till förmån för ett självständigt Ukraina, vilka vid några tillfällen föranlett polisingripanden mot honom samt att han tillhörde den grekisk-katolska kyrkan som inte var ett i Sovjetunionen erkänt religiöst samfund. Högsta domstolen ansåg, att vad mannen anförde om sitt deltagande i vissa politiska aktiviteter och om sin religionstillhörighet inte kunde anses utgöra tillräcklig grund för antagande att risk för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL skulle föreligga. Även i *III* gjorde den för utlämning aktuella mannen, som var från en stad i nuvarande Ryssland, gällande att utlämning av honom skulle strida mot bestämmelsen i 7 § UtlänningsL, då han på grund av sin politiska uppfattning, sin inställning till militärtjänsten och sin olagliga utresa skulle riskera att utsättas för förföljelse. Mannen anförde därvid, att han i viss omfattning bedrivit politisk verksamhet i hemlandet genom att han på egen hand skrivit och spritt flygblad innehållande protester mot det rådande samhällsskicket samt att han hade kallats att inställa sig till militärtjänstgöring men inte kunde tänka sig att tjänstgöra inom den sovjetiska krigsmakten, eftersom han då skulle riskera att beordras att öppna eld mot sina landsmän. Högsta domstolen menade, att vad mannen anförde om sin politiska uppfattning och verksamhet inte kunde anses utgöra tillräcklig grund för att anta att det förelåg risk för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Hinder mot utlämning förelåg därför inte enligt bestämmelsen.

I *NJA 1990 s. 492* var fråga om utlämning till Tyskland av en libanesisk medborgare som enligt tyska häktningsbeslut var misstänkt för urkundsförfalskning i ett stort antal fall. Den libanesiske mannen hävdade, att det var sannolikt att han, om han utlämnades till Tyskland efter att där ha avtjänat sitt straff, skulle komma att utvisas till Libanon. Han gjorde vidare gällande, att han varit politiskt aktiv i Libanon och att han, om han nu återvände dit, sannolikt skulle bli fängslad och i värsta fall avrättad. Högsta domstolen konstaterade att det inte förelåg någon risk för att mannen skulle komma att i Tyskland utsättas för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Eftersom asylrätten är skyddad genom lag i Tyskland,

och Tyskland genom sitt tillträde till 1951 års Genèvekonvention också har åtagit sig konkreta folkrättsliga förpliktelser på flyktingområdet, kunde det heller inte, menade Högsta domstolen, föreligga någon risk för att mannen skulle från Tyskland bli sänd till annan stat, i vilken han löpte risk för sådan förföljelse.

I det i avsnitt 3.5 refererade *NJA 1972 s. 358* invände den man som ansökan avsåg, att han i USA inte skulle åtnjuta skydd mot att bli sänd till Taiwan, där han skulle riskera politisk förföljelse. Högsta domstolen avfärdade invändningen genom att hänvisa dels till att USA enligt utlämningsavtalet med Sverige måste begära svensk tillåtelse för att vidareutlämna en från Sverige utlämnad person, dels till USA:s bundenhet av 1951 års Genèvekonvention.

I *NJA 1993 s. 242* gällde saken utlämning till Ryssland (och eventuell vidareutlämning därifrån till Azerbajdzjan) av två makar från Azerbajdzjan misstänkta för kapning av luftfartyg. Makarna gjorde gällande att en utlämning av dem skulle strida mot bestämmelserna i 7 § UtlänningsL. Till stöd härför anförde de, att de inte var azerbajdzjaner samt att mannen var muslim och kvinnan kristen, att de på grund av sitt etniska ursprung var diskriminerade och förföljda i Azerbajdzjan samt att myndigheterna i Azerbajdzjan tvångsrekryterade män till deltagande i kriget mellan Azerbajdzjan och Armenien. Vidare anförde de, att mannen uttalat sig kritiskt mot regimen i Azerbajdzjan och att det förelåg risk för att de vidareutlämnades till Azerbajdzjan där de riskerade att bli utsatta för förföljelse. Makarna anförde även som skäl mot utlämning de generellt sett dåliga förhållanden som, enligt deras förmenande, rådde inom rättsskipningen och i fängelserna i Ryssland och Azerbajdzjan. Högsta domstolen uttalade, att det som makarna anført i sist nämnt avseende inte kunde beaktas inom ramen för den prövning som skulle göras enligt 7 § (och 8 §) UtlänningsL av huruvida hinder mötte mot utlämning på grund av förhållanden som rörde makarna personligen (se vidare angående detta uttalande nedan i *NJA 2009 s. 280*). Vad makarna anført i de hänseenden som hade bäring på 7 § UtlänningsL ansåg Högsta domstolen inte utgöra tillräcklig grund för antagandet, att risk för sådan förföljelse som avses i bestämmelsen skulle föreligga.

I *NJA 2002 s. 624* gällde saken utlämning till Moldavien för brott som enligt svensk rätt motsvarade mord, alternativt dråp, och rån. Den man ansökan avsåg gjorde gällande, att hinder mot utlämning förelåg enligt 7 och 8 §§ UtlänningsL. Han anförde därvid att han i Moldavien varit politiskt aktiv mot regimen såsom ledare för en

mindre grupp som sympatiserade med den Kristdemokratiska folkfronten, att han, om han återfördes till Moldavien, skulle tas emot av säkerhetspolisen, behandlas som en landsförrädare, bli misshandlad och tvingad att erkänna sig skyldig till brott. Han anförde vidare att det förekom tortyr i fängelserna i Moldavien och att förhållandena i fängelserna i övrigt var så dåliga att de intagna tynade bort av köld, hunger och kroniska sjukdomar. Högsta domstolen slog fast, att vad mannen anfört inte kunde anses utgöra tillräcklig grund för att anta att han på grund av sin politiska verksamhet löpte risk för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Högsta domstolen bedömde sedan huruvida hinder mot utlämning förelåg enligt 8 § UtlänningsL eller artikel 3 i Europakonventionen (se närmare nedan NJA 2009 s. 280 och avsnitt 5.3).

I *NJA 2003 s. 354* gällde saken utlämning till Australien av en irakisk medborgare, misstänkt för bl.a. människosmuggling. Mannen motsatte sig utlämning, bl.a. under hänvisning till att han i Irak riskerade sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL och att han från Australien skulle kunna bli utvisad till Irak. Högsta domstolen anförde att vad mannen anfört i denna del inte utgjorde något hinder mot utlämning och att härvid borde bl.a. beaktas att Australien tillträtt 1951 års Genèvekonvention.

I *NJA 2005 s. 700* var fråga om utlämning till Rumänien av en rumänsk medborgare, som enligt rumänska häktningsbeslut var misstänkt för brott som enligt svensk rätt motsvarade sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning och människohandel. Mannen gjorde gällande, att han skulle bli utsatt för förföljelse om han utlämnades till Rumänien. (Det bör noteras, att Rumänien, liksom Sverige, är anslutet till 1957 års utlämningskonvention. Häktningsbeslut som meddelats i Rumänien ska därför enligt 9 § tredje stycket UtlänningsL godtas, om det inte i särskilt fall framgår att beslutet är uppenbart oriktigt.) Mot bakgrund av den bevisning som presenterats i ärendet – bl.a. målsägandens under det först nämnda brottet uppgifter samt uppgifter som andra personer som hörts i utlämningsärendet lämnat – var det, enligt Högsta domstolen, i viss mån tveksamt om mannen verkligen begått de gärningar som han begärdes utlämnad för. Omständigheterna var emellertid enligt domstolen inte sådana, att häktningsbesluten kunde betraktas som uppenbart oriktiga och hinder mot utlämning på grund av felaktiga häktningsbeslut kunde därför inte hävdas. Mannen var yogaledare och grundare av en yogarörelse – *MISA* ("Asociatia Miscarea de Integrare Spirituala în Absolut") – som anordnade kurser i hela Rumänien. Högsta dom-

stolen konstaterade först, att det av utredningen i ärendet fick anses framgå att yoga, i vart fall den form som utövats inom MISA, hade sådan andlig målsättning att deltagande i verksamheten gav uttryck för en religiös uppfattning. I skrivelser som åberopats i målet, från bl.a. Helsingforskommittén för försvaret av mänskliga rättigheter i Rumänien och Amnesty International, angående trakasserier och brott mot fundamentala rättigheter från rumänska media och institutioner mot MISA och yogaledaren anfördes, att yogaledaren riskerade att bli förföljd i Rumänien och att han där inte kunde påräkna en rättvis rättegång. I målet hade det svenska Utrikesdepartementet uppgett, att Rumänien som kandidatland till EU i princip uppfyllde de s.k. politiska Köpenhamnskriterierna, vilket innebär, att landet ska ha stabila institutioner som garanterar rättssäkerhet, mänskliga rättigheter samt respekt för och skydd av minoriteter. I praktiken kunde det ändå, enligt Utrikesdepartementet, förekomma enskilda kränkningar av respekten för mänskliga rättigheter samt tillkortakommanden inom rättsväsendet, bestående i korruption och bristande oberoende av regeringen samt styrd lottning från domstolschefernas sida. Enligt Utrikesdepartementet kunde noteras, att anklagelserna mot MISA och dess ledare varit många och allvarliga från såväl rumänska myndigheter som media, att organisationen sades ha stått under den rumänska säkerhetstjänstens uppsikt under drygt tio år och dess ledare ända sedan 1970-talet, men att de flesta anklagelserna inte hade kunnat bevisas och att ingen dom fallit. Enligt Högsta domstolen fick det anses klarlagt, att gripandet och förhöret av målsäganden för brottet motsvarande sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning hade ägt rum i former som ingav betänkligheter och att myndigheterna därefter avsiktligt lämnat ut uppgifter från förundersökningen till media i syfte att åstadkomma en opinion mot yogaledaren. Vidare fanns, enligt domstolen, viss dokumentation rörande husrannsakingar i förening med vandalisering av yogaledarens bostad och enligt ett i ärendet åberopat anförande i det rumänska parlamentet betecknades yogaledaren som ”Satan, psykopat, usling, terrorist och skurk” följt av en uppmaning till allmänne åklagaren att omedelbart arresteras honom. I häktningsbesluten angavs vidare, anförde Högsta domstolen, som särskild häktningsgrund att yogaledaren störde den allmänna ordningen, bestående i att ”befolkningens välkända reaktion, då denna fått kännedom om att allvarliga brotts gärningar begåtts mot vissa minderåriga, har orsakat en viss social spänning som motiverar att en drastisk förebyggande åtgärd måste vidtas mot [yogaledaren]”. Enligt Högsta domstolen måste en sam-

lad bedömning av den utredning som åberopats anses ge underlag för slutsatsen, att yogaledaren på grund av sin religiösa uppfattning löpte risk att utsättas för förföljelse av svår beskaffenhet efter en utlämning. Högsta domstolen fann därför att det förelåg hinder mot utlämning enligt 7 § UtlänningsL.

NJA 2007 s. 574 gällde utlämning till Albanien av en albansk medborgare som enligt albansk domstols häktningsbeslut var misstänkt för brott som enligt svensk rätt motsvarade mord och grovt vapenbrott. Den albanske mannen gjorde gällande, att det fanns hinder mot utlämning enligt 7 § UtlänningsL. Som grund för sin inställning anförde han att det fanns en allvarlig risk för att han skulle dödas efter en utlämning till Albanien och att de albanska myndigheterna inte skulle kunna skydda honom. Enligt mannen hade han och hans släkt under de senaste åren varit utsatta för flera svåra övergrepp; bl.a. hade fyra bröder till honom, liksom en farbror och två kusiner blivit dödade, han själv blivit beskjuten, familjens gård blivit nerbränd och anhörigas gravar blivit skändade. Händelserna hade enligt mannen sin bakgrund i politiska motsättningar mellan det parti som han och hans familj sympatiserade med och ett annat parti som under en tid styrde Albanien, och de albanska myndigheterna hade trots anmälan inte ingripit mot dem som utfört övergreppen. Mannen menade därför att han löpte risk att i Albanien utsättas för svår förföljelse och att denna förföljelse berodde på hans och hans familjs politiska uppfattning och de politiska förhållandena i landet. Högsta domstolen anförde, att även om det kunde ha funnits politiska inslag i en del av händelserna, så gav utredningen inte underlag för några mer bestämda slutsatser om att politiska motiv legat bakom det inträffade eller att mannen av politiska skäl skulle komma att utsättas för en annan påföljd i Albanien, än den som direkt anknöt till de brott han misstänktes för. Inte heller på annan grund kunde det enligt Högsta domstolen anses föreligga något hinder mot utlämning enligt 7 § UtlänningsL. (Högsta domstolen kom emellertid fram till att hinder mot utlämning förelåg enligt artikel 3 Europakonventionen; se avsnitt 5.3.)

NJA 2007 N 36 gällde utlämning till Ryssland av en rysk medborgare som enligt ett tjetjenskt häktningsbeslut var misstänkt för brott som enligt svensk rätt motsvarade människorov. Mannen gjorde, med hänvisning till 7 § UtlänningsL, gällande att det förelåg hinder mot utlämning, eftersom han var etnisk tjetjen och på grund av sin härstamning och sin politiska uppfattning löpte risk att utsättas för förföljelse, om han utlämnades. Mannen gjorde vidare gällande, att en

utlämning skulle kränka Europakonventionen, särskilt artiklarna 3 och 6. Till stöd för sin framställning hänvisade mannen till olika rapporter (bl.a. från Amnesty International), pressnotiser och tidningsartiklar angående de rättsliga förhållandena i Ryssland och tjetjeners situation i Ryssland. Han åberopade också, att Storbritannien och Danmark vägrat att till Ryssland utlämna tjetjener samt att Sverige på grund av den rådande situationen i Tjetjenien beviljat tjetjener uppehållstillstånd. Vidare åberopade han ett av Amnesty International ingivet yttrande angående förhållandena i Tjetjenien, vari angavs att mannen vid en utlämning till Ryssland skulle löpa stor risk att utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning under häktningstiden samt riskera att erhålla en rättegång som inte skulle nå upp till internationella normer för en rättvis rättegång. Vid Migrationsverkets prövning i det asylärendet som avsåg mannen hade denne ansetts inte ha styrkt sina uppgifter om uppgivna arresteringar, trakasserier eller politisk verksamhet i övrigt och han bedömdes inte vara skyddsbehövande. På grund av den då pågående väpnade konflikten i Tjetjenien bedömdes han dock inte kunna återvända dit utan beviljades tillfälligt uppehållstillstånd. Högsta domstolen ansåg, att vad mannen åberopat rörande sin bakgrund och sin anknytning till frihetsrörelsen i Tjetjenien inte utgjorde grund för att göra en annan bedömning än den Migrationsverket tidigare gjort. Det kunde därför enligt Högsta domstolen inte antas, att mannen på grund av sin politiska uppfattning skulle löpa risk för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Vad avsåg frågan om mannen på grund av sitt tjetjenska ursprung skulle löpa sådan risk uttalade Högsta domstolen att de åberopade rapporterna gav visst stöd för diskriminerande behandling av tjetjener. Vidare framgick det, enligt domstolen, i en rapport från Utrikesdepartementet, att företrädare för ryska förband begått omfattande och systematiska övergrepp under de strider som pågått i konflikten sedan år 1999 och att motsvarande övergrepp begåtts av tjetjenska trupper. Enligt Migrationsverkets bedömning, vilken enligt Högsta domstolen fick stöd av Utrikesdepartementets rapport, hade problemen i Tjetjenien snarare sitt ursprung i konflikten där än i en allmän förföljelse av tjetjener. Vid en samlad bedömning ansåg Högsta domstolen, att det som anförts av mannen inte kunde anses utgöra tillräcklig grund för att anta att han såsom tjetjen skulle löpa risk att utsättas för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. (Domstolen behandlade sedan om en utlämning var förenlig med artik-

larna 3 och 6 i Europakonventionen; se närmare nedan NJA 2009 s. 280 och avsnitt 5.3.)

I *NJA 2009 s. 280* var fråga om utlämning till Rwanda av en för bl.a. folkmord misstänkt rwandisk medborgare. Den rwandiske mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning förelåg enligt 6–9 §§ UtlänningsL och enligt artikel 6 i Europakonventionen. Vad avsåg hindret enligt 7 § UtlänningsL hävdade han, att han som hutu, vid en utlämning till Rwanda, riskerade att utsättas för sådan förföljelse som avses i bestämmelsen. I sammanhanget framhöll han att han i Danmark hade ställning som flykting. Vad gäller frågan om omfattningen av Högsta domstolen prövning samt förhållandet mellan UtlänningsL:s bestämmelser (främst 7 och 8 §§) och Europakonventionen gjorde Högsta domstolen följande uttalande (s. 282 ff.):

Den prövning som enligt lagtexten ankommer på Högsta domstolen är alltså begränsad till de hinder mot utlämning som finns i utlämningslagen. Flera av dessa är förhållandevis allmänt utformade. Detta gäller kanske särskilt bestämmelserna i 7 § om hinder på grund av risk för förföljelse av svår beskaffenhet och i 8 § om hinder på grund av uppenbar oförenlighet med humanitetens krav. Det är inte ovanligt att den som en utlämningsframställning rör motsätter sig utlämning med hänvisning till dessa paragrafer och därvid åberopar uppgifter om de allmänna förhållandena i den stat som gjort framställningen. Det är också uppenbart att sådana uppgifter kan vara av betydelse för bedömningen av om det på någon av de angivna grunderna föreligger hinder mot utlämning i ett enskilt fall. En annan fråga är om bestämmelserna i utlämningslagen är avsedda att tillämpas så att uppgifter om de allmänna förhållandena i en stat läggs till grund för en bedömning att det föreligger hinder mot utlämning helt oberoende av omständigheterna i det enskilda fallet.

I *NJA 1993 s. 242* uttalade Högsta domstolen att vad den som begäran avsåg anfört om de allmänna förhållandena inom rättskipningen och fängelserna i den ansökande staten inte kunde beaktas inom ramen för den prövning som skulle göras enligt 7 och 8 §§ utlämningslagen. Det får antas att avsikten med uttalandet var att markera att det närmast fick anses vara en uppgift för regeringen att bedöma i vad mån de allmänna förhållandena i en stat var sådana att dessa utgjorde ett mer generellt skäl för att inte bevilja utlämning (varvid något yttrande från Högsta domstolen inte är erforderligt) liksom i vilken utsträckning upplysningar om de allmänna förhållandena i den ansökande staten borde tilläggas särskild vikt vid sidan av en bedömning på mer individualiserad grund.

Frågan om kompetensfördelningen mellan regeringen och Högsta domstolen när det gäller beslut i utlämningsfrågor kan i viss mån sägas ha komplicerats i och med att Europakonventionen började gälla som svensk lag från den 1 januari 1995. I sin praxis (det ledande avgörandet är dom den 7 juli 1989 i målet *Soering mot Förenade kungariket, Serie*

A, nr 161) har Europadomstolen fastslagit att det kan utgöra konventionsbrott att utlämna någon till en annan stat. Detta gäller särskilt i fall då en utvisning innebär risk för att den berörde personen skall utsättas för behandling i strid med artikel 3 i konventionen. Det är dock inte uteslutet att en utlämning kan anses stå i strid med andra bestämmelser i konventionen som exempelvis, vilket domstolen erinrat om vid åtskilliga tillfällen, bestämmelserna om rätt till en rättvis rättegång i artikel 6.

Att Europakonventionen numera gäller som svensk lag innebär att det också vid sidan av utlämningslagen finns lagliga hinder mot utlämning. Hur förhållandet mellan dessa och bestämmelserna i utlämningslagen, som inte minst när det gäller 7 och 8 §§ syftar till att bereda skydd av liknande slag som konventionen, bör uppfattas kan var föremål för olika bedömningar. Klart är emellertid att vid bedömningen av om det föreligger hinder mot utlämning enligt Europakonventionens bestämmelser kan, i motsats till vad Högsta domstolen antagit när det gäller tillämpningen av utlämningslagens bestämmelser, uppgifter om de allmänna förhållandena inom rättsskipningen och fängelserna i en stat vara av helt avgörande betydelse. Frågeställningen berördes i NJA 2002 s. 624 där Högsta domstolen, trots att utlämningslagen inte ger någon anvisning därom, i ett yttrande till regeringen, med hänvisning till i ärendet lämnade uppgifter om allmänna förhållanden i den ansökande staten, berörde frågan i vad mån en utlämning skulle stå i strid med artikel 3 i Europakonventionen. Högsta domstolen tog emellertid inte klar ställning till i vad mån artikel 3 utgjorde hinder mot utlämning utan uttalade endast att utredningen inte gav underlag för en bedömning att sådant hinder förelåg. Avsikten härmed var uppenbarligen att, i överensstämmelse med NJA 1993 s. 242, markera att det närmast fick anses vara en uppgift för regeringen att bedöma i vad mån de allmänna förhållandena i en stat var sådana att de utgjorde ett mer generellt skäl för att inte bevilja utlämning.

I linje härmed ligger också NJA 2007 N 36 där Högsta domstolen, med hänvisning till i ärendet lämnade uppgifter om allmänna förhållanden i den ansökande staten, visserligen behandlade frågan om en utlämning var förenlig med artiklarna 3 och 6 i Europakonventionen men fann att utredningen, även om den gav anledning till tvekan, inte gav tillräckligt underlag för bedömningen att det förelåg generella hinder mot utlämning. Enligt Högsta domstolen fick det emellertid förutsättas att frågan beaktades ytterligare vid ärendets fortsatta beredning (inom Regeringskansliet).

Högsta domstolen återkom till frågeställningarna i NJA 2007 s. 574. Högsta domstolen konstaterade där att såväl artikel 3 i Europakonventionen som 8 § i utlämningslagen syftar till att tillgodose humanitetens krav. En fråga som enligt domstolen då uppkom var om bedömningen av om en utlämning var oförenlig med artikel 3 i Europakonventionen skulle ske som ett led i prövningen av om utlämningen skulle strida mot 8 § utlämningslagen eller om den skulle ske fristående från prövningen enligt utlämningslagen. Högsta domstolen pekade på att det är den be-

rördes personliga förhållanden som enligt 8 § utlämningslagen är utgångspunkten för prövningen och att den paragrafen därför inte gav underlag för en prövning som avsåg allmänna förhållanden inom exempelvis fängelseväsendet i den anmodande staten, en prövning som kunde behöva göras enligt artikel 3 i Europakonventionen. Till detta kom enligt domstolen att den avvägning mot den främmande statens intresse som paragrafen förutsätter var främmande vid en prövning enligt artikel 3 (jfr härtill exempelvis Europadomstolens dom den 28 februari 2008 i målet Saadi mot Italien, no 37201/06, § 127). Högsta domstolen fann mot den bakgrunden att bedömningen enligt artikel 3 i Europakonventionen borde göras vid sidan av prövningen enligt utlämningslagen.

Med denna tolkning fann Högsta domstolen att det inte förelåg något hinder mot utlämning enligt 8 § utlämningslagen och övergick därefter till en prövning enligt artikel 3 i Europakonventionen. I motsats till de ställningstaganden som gjordes i rättsfallen NJA 2002 s. 624 och NJA 2007 N 36 ansåg Högsta domstolen att utredningen i detta fall gav tillräckligt stöd för bedömningen att det förelåg hinder mot utlämning enligt artikel 3 i Europakonventionen.

Av de redovisade avgörandena framgår att det, trots formuleringen i 18 § utlämningslagen, ansetts ankomma på Högsta domstolen att i utlämningsärenden, vid sidan av om det föreligger hinder enligt bestämmelserna i utlämningslagen, även pröva frågan om den i ärendet föreliggande utredningen ger underlag för bedömningen att det finns lagliga hinder mot utlämning enligt bestämmelserna i Europakonventionen.

Vad avsåg frågan om hinder mot utlämning förelåg enligt 7 § UtlänningsL anförde Högsta domstolen att varken det beslut om den rwandiske mannens flyktingstatus som meddelats i Danmark eller den utredning som legat till grund för detta beslut hade förebragts i utlämningsärendet. Det stod emellertid klart, anförde domstolen vidare, att detta beslut meddelats för flera år sedan, medan det i utlämningsärendet gällde att pröva om det nu fanns en sådan risk för förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Enbart den omständigheten att mannen var hutu kunde inte, enligt Högsta domstolen, mot bakgrund av den utredning som förelåg angående förhållandena i Rwanda anses vara tillräcklig för att han skulle kunna anses riskera i 7 § UtlänningsL avsedd förföljelse. Inte heller i övrigt, slog domstolen fast, gav utredningen stöd för bedömningen att det förelåg någon sådan risk. (Högsta domstolen behandlade sedan i vad mån hinder mot utlämning förelåg enligt 8 § UtlänningsL och Europakonventionen; se närmare avsnitt 5.3.)

3.7 Förbudet mot utlämning vid uppenbar oförenlighet med humanitetens krav

I 1957 års *utlämningskonvention* finns inte någon vägransgrund hänförlig till humanitära skäl. Vid tillträdet till konventionen förbehöll Sverige sig emellertid rätten att av humanitära skäl vägra utlämning. Reservationen är formulerad helt i enlighet med UtlämningsL:s 8 §.

Enligt 8 § UtlämningsL får utlämning inte beviljas, om den i särskilt fall på grund av den avsedda personens *ungdom, hälsotillstånd* eller *personliga förhållanden i övrigt*, med beaktande jämväl av *gärningens beskaffenhet* och *den främmande statens intresse*, finnes uppenbart oförenlig med humanitetens krav.

Någon bestämmelse om förbud mot utlämning vid uppenbar oförenlighet med humanitetens krav fanns inte i 1913 års lag utan bestämmelsen infördes, liksom bestämmelsen om förbud mot utlämning vid risk för svår förföljelse, genom UtlämningsL. Lagrådet uttalade i sitt yttrande över förslaget till ny utlämningslag att bestämmelsen kunde sägas ge uttryck för sådana synpunkter som innefattas i *l'ordre public* (prop. 1957:156 s. 118).

Som skäl för att uppta en bestämmelse om hinder mot sådan utlämning, som är oförenlig med humanitära grundsatser anförde departementschefen i specialmotiveringen till bestämmelsen (prop. 1957:156 s. 61 f.), att utlämning ofta är en i hög grad ingripande åtgärd för den person som avses, speciellt om den ansökande staten inte är personens hemland. Är personen underårig eller om fråga är om t.ex. en åldrig eller sjuk människa, kan det, enligt departementschefen, framstå som föga rimligt att utlämna honom med anledning av brott, som visserligen formellt kan möjliggöra utlämning men som kanske är av förhållandevis mindre allvarlig natur eller ligger långt tillbaka i tiden. Enligt departementschefen borde det exempelvis inte komma i fråga att sända en underårig person till ett avlägset främmande land, som inte är hans hemland, för att undergå straff för ett brott, vilket är av mindre grov beskaffenhet, fastän det i och för sig kan föranleda utlämning. Ett skydd mot utlämning i detta avseende borde därför, menade departementschefen, skrivas in i lagen. Enligt departementschefen var det emellertid givet att en utlämning framstår som ett mera motiverat ingripande när det är fråga om ett brott av allvarlig beskaffenhet och ibland, menade han, kunde den ansökande staten ha ett särskilt intresse av att få utlämningen till stånd, även om det var fråga om ett mindre grovt brott, t.ex. för att kunna utreda brottslighet med flera medverkande, bland vilka den ifråga-

varande personen ingår. Departementschefen menade därför att vid prövningen hänsyn skulle tas till brottets beskaffenhet och den ansökande statens intresse.

Som sådana personliga förhållanden som ska beaktas anges i bestämmelsen uttryckligen en persons ungdom och hälsotillstånd. Av det refererade uttalandet i specialmotiveringen till bestämmelsen framgår att under "personliga förhållanden i övrigt" kan inrymmas en persons höga ålder. Annan omständighet som kan tänkas inrymmas i begreppet är personens anknytning till Sverige (se bl.a. NJA 1992 s. 621, nedan). Enligt Lagrådets förmenande torde i tillämpningen av bestämmelsen främst sådana omständigheter som att den som ska utlämnas är mycket ung och outvecklad, "kanske ännu i skolåldern", eller svårt sjuk komma ifråga och sådana omständigheter som är hänförliga till personliga förhållanden i övrigt "vara alldeles särskilt kvalificerade" för att hindra utlämning (prop. 1957:156 s. 118).

Regeringen har i propositionen till EAOL (prop. 2003/04:07 s. 81) angående 8 § UtlänningsL uttalat att det inte råder något tvivel om att bestämmelsen innebär att en person som inte är straffmyndig enligt svensk lag inte skulle utlämnas.

För att beaktas enligt 8 § ska de humanitära skälen vara att hänföra till den för utlämning avsedda personen själv och inte till någon honom eller henne närstående (se exempelvis NJA 1993 s. 242, nedan). I åtminstone två fall där de humanitära skälen främst var att hänföra till den avsedda personens barn (barn som av sjukdom eller handikapp var i behov av särskild vård eller av sina föräldrar i större utsträckning än andra barn) och där Högsta domstolen därför funnit att det inte förelåg hinder mot utlämning har regeringen, under hänvisning till humanitära skäl, avslagit utlämningsframställningarna.³²

I det i avsnitt 3.6 refererade rättsfallet NJA 2009 s. 280, har Högsta domstolen klargjort sitt ställningstagande i vissa tidigare rättsfall (bl.a. NJA 1993 s. 242 och 2002 s. 624). Av dessa tidigare fall kunde man få intrycket att uppgifter om de allmänna förhållandena inom rättskipningen och fängelserna i den ansökande staten inte alls kunde beaktas inom ramen för den prövning som skulle göras enligt 8 § UtlänningsL, utan att sådana uppgifter endast kunde beaktas av regeringen vid det slutliga ställningstagandet till om utlämning skulle beviljas. Regeringen skulle då, framgick det av Högsta domstolens skäl, inom ramen för sin fria prövningsrätt, kunna ta ställning till

³² Se Danelius 1982, s. 623 f.

om de allmänna förhållandena i den ansökande staten utgjorde ett mer generellt skäl för att inte bevilja utlämning. Efter dessa tidigare rättsfall har i doktrinen den åsikten förts fram att vid tillämpningen av 8 § måste de subjektiva och objektiva förhållandena tillåtas samverka med varandra; generella förhållanden i den ansökande staten kan för en person – med den personens unika förutsättningar – innebära att en utlämning uppenbart skulle strida mot humanitetens krav, medan så inte skulle vara fallet för en annan.³³ Högsta domstolens klargörande i NJA 2009 s. 280 ligger i linje med denna åsikt. Enligt domstolens resonemang i rättsfallet kan uppgifter om de allmänna förhållandena i den ansökande staten ”uppenbart” vara av betydelse för bedömningen av om det föreligger hinder mot utlämning enligt 8 § UtlänningsL i ett enskilt fall. Bestämmelserna i UtlänningsL (7 och 8 §§) är dock inte, enligt domstolen, avsedda att tillämpas så, att uppgifter om de allmänna förhållandena i en stat läggs till grund för en bedömning att det föreligger hinder mot utlämning helt oberoende av omständigheterna i det enskilda fallet. Högsta domstolen har, trots formuleringen i 18 § UtlänningsL med dess hänvisning enbart till förutsättningar enligt 1–10 §§, kommit fram till att det ankommer på domstolen att i utlämningsärenden, vid sidan av om det föreligger hinder mot utlämning enligt bestämmelserna i UtlänningsL, även pröva frågan om den i ärendet föreliggande utredningen ger underlag för bedömningen att det finns lagliga hinder mot utlämning enligt bestämmelserna i Europakonventionen (se NJA 2002 s. 624, 2007 N 36, 2007 s. 574 och 2009 s. 280). Vid denna prövning kan de allmänna förhållandena inom rättskipningen och fängelserna i den ansökande staten enligt Högsta domstolen tillåtas vara av helt avgörande betydelse för om hinder mot utlämning föreligger. Vidare får, vid en sådan prövning, inte göras någon avvägning mot den ansökande statens intresse, som 8 § UtlänningsL förutsätter.

Högsta domstolen har, vid prövningen av om hinder mot utlämning föreligger enligt 8 § UtlänningsL, i några fall beaktat att den gärning som utlämning begärts för legat lång tid tillbaka i tiden (se bl.a. NJA 1992 s. 621 och 2004 s. 264, nedan). Denna omständighet kan anses ha betydelse för den ansökande statens intresse av lagföring på så sätt att detta intresse förmodas avta med tiden.

Om lagföring kan och kommer att äga rum i Sverige i stället för i den ansökande staten, är detta en annan omständighet som kan läg-

³³ Påle 2003, s. 201 f.

gas till grund för ett antagande om att den ansökande staten har ett mindre intresse av utlämning (se NJA 1990 s. 484 III, nedan).

Högsta domstolen har i något fall (se NJA 1992 s. 621, nedan) ansett, att det förhållandet att det straff som utmätts i det ansökande landet med svenska mått mätt är att anse som oproportionerligt långt i förhållande till de begångna brotten, kunnat vägas in i bedömningen av om en utlämning för straffverkställighet är uppenbart oförenlig med humanitetens krav. Det är möjligt att frågan om utlämning ska vägras, på grund av att det utdömda straffet är en oproportionerlig reaktion på det begångna brottet, kan få beaktas inom ramen för en prövning av utlämningens förenlighet med Europakonventionen. Det finns visserligen inte någon särskild artikel i Europakonventionen som behandlar oproportionerligt långa frihetsstraff, men ett straffs längd skulle under mycket speciella förhållanden kunna tänkas strida mot Europakonventionens artikel 3 och en utlämning för ett sådant straff skulle därmed också kunna strida mot samma artikel (se bl.a. fallet *Soering mot Förenade Konungariket*, dom den 7 juli 1989).³⁴ Enbart det förhållandet att en person efter en utlämning skulle dömas till en påföljd som är strängare än i de flesta europeiska länder torde emellertid inte i sig innebära att utlämningen strider mot Europakonventionens artikel 3.³⁵

Även de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått innehåller möjlighet att vägra utlämning av hänsyn till humanitära skäl. Följande gäller enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel V a) (SÖ 1974:3) får utlämning vägras när den anmodade staten finner det, med beaktande även av brottets art och den ansökande statens intressen, vara oförenligt med humanitetens krav att utlämna den person vars utlämning begärs med hänsyn till hans ålder eller hälsotillstånd eller av annan liknande anledning.
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 4 d) (SÖ 2001:42) får utlämning vägras om, i undantagsfall, den anmodade staten med beaktande även av brottets svårhetsgrad och den ansökande statens intressen finner att utlämning på grund av den eftersöktes personliga förhållanden, i synnerhet med hänsyn till hans ålder eller hälsotillstånd, skulle vara oförenlig med humanitära hänsyn.

³⁴ Se Danelius 2007, s. 80 f.

³⁵ Påle 2003, s. 222 f. som hänvisar till fallet *C mot FRG* och Emmerson & Ashworth 2001, s. 482.

- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Avtalet innehåller inte någon särskild bestämmelse om förbud mot utlämning vid sådana förhållanden som avses i 8 § UtlämningsL. Enligt artikel 8 (2) (SÖ 1965:19–20) får emellertid den anmodade parten vägra utlämning på varje vägransgrund som finns i denna parts lagstiftning.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel V p. 6 (SÖ 1963:17, artikel IV p. 6 i den konsoliderade versionen) ska utlämning inte medges om utlämning i särskilt fall finnes uppenbart oförenlig med humanitetens krav på grund av, exempelvis, den avsedda personens ungdom eller hälsotillstånd, med beaktande jämväl av brottets beskaffenhet och den ansökande statens intressen.

Som framgått har förbudet mot utlämning vid uppenbar oförenlighet med humanitetens krav i ett antal fall varit föremål för Högsta domstolens bedömning. Flera av dessa fall har refererats i avsnitt 3.6.

NJA 1990 s. 484 I, II och III (se beträffande *II* och *III* även avsnitt 3.6) gällde utlämning till Sovjetunionen av sovjetiska medborgare som, enligt sovjetiska häktningsbeslut, var misstänkta för kapning av luftfartyg och olaglig utresa ur Sovjetunionen. I *I* var den misstänkte mannen endast 17 år gammal. Han gjorde gällande att han i Sovjetunionen skulle komma att ådömas ett långt fängelsestraff som han fick svårt att klara av då hans fysiska hälsa var bräcklig, han var deprimerad och psykiskt instabil. Högsta domstolen anförde att 8 §, enligt sin ordalydelse och UtlämningsL:s förarbeten, ska tillämpas endast i sådana undantagsfall, där hänsyn till personen väger ojämförligt tyngre än intresset av ett utlämnande. Även om mannen endast var 17 år kunde, enligt domstolen, vad som framkommit om hans hälsotillstånd och personliga förhållanden i övrigt inte anses utgöra sådana speciella omständigheter som åsyftas i 8 §. Till detta kom enligt domstolen det allvarliga i den begångna gärningen. En utlämning kunde därför, menade Högsta domstolen, inte anses strida mot 8 §. I *II* gjorde den för utlämning aktuella mannen, som var 19 år, gällande att en utlämning av honom skulle strida mot 8 § eftersom Sovjetunionen inte var en rättsstat där han kunde påräkna en rättvis behandling och det frihetsstraff som där skulle ådömas honom skulle komma att verkställas under så svåra och inhumana förhållanden att det skulle föreligga fara för hans liv. Högsta domstolen anförde, att vid den intresseavvägning som ska göras enligt 8 § var i det aktuella fallet särskilt att beakta att kapning av

luftfartyg är ett allvarligt brott som har ansetts särskilt angeläget att motverka genom internationellt samarbete. Med hänsyn till detta kunde, enligt domstolen, varken mannens ålder eller hans personliga förhållanden i övrigt anses utgöra hinder mot utlämning. I *III* gjorde den eftersökte, som också han var 19 år, gällande att en utlämning av honom med hänsyn till hans ungdom och hälsotillstånd samt då han riskerade att utsättas för grym, omänsklig eller förnedrande behandling under en straffverkställighet i Sovjetunionen skulle strida mot såväl 8 § UtlänningsL som Europakonventionen. Av beslutet framgår att Högsta domstolen tvingats ställa in en förhandling i ärendet på grund av att mannen skurit sig i armarna med en sönderskuren glödlampa, något han själv förklarat med att han försökt ta sitt liv efter att ha fått höra att den svenska regeringen beslutat att utlämna en annan ung man till Sovjetunionen för kapning av luftfartyg. Av ett i målet inhämtat s.k. § 7-yttrande framgick att det var ytterst osannolikt att mannen, på grund av sin personlighetsstruktur, skulle klara av ett långvarigt fängelsestraff utan en allvarlig och bestående försämring av sin psykiska hälsa och detta även om straffet verkställdes under relativt humana former. Av utredningen framgick emellertid att det vid en kriminalvård i Sverige fanns betydande möjligheter att anpassa behandlingen till vad som var känt om mannens speciella läggning. Vidare framgick att risken för fortsatta suicidalhandlingar var stor samt att mannen under en tid vägrat att äta och under ett par dagar även att dricka. Högsta domstolen uttalade att vid den bedömning som ska göras enligt 8 § måste hänsyn tas till – förutom mannens ungdom – vad som framkommit om de särpräglade dragen i hans personlighet och den dokumenterade risken för suicidalhandlingar. Även i betraktande av det allvarliga brott som kapning av luftfartyg utgör och av angelägenheten att motverka gärningar av detta slag, fann Högsta domstolen – som beaktade att lagföring för det aktuella brottet kunde ske i Sverige – att en utlämning av mannen skulle vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav. Hinder mot utlämning förelåg således enligt 8 §.

I *NJA 1991 s. 572* var fråga om utlämning till Turkiet av en turkisk medborgare som enligt ett turkiskt häktningsbeslut från 1988 var misstänkt för mord på sin hustru 1976. Den turkiske mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning förelåg enligt 8 § UtlänningsL. Av läkarintyg i ärendet framgick att mannen sedan 1979 vid upprepade tillfällen hade vårdats under diagnosen schizofreni, att han troligtvis haft hörselhallucinos sedan 1975 och att det inte fanns

något i sjukhistorien som motsade att hans sjukdom hade debuterat redan då, samt att han inte klarat av att arbeta sedan 1982. Enligt intyg hade mannen en kronisk psykisk sjukdom vars art och grad var av den naturen att han hade ett oundgängligt behov av regelbunden kvalificerad psykiatrisk kontakt och behandling. Enligt ett i ärendet inhämtat s.k. § 7-intyg anfördes att, om en vanlig rättspsykiatrisk undersökning med anledning av det aktuella brottet hade gjorts, skulle slutsatsen utan tvekan ha blivit att gärningen hade begåtts under inflytande av sinnessjukdom och att det fanns ett oundgängligt behov av sluten psykiatrisk vård. Angående mannens familjesituation var i ärendet upplyst att mannen gift sig med en kusin från Turkiet och att makarna hade två barn, fyra och ett år gamla. Enligt ett intyg från barn- och familjesektionen i makarnas kommun, skulle hustrun och barnen få svårt att klara sig i fall mannen utlämnades. Högsta domstolen uttalade att Turkiet, med hänsyn till den påstådda gärningens allvarliga karaktär, fick anses ha ett betydande intresse av att mannen utlämnades för lagföring dit. Emellertid fick enligt domstolen beaktas att efter den utredning som skedde 1976–77, frågan om lagföring, såvitt framgick av handlingarna, på nytt aktualiserats först 1988, att begäran om utlämning därefter inte gjordes förrän 1991 och att det alltså förflutit 15 år sedan händelsen. Vid en avvägning av de nämnda omständigheterna mot varandra ansåg domstolen att mannens psykiska ohälsa fick anses väga så tungt att en utlämning av honom skulle vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav. Ett justitieråd (Lars K Beckman) var skiljaktigt och fann att hinder mot utlämning enligt 1–10 §§ UtlänningsL inte mötte mot den begärda utlämningen.

NJA 1992 s. 621 gällde utlämning till USA av en amerikansk medborgare som 1977 genom två amerikanska domar dömts för sexualbrott till fängelse sammanlagt 59 år (för två fall av ”*sodomy*” av första graden och sju fall av ”*sexual abuse*” av första graden till fängelse i sammanlagt 47 år samt för tre fall av ”*indecent and immoral practices*” med barn under femton års ålder till fängelse i sammanlagt 12 år). USA hade först begärt mannen utlämnad för brotten 1978 (se närmare i avsnitt 3.8). Högsta domstolen hade då, med tillämpning av utlämningsavtalet mellan USA och Sverige, kommit fram till att bundenhet som avsågs i 9 § tredje stycket UtlänningsL (dvs. att fällande dom i det ansökande landet i princip ska godtas) inte kunde anses föreligga och att förutsättningarna för utlämning som behandlades i 9 § UtlänningsL skulle bedömas enligt bestämmelsens första stycke. Vid denna bedömning fann Högsta domstolen att domarna

föranledde sådan erinran som enligt 9 § första stycket UtlänningsL utgjorde hinder mot utlämning av mannen för de gärningar som domarna avsåg. Efter att Sverige och USA 1983 slutit ett tilläggsavtal, enligt vilket en i USA meddelad dom generellt ska godtas som grund för utlämning om det inte i särskilt fall framgår att domslutet är uppenbart oriktigt (jfr 9 § tredje stycket UtlänningsL) ansökte USA på nytt om utlämning. Mannen hade 1992 även dömts av svensk domstol för sexuellt umgänge med barn och sexuellt ofredande till sex månaders fängelse. Han gjorde gällande att en utlämning av honom skulle strida mot 8 § UtlänningsL. Som skäl härför anförde han att det amerikanska straffet – jämfört med ett svenskt för samma brott – var oproportionerligt långt, att ett svenskt fängelsestraff sannolikt inte hade överstigit ett år och därmed skulle ha preskriberats efter fem år, dvs. 1982 eller tidigare. Han anförde vidare att han hade kommit till Sverige i början av 1978, att han alltsedan dess hade tillbringat merparten av tiden här och hela tiden varit verksam som läkare, att han hade en nioårig son i Sverige (som han dock inte bodde tillsammans med) och tre barn, födda 1967, 1970 och 1977 i USA samt att han ansökt om svenskt medborgarskap men avstått från att fullfölja medborgarskapsärendet då det för svenskt medborgarskap krävdes att han avsåg sig sitt amerikanska. Han anförde slutligen, att det faktum att USA dröjt så länge med den förnyade begäran om hans utlämnande tydde på att det inte förelåg något betydande intresse från USA:s sida att få honom utlämnad samt att straffet för vissa av de brott som utlämningen gällde var förfallet enligt svensk lag. Högsta domstolen konstaterade först att straffet för några av gärningarna, som enligt svensk rätt närmast var att beteckna som sexuellt ofredande, enligt svensk rätt var att anse som förfallet och att hinder mot utlämning för dessa gärningar förelåg enligt 10 § andra stycket UtlänningsL. För övriga gärningar förelåg emellertid inte något sådant utlämningshinder, varför domstolen övergick till att bedöma huruvida hinder mot utlämning för dessa förelåg enligt 8 §. Vad först gällde mannens personliga förhållanden var det, enligt Högsta domstolen, upplyst att han, med några års avbrott, hade vistats i Sverige sedan 1978. Även om han inte kunde jämföras med svenska medborgare i utlämningshänseende borde, enligt Högsta domstolen, hänsyn ändå tas till hans långa vistelse här i landet. De gärningar som skulle kunna föranleda utlämning var, fortsatte Högsta domstolen, visserligen av allvarig art men, om de åberopade domarna verkställdes, skulle mannen emellertid med all sannolikhet få undergå ett straff som mycket markant skulle av-

vika från vad som skulle kunna förekomma såsom faktisk påföljd för gärningarna enligt svensk lag. Till detta kom, enligt domstolen, de speciella omständigheter som förelåg i mannen fall; brotten begicks för mer än femton år sedan och om mannen hade ådömts det maximistraff som kunde följa av svensk lag, skulle påföljden med tillämpning av svensk rätt inom kort ha varit förfallen. Vidare hade USA, efter det att tilläggsavtalet kommit till stånd, dröjt närmare åtta år med att göra en ny utlämningsframställning vilket, enligt Högsta domstolen, kunde tolkas som att USA:s intresse av utlämningen var mindre starkt och hade i vart fall gett mannen befogad anledning att anta att utlämning inte skulle begäras på nytt. Vid ett beaktande av samtliga omständigheter fick det enligt Högsta domstolen anses att hinder mot utlämning av mannen förelåg enligt 8 § UtlämningsL.

I *NJA 1993 s. 242* (se även avsnitt 3.6) gällde saken utlämning till Ryssland (och eventuell vidareutlämning därifrån till Azerbajdzjan) av två makar från Azerbajdzjan misstänkta för kapning av luftfartyg. Enligt makarna skulle en utlämning med hänsyn till de förhållanden som generellt rådde inom rättskipningen och i fängelserna i Ryssland och i Azerbajdzjan samt med hänsyn till makarnas psykiska status vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav. Ett beslut om utlämning skulle också, enligt makarna, få långtgående konsekvenser för deras åtta månader gamla dotter, som sannolikt skulle placeras på någon institution under okända förhållanden. Högsta domstolen uttalade, att vad makarna anfört om de allmänna förhållandena inom rättskipningen och fängelserna i Ryssland och i Azerbajdzjan inte kunde beaktas inom ramen för den prövning som skulle göras enligt 8 § UtlämningsL av huruvida hinder mötte mot utlämning på grund av förhållanden som rörde makarna personligen (som tidigare nämnts har Högsta domstolen i *NJA 2009 s. 280* senare klargjort hur detta uttalande bör uppfattas). Liksom i *NJA 1990 s. 484 I, II och III* betonade Högsta domstolen sedan, att 8 § ska tillämpas endast i sådana undantagsfall, där hänsyn till personen väger ojämförligt tyngre än intresset av utlämning och att kapning av luftfartyg är ett allvarligt brott. Med hänsyn till detta kunde makarnas personliga förhållanden, enligt Högsta domstolen, även om de framstod som ömmande, inte anses utgöra hinder enligt 8 § mot deras utlämning. Makarnas dotters personliga förhållanden kunde inte, uttalade domstolen, beaktas vid en prövning av om hinder förelåg enligt 8 §.

NJA 1993 s. 760 gällde utlämning till USA av en man som enligt en amerikansk dom från 1988 var dömd till 13 års fängelse för

våldtäkt, misshandel och olaga tvång. Mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning förelåg enligt 8 § UtlänningsL. Till stöd härför anförde han i huvudsak följande. Han hade, då han efter att ha förklarats skyldig till de åtalade gärningarna men mot borgen blivit försatt på fri fot, lämnat USA och en tid innan domen meddelats kommit till Sverige, där han efter en kort tid träffade sin nuvarande hustru. Hustrun var iransk flykting och tillsammans hade makarna två döttrar, födda 1990 och 1993, samt var hustrun återigen gravid. Utlänningsbegäran och det frihetsberövande som följt på detta hade medfört en djup depression hos honom. Han hade matstrejkat och även vätskestrejkat under häktningstiden och hans hälsa var därför mycket sviktande. Hans avsikt var att inte låta sig levande utlämnas till hemlandet. Av läkarintyg i ärendet framgick att mannen bedömdes befinna sig i ett traumatiskt stresstillstånd med successivt fördjupad depression, störd sömn, viktnedgång och aktiva suicidplaner vid en utlämning. Av ett i ärendet inhämtat s.k. § 7-intyg framgick att det ansågs svårbedömt huruvida mannen för närvarande led av en allvarlig psykisk störning men att det fanns en överhängande suicidrisk och att mannen bedömdes vara i behov av mera kvalificerad vård i form av exempelvis rättspsykiatrisk vård. Av vittnesförhör med mannens hustru och läkarintyg avseende hustruns och döttrarnas psykiska tillstånd, framgick att såväl hustrun som äldsta dottern, på grund av hotet om utlämning av mannen och för dotterns del även på grund av förlusten av den nära kontakten med fadern, var utsatta för mycket stor psykisk stress. Vidare framgick att hustrun haft självmordstankar samt att dottern var orolig, rastlös, retlig, destruktiv, sov oroligt och inte ville äta och att, om tillståndet fortsatte, detta utgjorde en allvarlig risk för flickans fortsatta utveckling och framtida psykiska hälsa. Högsta domstolen anförde att USA, med hänsyn till den allvarliga karaktär av de brott för vilka mannen hade att avtjäna straff samt det utdömda straffets längd, fick anses ha ett betydande intresse av att mannen utlämnades för straffverkställighet i hemlandet. Frågan var, enligt domstolen, om mannens hälsotillstånd och personliga förhållanden var sådana att en utlämning trots detta intresse skulle vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav. Vad som framkommit av utredningen gav enligt Högsta domstolen klart vid handen att den uteslutande orsaken till såväl mannens eget som hans anhörigas nuvarande svåra tillstånd var hotet om utlämning. Från mannens sida var det, enligt domstolen, närmast fråga om ett medvetet förhållningssätt för att omintetgöra utlämning medan hans familj var oskyldiga offer i den uppkomna

situationen. Någon brist i mannens fysiska eller psykiska hälsotillstånd som inte var föranledd av den förevarande utlämningsframställningen förelåg enligt domstolen inte. Bestämmelsen i 8 § UtlänningsL var, anförde Högsta domstolen, av sådant slag att den måste ges en restriktiv tillämpning och motsvarande bestämmelse i det bilaterala avtalet mellan Sverige och USA hade också förutsatts tillämpas i rent exceptionella fall. Med hänsyn till detta kunde enligt Högsta domstolen de i och för sig starka humanitära skäl som i fallet talade mot en utlämning inte anses vara sådana att det utgjorde hinder mot utlämning enligt UtlänningsL.

I *NJA 2000 s. 128* var fråga om utlämning till Ryssland av en 21-årig man som enligt en rysk häktningsorder var misstänkt för brott som enligt svensk rätt var att bedöma som misshandel eller grov misshandel och som skulle ha begåtts då mannen var 16 år gammal. Mannen bestred utlämningen under hänvisning till bestämmelsen i 8 § UtlänningsL. Högsta domstolen anförde att mot en utlämning talade att mannen endast var 16 år vid gärningen, att denna synes ha varit en engångsföreteelse, att han varit häktad i Ryssland under fyra månader och att han under cirka fyra år vistats i Sverige, där han hade sin mor och sin syster. Högsta domstolen uttalade vidare, att det gått förhållandevis lång tid sedan brottet begåtts men att lagföringen fördröjts framför allt av att mannen avvikit till Sverige. Mannens anpassning till det svenska samhället framstod enligt Högsta domstolen som oklar och den gärning han misstänktes ha begått i Ryssland var inte av mindre grov beskaffenhet. Vidare var han nu, uttalade Högsta domstolen, 21 år och fråga var om utlämning till hans hemland, där han hade sin far och andra släktingar. Vid en samlad bedömning kunde det – på grundval av den utredning som förebringats – enligt Högsta domstolen, inte anses att en utlämning till Ryssland vore uppenbart oförenligt med humanitetens krav. Ett justitieråd (Lennander) var av skiljaktig mening och ansåg att, vid den intresseavvägning som skulle ske i ärendet, de humanitära skälen – framför allt mannens ungdom vid tiden för gärningen – vägde så tungt att en utlämning skulle vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav.

I *NJA 2002 s. 624* (se även avsnitt 3.6) gällde saken utlämning till Moldavien för brott som enligt svensk rätt motsvarade mord, alternativt dråp, och rån. Den man ansökan avsåg gjorde gällande, att hinder mot utlämning förelåg enligt 8 § UtlänningsL. Han anförde därvid att han om han återfördes till Moldavien, skulle tas emot av säkerhetspolisen, behandlas som en landsförrädare, bli misshandlad och tvingad att erkänna sig skyldig till brott. Han anförde vidare, att

det förekom tortyr i fängelserna i Moldavien och att förhållandena i fängelserna i övrigt var så dåliga att de intagna tynade bort av köld, hunger och kroniska sjukdomar. Högsta domstolen anförde att mannen var misstänkt för brott av mycket allvarlig beskaffenhet och att Moldavien därför fick anses ha ett betydande intresse av att han utlämnades för lagföring i det landet. Enligt domstolen var mannens personliga förhållanden inte sådana att de utgjorde hinder enligt 8 § UtlänningsL. Högsta domstolen gjorde därefter en självständig prövning av om hinder mot utlämning förelåg enligt Europakonventionens artikel 3. I åberopade Amnestyrapporter angavs det att det i Moldavien i vissa fall förekommit tortyr i polisarrester och att förhållandena i häktena var otillfredsställande. Enligt Högsta domstolen gav utredningen emellertid inte underlag för bedömningen att det förelåg hinder mot utlämning enligt Europakonventionens artikel 3.

I *NJA 2004 s. 264* var fråga om utlämning till Lettland av en man som enligt ett av lettisk domstol utfärdat häktningsbeslut var misstänkt för brott som enligt svensk lag motsvarade grov misshandel och grovt tjänstefel. Brotten skulle ha begåtts 1993. Mannen gjorde gällande att en utlämning av honom på grund av hans sjukdomstillstånd och övriga personliga förhållanden, skulle strida mot 8 § UtlänningsL. Av läkarintyg i ärendet framgick att mannen fått psykiatrisk vård efter självmordsförsök 1999 och 2004 och att han bedömdes befinna sig i ett tillstånd som kunde klassificeras som en allvarlig psykisk störning som krävde psykiatrisk vård dygnet runt. Av ytterligare ett läkarintyg i ärendet – ett s.k. § 7-intyg – framgick att mannen var i behov av kvalificerad psykiatrisk heldygnsvård och sedan några månader tillbaka var intagen för sluten psykiatrisk vård. Enligt intyget gjordes den bedömningen att mannen led av en allvarlig psykisk störning av psykotisk natur och att en utlämning vore kontraindicerad på grund av det psykiska tillstånd som rådde samt att mannen inte var i transportabelt skick. Högsta domstolen uttalade att Lettland, med hänsyn till de påstådda gärningarnas allvarliga beskaffenhet, fick anses ha ett betydande intresse av att mannen utlämnades för lagföring där. Samtidigt borde enligt domstolen beaktas, att förhållandevis lång tid förflutit sedan händelsen i fråga. Avgörande för bedömningen var emellertid, enligt Högsta domstolen, att mannen nu led av en så allvarlig psykisk ohälsa att en utlämning av honom fick anses vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav. Hinder mot utlämning förelåg således enligt 8 § UtlänningsL.

NJA 2007 s. 574 (se även avsnitt 3.6) gällde utlämning till Albanien av en albansk medborgare som enligt albansk domstols häktnings-

beslut var misstänkt för brott som enligt svensk rätt motsvarade mord och grovt vapenbrott. Den albanske mannen gjorde gällande, att det förelåg hinder mot utlämning enligt 8 § UtlänningsL och artikel 3 i Europakonventionen. Som grund för sin inställning anförde han att han och hans släkt varit utsatta för flera svåra övergrepp under de senaste åren, att han vid en utlämning löpte fortsatt risk för sådana övergrepp, att det fanns risk för att han därvid skulle komma att dödas och att de albanska myndigheterna inte skulle komma att ge honom det skydd som han behövde. Högsta domstolen uttalade att det var mest följdriktigt att reservera prövningen enligt 8 § UtlänningsL för sådana fall som bestämmelsen uttryckligen tar sikte på, dvs. personliga förhållanden, och att hänsyn till uppgifter om mer allmänna förhållanden i den ansökande staten fick tas inom ramen för en prövning enligt Europakonventionens artikel 3. Vid en sådan tolkning av 8 § kunde det inte, enligt Högsta domstolen, anses föreligga något hinder mot utlämning enligt den bestämmelsen. Hinder mot utlämning förelåg emellertid, menade domstolen, enligt artikel 3 i Europakonventionen då mannen riskerade att utsättas för en behandling stridande mot artikeln och då de albanska myndigheterna inte skulle komma att kunna ge honom erforderligt skydd.

NJA 2007 N 36 (se även avsnitt 3.6) gällde utlämning till Ryssland av en rysk medborgare som enligt ett tjetjenskt häktningsbeslut var misstänkt för brott som enligt svensk rätt motsvarade människorov. Mannen gjorde gällande att en utlämning skulle kränka Europakonventionen, särskilt artiklarna 3 och 6. Till stöd för sin framställning hänvisade mannen till olika rapporter (bl.a. från Amnesty International), pressnotiser och tidningsartiklar angående de rättsliga förhållandena i Ryssland och tjetjeners situation i Ryssland. Han åberopade också, att Storbritannien och Danmark vägrat att till Ryssland utlämna tjetjener samt att Sverige på grund av den rådande situationen i Tjetjenien beviljat tjetjener uppehållstillstånd. Vidare åberopade han ett av Amnesty International ingivet yttrande angående förhållandena i Tjetjenien, vari angavs att mannen vid en utlämning till Ryssland skulle löpa stor risk att utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning under häktningstiden samt riskera att erhålla en rättegång som inte skulle nå upp till internationella normer för en rättvis rättegång. Slutligen åberopade han att kommissarien vid Europarådet för mänskliga rättigheter uttalat, att denne vid besök i Tjetjenien funnit bevis för massiva kränkningar av de mänskliga rättigheterna i tjetjenska

fängelser. Högsta domstolen uttalade att, även om den utredning som förelåg i ärendet gav anledning till tvekan, kunde den inte anses erbjuda tillräckligt underlag för bedömningen att det förelåg generella hinder för utlämning till Ryssland enligt artikel 3 eller 6 i Europakonventionen. Domstolen lade emellertid till att det fick förutsättas att denna fråga beaktades ytterligare vid ärendets fortsatta behandling. Domstolen uppmärksammade således regeringen på att den borde överväga att avslå utlämningsframställningen.

I *NJA 2009 s. 280* (se avsnitt 3.6 där det finns ett längre citat ur beslutet) var fråga om utlämning till Rwanda av en för bl.a. folkmord misstänkt rwandisk medborgare. Den rwandiske mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning förelåg enligt 6–9 §§ UtlänningsL och enligt artikel 6 i Europakonventionen. Vad avsåg hindret enligt 8 § UtlänningsL hänvisade han till sitt dåliga hälsotillstånd och då särskilt till att han genomgått en bypassoperation och inom ett antal år var i behov av en förnyad sådan, som det saknades möjlighet att utföra i Rwanda. Vad avsåg hindret enligt artikel 6 i Europakonventionen hävdade han, att han vid en utlämning skulle riskera att på ett flagrant sätt förvägras en rättvis rättegång i Rwanda då det förelåg stora brister i rättsväsendet i landet, särskilt när det gällde möjligheterna för honom att själv få vittnen inkallade och förhörda men också i fråga om domstolarnas oavhängighet och opartiskhet. Som tidigare redogjorts för, klargjorde Högsta domstolen i ärendet hur den såg på omfattningen av den prövning som den har att göra; domstolen kom därvid fram till att den, vid sidan av om det föreligger hinder enligt bestämmelserna i UtlänningsL, har att pröva frågan om det finns lagliga hinder mot utlämning enligt bestämmelserna i Europakonventionen. I linje härmed ska den prövning som görs inom ramen för 8 §, enligt domstolen, inriktas på den aktuella personens personliga förhållanden och inte på allmänna förhållanden i den ansökande staten. I det aktuella fallet kunde mannens hälsoskäl och behov av en förnyad bypassoperation, med beaktande av Rwandas intresse av lagföring, inte anses utgöra hinder mot utlämning enligt 8 §. Högsta domstolen prövade därefter om en utlämning stod i strid med bestämmelserna i Europakonventionen. För att en utlämning ska stå i strid med artikel 3 i Europakonventionen krävs enligt Europadomstolens praxis (bl.a. Europadomstolens dom den 28 februari 2008 i målet *Saadi mot Italien, no 37201/06*), menade domstolen, att den berörde, om han utvisas, löper en allvarlig risk för att utsättas för behandling i strid med artikel 3. Enligt Högsta domstolen gav utredningen i ärendet inte underlag för att

göra någon sådan bedömning. Vad gällde bestämmelserna om rätt till en rättvis rättegång i artikel 6 i Europakonventionen innebär de när de gäller utlämning, uttalade Högsta domstolen under hänvisning till Europadomstolens praxis, inte att en utlämnande stat måste förvissa sig om att en rättegång i den anmodade staten kommer att uppfylla alla de krav som gäller enligt artikel 6; det är endast flagranta brott mot principerna som utgör hinder mot utlämning. Vad Högsta domstolen har att uttala sig om enligt UtlänningsL är, anförde domstolen, om utlämningen lagligen kan beviljas. Det ligger då nära till hands, menade domstolen, att den prövar frågan med utgångspunkt i den restriktivitet som kommit till uttryck i Europadomstolens praxis när det gäller bedömningen av om det föreligger hinder enligt artikel 6 i konventionen, även om goda skäl enligt domstolen kunde anses tala för att regeringen i sin praxis bör ta större hänsyn till det i konventionen skyddade intresset än vad som följer av en sådan utgångspunkt. Högsta domstolen fann, att den utredning som förelåg i ärendet gav anledning att hysa tvivel om den rwandiske mannens möjligheter, att efter en utlämning till Rwanda erhålla en rättegång som uppfyllde de i artikel 6 i Europakonventionen uppställda kraven på en rättvis rättegång; främst vad gällde hans möjligheter att själv få vittnen inkallade och förhörda. Den i Högsta domstolen förebringade utredningen ansågs emellertid inte ge tillräckligt stöd för att göra bedömningen att det på denna grund förelåg ett generellt lagligt hinder mot utlämning till Rwanda för folkmord och liknande brott. Vid den bedömning som Högsta domstolen ansåg sig ha att göra fanns det således inte hinder mot utlämning på grund av Europakonventionen. Högsta domstolen förutsatte emellertid att frågan om behovet av ytterligare underlag för ett slutligt ställningstagande i frågan beaktades i den fortsatta beredningen av ärendet – dvs. inför regeringens slutliga ställningstagande.

I ytterligare några fall har – även om rättsfallen refererats som intressanta för tillämpningen av någon annan av UtlänningsL:s bestämmelser – frågan om en utlämning skulle strida mot 8 § UtlänningsL varit föremål för Högsta domstolens bedömning. Den som begärts utlämnad har i dessa fall, som skäl mot utlämning, främst åberopat sin anknytning till Sverige genom bosättning, hustru och barn eller övrig släkt här. I samtliga dessa fall har de personliga skälen inte ansetts väga så tungt att hinder mot utlämning ansetts föreligga.

I *NJA 1982 s. 520*, som är refererat i avsnitt 3.5, gjorde den för utlämning aktuella italienske mannen, som var misstänkt för någon

eller olika former av högmålsbrott och försök till mordbrand, gällande att en utlämning av honom skulle strida mot 8 § UtlänningsL. Högsta domstolen anförde att vad mannen åberopat till stöd för detta – sina band till Sverige och till sin svenska fästmö (av referatet framgår inte närmare i vad dessa band skulle bestå) – inte utgjorde tillräckligt skäl för att hinder mot utlämning enligt 8 § UtlänningsL skulle föreligga.

NJA 1984 s. 903 gällde bl.a. utlämning till USA av en kanadensisk medborgare för brott som enligt svensk lag motsvarade grov varusmuggling avseende narkotika och grovt narkotikabrott. Mannen gjorde gällande att det av humanitära skäl förelåg hinder mot utlämning. Han åberopade härvid sin långa vistelse i Sverige (det framgår inte av referatet hur lång denna var), anknytningen hit genom sin svenska hustru och deras tre barn samt att han även framdeles avsåg att bo i Sverige. Han framhöll vidare att den påstådda narkotikabrottsligheten kunde och borde bli föremål för åtal i Sverige. Högsta domstolen anförde att vad mannen åberopat inte var ett så tungt vägande skäl att utlämning, med beaktande jämväl av gärningarnas art och USA:s intresse, kunde anses uppenbart oförenligt med humanitetens krav.

I *NJA 1986 s. 262* (se även avsnitt 3.3) var fråga om utlämning till Turkiet av en turkisk medborgare bl.a. på grund av en turkisk dom, genom vilken mannen 1977 dömts till 20 års fängelse för mord. Mannen gjorde gällande att det på grund av hans personliga förhållanden förelåg hinder mot utlämning. Om dessa uppgav han att han varit bosatt i Sverige sedan 1979, att hans hustru kom till Sverige 1985, att makarnas två barn inte tillåtits lämna landet och därför var kvar i Turkiet, att hustrun nu väntade barn samt att han under sin tid i Sverige lärt känna en svensk kvinna med vilken han hade två barn och att han dagligen umgicks med dessa barn. Högsta domstolen uttalade att vad mannen åberopat om sin anknytning till Sverige inte var så tungt vägande att utlämning, med beaktande jämväl av gärningens art och Turkiets intresse, kunde anses uppenbart oförenlig med humanitetens krav.

I *NJA 1987 s. 825* (se även avsnitt 3.3) begärde Tyskland utlämning av en palestinsk man dels för att han skulle kunna lagföras för narkotikabrott som han enligt ett tyskt häktningsbeslut var misstänkt för, dels för att en övervakning av honom hänförlig till ett tidigare avtjänat fängelsestraff för narkotikabrott skulle kunna verkställas. Mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning förelåg enligt 8 § UtlänningsL i huvudsak på grund av att han sedan två år

tillbaka vistats i Sverige, att han här hade sina närmaste släktingar, bl.a. sin mor och sju syskon, av vilka de flesta var svenska medborgare och att han för sin livsföring var starkt beroende av att få vara tillsammans med sin släkt. Högsta domstolen anförde, att varken vad mannen anfört eller vad som i övrigt hade framkommit om hans personliga förhållanden var av sådan art, att det kunde anses uppenbart oförenligt med humanitetens krav att han utlämnades.

I *NJA 1989 s. 498* (se även avsnitt 3.3 – fallet med en s.k. "undercover agent") gällde saken utlämning till USA av en chilensk medborgare som enligt amerikanska åtals- och häktningsbeslut var misstänkt för brott som enligt svensk rätt var att bedöma som tre narkotikabrott. Mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning förelåg enligt 8 § UtlämningsL. Han åberopade därvid att det skulle innebära en uppenbar livsfara för honom att återvända till USA med hänsyn till risken för repressalier mot honom från den i brotten inblandade narkotikaorganisationen. Han åberopade vidare att han varit i Sverige sedan nästan två år tillbaka, sedan ett år tillbaka sammanlevde med en chilensk kvinna som han nu var gift med och som hade sex barn, vilka betraktade honom som sin far. Två av barnen hade i brev till Högsta domstolen uttalat att de skulle ta livet av sig om mannen utlämnades och att de var övertygade om att mannen efter en utlämning till USA skulle komma att bli dödad. I ett till Högsta domstolen inkommet läkarintyg, hade en specialist i barn- och ungdomspsykiatri angett att det var osäkert hur barnens uttalanden skulle bedömas, att ett av barnen visat tecken på psykisk stress och sorg och att en impulshandling inte kunde uteslutas från något av barnen. Högsta domstolen fann – med hänsyn bl.a. till det skydd mannen, om det var påkallat, borde kunna påräkna i USA – att omständigheterna inte var sådana att den begärda utlämningen kunde anses uppenbart oförenligt med humanitetens krav.

I *NJA 1990 s. 492*, som är refererat i avsnitt 3.6, gällde saken utlämning till Tyskland av en libanesisk medborgare som enligt tyska häktningsbeslut var misstänkt för urkundsförfalskning i ett stort antal fall. Mannen gjorde gällande att det skulle vara uppenbart oförenligt med humanitetens krav att utlämna honom på grund av att hans hustru och två barn samt ett antal andra anhöriga befann sig i Sverige, de förfalskningsbrott som han begått inte var så allvarliga att de borde föranleda en så ingripande åtgärd som utlämning samt då hänsyn borde tas till den relativt långa tid – omkring nio månader – som han med anledning av de aktuella brotten varit berövad friheten, först i Tyskland och sedan i Sverige. Högsta domstolen ut-

talade att varken mannens familjesituation eller personliga förhållanden i övrigt var av sådan art att utlämning av honom till Tyskland kunde anses uppenbart oförenlig med humanitetens krav.

3.8 Krav på bevisning i skuldfrågan – dom eller häktningsbeslut i den ansökande staten

Enligt 1957 års *utlämningskonvention* (artikel 12 p. 2 [a]) ska en framställning om utlämning åtföljas av original eller bestyrkt avskrift antingen av en omedelbart verkställbar dom eller av häktningsbeslut eller annat beslut med samma verkan, utfärdat i den ordning som föreskrivs i den begärande partens lag. De stater som tillträtt konventionen har genom artikeln förbundit sig att godta en dom eller ett häktningsbeslut som underlag för en utlämningsbegäran utan någon prövning av den tilltalades skuld eller domens standard i övrigt. Vid tillträdet till konventionen förbehöll sig Sverige emellertid att vägra utlämning, om det i det särskilda fallet framgår att domslutet eller häktningsbeslutet är uppenbart oriktigt.

I 9 § UtlänningsL uppställs vissa krav på bevisning i skuldfrågan för att utlämning ska beviljas. I princip krävs dom eller häktningsbeslut från behörig myndighet i den ansökande staten. Undantag gäller emellertid för sådana accessoriska brott, för vilka utlämning kan ske enligt 4 § andra stycket UtlänningsL. Avseende dessa krävs enligt andra stycket varken dom eller häktningsbeslut, men den utredning som den ansökande staten åberopar måste innebära att det föreligger sannolika skäl för att personen har begått gärningen.

För att en dom ska godtas ska den enligt första stycket ”stödjans av utredningen” och får inte ”föranleda allvarlig erinran”. Grundar sig framställningen på ett häktningsbeslut krävs för utlämning enligt andra stycket att det föreligger sannolika skäl för att personen begått gärningen.

I bestämmelsens tredje stycke ges möjlighet att genom överenskommelse med annan stat bestämma att fällande dom eller häktningsbeslut som meddelats av domstol eller domare ska godtas, om det inte i särskilt fall framgår att domslutet eller häktningsbeslutet är uppenbart oriktigt. Det svenska förbehållet till 1957 års utlämningskonvention avspeglas således i UtlänningsL. I en sådan överenskommelse kan emellertid föreskrivas, att dom som meddelats efter förhandling som hållits i den dömdes utvaro endast ska godtas, om den dömdes rättighet att försvara sig ändå kan anses ha blivit

tillräckligt tillgodosedd eller om den främmande staten lämnar en försäkran om att den dömda har möjlighet att påkalla en ny domstolsprövning som tillgodoser hans rätt till försvar.

Överenskommelse att godta såväl domar som häktningsbeslut föreligger, som nämnts, mellan Sverige och andra stater som anslutit sig till 1957 års utlämningskonvention. Vidare finns sådan överenskommelse i flera av de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått. Enligt det *andra tilläggsprotokollet* till 1957 års utlämningskonventionen får domar som meddelats utan att den dömda varit närvarande särbehandlas på det sätt som anges i UtlämningsL (se närmare nedan).

Det är i viss mån oklart hur utländska motsvarigheter till de svenska instituten strafföreläggande och ordningsbot ska behandlas i utlämningshänseende, dvs. huruvida de ska jämföras med en dom eller inte.³⁶ I praktiken uppkommer nog fråga om dessa endast när det gäller accessoriska brott; den utdömda påföljden enligt utländska summariska förfarandena innefattar nog mycket sällan frihetsstraff i minst fyra månader och kan då inte självständigt ligga till grund för utlämning. Argument kan anföras såväl för att de ska jämföras med en dom enligt 9 § första stycket som för att de ska behandlas som att dom inte föreligger och att det för dem i stället ska krävas att den föreliggande bevisningen innefattar sannolika skäl för att personen begått gärningen. I doktrinen har anförts, att det för den enskilde individen vore mest förmånligt att låta utländska summariska förfaranden falla in under begreppet dom i första stycket, eftersom en prövning då är tänkt att omfatta såväl det materiella slutet som beslutsförfarandet, medan en prövning av om sannolika skäl föreligger endast tar sikte på själva bevisningen.³⁷

I förarbetena till UtlämningsL (prop. 1957:156 s. 64 f. och 75) framhålls att det – med hänsyn till det allvarliga ingrepp i friheten som en utlämning till annat land innebär – självfallet är en förutsättning för att en utlämningsbegäran över huvud taget ska upptas till behandling, att en viss utredning i skuldfrågan redan ägt rum i den ansökande staten, och att denna utredning alltid bör ha fortskridit så långt att fällande dom eller häktningsbeslut meddelats. Departementschefen understryker i förarbetena (prop. 1957:156 s. 33 och 64 f.), att frågan om vilken bevisning som bör förebringas i skuldfrågan i ett utlämningsärende är av stor betydelse för individens rättsskydd. Han ansåg det därför välgrundat att i utlämnings-

³⁶ Se Påle 2003, s. 233 f.

³⁷ Påle 2003, s. 234.

ärenden inte förbehållslöst godta fällande dom eller häktningsbeslut i den ansökande staten utan enligt hans förmenande borde en prövning av den avsedda personens brottslighet göras. Regelmässigt borde, anförde departementschefen, krävas så mycket bevisning, att sannolika skäl föreligger till misstanke att personen är skyldig till brottet. Krav på sannolika skäl innebär samma krav som gäller för häktning enligt rättegångsbalken och detta syntes, enligt departementschefen, innebära en rimlig avvägning. Initialt menade departementschefen att detta krav i princip borde upprätthållas, även om utlämningsframställningen grundar sig på en dom. På inrådan av Lagrådet ersattes emellertid, beträffande sådana fall då utlämningsframställningen grundas på fällande dom, regeln i det ursprungliga förslaget om att det ska föreligga sannolika skäl för att den som begärs utlämnad har begått gärningen, med ett stadgande som förutsätter att den återopade domen uppfyller rimlig standard.

En dom ska därför enligt 9 § ”stödjans av utredningen” och får inte heller ”föranleda allvarlig erinran”. De valda formuleringarna är avsedda att innebära att ”domen i det väsentliga är riktig” (prop. 1957:156 s. 129). Enligt departementschefen syntes det emellertid knappast möta betänkligheter att uppmjuka kravet på särskild utredning i skuldfrågan, om i framställningen återopas en fällande dom och framställningen kommer från en stat, ”vars processordning enligt uppfattningen i vårt land är fullt tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt” (prop. 1957:156 s. 33). Han förordade därför en ordning där det, vid slutande av utlämningstraktater, kan föreskrivas, att fällande dom i den ansökande staten ska accepteras såsom tillräcklig utredning i skuldfrågan. Mera tveksamt var det, menade han, om en liknande betydelse borde kunna tillerkännas häktningsbeslut i den ansökande staten. Ur rättssäkerhetssynpunkt anmäler sig, anförde han, vissa betänkligheter häremot men något absolut hinder mot att ingå sådana överenskommelser borde lagen ändå inte ställa upp. En ovillkorlig förutsättning borde dock vara, uttalade han, att överenskommelsen begränsas till att avse sådant häktningsbeslut som meddelats av domstol eller domare. En traktat fick emellertid, enligt departementschefen, inte ges sådant innehåll att skyldighet förelåg att acceptera en dom som enligt vad som framkommer här i riket är ”helt oriktig”, varför bestämmelsen i 9 § tredje stycket formulerades så, att Sverige vid överenskommelser med främmande stat om att godta fällande dom eller beslut om häktning ska förbehålla sig rätten, att vägra utlämning om det i det särskilda fallet framgår att domslutet eller häktningsbeslutet är uppenbart oriktigt (prop.

1957:156 s. 129). Innebörden av detta förbehåll berörs av departementschefen på skilda ställen i förarbetena (prop. 1957:156 s. 33, 65 och 129). Således anförde han, att det är klart att den som begärs utlämnad ska ha möjlighet att kullkasta den i domen eller häktningsbeslutet innefattade presumtionen genom att i Sverige föra fram bevisning i utlämningsärendet. Han uttalade vidare, att utlämning inte bör komma i fråga, då den person som begärs utlämnad kan på ett enligt svensk rättegångsordning klart bindande sätt visa att han inte har begått det uppgivna brottet och att det åberopade domslutet eller häktningsbeslutet således är felaktigt. Ytterligare anges i förarbetena att en dom givetvis inte ska accepteras om det t.ex. kan visas att den dömda befann sig på annan plats när brottet begicks och alltså inte kan ha förövat detta eller att domen på annat sätt är behäftad med uppenbart fel. Motsvarande sägs böra gälla för häktningsbeslut.

I doktrinen har anförts att det föreligger viss skillnad mellan den prövning av domens riktighet som ska göras enligt 9 § första stycket och tredje stycket.³⁸ Enligt tankegången innebär formuleringen i första stycket, att domen ”inte heller i övrigt får föranleda allvarlig erinran”, att en prövning inte bara ska göras av domens materiella riktighet utan att den även ska innefatta på vilket sätt en dom har tillkommit. En dom som i och för sig grundar sig på övertygande bevisning om att personen begått den aktuella gärningen, skulle då exempelvis inte kunna godtas om personen, fast han behövt det, inte fått tillgång till juridiskt biträde. Formuleringen ”uppenbart oriktigt” i tredje stycket skulle emellertid, enligt resonemanget, enbart ha bäring på domens materiella riktighet, dvs. om personen har begått gärningen.

Som nämnts är kravet på sannolika skäl för att personen begått gärningen i 9 § andra stycket samma krav som enligt rättegångsbalken ställs upp för att en person får häktas. I doktrinen har Högsta domstolen i något utlämningsavgörande kritiserats för att ha ställt upp ett mycket högre beviskrav än vad som brukar göras i fråga om häktning enligt rättegångsbalken.³⁹

Kravet på dom eller häktningsbeslut gäller, som nämnts, inte för sådana lindrigare brott för vilka utlämning enligt 4 § andra stycket UtlämningsL beviljas i samband med utlämning för grövre brott. I

³⁸ Påle 2003, s. 230 och 243.

³⁹ Danelius 1982, s. 626 f., som bl.a. redogör för NJA 1978 C 272 i vilket fall USA begärt en amerikansk medborgare utlämnad som misstänkt för våldtäkt och där Högsta domstolen, efter att ha analyserat mannens och målsägandens berättelser, kom till slutsatsen att bevisningen mot mannen inte hade sådan styrka att det kunde anses föreligga sannolika skäl att mannen begått brottet.

samband med att möjligheten att utlämna för sådana accessoriska brott infördes, ansågs att ett ovillkorligt krav om dom eller häktningsbeslut för dessa brott inte längre kunde bibehållas, eftersom man ansågs få räkna med att det i utländsk lagstiftning – liksom enligt svensk rätt – kunde finnas begränsningar i möjligheten att använda häktning när det gäller lindrigare brott (prop. 1975:35 s. 60). Bestämmelsen ändrades därför på så sätt, att utlämningsframställning i fall som avses i 4 § andra stycket kan grunda sig på annan utredning än häktningsbeslut. Om utlämning samtidigt begärs för en gärning som motsvarar brott för vilket svensk lag stadgar fängelse i mer än ett år och för lindrigare brott, måste utlämningsframställningen således grundas på häktningsbeslut eller dom såvitt gäller det grövre brottet, medan de sannolika skälen att personen begått det lindrigare brottet får visas på annat sätt, exempelvis genom utdrag ur förundersökningsprotokollet eller liknande (prop. 1975:35 s. 60).

Som nämnts har 1978 fogats ett *andra tilläggsprotokoll* till 1957 års utlämningskonvention, vilket Sverige tillträdde påföljande år (SÖ 1979:13). Genom tilläggsprotokollets artikel 3 kompletterades utlämningskonventionen med bestämmelser om utevarodomar. Enligt artikel 3.1 gäller:

Begär en avtalslutande part av en annan sådan part utlämning för verkställighet av ett straff eller en frihetsberövande skyddsåtgärd som beslutats genom en dom in absentia (utevarodom), får den anmodade parten vägra utlämning om, enligt dess åsikt, rättegången inte har tillgodosett de minimirättigheter till försvar vilka anses böra tillkomma var och en som åtalas för ett brott. Utlämning ska emellertid ändå beviljas, om den ansökande parten lämnar en försäkran, som bedöms innebära tillräcklig garanti för att den som begärs utlämnad får rätt till ny domstolsprövning och därvid tillförsäkras rätten till försvar. Ett sådant beslut ger den ansökande parten rätt att antingen verkställa domen, om den dömde ej för särskild talan (opposition) mot denna, eller också, om han för sådan talan, anställa rättegång mot honom.

Tillträdet till tilläggsprotokollet föranledde tillägget i 9 § tredje stycket UtlänningsL om utevarodomar. Innan det andra tilläggsprotokollet togs fram gällde förpliktelsen att, enligt artikel 12 i utlämningskonventionen, godta en annan konventionsstats dom i princip även utevarodomar. Sverige kunde dock, genom sitt mot artikel 12 avgivna förbehåll, vägra utlämning om avgörandet ansågs uppenbart oriktigt. Anledningen till tilläggskonventionens bestämmelse om utevarodomar var att en expertkommitté inom Europarådet uppmärksammat att konventionens föreskrift om godtagande av dom som

meddelats i den ansökande staten, kunde tänkas komma i konflikt med Europakonventionen, när fråga var om en utevarodom (prop. 1978/79:80 s. 12 f.). Enligt Europakonventionen hade nämligen slagits fast vissa minimirättigheter som skulle tillkomma var och en som hade blivit anklagad för brottslig gärning; enligt artikel 6.3 b–d gäller att den åtalade ska ha rätt att åtnjuta tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar, att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde samt att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopas mot honom liksom att få vittnen inkallade för egen räkning. Enligt expertkommittén måste en stat som anslutit sig till Europakonventionen ha möjlighet att avslå en framställning om utlämning, om den fann att Europakonventions regler hade åsidosatts (prop. 1978/79:80 s. 13). Vid utformningen av bestämmelserna om utevarodom i tilläggsprotokollet togs hänsyn till att vissa stater hade regler som innebar en rätt för den som dömts i sin frånvaro, att inom viss tid efter delgivning av domen föra särskild talan (opposition) mot denna, varvid ny rättegång skulle äga rum. Det andra tilläggsprotokollets regelsystem avseende utevarodomar måste, enligt föredragande statsrådet i propositionen om godkännande av tilläggsprotokollet, ses som en förbättring av den dömdes rättsskydd i utlämningsärenden (prop. 1978/79:80 s. 13). Från svensk synpunkt var det vidare, menade han, en klar fördel att det uttryckligen slogs fast att utlämning för verkställighet av en utevarodom inte behövde beviljas annat än när den dömden hade erhållit godtagbart rättsskydd i processen eller garantier lämnats för att sådant rättsskydd skulle komma att tillförsäkras honom efter utlämningen. Bedömningen av frågan om de nya villkor för utlämning var uppfyllda som uppställdes i tilläggsprotokollets artikel 3, borde, enligt föredragande statsrådets mening, ingå i den prövning som enligt UtlänningsL ankom på Högsta domstolen (prop. 1978/79:80 s. 13 f.). Tilläggsprotokollets artikel 3 fick därför uttryckligt stöd i UtlänningsL genom att 9 § tredje stycket kompletterades med en ny mening.

Överenskommelse att godta domar och häktningsbeslut finns i vissa av de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått. Följande gäller med avseende på detta enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Överenskommelse att godta såväl den ansökande statens domar som häktningsbeslut (se NJA 2003 s. 354, nedan). Enligt artikel V f ii) (SÖ 1974:3 i dess lydelse efter ändring genom SÖ 1989:49) får utlämning, såvitt angår en person som dömts för brott, vägras när den anmodade staten

anser den fällande domen vara oriktig. Enligt artikel VII 2 a) (SÖ 1974:3) ska en framställning om utlämning, om personen är anklagad för brott, åtföljas av ett ”vederbörligen legaliserat häktningsbeslut”. Genom ändringsprotokollet från 1989 (SÖ 1989:49) finns inte längre i avtalet någon möjlighet att vägra utlämning med hänvisning till brister i bevisningen. Uppfyller en utlämningsframställning de i artikel VII 2 a) angivna villkoren ska därför i princip denna godtas utan någon prövning av den eftersöktes skuld. Utrymme torde dock finnas att vägra utlämning om ett häktningsbeslut bedöms vara uppenbart oriktigt (se NJA 2003 s. 354).

- Avtalet med *Kanada*: Överenskommelse att godta såväl den ansökande statens domar som häktningsbeslut. Enligt artikel 7 (SÖ 2001:42) ska ett häktningsbeslut från en domstol i den ansökande staten godtas som tillräcklig utredning och grund för utlämningsframställningen om det åtföljs av en sammanställning där åklagaren anger sin bevisning i målet samt att bevisningen upptagits i enlighet med den ansökande statens lagstiftning. Enligt artikeln ska vidare en dom i den ansökande staten godtas som stöd för en framställning om utlämning i fall där en person är eftersökt för verkställighet av dom.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Inte någon överenskommelse att godta domar och häktningsbeslut. Artikel 10 (3) och (4) (SÖ 1965:19–20) föreskriver endast att, om framställningen avser en person som misstänks för brott måste framställningen bl.a. vara åtföljd av häktningsbeslut, och om framställningen avser en person som redan dömts, måste den åtföljas av bevis om domens innehåll.
- Avtalet med *USA*: Överenskommelse att godta såväl den ansökande statens domar som häktningsbeslut. Enligt artikel XI p. 3 (SÖ 1984:34, artikel X p. 3 i den konsoliderade versionen) ska en framställning om utlämning av en person som är eftersökt för lagföring åtföljas av häktningsbeslut samt sådan ytterligare utredning som ger vid handen att det finns sannolika skäl att anta att den eftersökte har begått det brott för vilket utlämning begärs. Ett sådant häktningsbeslut och sådan ytterligare utredning ska enligt artikeln godtas som tillräcklig grund för utlämning, om det inte i ett särskilt fall framgår att häktningsbeslutet är uppenbart oriktigt. Enligt artikel XI p. 4 (SÖ 1984:34, artikel X

p. 4 i den konsoliderade versionen) ska en framställning om utlämning beträffande en person som har befunnits skyldig till brottet åtföljas av den slutliga domen. I undantagsfall får, enligt artikeln, den anmodade staten begära ytterligare handlingar.

Högsta domstolen har i ett antal fall haft anledning att tillämpa 9 § UtlänningsL. I rättsfallsgenomgången nedan har en uppdelning gjorts efter om utlämningsframställningen grundats på en *dom*, ett *bäktningsbeslut* eller en *utevarodom*.

Av Högsta domstolens avgöranden framgår att utevarodomar inte sällan inneburit problem i utlämnings-sammanhang. I något fall (NJA 1984 s. 903) har Högsta domstolen, som egentligen varit tvungen att godkänna den utländska utevarodomen om domslutet inte kunnat konstateras vara ”uppenbart oriktigt” enligt 9 § tredje stycket, tagit sig igenom problematiken genom att förklara att en utlämning, mot bakgrund av utevarodomen, fick anses ”oförenlig med grunderna för rättsordningen här i riket”. I ytterligare fall har avgörande hänsyn tagits till att den aktuella personens eget agerande varit den huvudsakliga anledningen till att det aktuella målet avgjorts i dennes utevaro (i NJA 1989 s. 263, trots kallelse till förhandling inte sett till att inställa sig och i NJA 1993 s. 18, efter att själv ha överklagat ha hållit sig undan).

Domar

I NJA 1972 s. 358 (se även avsnitt 3.5) var fråga om utlämning till USA av en taiwanesisk medborgare som av amerikansk domstol förklarats skyldig till brott som enligt svensk lag fick anses motsvara försök till mord eller anstiftan av försök till mord på vice premiärministern i Taiwans regering (en jury hade meddelat ett fällande avgörande, vilket ännu inte följts av ett av domaren fastställt straff). Mannen åberopade som hinder mot utlämning i första hand att det inte var bevisat att han begått den aktuella gärningen. Högsta domstolen fastslog att enligt 9 § tredje stycket UtlänningsL, sammanställt med artiklarna I och XI i det gällande utlämningsavtalet med USA, skulle amerikansk domstols fällande dom godtas som grund för utlämning, om det inte framgick att domslutet var uppenbart oriktigt. Någon omständighet som utvisade att avgörandet i det aktuella målet skulle vara oriktigt hade emellertid inte framkommit. Domen stöddes, enligt Högsta domstolen, av en omfattande utred-

ning, vilket, anförde domstolen, i allt fall innebar sådana sannolika skäl att mannen begått gärningen som förutsattes för tillämpning av 9 § andra stycket UtlänningsL. På grund av det anförda innefattade, enligt Högsta domstolen, 9 § inte hinder mot utlämning.

Även i *NJA 1975 s. 115* var fråga om utlämning till USA, men i detta fall av en amerikansk medborgare. Till stöd för framställningen åberopades dels att jury vid amerikansk domstol förklarat mannen skyldig till inbrott med användande av eldvapen samt misshandel och hot med livsfarligt vapen, dels att domstolen i anledning av dessa brott utfärdat order om häktning. Mannen gjorde gällande att han var oskyldig; att han i själva verket jagat gärningsmannen på flykten och att polisen missuppfattat situationen och felaktigt gripit honom. Han gjorde vidare gällande att det material varpå juryn grundat sin förklaring att han var skyldig till de angivna gärningarna, i själva verket visade att han var oskyldig. I utlämningsärendet fanns inte någon redovisning av det material som låg till grund för domstolsjuryns förklaring om mannens skuld och mannen hade av kostnads-skäl inte haft möjlighet att förebringa materialet i utlämningsärendet. Högsta domstolen ansåg, att mannens uppgifter om händelseförloppet vid det aktuella tillfället inte utan vidare kunde lämnas utan avseende. I det läget ansåg domstolen det otillfredsställande att ta ställning till utlämningsframställningen utan att ha möjlighet att bedöma mannens invändning mot juryavgörandet mot bakgrund av det material som avgörandet byggde på. Enligt artikel XI p. 1 a) i utlämningskonventionen med USA (SÖ 1963:17) kan den anmodade staten i undantagsfall, när det gäller någon som är dömd för det aktuella brottet, begära ytterligare handlingar av den ansökande staten än den aktuella domen. Högsta domstolen anmälde därför frågan om åtgärd för att få ut det material som juryavgörandet vilade på för regeringen. Efter att utrikesdepartementet tagit upp frågan med den amerikanska ambassaden avböjde denna emellertid att ställa till förfogande sådana handlingar som avsågs med beslutet. Högsta domstolen tog då först upp frågan om ärendet borde förklaras vilande, varvid domstolens majoritet (tre justitieråd – Petrén, Alexanderson och Gärde Widemar) kom fram till att domstolen nu hade att ta ställning till utlämningsframställningen. Två justitieråd (Mannerfelt och Hesser) var av skiljaktig mening och ansåg att hinder som avses i 32 kap. 5 § rättegångsbalken mot ärendets prövning i det föreliggande skicket förelåg. I sak anförde Högsta domstolen att enligt 9 § tredje stycket UtlänningsL, sammanställt med artiklarna I och XI i utlämningskonventionen med USA (SÖ 1963:17) ska ameri-

kansk domstols fällande dom godtas som grund för utlämning, om det inte framgår att domslutet är uppenbart oriktigt. Såsom fällande dom var, uttalade domstolen, att betrakta även ett fällande juryavgörande som ännu icke följts av fastställande av straff (se även NJA 1972 s. 358). Såsom Högsta domstolen i sitt tidigare beslut om att anmäla frågan om åtgärd för att få ut ytterligare material till regeringen, uttalat, fortsatte domstolen, kunde mannens uppgifter om händelseförloppet inte utan vidare lämnas utan avseende och måste det anses otillfredsställande att ta ståndpunkt till utlämningsframställningen utan möjlighet att bedöma mannens invändning mot juryavgörandet mot bakgrund av det material varpå avgörandet vilade. Sådan komplettering av materialet som avsågs med Högsta domstolens nämnda beslut hade emellertid, konstaterade domstolen, inte kommit till stånd. Även i det uppkomna läget var, anförde Högsta domstolen, utgångspunkten att frågan var att bedöma enligt 9 § tredje stycket UtlämningsL. Förvisso förelåg enligt Högsta domstolen oklarheter som kunde inge viss tveksamhet till det i utlämningsärendet föreliggande materialet, men det kunde ändå inte, menade Högsta domstolen, anses utvisat att juryavgörandet om mannens skuld var uppenbart oriktigt. Under den angivna förutsättningen förelåg alltså, enligt Högsta domstolen, inte hinder mot utlämningen enligt 9 § UtlämningsL.

NJA 1978 s. 671 gällde också utlämning till USA av en amerikansk medborgare (samma utlämningsärende återkom sedan i NJA 1992 s. 621, se avsnitt 3.7). Till stöd för framställningen åberopades dels en dom i vilken mannen dömts för "sodomy" av första graden i två fall samt för "sexual abuse" av första graden i sju fall till fängelse i sammanlagt 47 år, dels en dom i vilken mannen dömts för "indecent and immoral practices" med barn under 15 års ålder i tre fall till fängelse i sammanlagt 12 år. Såvitt framgick av utredningen hade de båda domarna vunnit laga kraft och i vart fall hade de föregåtts av fällande juryavgöranden, vilka enligt Högsta domstolen med hänvisning till NJA 1972 s. 358 och 1975 s. 115, var att betrakta som fällande domar. Mannen gjorde gällande att han var oskyldig. Han anförde även att straffmätningen – 59 års fängelse – medförde att domarna föranledde allvarlig erinran, att domarna i de delar mannen inte vitsordat gärningarna inte stöddes av utredningen och att de även föranledde allvarlig erinran med avseende på sättet att förebringa utredningen. Hinder mot utlämning förelåg därför, menade mannen, på de angivna grunderna enligt 9 § första stycket UtlämningsL. Vid tiden för Högsta domstolens beslut fanns tilläggskon-

ventionen (SÖ 1984:34) till den ursprungliga utlämningskonventionen (SÖ 1963:17) mellan Sverige och USA ännu inte. Den sist nämnda konventionen gällde bara för vissa särskilt uppräknade brott. De gärningar som mannen fällts till ansvar för omfattades inte av denna uppräkning. Sådan konventionsmässig bundenhet som avses i 9 § tredje stycket UtlämningsL förelåg därför inte enligt Högsta domstolen. De förutsättningar för utlämning som behandlas i 9 § UtlämningsL skulle därför i det aktuella fallet, enligt Högsta domstolen, bedömas enligt paragrafens första stycke. Högsta domstolen uttalade att enligt vad som vid förhandlingen i utlämningsärendet hade upplysts av en amerikansk advokat, som hörts på mannens begäran, var den strafftid som mannen dömts till, med hänsyn till de gärningar som lagts honom till last märkligt lång efter amerikanska förhållanden. Av den hörda advokatens utsaga och övrig utredning framgick, enligt Högsta domstolen, att inga säkra slutsatser kunde dras eller garantier lämnas, angående den tid som mannen skulle vara tvungen att avtjäna innan han blev villkorligt frigiven. Med all sannolikhet skulle dock, uttalade domstolen, denna strafftid bli så lång att det faktiska straffet till följd av domarna, mycket markant skulle avvika från vad som skulle kunna förekomma såsom faktisk påföljd för gärningarna enligt svensk lag, och måste anses vara orimligt hårt i förhållande till de brott för vilka mannen fällts till ansvar, även om dessa också enligt svensk lag var av allvarlig art. Till detta kom, enligt Högsta domstolen, att den utredning som åberopats till stöd för domarna föranledde erinringar i olika hänseenden. Det framgick sålunda, anförde domstolen, att de pojkar mot vilka gärningarna riktats hörts vid olika tillfällen innan de avgav sina i utlämningsärendet åberopade utsagor vid rättegången, utan att det var känt för Högsta domstolen hur det hade gått till vid de tidigare förhörstillfällena eller vad som därvid hade framkommit. Såvitt bekant hade enligt Högsta domstolen vidare inte barnpsykologisk eller förhörpsykologisk sakkunnig medverkat vid förhören eller vid bedömningen av pojkarnas utsagor. På grund av det anförda, och vad som i övrigt framkommit i utlämningsärendet angående domarna, fann Högsta domstolen att dessa föranledde sådan erinran som enligt 9 § första stycket UtlämningsL utgjorde hinder mot utlämning av mannen för de gärningar som domarna avsåg.⁴⁰

⁴⁰ Se om de amerikanska utlämningsärendena NJA 1972 s. 358, 1975 s. 115 och 1978 s. 671 även Erenius 1983, s. 241 ff., som riktar viss kritik mot Högsta domstolens restriktiva in-

Häktningsbeslut

I *NJA 1982 s. 520* (se även avsnitt 3.5) uppkom fråga om hinder mot utlämning förelåg enligt 9 § UtlänningsL för de brott som enligt Högsta domstolen inte var att anse som politiska (för övriga brott förelåg ju redan hinder mot utlämning enligt 6 § UtlänningsL). Högsta domstolen konstaterade, att såväl Sverige som Italien ratificerat 1957 års utlämningskonvention, att konventionen utgjorde en sådan överenskommelse som åsyftas i 9 § tredje stycket UtlänningsL och att stycket ägde tillämpning i det aktuella fallet. De häktningsbeslut som åberopats till stöd för utlämningsframställningen var, konstaterade Högsta domstolen vidare, utfärdade av domare och enligt domstolen hade någon omständighet som utvisade att besluten var uppenbart oriktiga inte framkommit. Hinder mot utlämning för de gärningar som inte var politiska brott förelåg därmed inte enligt 9 § UtlänningsL.

I *NJA 1984 s. 903* (se även avsnitt 3.7) gällde saken utlämning till såväl Italien som USA. USA (se nedan om *Italiens* utlämningsframställning, som avsåg en *utevarodom*) åberopade till stöd för sin utlämningsframställning ett av amerikansk domare meddelat beslut i vilket den för utlämning begärde mannen förklarats häktad misstänkt för brott, som enligt svensk lag motsvarade grov varusmuggling avseende narkotika och grovt narkotikabrott. Mannen gjorde gällande att det inte förelåg sannolika skäl för att han begått de påstådda gärningarna. Under ärendets handläggning i Högsta domstolen hade tilläggskonventionen (SÖ 1984:34) till den ursprungliga utlämningskonventionen (SÖ 1963:17) mellan Sverige och USA trätt i kraft. Högsta domstolen kom fram till att tilläggskonventionen var tillämplig i det aktuella fallet. Enligt artikel XI 3 b i tilläggskonventionen ska en framställning om utlämning av en person som är eftersökt för lagföring bl.a. åtföljas av – förutom häktningsbeslut utfärdat av en domare eller annan behörig domstolstjänsteman – ”sådan ytterligare utredning som ger vid handen att det finns sannolika skäl att anta att den eftersökte har begått det brott för vilket utlämning begärs”. I samma punkt anges: ”Ett sådant häktningsbeslut och sådan ytterligare utredning ska godtas som tillräcklig grund för utlämning, om det inte i ett särskilt fall framgår att häktningsbeslutet är uppenbart oriktigt”. Högsta domstolen uttalade att tilläggskonventionen i berörda delar hade ett innehåll som föll inom ramen för

ställning till de amerikanska domarna och den tveksamhet beträffande det amerikanska rättssystemet som han menar Högsta domstolen ger uttryck för.

vad som enligt 9 § tredje stycket första meningen fick bestämmas genom överenskommelse med främmande stat och vid tillämpning av UtlänningsL skulle således tilläggskonventionens bestämmelser iakttas. Rörande frågan i vilken omfattning Högsta domstolen hade att pröva huruvida den vid framställningen fogade utredningen gav vid handen, att det fanns sannolika skäl att anta att den eftersökte hade begått det brott för vilket utlämning begärdes, hänvisade Högsta domstolen till uttalanden i propositionen om godkännande av tilläggskonventionen (prop. 1982/83:156 s. 5 f.). Enligt dessa uttalanden var tanken bakom den reviderade artikel XI att ett häktningsbeslut som hade meddelats av en domare i den ena staten normalt skulle kunna godtas av myndigheterna i den andra staten som grund för utlämning, utan att det behövde göras någon ny prövning av vilken styrka bevisningen mot den eftersökte hade. Det var, enligt propositionen, tillräckligt om den ytterligare utredning som skulle fogas till häktningsbeslutet innefattade en sådan kortfattad dokumentation av omständigheterna kring brottet och övriga relevanta faktorer som brukade återfinnas i en svensk häktningspromemoria och som således i praktiken normalt också låg till grund för ett svenskt häktningsbeslut. En sådan utredning var, enligt uttalandena, av betydelse mot bakgrund av att ett amerikanskt häktningsbeslut, till skillnad från ett svenskt, i regel utgjordes endast av ett av en domare ifyllt förtryckt formulär, av vilket inte framgick vilka omständigheter som legat till grund för beslutet. Tilläggskonventionens artikel XI avfattning, skulle, enligt uttalandena, med hänsyn till bestämmelsen i 9 § tredje stycket UtlänningsL, anses medföra att ett amerikanskt häktningsbeslut åtföljt av sådan ytterligare dokumentation som hade beskrivits, skulle godtas som grund för utlämning, om det inte i det särskilda fallet framgick att häktningsbeslutet var uppenbart oriktigt. Den utredning som den eftersökte kunde komma att åberopa i skuldfrågan blev således, enligt uttalandena, utan betydelse i utlämningsärendet utom om det undantagsvis framgick av denna utredning att häktningsbeslutet var uppenbart oriktigt. Högsta domstolen hänvisade därefter till justitieuskottets yttrande (JuU 1982/83:38 s. 4), där utskottet uttalade att det enligt dess synsätt fick förutsättas att svensk myndighet fick pröva om den ytterligare utredningen var sådan som gav vid handen, att det fanns sannolika skäl att anta att den eftersökte hade begått det brott för vilket utlämning begärdes. Vid denna prövning borde, enligt utskottet, inte ställas högre krav än vad som normalt skedde vid ställningstagande till häktningsfråga i svensk domstol. Enligt

Högsta domstolen var i det aktuella fallet den utredning som åberopats till stöd för framställningen om utlämning sådan, att den gav vid handen att det fanns sannolika skäl att mannen begått de brott för vilka utlämning begärts. Vad mannen anfört till stöd för uppfattningen att det inte förelåg sannolika skäl att han begått de påstådda gärningarna – bl.a. att påståendena om brottsligheten skulle vara ett led i en komplott, att hörda personer saknade trovärdighet och att skriftliga handlingar förvanskats av polisen – kunde inte enligt Högsta domstolen, med beaktande av samtliga omständigheter i ärendet, leda till att häktningsbeslutet ansågs uppenbart oriktigt. Hinder mot utlämning till USA enligt 9 § UtlänningsL förelåg därför inte.

NJA 1990 s. 492 gällde utlämning till Tyskland av en libanesisk medborgare som var misstänkt för urkundsförfalskning i ett stort antal fall. Till stöd för utlämningsframställningen åberopades ett av tysk domstol meddelat häktningsbeslut samt två till detta kompletterande häktningsbeslut. I ärendet hade upplysts att mannen till följd av ett senare beslut av samma domstol som meddelat häktningsbesluten, försatts på fri fot. Beslutet att försätta honom på fri fot innebar, enligt Högsta domstolen, inte att de tidigare meddelade häktningsbesluten upphävdes utan endast att verkställigheten av dem tills vidare inhiherades. Utan hinder av mannens frigivning fick det därför, menade Högsta domstolen, alljämt anses föreligga ett sådant beslut om häktning som enligt 9 § andra stycket UtlänningsL kunde utgöra grundval för en begäran om utlämning. Mellan Sverige och Tyskland gällde, konstaterade Högsta domstolen, 1957 års utlämningskonvention, vilken utgjorde en sådan överenskommelse som avses i 9 § tredje stycket första meningen UtlänningsL. Med hänsyn till detta och eftersom det inte framgick att de tyska häktningsbesluten var uppenbart oriktiga, skulle dessa beslut, enligt Högsta domstolen, med tillämpning av det nämnda lagrummet godtas utan vidare prövning av de omständigheter på vilka besluten grundats.

I *NJA 1995 s. 3* var fråga om utlämning till Lettland av en man som enligt ett lettiskt häktningsbeslut, utfärdat av Lettlands riksåklagare, var misstänkt för brott som enligt svensk lag motsvarade grov varusmuggling. Mannen förnekade att han gjort sig skyldig till smugglingsbrott och gjorde bl.a. gällande att han inte kunde anses på sannolika skäl misstänkt för att ha begått brotten. Högsta domstolen kom, efter en ingående prövning av det material som åberopats i målet, fram till att omständigheterna var sådana att sannolika skäl fick anses föreligga för att mannen begått den gärning för vilken

han begärts utlämnad och att det i 9 § andra stycket sista meningen UtlänningsL angivna villkoret för utlämning därmed var uppfyllt. Ett justitieråd (Thorsson) var skiljaktigt och ansåg att det inte på grundval av den föreliggande utredningen kunde anses föreligga sannolika skäl för att mannen begått gärningen.

NJA 1995 C 45 gällde utlämning till Frankrike av en algerisk medborgare som enligt ett franskt häktningsbeslut var misstänkt för bl.a. mord, försök till mord och skadegörelse genom sprängmedel, vilka samtliga brott skulle ha begåtts i Paris visst datum och ha samband med terroristverksamhet. Mannen hade förnekat att han begått gärningarna och hävdade att häktningsbeslutet var uppenbart oriktigt. Högsta domstolen konstaterade att både Sverige och Frankrike var anslutna till 1957 års utlämningskonvention och att ett franskt häktningsbeslut därför skulle godtas om det inte, i enlighet med det svenska förbehållet till utlämningskonventionen, framgick att det var uppenbart oriktigt. Enligt vad som förekommit i ärendet var det enligt Högsta domstolen helt avgörande för om hinder mot utlämning förelåg enligt 9 § tredje stycket UtlänningsL, huruvida det kunde anses klarlagt att mannen den dag brotten begicks inte hade befunnit sig i Paris. Mannen hade förnekat att han varit där och hade till stöd härför åberopat uppgifter om sina företaganden i Stockholm den aktuella dagen samt viss i Sverige företagen utredning till styrkande av dessa uppgifter. Enligt de uppgifter som mannen hade lämnat hade han den aktuella dagen bl.a. besökt sin försäkringskassa, kvitterat ut pengar på ett postkontor och sedan inställt sig på sitt arbete. Till styrkande av detta åberopades bl.a. en skriftprovsundersökning av postkvittens och uppgifter från en granne om att hon samtalat med mannen den aktuella dagen. Den i Sverige företagna utredningen – vilken inte förelåg då häktningsbeslutet meddelades – fick, anförde Högsta domstolen, anses ge så starka belägg för att mannen den aktuella dagen befann sig i Stockholmsområdet, att det häktningsbeslut som åberopats i ärendet måste betraktas som felaktigt i den mening som avses i 9 § tredje stycket UtlänningsL. Hinder mot utlämning förelåg således enligt 9 § UtlänningsL. Ett justitieråd (Lars K Beckman) var skiljaktigt och menade att mannens uppgift att han den aktuella dagen befann sig i Sverige vann starkt stöd av den utredning som gjorts här, men att den svenska utredningen inte kunde sägas vara sådan att det var uteslutet att mannen ändå befann sig i Paris vid tidpunkten för brotten. Med hänsyn till detta kunde det, enligt den skiljaktige, inte anses visat att det franska häktningsbeslutet var uppenbart oriktigt.

NJA 1998 s. 265 gällde utlämning till Lettland av en lettisk medborgare misstänkt för skattebrott och bokföringsbrott. Till stöd för begäran återopades ett lettiskt häktningsbeslut enligt vilket mannen var misstänkt för att ha undandragit omsättningsskatt, samt viss annan utredning. Mannen gjorde bl.a. gällande att han inte kunde anses vara på sannolika skäl misstänkt för att ha begått gärningarna, att hans ställning i det aktuella bolaget inte varit sådan att han enligt lettisk lag kunde hållas ansvarig för den påstådda brottsligheten och att brottsligheten var preskriberad. Högsta domstolen uttalade först att flera av de invändningar som mannen riktat mot utlämningsframställningen tog sikte på innehållet i och tolkningen av lettisk lag. Den prövning av om utlämning lagligen kan beviljas som Högsta domstolen ska göra, menade domstolen, avser förutsättningarna för utlämning enligt svensk lag. Vid den prövningen är emellertid också, fortsatte domstolen, innehållet i den begärande statens lagstiftning av betydelse och om det exempelvis står klart att den gärning som framställningen avser enligt den lagstiftningen är preskriberad eller över huvud taget inte straffbar, innebär detta självfallet också att det föreligger hinder mot utlämning. Avsikten är emellertid inte, uttalade domstolen, att det inom ramen för utlämningsförfarandet ska göras någon närmare prövning av de rättsliga förutsättningarna för ansvar enligt den ansökande statens lagstiftning. Vad mannen anfört angående lettisk lagstiftning och tolkningen av denna, var mot den angivna bakgrunden enligt Högsta domstolen inte av det slaget att det kunde anses innebära något lagligt hinder mot att bevilja utlämning. Framställningen om utlämning gjordes den 15 oktober 1996. Den 31 juli 1997 trädde 1957 års utlämningskonvention med tilläggsprotokoll i kraft i förhållande till Lettland. Frågan var därför om häktningsbeslutet i enlighet med 9 § tredje stycket UtlämningsL skulle godtas, om det inte framgick att detta var uppenbart oriktigt. I konventionen finns inte några särskilda föreskrifter om vad som gäller beträffande brott som begåtts innan konventionen trätt i kraft i förhållandet mellan två stater. Under sådana förhållanden var konventionen, menade Högsta domstolen, att anse som tillämplig även på sådana brott. Om inte annat överenskommit fick, enligt domstolen, ett utlämningsavtal med en främmande stat också anses innebära att avtalet för svensk del var tillämpligt, även i det fallet att häktningsbeslutet och framställningen låg i tiden innan avtalet trädde i kraft mellan staterna. Det i ärendet återopade häktningsbeslutet skulle därför godtas om det inte framgick att beslutet var uppenbart oriktigt. Någon sådan oriktighet hade enligt Högsta domstolen

inte framkommit. Utlänningsframställningen avsåg emellertid såväl skattebrott som bokföringsbrott och häktningsbeslutet avsåg endast skattebrottet. För bokföringsbrottet fick utlämning därför, konstaterade Högsta domstolen, beviljas endast under förutsättning att det, i enlighet med 9 § andra stycket UtlänningsL, förelåg sannolika skäl för att mannen begått gärningen. Sammantaget fick utredningen enligt Högsta domstolen anses ge tillräckligt underlag för bedömningen att så var fallet. Hinder mot utlämning förelåg således inte enligt 9 § UtlänningsL för något av brotten.

I *NJA 2002 s. 396* (se även avsnitt 3.2) gällde saken utlämning till Portugal av en svensk medborgare som enligt portugisiska häktningsbeslut var misstänkt för bl.a. rån. Mannen hade förnekat att han begått det påstådda rånet och uppgett att han den dag då rånet begicks befann sig i Polen, där han då var bosatt, samt att en medmisstänkt, som tidigare hade utpekat mannen som medgärningsman, skriftligen hade tagit tillbaka anklagelsen. Till stöd för dessa påståenden hade han åberopat ett antal handlingar. Högsta domstolen konstaterade, att Portugal liksom Sverige tillträtt 1957 år utlämningskonvention och att ett häktningsbeslut som meddelats av domstol eller domare i Portugal enligt 9 § tredje stycket UtlänningsL därför ska godtas i ett utlämningsärende, om det inte i särskilt fall framgår att beslutet är uppenbart oriktigt. Vissa av de handlingar som mannen åberopat innehöll enligt Högsta domstolen uppgifter som kunde föranleda tvivel om huruvida han begått det påstådda rånet. Det kunde dock inte på grund av dem och vad som i övrigt kommit fram i ärendet, enligt Högsta domstolen, anses ha blivit klarlagt att mannen inte deltog i det aktuella rånet, och således kunde det inte heller därigenom enligt domstolen anses visat att häktningsbeslutet var uppenbart oriktigt. Hinder mot utlämning enligt 9 § förelåg alltså inte.

NJA 2003 s. 354 gällde utlämning till Australien av en irakisk medborgare som enligt australiensiska häktningsbeslut var misstänkt för olika former av människosmuggling och penningtvätt. Mannen gjorde bl.a. gällande att det förelåg hinder mot utlämning enligt 9 § UtlänningsL med hänsyn till att det inte förelåg sannolika skäl för att han begått de gärningar som han eftersöktes för, samt för det fall att 9 § tredje stycket skulle anses tillämpligt, att häktningsbesluten var uppenbart oriktiga. Högsta domstolen konstaterade att utlämningsavtalet mellan Sverige och Australien efter att det ursprungligen trätt i kraft 1974 ändrats vid ett par tillfällen – 1985 och 1989. Det var enligt Högsta domstolen uppenbart att avtalet i sin ursprungliga

lydelse inte var ett sådant avtal som avses i 9 § tredje stycket UtlämningsL, bl.a. eftersom det bland vägransgrunderna fanns särskilt angivet att utlämning fick vägras i häktningsfallen om bevisningen enligt den anmodade statens lag inte skulle ha medgett åtal. Efter 1989 års ändring av avtalet finns emellertid inte längre någon särskild möjlighet att vägra utlämning med hänvisning till brister i bevisningen. Artikel 7.2.a) i avtalet fick därför numera, enligt Högsta domstolen, på motsvarande sätt som artikel 12 i 1957 års utlämningskonvention, anses ge vid handen att en framställning som uppfyller de i artikeln angivna villkoren i princip ska godtas utan någon prövning av den eftersöktes skuld. Avtalets artikel 9 – som behandlar möjligheten att begära kompletterande upplysningar när lämnade upplysningar inte uppfyller de krav som ställs i den anmodade statens utlämningslagstiftning – lämnade dock, enligt Högsta domstolen, utrymme för att vägra utlämning om ett häktningsbeslut bedömdes vara uppenbart oriktigt. Utlämningsavtalet mellan Sverige och Australien var således, enligt Högsta domstolen, i sin gällande lydelse en sådan överenskommelse som avses i 9 § tredje stycket UtlämningsL om att ett häktningsbeslut som meddelats av domstol eller domare ska godtas om det inte framgår att beslutet är uppenbart oriktigt. Några omständigheter som gjorde att de i det aktuella ärendet åberopade häktningsbesluten skulle kunna bedömas som uppenbart oriktiga hade enligt domstolen inte framkommit. Hinder mot utlämning förelåg därför inte enligt 9 §.

I *NJA 2009 s. 531* var fråga om utlämning till Bosnien och Hercegovina av en man som var misstänkt för människosmuggling. Till stöd för utlämningsframställningen åberopades ett beslut av en undersökningsdomare vid domstol i Bosnien och Hercegovina om att internationellt efterlysa mannen. I beslutet angavs att mannen, när han hittats och frihetsberövats, skulle eskorteras till åklagarmyndighet för förhör i enlighet med ett av samma domare tidigare fattat hämtningsbeslut. Enligt det sist nämnda beslutet skulle mannen gripas och föras till förhör hos åklagarmyndigheten under förundersökning med anledning av misstanke om människosmuggling visst angivet datum. Av åberopade handlingar framgick att åklagare fattat beslut om att inleda förundersökning i ärendet och att viss utredning hade genomförts. Mannen gjorde gällande att beslutet om hämtning av honom till förhör inte var ett sådant beslut som avses i 9 § tredje stycket UtlämningsL och att det inte kunde läggas till grund för ett beslut i Sverige om utlämning till Bosnien och Hercegovina. Högsta domstolen konstaterade att Bosnien och Hercegovina till-

trätt 1957 års utlämningskonvention och att en framställning om utlämning enligt artikel 12.2.(a) i utlämningskonventionen ska åtföljas av original eller bestyrkt kopia av omedelbart verkställbar dom eller av häktningsbeslut eller annat beslut med samma verkan. Beslutet att internationellt efterlysa mannen, som syftade till att verkställa det tidigare beslutet om hämtning till förhör, kunde inte, menade Högsta domstolen, anses utgöra ett häktningsbeslut. Inte heller kunde de båda besluten, vart för sig eller tillsammans, menade domstolen, anses utgöra beslut med samma verkan i den mening som avses i den nämnda konventionsartikeln. Det förelåg därmed, konstaterade Högsta domstolen, hinder mot den begärda utlämningen enligt 9 § UtlänningsL.

NJA 2008 N 21 gällde utlämning för lagföring till Vitryssland av en vitrysk medborgare som enligt vitryskt häktningsbeslut var misstänkt för mord. Högsta domstolen konstaterade att Vitryssland inte tillträtt 1957 års utlämningskonvention och att någon annan sådan överenskommelse som avses i 9 § tredje stycket UtlänningsL inte träffats mellan Sverige och Vitryssland. En förutsättning för att utlämning skulle kunna ske var därmed, anförde Högsta domstolen, att det förelåg sannolika skäl för att mannen hade begått den påstådda gärningen (9 § andra stycket UtlänningsL). Vid bedömningen av om det föreligger sannolika skäl för att någon som begärs utlämnad har begått det brott som han begärs utlämnad för måste, anförde Högsta domstolen, en värdering ske av häktningsbeslutet och det utredningsmaterial som åberopats som grund för framställningen. Vad som var känt om rättsväsendet i det land som begärt utlämning var, fortsatte domstolen, av betydelse för hur en sådan värdering utföll. (Mannen hade åberopat rapporter från Utrikesdepartementet och Europarådet om mänskliga rättigheter i Vitryssland.) I det förevarande fallet hade häktningsbeslutet fattats av den vitryska åklagarmyndigheten utan prövning av domstol. Mannen hade inte varit närvarande vid prövningen och han hade inte heller varit representerad av ombud. Den utredning som åberopats till stöd för framställningen bestod enligt Högsta domstolen enbart av en handling benämnd ”intyg om bevis”, i vilken angavs bl.a. vissa vittnesuppgifter. Enligt Högsta domstolen var intyget kortfattat och av detta framgick inte när, var eller under vilka former som vittnespersonerna lämnat sina uppgifter eller om dessa hade dokumenterats på annat sätt än genom det återgivande av uppgifterna som fanns i intyget. Högsta domstolen fann att det åberopade intyget inte hade den utförlighet, precision och tillförlitlighet som måste krävas för att det, mot mannens

bestridande, skulle kunna anses att sannolika skäl förelåg för att han hade begått det påstådda brottet. Hinder förelåg således mot utlämning enligt 9 § andra stycket UtlänningsL.

Även *NJA 2009 N 25* gällde utlämning till Vitryssland för lagföring efter ett vitryskt häktningsbeslut. De gärningar för vilka utlämning begärdes motsvarades i svensk rätt av försök till utpressning och människorov alternativt olaga frihetsberövande (samt viss annan gärning som var preskriberad enligt svensk rätt). Högsta domstolen konstaterade liksom i *NJA 2008 N 21*, att Vitryssland inte tillträtt 1957 års utlämningskonvention och att någon annan sådan överenskommelse som avses i 9 § tredje stycket UtlänningsL inte träffats mellan Sverige och Vitryssland, att en förutsättning för att utlämning skulle kunna ske därmed var att det förelåg sannolika skäl för att mannen hade begått den påstådda gärningen, att det vid denna bedömning måste göras en värdering av häktningsbeslutet och det utredningsmaterial som åberopats som grund för framställningen och att det som var känt om rättsväsendet i det land som begärt utlämning var av betydelse för hur en sådan värdering utföll. Högsta domstolen konstaterade vidare att det framkommit kritik i fråga om rättssystemet i Vitryssland, enligt rapporter från Utrikesdepartementet om mänskliga rättigheter. Det i målet aktuella häktningsbeslutet hade, enligt Högsta domstolen, inte fattats av eller prövats av domstol utan syntes ha fattats av polis och därefter godkänts av åklagare. Vid beslutets fattande och godkännande hade inte mannen varit närvarande och han hade inte heller varit företrädd av försvarare. I en handling benämnd ”Intyg”, som getts in som komplettering till utlämningsframställningen, återgavs förhörsuppgifter som målsäganden och vittnen lämnat. Vidare hade en dom getts in som rörde åtal som väckts mot två personer för delaktighet i de gärningar som utlämningsframställningen avsåg. Innehållet i dessa till svenska översatta handlingar var emellertid, uttalade Högsta domstolen, svårbegripligt. Någon bevisning som gav ett mer påtagligt stöd för gärningspåståendena mot mannen fanns inte, uttalade domstolen, utan vad som syntes framgå var i huvudsak att mannen skulle ha varit närvarande vid de påstådda brotten samt vid andra situationer då målsäganden mött de båda dömda gärningsmännen. Med hänsyn till anförda kunde det inte nu, menade Högsta domstolen, anses föreligga sannolika skäl, i den mening som avses i 9 § andra stycket UtlänningsL, att mannen begått de gärningar som var aktuella för utlämning. Högsta domstolen fann sålunda sammanfattningsvis att

hinder mot den begärda utlämningen förelåg enligt 9 § andra stycket UtlänningsL.

Utevarodomar

NJA 1984 s. 903 gällde utlämning av en kanadensisk medborgare till såväl Italien som USA. Till stöd för sin utlämningsframställning åberopade *Italien* (se ovan om *USA:s* utlämningsframställning, som avsåg ett *häktningsbeslut*) en italiensk dom i vilken mannen dömts för brott som enligt svensk lag motsvarade grov varusmuggling avseende narkotika och grovt narkotikabrott, till åtta års fängelse. Domstolen hade efterskänkt två års fängelse och del av böterna samt i ett senare beslut efterskänkt ytterligare ett års fängelse jämte ytterligare del av böterna. Domen hade meddelats i mannens utevaro. Mannen hade tidigare, på grundval av samma italienska dom, begärts utlämnad från Tyskland. Mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning mötte enligt 9 § tredje stycket UtlänningsL då domslutet var uppenbart oriktigt. Han anförde därvid att det var fråga om en utevarodom, om vilken han fått kännedom först i det tyska utlämningsärendet, samt att han var oskyldig till det påstådda brottet. Högsta domstolen konstaterade att såväl Sverige som Italien ratificerat 1957 års utlämningskonvention, att konventionen utgjorde en sådan överenskommelse som åsyftas i 9 § tredje stycket första meningen UtlänningsL och att Sverige således endast hade rätt att vägra utlämning om det framgick att domslutet var uppenbart oriktigt. Vad avsåg det andra tilläggsprotokollet till utlämningskonventionen konstaterade Högsta domstolen att Italien ännu inte ratificerat detta. Vid bedömningen huruvida det italienska domslutet, såsom mannen gjorde gällande, var uppenbart oriktigt var, enligt Högsta domstolen, att märka att domen byggde på prövning av åtal inte bara mot honom utan mot flera inblandade och att domskälen mot honom var baserade på vad som kommit fram under utredningen och rättegången. Med hänsyn härtill kunde domslutet, menade Högsta domstolen – även med beaktande av att fråga var om en utevarodom – inte bedömas som uppenbart oriktigt. Högsta domstolen behandlade sedan domens karaktär av utevarodom. Som nämnts hade mannen uppgett, att han inte förrän i det tyska utlämningsärendet fått kännedom om den italienska rättegången och domen. Enligt Högsta domstolen hade i domen också antecknats att mannen höll sig undan. Högsta domstolen anförde att det enligt den svenska rättsordningen var en

grundläggande förutsättning för att någon skulle kunna fällas till ansvar för brott att han fått del av anklagelsen mot honom. Till detta kom, enligt Högsta domstolen, Sveriges anslutning till Europakonventionen – vilken vid tiden för utlämningsärendet visserligen inte gällde som lag i Sverige men som ändå, enligt Högsta domstolen, måste tillåtas få betydelse för tillämpningen av svensk lag. Samma sak gällde enligt domstolen för den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FN-konventionen), som antagits den 16 december 1966 och som ratificerats av Sverige. Sverige borde därför i utlämningssammanhang, menade Högsta domstolen – mot bakgrund av Europakonventionens artikel 6.3 och motsvarande bestämmelse i artikel 14 i FN-konventionen – inte godkänna en utevarodom som tillkommit under förhållanden som var oförenliga med grundläggande principer för rättsordningen här i riket och tillika oförenliga med Sveriges åtaganden enligt de nämnda konventionerna. Angelägenheten härav underströks ytterligare, anförde Högsta domstolen, av det förhållandet att Sverige för sin del ratificerat det andra tilläggsprotokollet till 1957 års utlämningskonventionen om bl.a. utevarodomar och i konsekvens härmed med svensk lag införlivat ett tillägg till 9 § tredje stycket UtlämningsL. Med hänsyn till det anförda fick, menade Högsta domstolen, vid tillämpning av 9 § UtlämningsL hinder mot utlämning av mannen anses föreligga av det skälet att utlämning skulle vara oförenlig med grunderna för rättsordningen här i landet, om det inte visats att han före rättegången fått del av anklagelsen mot honom eller italiensk lag medgav honom rätt till omprövning i ny rättegång. Den dittills förebragda utredningen gav, enligt domstolen, inte tillräckliga upplysningar i nu angivna hänseenden. Anledning fick därför anses föreligga att tillämpa bestämmelsen i artikel 13 i 1957 års utlämningskonvention om inhämtande av ytterligare upplysningar. Sådant inhämtande ankom emellertid på regeringen. Ärendet gällande utlämning till Italien vilandeförklarades i Högsta domstolen men återupptogs efter att ytterligare material inkommit från den italienska ambassaden, via den svenska regeringen. Det nya materialet visade inte, enligt Högsta domstolen, att mannen före rättegången i den italienska domstolen fått del av anklagelsen mot honom. Materialet visade också, enligt domstolen, att någon nöjaktig möjlighet till omprövning av saken inte stod mannen till buds (utan endast ett resningsförfarande under åberopande av nya omständigheter och bevis som styrkte hans oskuld). En utlämning av mannen fick därför, vid tillämpning av 9 § UtlämningsL, enligt Högsta domstolen, anses oförenlig med

grunderna för rättsordningen här landet. Således förelåg hinder mot utlämning till Italien.

I *NJA 1986 s. 262* (se även avsnitt 3.3 och 3.7) var fråga om utlämning till Turkiet av en turkisk medborgare. Till stöd för framställningen åberopades en dom meddelad av en turkisk domstol, varigenom mannen dömts för mord till tjugo års fängelse, samt ett avgörande av högsta domstolen i Turkiet rörande samma brott. Mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning förelåg enligt 9 § UtlänningsL. Till stöd härför anförde han bl.a. att underinstansens domslut var uppenbart oriktigt eftersom det byggde på en osann berättelse som avtvingats honom efter långvarig misshandel och tortyr samt att domen från Turkiets högsta domstol var en utevarodom. Högsta domstolen konstaterade att såväl Sverige som Turkiet ratificerat 1957 års utlämningskonvention och att den var en sådan överenskommelse som åsyftas i 9 § tredje stycket första meningen UtlänningsL. Vad avsåg det andra tilläggsprotokollet konstaterade Högsta domstolen att Turkiet ännu inte ratificerat detta; bestämmelsen i 9 § tredje stycket UtlänningsL om utevarodomar var därför inte tillämplig i förhållande till Turkiet. På skäl som närmare utvecklats i *NJA 1984 s. 903* kunde dock, anförde domstolen – i förhållande till stat som inte ratificerat tilläggsprotokollet – en utevarodom underkännas, om domen tillkommit under förhållanden som var oförenliga med grundläggande principer för rättsordningen i Sverige. Vid bedömningen av frågan huruvida det domslut som meddelats av den turkiska underinstansen – och sedermera fastställts av Turkiets högsta domstol – var uppenbart oriktigt borde enligt Högsta domstolen uppmärksammas följande omständigheter. Underinstansens dom byggde på en prövning av åtal inte bara mot mannen utan också mot två av hans kamrater. Mot dem hade åtalet ogillats. I domen angavs beträffande mannen att denne bestritt ansvar. I domskälen hade domstolen värderat och analyserat berättelser som avgetts inför en förhördomstol. I domen hade också invändningar från mannens sida tagits upp. Domen byggde således, menade Högsta domstolen, enligt sin lydelse på vad som kommit fram under rättegången och domslutet var alltså inte grundat på erkännande av mannen. Dennes egen berättelse om rättegångsförfarandet vid underinstansen gav enligt Högsta domstolen heller inte stöd för att den turkiska domstolen i sin prövning utgått från att mannen erkänt vad som lagts honom till last. Mannens uppgift att en framtvungad bekännelse av honom legat till grund för domen vann alltså, menade Högsta domstolen, inte stöd av utredningen i ärendet. Inte heller i

övrigt, fastslog domstolen, var det visat att domslutet var uppenbart oriktigt. Högsta domstolen tog därefter upp frågan vilken betydelse det hade att domen från Turkiets högsta domstol var en utevarodom. Av domen framgick, enligt Högsta domstolen, att mannen ensam överklagat underrättens dom och att han därvid begärt ny förhandling men att målet emellertid avgjorts efter skriftligt förfarande. Som skäl för att förhandling inte kommit till stånd angavs i domen att mannen inte sänt försvarare till förhandlingen. Enligt Högsta domstolen syntes det därmed som att den turkiska högsta domstolen alltså hade avsett att pröva mannens talan efter en förhandling där mannen visserligen inte skulle ha varit personligen närvarande men där han skulle ha företrätts av sin försvarare. Ett sådant förfarande i högsta instans kunde, anförde Högsta domstolen, inte anses oförenligt med grundläggande principer för vår rättsordning. Inte heller att domstolen, när försvararen uteblev, avgjorde målet på handlingarna kunde enligt Högsta domstolen i och för sig anses oförenligt med dessa principer. Om skälet till att någon förhandling inte kom till stånd var att mannen saknade ekonomiska möjligheter att ställa försvarare för sig var förfarandet emellertid, anförde Högsta domstolen, inte i överensstämmelse med allmänt vedertagna rättsprinciper. Enligt såväl Europakonventionen som den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FN-konventionen) hade nämligen, uttalade Högsta domstolen, en tilltalads rätt att om rättvisans intresse så krävde, kostnadsfritt få sig anvisat rättegångsbiträde, ifall han saknade erforderliga medel att betala biträdet (Europakonventionen artikel 6:3 c och FN-konventionen artikel 14:3 d). Att mannens ekonomiska förhållanden utgjorde anledning till att hans försvarare uteblev hade emellertid inte, anförde Högsta domstolen, uppgetts som skäl för att inte godta domstolens dom i utlämningsärendet. Att så skulle ha varit förhållandet vann heller inte stöd, menade domstolen, av mannens berättelse vid förhandlingen inför Högsta domstolen. Med hänsyn till det anförda förelåg enligt Högsta domstolen inte skäl att på grund av förfarandet vid de turkiska domstolarna vägra utlämning enligt 9 § UtlämningsL. Ett justitieråd (Persson) var av skiljaktig mening och menade att möjligheten att mannen av ekonomiska skäl varit förhindrad att låta sig representeras inför domstolen inte kunde lämnas obeaktad. Om detta var anledningen till mannens utevaro måste domstolsförfarandet, enligt den skiljaktige – särskilt med beaktande av att det rörde sig om ett mycket allvarligt brott och ett strängt straff – anses ha varit oförenligt med såväl grunderna för den

svenska rättsordningen som Europa- och FN-konventionerna. Enligt hans förmenande förelåg därför hinder mot utlämning.

NJA 1989 s. 263 gällde utlämning till Schweiz av en iransk medborgare. Till stöd för framställningen återopades en schweizisk dom i vilken mannen i sin frånvaro dömts till tre års frihetsstraff för brott som enligt svensk lag motsvarade grovt bedrägeri. Vidare återopades en av samma domstol senare meddelad dom som, på den grund att mannen uteblivit från förnyad förhandling i målet, bekräftade den tidigare meddelade domen. Mannen gjorde gällande att han inte hade haft möjlighet att försvara sig i rättegången i Schweiz; att han inte delgetts stämning eller dom i målet, att han inte fått information om rättegången, att han vägrats visum för att resa in i Schweiz samt att han inte begagnat sig av rätten att erhålla ny förhandling i målet. Högsta domstolen konstaterade att det mellan Sverige och Schweiz förelåg en sådan överenskommelse, att bestämmelsen i 9 § tredje stycket första meningen UtlänningsL var tillämplig. Den aktuella domen kunde enligt domstolen inte anses uppenbart oriktig. Eftersom mannen dömts i sin utevaro aktualiserades enligt Högsta domstolen, även andra meningen i tredje stycket. Domstolen konstaterade, att det mellan Sverige och Schweiz förelåg även en sådan överenskommelse som avses i denna mening. Då någon försäkran om rätt till ny domstolsprövning för mannen inte hade meddelats i ärendet blev, enligt Högsta domstolen, av avgörande betydelse huruvida mannens rätt att försvara sig kunde anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd i målet. Vid den bedömning som sålunda skulle göras var, enligt domstolen, en utgångspunkt att Sverige liksom Schweiz biträtt 1957 års utlämningskonvention och det andra tilläggsprotokollet till den konventionen. En grundläggande tanke med det konventionsfästa samarbetet mellan staterna var, anförde Högsta domstolen, att söka komma till rätta med svårare brottslighet och för att nå det syftet hade de berörda staterna i betydande utsträckning godtagit varandras rättsordningar. Av detta måste enligt Högsta domstolen följa att uppgifter som lämnas av en till konventionen ansluten stat om vad som förekommit i ett ärende ska godtas av svenska myndigheter, om inte alldeles särskilda omständigheter föreligger. Detsamma gällde enligt domstolen i fråga om uppgifter som lämnats i avgöranden av den främmande statens domstolar i fråga om handläggningen av saken och tillämpningen av den främmande statens lag. I den första domen, anförde Högsta domstolen, hade den schweiziska domstolen antecknat, att mannen inte infunnit sig till förhandlingen, trots att han blivit stämd på författningsenligt sätt ("*régulièrement assigné*"). Denna upp-

gift måste, enligt Högsta domstolen, anses innebära att mannen blivit i behörig ordning delgiven såväl åtalet som kallelse till förhandlingen. Mannens påstående att han inte delgetts stämning i målet och att han inte informerats om rättegången fick därför, anförde Högsta domstolen, anses vederlagd. Påståendet att mannen vägrats visum för inresa i Schweiz framstod enligt Högsta domstolen som mindre sannolikt. Av hans egna uppgifter framgick dessutom, enligt domstolen, att han som skäl för sina visumansökningar angett helt andra skäl än kallelse till den aktuella förhandlingen i målet. Det förhållandet att han inte erhållit visum kunde därför inte, menade Högsta domstolen, innebära att han hindrats att närvara vid förhandlingen. Av handlingarna i målet – bl.a. utskrifter av de båda domarna – fanns uppgifter om att mannen delgetts den första domen och hur delgivningen skett, att ansökan om ny förhandling efter den första domen gjorts av mannen samt att mannen inte infunnit sig till den förhandling som låg till grund för den andra domen, trots att han blivit författningsenligt stämd. Mot bakgrund härav ansåg Högsta domstolen mannens uppgifter om att han inte delgetts den första domen, att han inte tidigare begärt ny förhandling och att han inte erhållit kallelse till den andra förhandlingen vara vederlagda. På grund av det anförda och då förhållandena inte heller i övrigt enligt Högsta domstolen var sådana att mannens rätt att försvara sig i målet inte kunde anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd, förelåg enligt domstolen inte, med hänsyn till bestämmelsen i 9 § tredje stycket andra meningen UtlämningsL, hinder mot godtagande av den fällande domen.

I *NJA 1993 s. 18* begärde Italien i juni 1988 utlämning av en rumänsk medborgare som genom en italiensk dom 1987 dömts för brott som enligt svensk lag var att bedöma som mord eller dråp och rån, till fängelse 19 år och böter. I januari 1990 förklarade Italien att utlämningsbegäran vidhölls samt återopades en dom som meddelats av en italiensk appellationsdomstol 1989. Genom denna dom, som meddelats utan att mannen varit personligen närvarande vid sakens behandling, nedsattes straffet till fängelse 18 år och ett lägre bötesstraff men fastställdes den tidigare domen i övrigt. Högsta domstolen konstaterade först att en sådan överenskommelse förelåg mellan Sverige och Italien som avses i 9 § tredje stycket första meningen UtlämningsL, om att fällande dom ska godtas, om det inte i särskilt fall framgår att domslutet är uppenbart oriktigt. Enligt domstolen fanns det inte skäl att anse att den av appellationsdomstolen meddelade domen var uppenbart oriktig. Mellan Sverige och Italien före-

låg vidare, konstaterade Högsta domstolen, en sådan överenskomst som avses i 9 § tredje stycket andra meningen UtlänningsL om att under vissa förhållanden godta utevarodomar. Någon sådan försäkran, om möjlighet att påkalla ny domstolsprövning som nämns i bestämmelsen, hade inte lämnats i det aktuella ärendet. Frågan var därför, enligt Högsta domstolen, om mannens rätt att försvara sig hade blivit nöjaktigt tillgodosedd i målet. Av handlingarna i ärendet framgick enligt domstolen följande. Mannen hade varit personligen närvarande och biträdd av advokat vid den förhandling som föregick underrättens dom. Vid tiden för denna förhandling undergick mannen frihetsstraff i Sverige och mannen hade för denna rättegång utlämnats från Sverige till Italien med stöd av 11 § andra stycket UtlänningsL. Sedan mannen hade överklagat domen, sattes förhandling vid appellationsdomstolen ut till visst datum. Efter framställning från Italien hade regeringen beslutat att mannen skulle utlämnas även för denna rättegång. Innan beslutet hann verkställas, avvek emellertid mannen från den kriminalvårdsanstalt där han var intagen och med anledning härav inställdes förhandlingen vid appellationsdomstolen. Efter en kortare tid greps mannen. Med anledning av den i juni 1988 gjorda utlämningsframställningen satte Högsta domstolen ut förhandling att äga rum den 7 september 1988, vilket var samma dag som mannen skulle villkorligt frigges från sitt fängelsestraff. Han avvek emellertid den 6 september och var därefter på fri fot under ett drygt år innan han greps. Under tiden som mannen var på fri fot höll appellationsdomstolen förhandling i mannens utevaro, varvid konstaterades att han var oanträffbar. Mannens talan fördes då av en advokat som förordnats som försvarare för honom. Enligt Högsta domstolen kunde den slutsatsen dras, att mannens mer än årslånga undanhållande, efter att ha avvikit endast då en dag av straffverkställigheten återstod, främst hade avseende på en eventuell utlämning till Italien i anledning av rättegången där. Att appellationsdomstolen företog målet till handläggning under den tid då mannen var på fri fot, kunde enligt Högsta domstolen inte föranleda någon invändning. Av handlingarna i ärendet kunde inte med säkerhet utläsas huruvida appellationsdomstolen gjort något försök att delge mannen kallelse till förhandlingen eller vidtagit någon annan särskild åtgärd, innan det konstaterades att han var oanträffbar. Enligt Högsta domstolen måste det emellertid beaktas, att det var mannen själv som hade överklagat domen och att han vid tiden för förhandlingen höll sig undan och uppenbarligen var efterlyst. Även om inte någon särskild åtgärd vidtagits för att eftersöka honom, fick det därför, men-

de domstolen, anses ha varit försvarligt att behandla honom som oanträffbar. Det förhållandet att översändande av kallelse under någon av de adresser som mannen själv pekade på i utlämningsärendet (till hans dåvarande svenska försvarare och hans mantalsskrivningsadress på vilken hans flickvän, som han hade kontinuerlig kontakt med, bodde) måhända skulle ha medfört att han fått del av kallelsen, kunde enligt Högsta domstolen inte föranleda annat bedömande. Det kunde enligt domstolen tilläggas att mannen, medan han var på fri fot, hade haft möjlighet att hänvända sig till appellationsdomstolen för att efterhöra när målet skulle företas till handläggning. Enligt Högsta domstolen hade det förhållandet att appellationsdomstolen – som prövade målet i sak och något mildrade underdomstolens bedömning – handlade målet i mannens utevaro utan att han erhölet kallelse till förhandlingen och utan att han haft tillfälle att på förhand samråda med försvararen, sin grund i de åtgärder som mannen själv vidtagit i syfte att undandra sig eventuell straffverkställighet i Italien. Skäl för erinran mot handläggningen i nämnda hänseende förelåg därför inte enligt Högsta domstolen. Inte heller i övrigt hade handläggningen av målet enligt domstolen varit sådan att mannens rätt att försvara sig inte kunde anses ha blivit tillgodosedd på ett nöjaktigt sätt. Hinder mot utlämning enligt 9 § UtlänningsL förelåg därmed inte.

I *NJA 2000 s. 243* var fråga om utlämning till Slovakien för verkställighet av en dom i vilken en kvinna dömts till två års fängelse för rån. Högsta domstolen (justitieråden Gregow, Munck, Danelius, Lennander och Håstad) konstaterade först att Slovakien liksom Sverige var anslutet såväl till 1957 års utlämningskonvention som till dess andra tilläggsprotokoll. Av utredningen framgick enligt Högsta domstolen att handläggningen i det mål i vilket kvinnan dömts till ansvar, i sin helhet ägt rum i hennes utevaro, att hon inte dessförinnan hade delgivits vare sig brottsmisstanken, åtalet eller kallelse till förhandlingen samt att hon visserligen företrätts av försvarare men att denne inte varit i kontakt med henne och därför måste ha saknat kännedom om hennes inställning till åtalet och om den bevisning som hon kunde vilja förebringa. Vid angivna förhållanden kunde inte, enligt Högsta domstolen, kvinnans rättighet att försvara sig anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd. De uppgifter om slovakisk rätt som lämnats i ärendet gav enligt Högsta domstolen vid handen att kvinnan inte hade rätt att föra talan mot domen på den grunden att hon inte varit närvarande vid förhandlingen och inte heller på annat sätt kunde påkalla en ny domstolsprövning, annat än genom extra-

ordinärt rättsmedel. Av det som anförts framgick, menade Högsta domstolen, att den slovakiska domen inte utgjorde en sådan dom som enligt 9 § tredje stycket UtlänningsL i princip ska godtas som grund för utlämning. Den särskilda regleringen av frågan om utevarodomar i 9 § tredje stycket UtlänningsL, liksom det tilläggsprotokoll som regleringen bygger på, anförde Högsta domstolen vidare, har tillkommit för att en framställning om utlämning ska kunna avslås om den anmodade staten har åsidosatt reglerna i Europakonventionen. Den slovakiska domen måste, uttalade Högsta domstolen, anses stå i strid med artikel 6 i Europakonventionen. Domen fick därför enligt domstolen anses föranleda allvarlig erinran i den mening som avses i 9 § första stycket UtlänningsL. Hinder mot utlämning förelåg således enligt 9 § UtlänningsL.

I *NJA 2003 s. 318* var fråga om utlämning till Italien av en rumänsk medborgare. Till stöd för framställningen åberopades bl.a. en dom från en italiensk domstol i vilken mannen i sin utevaro dömts till bl.a. fängelse tio år för brott som vid tiden för gärningarna enligt svensk rätt motsvarade olaga frihetsberövande, olaga tvång, koppleri och våldtäkt. Högsta domstolen (justitieråden Thorsson, Pripp, Håstad, Lindeblad och Ella Nyström) konstaterade att Sverige och Italien träffat överenskommelser som innebar att 9 § tredje stycket första och andra meningarna UtlänningsL var tillämpliga. Vad mannen anført i ärendet visade enligt Högsta domstolen inte att det italienska domslutet var uppenbart oriktigt (9 § tredje stycket första meningen). Eftersom domen meddelats i mannens utevaro skulle domen emellertid, uttalade Högsta domstolen, endast godtas om den dömdes rättighet att försvara sig likväl kunde anses ha blivit tillgodosedd eller den dömde, enligt försäkran som den främmande staten lämnat i utlämningsärendet, hade möjlighet att påkalla ny domstolsprövning som tillgodosedde nämnda rättighet. Någon sådan försäkran hade inte, anförde domstolen, lämnats av Italien. Mannen hade, vad gällde hans möjligheter till nöjaktigt försvar, gjort gällande att något förhör inte hölls med honom efter att han gripits och att de anklagelser som riktades mot honom vid en häktningförhandling efter gripandet inte hade samma omfattning som åtalet. Han hade vidare gjort gällande, att han släpptes ur häktet sedan den maximala häktningstiden på sex månader gått ut, att han då delgavs ett utvisningsbeslut och ett par dagar därefter lämnade landet samt att han sedan dess inte varit i Italien och att han vid frisläppandet inte fick några besked om den fortsatta handläggningen och att han varit ovetande om de förhandlingar som låg till grund för domen. Vad gällde frågan

om en dömd haft nöjaktiga möjligheter att försvara sig borde denna, anförde Högsta domstolen, bedömas mot bakgrund av artikel 6 i Europakonventionen. Europadomstolen hade, anförde Högsta domstolen, vid flera tillfällen prövat om italienska utevarodomar uppfyllde kraven i konventionens artikel 6. Av Europadomstolens avgöranden framgick, uttalade Högsta domstolen, att den åtalade har rätt att få kännedom om åtalpunkterna i detalj, att den lagförande staten i vart fall måste göra rimliga ansträngningar för att delge honom kallelse till rättegången, att det inte räcker att han på annat sätt förstår att ett rättsligt förfarande inletts, att hans underlåtenhet att hålla den lagförande staten underrättad om sin adress inte utgör grund för att använda kungörelsedelgivning, att han, fastän det inte uttryckligen framgår av konventionen, har rätt att närvara vid förhandlingen så att han kan granska åklagarens bevisning även om han där är företrädd av en advokat men att han kan avstå från rätten att närvara personligen om avståndet är uppenbart och sker när han känner till anklagelserna. I vad mån en person kunde lagföras utan delgivning, när rimliga ansträngningar gjorts för att delge honom åtalpunkterna och kallelse till rättegången, framgick enligt Högsta domstolen inte klart av dittillsvarande praxis. Den dömde skulle dock, anförde Högsta domstolen, inte behöva bevisa att han inte försökt undandra sig lagföring (fallen *Colozza* 12 febr. 1985, A nr 89, *Brozicek* 19 dec. 1989, a nr 167, *F.C.B.* 28 aug. 1991, a nr 208-B, och *T.* 12 okt. 1992, a nr 245-C). Högsta domstolen anförde vidare, att det ankom på den stat som begär utlämning med stöd av en utevarodom, att styrka att den dömde haft nöjaktiga möjligheter att försvara sig. Det som Italien uppgett i det aktuella ärendet, att mannen redan vid häktningsförhandlingen två dagar efter gripandet fick kännedom om alla de anklagelsepunkter för vilka han slutligen dömdes mer än ett år senare, framstod enligt Högsta domstolen i sig som osannolikt och hade inte styrkts genom företeende av ett protokoll från häktningsförhandlingen eller på annat likvärdigt sätt. För prövningen av om hinder förelåg mot utlämning krävdes enligt Högsta domstolen att utredningen kompletterades i vissa avseenden. Domstolen anmälde därför till Justitiedepartementet frågan om åtgärd för införskaffande av kompletteringar i vissa hänseenden från Italien och vilandeförklarande ärendet. Efter att komplettering inkommit, uttalade Högsta domstolen att uppgifterna från Italiens sida om att mannen vid häktningsförhandlingen fick del av de anklagelser och den bevisning som åberopades mot honom i och för sig borde godtas (jfr NJA 1989 s. 263). Något protokoll från förhandlingen eller annan

dokumentation i saken hade dock, enligt Högsta domstolen, inte erhållits från de italienska myndigheterna. Varken genom de uppgifter som lämnats eller genom vad som i övrigt kommit fram i ärendet kunde det, anförde domstolen, anses klart framgå att de anklagelser och grunder som åberopades mot mannen vid häktningförhandlingen var helt överensstämmande med det som mer än ett år senare framfördes mot honom vid huvudförhandlingen och ledde till att han fälldes till ansvar. Italien hade inte heller, påpekade Högsta domstolen, gjort gällande att mannen personligen delgivits anklagelserna och grunderna för dem vid något annat tillfälle än i samband med häktningförhandlingen. Den omständigheten att mannens försvarare måhända hade fått del av dessa innan förhandlingen kunde inte, enligt Högsta domstolen, anses innebära att mannens rättigheter enligt artikel 6 punkten 3 a i Europakonventionen blivit tillgodosedda. Av utredningen i ärendet framgick enligt Högsta domstolen att mannen, när han släpptes ur häktet, mottog ett beslut om utvisning ur Italien. Det fanns, menade domstolen, inte anledning att ifrågasätta mannens uppgift att han också lämnade Italien kort tid efter frisläppandet. I utredningen fanns, enligt Högsta domstolen, uppgift om att en utvisad kunde begära tillstånd att återvända till Italien av juridiska skäl men att mannen aldrig vidtagit någon sådan åtgärd. Även om mannen således hade möjlighet att inställa sig till huvudförhandlingen i brottmålet, hade det emellertid, anförde Högsta domstolen, inte ens påståtts att myndigheterna försökt delge honom personligen kallelse till förhandlingen eller att myndigheterna utrett huruvida han av sitt ombud eller på annat sätt före förhandlingen hade under rättats om tiden för denna. Inte heller gav utredningen, enligt Högsta domstolen, något stöd för att mannen avsiktligt undanhållit sig delgivning av kallelse till huvudförhandlingen eller att han skulle ha avstått från att personligen närvara vid denna. Mannen hade, anförde Högsta domstolen, ådömts ett långvarigt frihetsstraff. Trots att han ställt ombud för sig i målet och denne också varit närvarande vid huvudförhandlingen fann Högsta domstolen med beaktande av kraven i artikel 6 punkterna 3 a–d i Europakonventionen, att mannens rättighet att försvara sig inte kunde anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd. Eftersom någon försäkran inte lämnats av Italien om att mannen hade möjlighet att påkalla ny domstolsprövning som tillgodosedde hans rättigheter, kom Högsta domstolen fram till att det förelåg hinder mot utlämning enligt 9 § tredje stycket andra meningen UtlänningsL.

NJA 2003 s. 520 gällde utlämning av en man för straffverkställighet till Serbien och Montenegro. Till stöd för utlämningsframställningen åberopades dels en dom i vilken mannen dömts för grov stöld och grovt rån till fängelse i tre år, dels en dom från Serbiens Högsta domstol i vilken den förut nämnda domen ändrats endast på så sätt att påföljden bestämts till fyra års fängelse. Mannen hade genom amnesti blivit befriad från två år av fängelsestraffet. Mannen gjorde bl.a. gällande att det förelåg hinder mot utlämning eftersom Serbiens Högsta domstol dömt honom i hans utevaro utan att hans rättighet att försvara sig kunde anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd. Högsta domstolen konstaterade först att Serbien och Montenegro, liksom Sverige, tillträtt 1957 års utlämningskonvention och att en fällande dom därför ska godtas om det inte i det särskilda fallet framgår att domslutet är uppenbart oriktigt. Domen från Serbiens Högsta domstol kunde, enligt Högsta domstolen, inte anses uppenbart oriktig. Eftersom mannen dömts i sin utevaro blev emellertid, enligt domstolen, även andra meningen i 9 § tredje stycket UtlämningsL av betydelse. Sådan överenskommelse som avses i denna bestämmelse föreligger mellan Sverige och Serbien och Montenegro, konstaterade Högsta domstolen, eftersom båda länderna tillträtt det andra tilläggsprotokollet till 1957 års utlämningskonvention. Eftersom någon sådan försäkran angående ny domstolsprövning som avses i 9 § tredje stycket UtlämningsL inte lämnats i ärendet blev frågan, enligt Högsta domstolen, om mannens rätt att försvara sig kunde anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd. Av uppgifter som lämnats i utlämningsärendet från myndigheter i Serbien och Montenegro framgick följande. Vid huvudförhandlingen vid den första domstolen var mannen och hans försvarare närvarande. Domen på tre års fängelse överklagades såväl av åklagaren som av mannen genom försvararen med stöd av fullmakt. Åklagarens överklagande delgavs mannen genom att överlämnas till hans bror. Kallelse till förhandlingen i Serbiens Högsta domstol skickades vid två tillfällen till mannen på den adress han uppgett i målet, men kom i retur på grund av att adressaten inte kunnat nå. Enligt lagen var mannen skyldig att underrätta domstolen om han bytte adress eller om han inte skulle gå att nå. Detta hade han inte gjort. Förhandlingen kunde därför hållas i mannens utevaro. Vid förhandlingen, där inte heller mannens försvarare var närvarande, prövades all dokumentation i målet. Påföljden skärptes till fyra års fängelse. Mannen uppgav i Högsta domstolen bl.a. följande. Han var inte nöjd med den första domen utan ville överklaga den, men redan samma dag som domen meddelades blev han av säkerhetspolisen

befriad från att avtjäna straffet. Ett beslut hade fattats av befälhavaren för säkerhetspolisen som innebar att han omedelbart släpptes ur häktet mot att han påbörjade tjänstgöring i säkerhetsstyrkorna. Han frigavs samma dag som den första domen meddelades och gav sig ut i kriget någon vecka senare. Han visste inte om att domen var överklagad och hade inget intresse av att överklaga den eftersom han ansåg sig ha blivit befriad från straffet. I två år var han i krigstjänst i Bosnien och under den tiden hörde han inte av domstolen eller hade någon kontakt med sin advokat. Han besökte inte Serbien vid något tillfälle. Den person som hade kvitterat försändelsen innehållande åklagarens överklagande var hans kusin, som bodde granne med honom och tog hand om hans post. Mannen fick inte vetskap om försändelsen. Först omkring tre år efter att domen meddelats, fick han kännedom om domen från Serbiens Högsta domstol i samband med att han fick veta att han var efterlyst för att avtjäna straff. Han begärde därefter vid flera tillfällen amnesti från straffet och några år senare bifölls hans begäran, på så sätt att straffet sattes ned till två års fängelse. Högsta domstolen uttalade, att frågan om mannens rätt att försvara sig kunde anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd borde bedömas mot bakgrund av innehållet i artikel 6 i Europakonventionen. Vid den bedömningen måste, enligt domstolen, beaktas att mannen hade varit personligen närvarande vid den första domstolens förhandling, att han således hade full vetskap om de anklagelser som riktats mot honom och att domen hade överklagats av försvararen med stöd av fullmakt från mannen. Såvitt framgick, menade Högsta domstolen, avgjorde Serbiens Högsta domstol målet på samma material som den första domstolen, med beaktande även av de skriftliga invändningar mot domen som framförts av mannens försvarare. De anförda omständigheterna talade enligt Högsta domstolen för att det skulle godtas, att målet avgjordes i mannens frånvaro, när denne hade underlåtit att hålla domstolen underrättad om var han kunde nås. Domen hade emellertid, konstaterade Högsta domstolen, överklagats även av åklagaren med yrkande om straffskärpning och detta överklagande hade inte mannen personligen delgetts. Mot bakgrund av att mannen således riskerade att dömas till ett strängare straff kunde det inte, menade Högsta domstolen, anses att domstolen gjort tillräckliga ansträngningar för att delge honom kallelse till förhandlingen genom att skicka de två brev som returnerades. Det hade heller inte, anförde Högsta domstolen, framkommit någon omständighet som kunde ha gett domstolen fog för uppfattningen att mannen höll sig undan. Förfarandet att under dessa omständigheter

avgöra målet i mannens utevaro och därvid skärpa straffet, fick med beaktande av kraven i artikel 6 i Europakonventionen, enligt Högsta domstolen, anses innebära att mannens rättighet att försvara sig inte hade blivit nöjaktigt tillgodosedd. Det förhållandet att mannen numera hade fått straffet halverat genom amnesti föranledde enligt domstolen inte någon annan bedömning. Det förelåg därmed, menade Högsta domstolen, hinder mot utlämning enligt 9 § tredje stycket andra meningen UtlänningsL.

I *NJA 2008 N 18* gällde saken utlämning till Albanien av en albansk medborgare för verkställighet av ett fängelsestraff. Till stöd för framställningen åberopades en dom av en albansk distriktsdomstol i vilken mannen dömts i sin utevaro för mord och olaga vapeninnehav till 22 års fängelse. Högsta domstolen (justitieråden Lindskog, Virdesten, Lindeblad, Blomstrand och Victor) konstaterade att Albanien liksom Sverige var anslutet till såväl 1957 års utlämningskonvention som dess andra tilläggsprotokoll, varför 9 § tredje stycket UtlänningsL var tillämplig. Av utredningen framgick enligt Högsta domstolen att handläggningen av det mål i vilket mannen dömts till ansvar, i sin helhet ägt rum i hans utevaro samt att han inte dessförinnan personligen och i detalj underrättats om åtalet eller personligen kallats till huvudförhandlingen (jfr *NJA 2003 s. 318*). Han hade visserligen, enligt Högsta domstolen, företrätts av en försvarare, men av underlaget framgick inte att de båda varit i kontakt med varandra eller att försvararen på annat sätt känt till mannens inställning till brottsmisstanken och önskemål om bevisning (jfr *NJA 2000 s. 243*). Vid sådana förhållanden kunde enligt Högsta domstolen mannens rättighet att försvara sig inte anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd. Vad gällde mannens möjlighet att påkalla ny domstolsförhandling framgick enligt Högsta domstolen av utredningen att den som blivit dömd i utevaro enligt albansk rätt inte var tillförsäkrad någon ny rättegång i första instans samt att albansk lag ålade den misstänkte bevisbördan för de förhållanden som kunde föranleda en rättegång i överinstans. Enligt Högsta domstolen saknade således mannen en nöjaktig möjlighet till ny domstolsprövning och den albanska domen utgjorde inte en sådan dom som enligt 9 § tredje stycket UtlänningsL ska godtas som grund för utlämning. Den albanska domen måste vidare, enligt Högsta domstolen, anses stå i strid med artikel 6 i Europakonventionen. Domen fick därför, anförde domstolen, anses föranleda allvarlig erinran i den mening som avses i 9 § första stycket UtlänningsL (jfr *NJA 2000 s. 243*). Hinder mot utlämning förelåg således enligt 9 § UtlänningsL.

3.9 Principen om *ne bis in idem*

Enligt 1957 års utlämningskonvention (artikel 9) ska utlämning inte medges om den eftersökta av den anmodade statens behöriga myndigheter slutligt dömts för det eller de brott, för vilka utlämning begärs. Utlämning får vidare vägras om den anmodade partens behöriga myndigheter beslutat antingen att inte väcka åtal eller att efterge åtalet för samma brott. Artikeln är ett uttryck för principen om *ne bis in idem* – inte två gånger för samma sak, dvs. detsamma som förbud på grund av *res judicata*.

Som tidigare nämnts har till 1957 års utlämningskonvention år 1975 fogats ett tilläggsprotokoll (SÖ 1976:27). Genom tilläggsprotokollet (artikel 2) har artikel 9 kompletterats med bestämmelser som gör principen om *ne bis in idem* tillämplig även på domar som meddelats i annan konventionsstat än den anmodade staten. Utlämning ska sålunda inte beviljas, om den aktuella personen i sådan lagakraftvunnen dom *frikänts* eller *dömts till fängelsestraff eller annan påföljd* och påföljden har verkställts i sin helhet eller har varit föremål för nåd eller amnesti i sin helhet eller med avseende på den del som inte verkställts, eller om domstolen förklarat honom *skyldig utan att ådöma påföljd*. Utlämning får dock medges, trots den utländska domen, om *gärningen har begåtts mot en person i offentlig ställning* eller mot institution eller annat som har offentlig karaktär i den ansökande staten eller om den *dömde själv hade offentlig ställning* i den ansökande staten, eller om gärningen helt eller delvis har *begåtts inom den ansökande statens område* eller på en plats som behandlas som dess område. Tilläggsbestämmelserna om utländska domars rättskraft ska enligt tilläggsprotokollet inte hindra tillämpning av mera vittgående nationella bestämmelser om sådana domars rättskraft.

Till 1957 års utlämningskonvention har även 1978 fogats ett *andra tilläggsprotokoll* (SÖ 1979:13). Genom detta tilläggsprotokoll (artikel 4) har konventionen kompletterats med en bestämmelse om verkan av amnesti: utlämning ska inte beviljas för ett brott beträffande vilket den anmodade staten har meddelat amnesti, om staten enligt sin egen strafflag hade behörighet att åtala för brottet. Med amnesti i tilläggsprotokollets mening ska förstås inte bara beslut om kollektiv benådning utan också individuellt nådebeslut samt beslut om att efterskänka ett eventuellt straff redan innan åtal väckts, s.k. abolition (prop. 1978/79:80 s. 14).

Principen om *ne bis in idem* kommer till uttryck i 10 § första, tredje och fjärde stycket UtlänningsL. Enligt första stycket får ut-

lämning inte beviljas om det meddelats svensk dom beträffande det aktuella brottet eller om det, med stöd av 20 kap. 7 § rättegångsbalken (som reglerar åklagarens möjlighet att besluta om åtalsunderlåtelse) eller motsvarande bestämmelse i annan författning, har meddelats beslut att inte åtala för brottet. Tredje stycket gör principen tillämplig även på utländska domar och beslut; har fråga om ansvar för brottet prövats i en annan än den ansökande staten, genom en dom som vunnit laga kraft, får utlämning inte beviljas. Som ytterligare förutsättning för detta krävs emellertid att brottet är förövat i den först nämnda staten eller att denna stat tillträtt 1957 års utlämningskonvention eller en överenskommelse som avses i 2 kap. 5 a § fjärde stycket brottsbalken (bl.a. den europeiska brottmålsdomskonventionen, den europeiska lagföringskonventionen och Schengenkonventionen) eller att staten slutit särskilt avtal med Sverige om utlämning för brott. Med särskilt avtal avses bilateralt utlämningsavtal (prop. 1975:35 s. 62). Utlämningsförbudet gäller emellertid endast om den som begärs utlämnad genom domen frikänns från ansvar, förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts, ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår eller ådömd påföljd bortfallit enligt lagen i den stat där domen meddelats. Enligt fjärde stycket hindrar den utländska domen i vissa fall inte en utlämning. Så är fallet om brottet förövat i den ansökande staten eller mot denna stat eller menighet eller allmän inrättning i den staten. Så är även fallet om det är fråga om brott som avses i 2 kap. 3 § 6 eller 7 brottsbalken (dels vissa specifikt angivna brott, exempelvis utomlands begångna kapningar, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, penningförfalskningar eller folk-rättsbrott, dels utomlands begångna brott som enligt svensk rätt har ett straffminimum om fyra års fängelse), såvida inte lagföringen har skett på begäran av den ansökande staten eller efter det att den som begärs utlämnad har utlämnats från den ansökande staten för lagföring.

Inte heller 1913 års lag tillät utlämning, om det redan i Sverige meddelats dom för det brott som utlämningsframställningen avsåg. Utlämning fick inte heller beviljas om det i Sverige anhängiggjorts åtal beträffande brottet. Vid UtlämningsL:s tillkomst uttalade departementschefen att det var tydligt att utlämning inte borde komma i fråga om den avsedda personen blivit dömd här i riket för det brott som utlämningsframställningen grundades på (prop. 1957:156 s. 66 f.). Denna princip borde enligt departementschefen gälla, även om domen lett till frikännande, den tilltalade ”förklarats strafflös”, om

det meddelats beslut att efterge åtalet eller om det beslutats om abolition. Vidare borde enligt departementschefen förbudet om utlämning då åtal väckts i Sverige för brottet behållas; om det i ett sådant fall ansågs att utlämning borde ske, var det enligt departementschefen tillräckligt att en sådan kunde komma till stånd genom beslut av Kung. Maj:t om nedläggande av åtalet.

Bestämmelsen fick i huvudsak sin nuvarande utformning och lydelse vid en lagändring 1975; det var då tredje och fjärde styckena tillkom samt skulle den omständigheten att åtal för det uppgivna brottet hade väckts här i landet inte längre utgöra hinder mot utlämning. Frågan om utlämning ska beviljas, trots att åtal för brottet har väckts i Sverige blev därigenom en fråga under regeringens fria prövningsrätt. Om det i ett enskilt fall skulle te sig stötande att utlämna eller om utlämning skulle framstå som olämplig, med hänsyn till att huvudförhandling hade påbörjats i Sverige eller kostnader och arbete här hade lagts ner på förundersökningen, fick, framhöll departementschefen, bifall till utlämningsframställningen vägras (prop. 1975:35 s. 51). För att förebygga de komplikationer som kan uppstå, om åtal väcks medan en framställning om utlämning är beroende på prövning, infördes ett förbud mot åtal, sedan framställning om utlämning har gjorts, för det eller de brott som avses med framställningen (25 § första stycket UtlänningsL) samt infördes en bestämmelse om att bifall till en framställning om utlämning anses utgöra rättegångshinder i brottmålet (25 § andra stycket UtlänningsL, se prop. 1975:35 s. 51).

Goda skäl kan enligt doktrinen anföras för att som ”svensk dom” i 10 § första stycket även ska räknas strafföreläggande och ordningsbot, eftersom dessa i den interna straffprocessrätten enligt 48 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken jämföras med en vanlig dom som vunnit laga kraft.⁴¹

Att hinder mot utlämning föreligger om det meddelats beslut att inte åtala för brottet innebär, med den lydelse bestämmelsen fått, att utlämningsförbudet är begränsat till att avse sådana fall då enligt tidigare terminologi åtalseftergift meddelades; härunder ryms även det fallet att regeringen med stöd av 11 kap. 13 § andra stycket regeeringsformen har meddelat beslut om abolition men inte alla fall då åklagare (exempelvis på grund av bristande bevisning eller med stöd av någon särskild åtalsprövningsregel i brottsbalken) beslutat att inte väcka åtal (prop. 1975:35 s. 61 f.).

⁴¹ Påle 2003, s. 259.

Föreskriften i tredje stycket, om hinder mot utlämning då en lagakraftätagande dom har meddelats i annan stat än den ansökande, knyter an till bestämmelsen i 2 kap. 5 a § brottsbalken. Brottsbalksbestämmelsen föreskriver att, när fråga om ansvar för gärning har prövats genom lagakraftätagande dom i främmande stat, lagföring under vissa förutsättningar inte får ske här i riket för samma gärning. I de fall då lagföring inte får ske i Sverige får således inte heller utlämning till annat land än det där domen meddelats medges (prop. 1975:35 s. 62). Även de undantag från huvudregeln om utlämningsförbud som föreskrivs i fjärde stycket stämmer överens med motsvarande undantag i 2 kap. 5 a § brottsbalken.

Vad gäller frågan om en utländsk doms räckvidd torde denna få avgöras enligt den utländska statens, och inte Sveriges, rättskraftsregler.⁴²

I förarbetena till UtlänningsL förs inte något resonemang om varför principen om *ne bis in idem* skulle finnas i UtlänningsL; det tycks ha varit självklart att så skulle vara fallet. Som tidigare nämnts uttalade departementschefen, att det var ”tydligt” att utlämning inte skulle beviljas om personen i Sverige redan var dömd för det aktuella brottet. Medtagandet av principen i 1913 års lag motiverades inte heller i denna lags förarbeten; redan då synes uppfattningen ha varit att det var självklart att den skulle finnas med (prop. 1913:50 s. 36). I senare lagstiftningsarbeten har, under hänvisning till förarbetsuttalandena från 1975 då tredje och fjärde stycket i 10 § tillkom, anförts att bestämmelsen om *ne bis in idem* i UtlänningsL vilar på principen att möjligheten att utlämna till en annan stat än den där domen har meddelats, ska korrespondera med möjligheten att i motsvarande fall lagföra för brottet i Sverige, utan hinder av att det redan finns en utländsk dom (prop. 2003/04:7 s. 88).

Principen om *ne bis in idem* gäller även inom den inhemska svenska straffprocessrätten.⁴³ Den grundläggande regeln om *svensk* brottmålsdoms rättskraft finns i 30 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken. *Utländska* brottmålsdomars rättskraft regleras av den tidigare nämnda bestämmelsen i 2 kap. 5 a § brottsbalken. Hur rättskraftsregler ska utformas är inte helt självklart, eftersom det bakom dem får anses ligga motstridiga intressen. Varje reglering av rättskraften kan nämligen förmodas få till följd att man i ett specifikt fall inte alltid åstadkommer vad som kan hävdas vara ett materiellt mest riktigt resultat, samtidigt som det finns bl.a. rättsäkerhetsskäl som talar

⁴² Påle 2003, s. 261.

⁴³ Se detta avsnitt i huvudsak Fitger 2009, 30:20–30:20 a.

för att rättskraftsregler ska finnas. Som skäl för regler om rättskraft har inom den svenska processrätten anförts i huvudsak följande. Bestämmelserna gagnar den tilltalade på så sätt att denne, efter ett lagakraftvunnet avgörande, vet vad han har att rätta sig efter. Inte heller den som frikänts, men i själva verket är skyldig, bör tvingas leva i ovisshet huruvida saken mot honom kommer att tas upp på nytt. Det är viktigt att såväl frikännande som fällande domar ges auktoritet så att den som frikänts kan gå vidare i livet, respektive den som fällts, efter att ha avtjänat sitt straff, kan göra samma sak. Rättskraftsregler har också fördelar ur ett processekonomiskt perspektiv; flera processer om samma sak undviks och åklagaren (eller målsäganden, om denne väcker enskilt åtal) tvingas att från början göra ett bra arbete i såväl förundersökningen som brottmålsprocessen och att inte väcka åtal förrän den aktuella gärningen är tillräckligt utredd.

I sammanhanget kan nämnas att en bestämmelse som förbjuder dubbel bestraffning även finns i artikel 4 punkt 1 i *sjunde tilläggsprotokollet* till Europakonventionen. Enligt bestämmelsen får ingen lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han eller hon redan blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i den staten.⁴⁴

I doktrinen har uppmärksammats, att man i den inhemska svenska straffprocessrätten generellt använder sig av ett gärningsbegrepp – och inte som i 10 § UtlänningsL ett brottsbegrepp – när man talar om rättskraft, så även i bestämmelsen i 2 kap. 5 a § brottsbalken.⁴⁵ Om bestämmelsen i 10 § fjärde stycket UtlänningsL tolkas snävt, kan diskrepansen i detta avseende mellan denna bestämmelse och 2 kap. 5 a § brottsbalken, innebära att det är möjligt att utlämna för brott som svensk domstol inte kan döma över; den avsedda samstämmigheten mellan UtlänningsL och brottsbalken skulle därmed i praktiken inte föreligga.⁴⁶

Vidare har i doktrinen uppmärksammats att utlämningsförbudets absoluta utformning i 10 § första stycket UtlänningsL innebär att undantag från förbudet inte kan göras även om resningsskäl skulle

⁴⁴ Se om protokollsbestämmelsen Träskman 2004-05, s. 862 ff.

⁴⁵ Påle 2003, s. 257 f. och 262.

⁴⁶ Påle 2003, s. 262, som *de lege ferenda* föreslår att gärningsbegreppet används även i 10 § UtlänningsL – såväl i första som fjärde stycket. Jfr även Träskman 2004-05, s. 872, som synes vara av uppfattningen att *ne bis in idem*-regeln i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen i stället för uttrycket ”brott” borde använda uttrycket ”brottslig gärning” eftersom det sist nämnda begreppet skulle vara enklare att tillämpa på ett rättssäkert sätt än den nuvarande bestämmelsen som kräver att man jämför de väsentliga elementen i två brott med varandra.

föreligga.⁴⁷ I det fall det föreligger en lagakraftvunnen svensk dom och åklagare i den ansökande staten kan lägga fram bevisning som – om det varit svensk åklagare som lagt fram bevisningen – enligt reglerna i 58 kap. 3 § andra punkten rättegångsbalken skulle ha inneburit att resning hade beviljats, kan utlämning således inte ske.

Principen om *ne bis in idem* finns upptagen även i de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått. Följande gäller med avseende på detta enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel V d) (SÖ 1974:3) får utlämning vägras när den person som begärs utlämnad redan har blivit föremål för rättsliga åtgärder på den anmodade statens område eller i en tredje stat för den handling eller underlåtenhet som utgör det brott för vilket utlämning begärs.
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 3 c) (SÖ 2001:42) ska utlämning inte beviljas om lagakraftvärd dom föreligger i den anmodade staten mot den eftersökte för det brott för vilket utlämning begärs.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Enligt artikel 6 (1) (SÖ 1965:19–20) ska utlämning inte medges om den eftersökte på den anmodade partens område redan blivit föremål för rättsliga åtgärder eller vid tiden för utlämningsframställningen är föremål för sådana åtgärder för det brott för vilket utlämning begärs.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel V p. 5 (SÖ 1963:17) ska utlämning inte medges, om den vars utlämning begärts redan lagförts eller vid tiden för framställningen lagförs i den anmodade staten i enlighet med gällande strafflag i denna stat för det brott, för vilket utlämningen begärts (artikel IV p. 1 i den konsoliderade versionen).

Bestämmelsen om hinder mot utlämning vid tidigare dom har i vart fall två gånger varit föremål för Högsta domstolens bedömning (NJA 1984 s. 707 och 2003 s. 435).

I *NJA 1984 s. 707* hade en jugoslavisk medborgare av svensk domstol dömts för bl.a. grov stöld till ett års fängelse. Enligt gärningsbeskrivningen hade mannen förövat inbrott i en i Hamburg, Tyskland, parkerad personbil och därifrån stulit en väska innehållande dampälsar, ur och guldsmycken. Den svenska domstolen förordnade att visst gods, som härrörde från brottet, skulle tas i förvar

⁴⁷ Påle 2003, s. 259.

enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. Den svenska domen vann laga kraft. Efter att fängelsestraffet avtjänats, utlämnades mannen till Schweiz för vissa andra brott. Regeringen medgav därefter, med förbehåll att mannen inte fick lagföras för den gärning för vilken han dömts av den svenska domstolen, att mannen fick ställas till ansvar för vissa ytterligare gärningar. Regeringen förordnande samtidigt att de föremål som hade tagits i beslag under den svenska brottmålsprocessen skulle överlämnas till Schweiz. Schweiz hemställde efter ytterligare en tid att mannen skulle få ställas till ansvar för ännu fler brott, vilka fanns upptagna i en häktningsorder. Brotten betecknades som flera fall av stöld, försök till stöld, skadegörelse och hemfridsbrott. Det var i samtliga fall fråga om villainbrott. Enligt utredningen hade mannen erkänt samtliga gärningar. Vidare framgick att vissa av de föremål som tidigare hade överlämnats till Schweiz från Sverige hade identifierats såsom tillgripna vid vissa av de i häktningsordern upptagna inbrotten. Tillgreppen av dessa föremål omfattades emellertid inte av gärningsbeskrivningarna i häktningsordern. Högsta domstolen anförde att det av handlingarna framgick, att vid vissa av de angivna inbrottsstölderna tillgripits, förutom annan egendom, föremål som omfattades av den svenska domen. Enligt de regler som i svensk rätt gäller i fråga om brottmålsdoms rättskraft skulle, uttalade Högsta domstolen, på grund av domen, åtal här i riket i motsvarande situation inte ha kunnat upptas till prövning med mindre resning hade beviljats. Detta hade enligt domstolen varit fallet även om från åtalet uteslutits det stöldgods som omfattades av den meddelade domen. Vid sådant förhållande utgjorde, enligt 24 § andra stycket UtlänningsL, jämfört med 10 § första stycket samma lag, den svenska domen hinder, uttalade domstolen, mot att medge att mannen ställdes till ansvar i Schweiz för de berörda gärningarna. Beträffande en av inbrottsstölderna framgick inte av handlingarna att det bland tillgripet gods ingick något föremål som omfattades av den svenska domen. Med hänsyn till detta och då den stölden utgjorde en i förhållande till de övriga stölderna fristående gärning, hindrade den svenska domen inte, enligt Högsta domstolen, att det begärda medgivandet lämnades beträffande denna gärning. Inte heller förelåg enligt domstolen hinder mot att medgivande lämnades avseende den gärning som betecknades som försök till stöld. Två justitieråd (Knutsson och Mannerfelt) var av skiljaktig mening och ansåg inte att det förelåg något hinder mot medgivande att mannen ställdes till ansvar för de i häktningsordern upptagna gärningarna. Av handlingarna i utlämningsärendet framgick enligt de skiljaktiga att vissa av

de föremål som den svenska domen avsåg, i själva verket hade tillgripits vid inbrottsstölderna i Schweiz. Den svenska domens rättskraft föranledde, menade dessa, att mannen inte på nytt kunde ställas till ansvar för tillgrepp av de föremål som denna dom avsåg. Emellertid framgick av häktningsordern att denna inte omfattade föremålen i fråga och vid sådant förhållande förelåg inte hinder mot det nämnda medgivandet.

I *NJA 2003 s. 435* begärde Litauen utlämning av en litauisk medborgare som enligt litauiska häktnings- och åtalsbeslut var misstänkt för olaglig tillverkning och förvaring av stora mängder amfetamin i Litauen samt utförsel av amfetaminet därifrån. Ett av utförseltillfällena skulle ha ägt rum den 8 juni 2000 och avsett 3 077 gram amfetamin. Vid tiden för Högsta domstolens beslut avtjänade mannen ett sexårigt fängelsestraff i Sverige för narkotikasmuggling. Enligt åtalet som låg till grund för den svenska domen hade mannen förvärvat 3 077 gram amfetamin och därefter, den 9 juni 2000, fört in narkotikan till Sverige. Högsta domstolen uttalade, att frågan om i vilken utsträckning en dom utgör hinder mot utlämning, bör bedömas enligt samma principer som frågan i vilken utsträckning det på grund av en tidigare doms rättskraft föreligger hinder mot ny prövning vid svensk domstol. Enligt Högsta domstolen kunde det hållas för visst att den narkotika som mannen åtalats och dömts för i Sverige, var samma narkotika som omfattades av det litauiska åtalsbeslutet angående utförsel från Litauen den 8 juni 2000. Såsom åtalet var utformat i det svenska målet fick det, enligt Högsta domstolen, i princip anses föreligga hinder mot utlämning såvitt avsåg mannens befattnings med det till Sverige införda partiet narkotika från tidpunkten för förvärvet av detta. Detta gällde enligt domstolen även i förhållande till sådan befattnings som ägt rum på litauiskt område. Även om fråga var om samma parti narkotika torde det, enligt Högsta domstolen, kunna förekomma att viss befattnings med partiet var av det slaget att det vore att anse som annan gärning än befattnings i övrigt. Utförsel av narkotika från Litauen var förvisso inte, uttalade domstolen, att anse som brott enligt svensk lag. Utförseln av det parti amfetamin som mannen förde in till Sverige stod emellertid, ansåg domstolen, i sådant samband med det smugglingsbrott som han dömts för i Sverige, att utförseln fick anses ha ingått som ett led i den vid svensk domstol prövade gärningen. Hinder mot utlämning förelåg således såvitt avsåg innehav och utförsel från Litauen av det parti om 3 077 gram amfetamin som omfattades av den svenska domen.

3.10 Preskription

Enligt 1957 års *utlämningskonvention* (artikel 10) ska utlämning inte medges, när enligt antingen den begärande partens eller den anmodade partens lag talan å brottet preskriberats eller straffet förfallit.

Enligt 10 § andra stycket UtlänningsL får utlämning inte beviljas om straff för brottet skulle vara förfallet enligt svensk lag, dvs. preskriberat enligt bestämmelserna i 35 kap. brottsbalken om bortfallande av påföljd.

Som nämnts i avsnitt 3.3 är UtlänningsL:s krav på dubbel straffbarhet att förstå så, att det för den ansökande statens del ska föreligga straffbarhet *in concreto*. UtlänningsL:s bestämmelser innebär således att en gärning varken får vara preskriberad enligt svensk eller den ansökande statens lag. Vid den nuvarande lagens tillkomst ifrågasatte Advokatsamfundet om inte som villkor för utlämning borde uppställas att brottet inte heller preskriberats enligt den ansökande statens lag. Detta ansåg departementschefen emellertid, under hänvisning till kravet på dubbel straffbarhet i 4 § UtlänningsL, inte vara erforderligt (prop. 1957:156 s. 67).

Inte heller i 1913 års lag fick utlämning beviljas om straff för brottet skulle vara förfallet enligt svensk lag. Som skäl för bestämmelsen anfördes i specialmotiveringen att om straff för det aktuella brottet på grund av svenska preskriptionsregler inte kunde utkrävas borde utlämning, enligt principen om krav på dubbel straffbarhet ("hufvudprincipen om förbud mot utlämning för brott, som icke enligt svensk lag skulle kunna straffas"), inte kunna beviljas (prop. 1913:50 s. 36). Vidare anfördes att ett stadgande "i denna riktning" i regel också upptogs i våra traktater (prop. 1913:50 s. 36). Vid UtlänningsL:s tillkomst uttalade departementschefen (prop. 1957:156 s. 67) att utlämning, i likhet med vad som gällde enligt 1913 års lag, alltså borde vara utesluten om straff för brottet skulle vara att anse som förfallet enligt svensk lag. Härmed åsyftades enligt departementschefen såväl det fall att åtalspreskription inträtt som att ådömt straff förfallit (prop. 1957:156 s. 67). Några egentliga skäl till varför bestämmelsen skulle finnas kvar angavs inte i förarbetena.

Inom den inhemska svenska straffprocessrätten motiveras reglerna om straffrättslig preskription främst av rättspolitiska, humanitära och praktiska skäl (se detta avsnitt prop. 2009/10:50). Det anses inte lika angeläget att gamla brott blir bestraffade som att så sker med brott som ännu är aktuella i människors medvetande och det anses inte heller att statens straffanspråk bör upprätthållas under obegrän-

sad tid. Det anses också rimligt att den som efter ett brott har varit laglydig under en längre tid ska kunna känna sig trygg och inte behöva riskera att den existens han eller hon byggt upp åt sig går till spillo på grund av brottet. Ytterligare ett motiv bakom reglerna är att det kan vara förenat med svårigheter att utreda och föra bevisning om ett brott som begåtts för lång tid sedan. Även kraven på rättssäkerhet och effektivitet har alltså ansetts tala för att gamla brott preskriberas. De rättspolitiska och humanitära skälen för preskription har dock ansetts väga mindre tungt ju allvarligare brott det är fråga om. Det är därför det föreskrivs olika preskriptionstider alltefter brottets svårhet. Sedan den 1 juli 2010 har preskriptionen beträffande vissa allvarliga brott (mord, dråp, grovt folkrättsbrott, folkmord och terroristbrott som begås genom mord eller dråp samt osjälvtändiga brottsformer till dessa brott) avskaffats beträffande vuxna lagöverträdare. I propositionen till de föreslagna lagändringarna anförde regeringen (prop. 2009/10:50 s. 16 ff.) att skälen för preskription alltjämt hade giltighet men att det, såvitt gäller vissa internationella brott och allvarliga brott som innefattar uppsåtligt dödande, fanns skäl att frångå principen om ett samband mellan brottens straffvärde och preskriptionstidens längd och att avskaffa preskriptionen. Som skäl härför anförde regeringen i huvudsak att den hade funnit att det fanns ett större behov än tidigare av att kunna markera en strängare syn på våldsbrott såsom mord, att de praktiska skäl som åberopas till stöd för preskriptionsregleringen hade försvagats i vissa hänseenden, eftersom möjligheterna att utreda gamla brott har förbättrats, bl.a. genom användning av ny DNA-teknik, samt att brottsofferperspektivet de senaste decennierna lyfts fram tydligare i olika straffrättsliga sammanhang.

I utlämningssammanhang kan preskriptionsreglerna – precis som kravet på dubbel straffbarhet – ses som ett slags verktyg för att avgöra när det är önskvärt att hjälpa ett annat land med att få en person straffad.⁴⁸ Om Sverige har intagit ståndpunkten att det efter en viss tid inte längre är rimligt att beivra ett brott, bör Sverige inte heller medverka till att ett annat land gör det.

I doktrinen har emellertid den åsikten förts fram att en strikt tillämpning av UtlämningsL:s bestämmelse, som är baserad på de svenska preskriptionsreglerna, kan leda till ett onödigt avgränsat utlämningssamarbete.⁴⁹ Enligt resonemanget behöver det förhållandet att ett annat land har en något längre preskriptionstid

⁴⁸ Påle 2003, s. 266 f.

⁴⁹ Påle 2003, s. 267.

än Sverige inte innebära att det i det konkreta fallet skulle vara olämpligt att utlämna. Det kan därför, sägs det, finnas skäl att ta bort det absoluta kravet på att en gärning inte får vara preskriberad enligt svensk rätt.

Inom EU har utvecklingen gått mot att den anmodade statens preskriptionsbestämmelser minskat i betydelse. I 1996 års utlämningskonvention föreskrevs att utlämning som huvudregel inte fick vägras på den grunden att brottet eller verkställigheten av straffet skulle vara preskriberat enligt den anmodade statens lagstiftning. Enligt Schengenkonventionen ska endast den ansökande statens bestämmelser om preskriptionsavbrott tillämpas. Vid tillträdet till 1996 års utlämningskonvention uttalade regeringen (prop. 2000/01:83 s. 40) att det från allmänna utgångspunkter var regeringens uppfattning att det var rimligt att det är preskriptionstiden i den stat där brottet är förövat som ska vara avgörande för möjligheten att bevilja utlämning. Vad den anmodades statens lagstiftning innebar i detta avseende borde däremot enligt regeringen ha mindre betydelse. En anpassning av den svenska UtlänningsL till preskriptionsbestämmelserna i Schengenkonventionen och 1996 års utlämningskonvention skedde därför; utlämning till annat EU-land gick inte att vägra av det skälet att brottet skulle vara preskriberat enligt svensk lag. Eftersom utlämning av egna medborgare utanför Norden var en principiell nyhet, vars omfattning och konsekvenser bedömdes vara svåra att överblicka, ansåg regeringen emellertid att det var lämpligt att tills vidare alltjämt betrakta preskription som ett utlämningshinder för svenska medborgare (prop. 2000/01:83 s. 34). Vid tillträdet till rambeslutet om en europeisk arresteringsorder ansåg regeringen det motiverat att bibehålla möjligheten att vägra överlämnande med hänvisning till svensk preskription om fråga var om svensk medborgare (prop. 2003/04:7 s. 88 f.). Vidare fanns, enligt regeringen, skäl att införa en bestämmelse som hindrar överlämnande för en gärning som har ägt rum i Sverige och för vilken preskription inträtt. Enligt EAOL kan de svenska preskriptionsbestämmelserna därför utgöra hinder mot överlämnande, i de fall då den som eftersöks är svensk medborgare eller gärningen helt eller delvis har ägt rum i Sverige.

Möjlighet att vägra utlämning om det aktuella brottet skulle vara preskriberat finns även i samtliga de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått. I dessa gäller – liksom enligt 1957 års utlämningskonvention – att vägransmöjlighet finns om brottet är preskriberat enligt antingen den anmodade eller den ansökande partens lag. Följande gäller således med avseende på preskription enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel V e) (SÖ 1974:3) får utlämning vägras när den person som begärs utlämnad enligt antingen den ansökande eller den anmodade statens lag på grund av preskription inte kan åtalas eller straffas för den handling eller underlåtenhet som utgör det brott för vilket utlämning begärs.
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 3 d) (SÖ 2001:42) ska utlämning inte beviljas om lagföring eller straff för det brott för vilket utlämning begärs är uteslutet på grund av preskription enligt lagstiftningen i den ansökande staten eller den anmodade staten.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Enligt artikel 7 (SÖ 1965:19–20) ska utlämning inte medges om enligt antingen den ansökande eller den anmodade partens lagstiftning talan å det brott för vilket utlämning begärs blivit preskriberad eller straffet för brottet annars förfallit.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel V p. 2 (SÖ 1963:17) ska utlämning inte medges om talan å brottet preskriberats eller straffet för brottet annars förfallit enligt lagstiftningen i antingen den ansökande eller den anmodade staten (artikel IV p. 2 i den konsoliderade versionen).

Bestämmelsen om hinder mot utlämning vid svensk preskription har i ett fåtal fall varit föremål för Högsta domstolens bedömning (NJA 1960 s. 387, 1991 s. 436 och 2000 s. 158). (Se även NJA 1992 s. 621 i avsnitt 3.7, av vilket fall framgår att om saken gäller utlämning för straffverkställighet får göras en bedömning av såväl åtals- som påföljdspreskription.)

NJA 1960 s. 387 gällde utlämning av en man som förklarats häktad misstänkt för att vid ett tillfälle i juni 1945 uppsåtligen ha dödat tre personer och vid ett annat tillfälle i juli samma år uppsåtligen ha dödat ytterligare en person. Mannen var medborgare i den ansökande staten, men av referatet, som är ytterst kortfattat, framgår inte vilken denna stat var. Högsta domstolen konstaterade att det av handlingarna framgick att mannen vid tiden för de påstådda brotten ännu inte fyllt 18 år. Enligt svensk lag (den då gällande strafflagen) skulle därför, anförde Högsta domstolen, straff för alla brotten vara förfallet, om inte mannen häktats eller erhållit del av åtal för brotten inom 15 år från det aktuella datumet i juli 1945 eller senast visst datum i juli 1960. Då det inte var visat att mannen häktats eller delgivits åtal

inom denna tid fann Högsta domstolen att hinder mot utlämningen förelåg enligt 10 § andra stycket UtlänningsL.

I *NJA 1991 s. 436* var fråga om utlämning av en jugoslavisk medborgare till Tyskland. Mannen begärdes bl.a. utlämnad för att verkställa resterande del (387 dagar) av ett år 1982 ådömt frihetsstraff om två år och sex månader. Den tyska åklagarmyndigheten hade enligt ett tidigare beslut 1983 avstått från vidare straffverkställighet eftersom mannen utvisats ur Tyskland. Sedan han återvänt till Tyskland hade emellertid åklagarmyndigheten 1989 förordnat om återupptagande av verkställigheten. Riksåklagaren ansåg, att hinder mot utlämning förelåg. Enligt Riksåklagaren borde beslutet om fortsatt verkställighet från 1983 bedömas på det för mannen förmånligaste sättet, nämligen som jämförligt med beslut om villkorlig frigivning. Den prövotid som skulle gälla enligt brottsbalken hade enligt Riksåklagaren löpt ut när mannen återvände till Tyskland 1988. Straffåterstoden skulle då, enligt Riksåklagarens resonemang, inte ha kunnat förklaras förverkad och påföljden fick därför, menade Riksåklagaren, vid tillämpning av UtlänningsL anses ha fallit bort. Högsta domstolen konstaterade att framställningen grundade sig på domen från 1982 och på verkställighetsbesluten 1983 och 1989 samt att preskriptionsbestämmelserna i 35 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken inte lade hinder i vägen för utlämning då för straffåterstoden – 387 dagar – gällde en preskriptionstid om tio år från avbrottet. Vad gällde frågan om de svenska bestämmelserna om villkorlig frigivning utgjorde hinder mot utlämning, konstaterade Högsta domstolen, att dessa bestämmelser var att anse som verkställighetsregler och inte som preskriptionsregler; ett längre fängelsestraff består enligt svensk rätt av två delar, kriminalvård i anstalt och därpå följande kriminalvård i frihet, och fängelsestraffet är till fullo verkställt när prövotiden löpt ut och villkorligt medgiven frihet inte längre kan förklaras förverkad. Bestämmelserna om villkorlig frigivning saknade därför, enligt Högsta domstolen, betydelse för tillämpningen av 10 § andra stycket UtlänningsL. Hinder mot den begärda utlämningen förelåg enligt Högsta domstolen inte.

NJA 2000 s. 158 gällde utlämning till Belgien av en man som enligt ett beslut av en belgisk undersökningsdomare förklarats häktad misstänkt för bl.a. bedrägeri, häleri under försvarande omständigheter samt brott mot en belgisk lag angående finansiella transaktioner och finansiella marknader. Enligt häktningsbeslutet hänförde sig de påstådda brotten till en tidsperiod som börjat i december 1993 och sträckt sig fram till oktober 1994. Enligt Högsta dom-

stolen skulle misstanken mot mannen enligt svensk rätt närmast avse bedrägeri- eller ockerbrott. Med hänsyn till reglerna om åtalspreskription blev det därför, anförde Högsta domstolen, av särskild betydelse att avgöra om brotten i fråga enligt svensk rätt skulle anses grova. I det belgiska häkttningsbeslutet angavs enligt Högsta domstolen endast kortfattat och ofullständigt på vilket sätt mannen medverkat i den aktuella brottsligheten, och av handlingarna kunde det inte anses framgå att de gärningar som mannen enligt häkttningsbeslutet misstänktes ha begått hade varit av så kvalificerat slag att de motsvarade grovt bedrägeri eller grovt ocker enligt svensk rätt. Då preskriptionstiden för bedrägeri och ocker, när det inte är fråga om grova brott, är fem år och gärningarna begåtts 1994 förelåg enligt Högsta domstolen hinder mot den begärda utlämningen enligt 10 § andra stycket UtlämningsL. Ett justitieråd (Håstad) var av skiljaktig mening och ansåg, att de aktuella brotten syntes motsvara grovt bedrägeri enligt svensk rätt, varför hinder mot utlämning inte förelåg enligt 10 § andra stycket UtlämningsL.

3.11 Tillfälliga hinder mot utlämning

Artikel 19 i 1957 års *utlämningskonvention* innehåller regler om uppskjutet överlämnande eller överlämnande med förbehåll. Enligt punkt 1 får den anmodade staten, efter att ha beslutat om utlämning, uppskjuta överlämnandet av den eftersökte, för att denne ska kunna åtalas eller avtjäna straff i den anmodade staten för ett annat brott än det som utlämning begärts för. I stället för att uppskjuta överlämnandet får den anmodade staten enligt punkt 2 tillfälligt överlämna den eftersökte till den ansökande staten på villkor som ska fastställas i avtal mellan parterna.

Motsvarande svenska regler om s.k. tillfälliga utlämningshinder finns i 11 § UtlämningsL. Enligt första stycket får den som i Sverige är *åtalad* för annat brott (än det som det begärs utlämning för), för vilket är *stadgat fängelse*, eller som enligt *dom* mot honom ska undergå *fängelse* eller annars *ombändertas på anstalt*, inte utlämnas så länge hindret består. Så är fallet också om *förundersökning* inletts för sådant brott. Enligt andra stycket får utlämning dock, trots det svenska intresset av lagföring, ske för *rättegång* avseende den gärning som avses med den ansökande statens begäran, på *villkor* att den som utlämnas senare *överlämnas till svensk myndighet* enligt vad regeringen bestämmer.

En i huvudsak likalydande bestämmelse fanns redan i 1913 års lag. När bestämmelsen togs in även i UtlänningsL anförde departementschefen (prop. 1957:156 s. 68 f.) att, till en början, utlämning borde vara utesluten, om den avsedda personen för annat brott än det för utlämning aktuella dömts till frihetsstraff, som ännu inte verkställts. I detta hänseende borde enligt departementschefen gälla, att utlämning fick ske först sedan personen – villkorligt eller definitivt – frigivits eller utskrivits från fängvårdsanstalten. Om domen var villkorlig borde, enligt departementschefen, hinder mot utlämning inte föreligga, vilket avsågs utmärkas genom lydelsen att personen ska "undergå" straffet. Utlämning borde vidare, ansåg departementschefen, oavsett brottets svårighetsgrad inte vara tillåten om den person som begärdes utlämnad var häktad eller underkastad reseförbud. Hade åtal skett utan att personen var underkastad sådan frihetsinskränkning borde emellertid utlämningshindret enligt departementschefen inskränkas till att avse sådana fall, då brottet var av den svårighetsgraden att det kunde åtföljas av frihetsstraff. Några remissinstanser hade i sist nämnda fall framfört förslag om begränsning till brott av ännu högre svårighetsgrad, vilket departementschefen inte ansåg sig kunna biträda. Efter att Lagrådet yttrat sig (prop. 1957:156 s. 121) formulerades bestämmelsen – när åtal inte väckts eller dom meddelats – så, att hinder mot utlämning även föreligger om förundersökning inletts för brott, för vilket kan följa frihetsstraff (fängelse enligt nuvarande lydelse). Det kom således inte att anges att häktning och reseförbud särskilt ska beaktas.

Hinder mot utlämning föreligger således inte enligt bestämmelsen, om den eftersökte dömts till villkorlig dom eller en "ren" skyddstillsyn. I 21 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga sägs uttryckligen, att beslut om vård med stöd av lagen inte hindrar beslut om utlämning. Att ungdomsvård med ungdomskontrakt eller vårdplan dömts ut enligt 32 kap. 1 § brottsbalken torde således inte innebära hinder mot utlämning.

Bestämmelsens formulering "eljest omhändertagas på anstalt" innebär att bl.a. den som enligt dom ska överlämnas till rättspsykiatrisk vård inte kan utlämnas (jfr NJA 1978 s. 477, nedan), men formuleringen reser frågor om vad som gäller avseende vissa andra påföljder såsom skyddstillsyn som förenats med s.k. kontraktsvård innefattande vistelse på behandlingshem och slutna ungdomsvård enligt 35 kap. 5 § brottsbalken.

Med den nuvarande formuleringen "annat brott" i 11 § första stycket skulle man kunna tänka sig situationen att – trots att det är

fråga om olika brott – det brott som en svensk fängelsedom omfattar ryms inom samma gärningsbegrepp som det brott som en utlämningsframställning avser. För att undvika en sådan situation, i vilket fall det under hänvisning till principen om *ne bis in idem* bör anses vara fråga om ett bestående utlämningshinder, har i doktrinen anförts att ”annat brott” borde ersättas med ”annan brottslig gärning”.⁵⁰

I förarbetena till 1913 års lag (prop. 1913:50 s. 36) anges, angående den del av bestämmelsen som avser möjlighet till provisoriskt utlämnande för lagföring, att sådan bör finnas eftersom det för den främmande staten kan ”vara till stor olägenhet, om rannsaking med den ifrågavarande personen rörande det utomlands begångna brottet ej kunde hållas förrän straffet för den andra förbrytelsen aftjänats, sålunda måhända först efter flera år”.

Varken i 1913 års lags förarbeten eller i förarbetena till den nuvarande lagen utvecklas i övrigt skälen för bestämmelsen. Grunden för bestämmelsen är emellertid uppenbart det svenska intresset av att beivra brott och att det säkerligen skulle upplevas som stötande, om någon som begått brott här i landet undkom en svensk lagföring eller straffverkställighet genom att utlämnas. Det anses också vara en grundläggande princip att ett i Sverige ådömt frihetsstraff ska avtjänas här – såvida inte verkställigheten flyttas över till ett annat land (jfr verkställighet i vissa fall av beslut om avvísning och utvisning, prop. 1994/95:179 s. 68).

Det har förutsatts att regeringen i det fall som avses i andra stycket – då utlämning för lagföring, trots det svenska intresset, äger rum på villkor om återförande – kan medge även att ett kortare straff verkställs innan den utlämnade återförs (jfr Lagrådets yttrande i prop. 1957:156 s. 121 och prop. 1975:35 s. 52).

Enligt vad utredningen inhämtat har möjligheten att enligt andra stycket utlämna någon för lagföring på villkor om återförande, under senare år använts i ytterst få fall. Av det i avsnitt 3.8 refererade rättsfallet NJA 1993 s. 18 framgår emellertid, att den i målet aktuella mannen, som undergick frihetsstraff i Sverige, provisoriskt utlämnats för rättegång till Italien med stöd av 11 § andra stycket.

Vid remissbehandlingen av en inom Justitiedepartementet upprättad promemoria (Ds Ju 1974:8) med en rad förslag om förändringar i UtlänningsL, däribland ett upphävande av det dåvarande förbudet mot utlämning för brott som begåtts i Sverige, anförde

⁵⁰ Påle 2003, s. 274.

några remissinstanser, att även bestämmelsen i 11 §, om att förundersökning, åtal eller dom i Sverige för annat brott i vissa fall utgör hinder mot utlämning, borde revideras (prop. 1975:35 s. 42). Departementschefen anförde i anledning härav dock, att han inte fann tillräckliga skäl att förorda någon ändring av vad som gällde (prop. 1975:35 s. 51 f.). Han erinrade i sammanhanget om att, i den mån utlämning begärdes av den som här i landet är åtalad eller dömd för annat brott, lagföring eller straffverkställighet beträffande det andra brottet i vissa fall kunde tänkas komma att överflyttas hit med tillämpning av bestämmelserna i lagförings- eller brottmålsdomskonventionerna.

I sammanhanget är värt att notera vad som i motsvarande situation, dvs. vid svenskt intresse av att utreda, lagföra och straffa för brott, gäller för *avvisning* och *utvisning*. Enligt 12 kap. 9 § utlänningslagen (2005:716) finns det hinder mot att avvisa eller utvisa en utlämning om antingen utlämningen dömts till ett fängelsestraff eller om utlämningen står under åtal. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 1994/95:179 s. 69) antas att, om åtalet avser endast ett lindrigare brott, åklagaren inte sällan torde vara beredd att meddela beslut om åtalsunderlåtelse när det föreligger ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning.

Förutom då något av de två angivna verkställighetshindren – åtal eller dom på fängelse – föreligger får utlämningar som är dömda eller misstänkta för brott utan hinder avvisas eller utvisas. I praktiken har emellertid ett tredje verkställighetshinder lagts till de två reglerade, nämligen att ett avlägsnande av en utlämning som är brottsmisstänkt i princip inte sker utan hörande av den åklagare som leder förundersökningen (se JO:s avgörande den 1 juni 2009, dnr. 4064-2007).

När det gäller verkställighetshindren enligt utlänningslagen anses två tydliga intressen stå mot varandra: å ena sidan den processrättsliga legalitetsprincipen, enligt vilken brottsmisstankar ska rapporteras, utredas och läggas till grund för åtal och, å andra sidan, utlänningslagstiftningen, där det förutsätts att beslut om avvisning eller utvisning leder till att utlämningen lämnar landet (se det nämnda JO-beslutet). Det är emellertid endast delvis reglerat vilken avvägning som ska göras när de två intressena ställs mot varandra. Förvarsutredningen⁵¹ har i betänkandet *Förvar* (SOU 2011:17) föreslagit,

⁵¹ Förvarsutredningen har bl.a. getts i uppdrag att se över behovet av lagreglering eller andra åtgärder när det gäller avlägsnande av utlämning som är misstänkt för brott men för vilken verkställighetshinder enligt gällande reglering inte föreligger (se tilläggsdirektiv till Förvarsutredningen, dir. 2010:03).

att det införs en ny bestämmelse i 12 kap. 9 § utlänningslagen om att ett beslut om avvísning eller utvisning inte får verkställas om en förundersökning inletts mot en utlämning för brott för vilket fängelse ingår i straffskalan förrän förundersökningen lagts ned eller ett beslut har fattats i frågan om åtals väckande (SOU 2011:17 s. 359 ff.). Utredningen har vidare förslagit att det samtidigt införs en bestämmelse i 23 kap. rättegångsbalken som ger en åklagare utökade möjligheter att lägga ned en förundersökning om den misstänkte är en utlämning som har avvisats eller utvisats.

Möjligheter att uppskjuta utlämning eller utlämna med förbehåll finns även i de bilaterala utlämningsavtal som Sverige ingått. Följande gäller med avseende på detta enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel XI (SÖ 1974:3) får den anmodade staten uppskjuta utlämningen av en person för att vidta rättsliga åtgärder mot honom eller att låta honom avtjäna ett straff för ett annat brott än det som utgörs av den handling eller underlåtenhet för vilken hans utlämning begärs.
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 15 p. 1 (SÖ 2001:42) får den anmodade staten, om den aktuella personen är åtalad eller avtjänar straff i den anmodade staten för ett annat brott än det för vilket utlämning begärs, överlämna vederbörande eller uppskjuta överlämnandet till dess rättegångsförfarandet avslutats eller straffet helt eller delvis verkställts. Enligt p. 2 samma artikel får den anmodade staten, om en person har befunnits kunna utlämnas, i den utsträckning dess lagstiftning medger tillfälligt överlämna vederbörande för att han ska åtalas på villkor som ska fastställas i samråd med den ansökande staten. En person som återsänts till den anmodade staten efter ett tillfälligt överlämnande kan vidare slutgiltigt överlämnas i enlighet med bestämmelserna i utlämningsavtalet för att verkställa ett ådömt straff.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Enligt artikel 6 (2) (SÖ 1965:19–20) ska, om förundersökning för annat brott inletts mot den eftersökte på den anmodade statens område eller om han där avtjänar straff för annat brott, hans utlämnande anstå till dess att det rättsliga förfarandet slutförts och han till fullo avtjänat honom ådömt straff.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel VI (SÖ 1984:34) får den anmodade staten, om en utlämningsframställning beviljas beträffande en person mot vilken åtal har väckts eller som på den

anmodade statens territorium avtjänar straff för ett annat brott a) uppskjuta överlämnandet av den eftersökte till dess förfarandet mot denna person har slutförts eller till dess det straff som kan ha utdömts eller kan komma att utdömas har slutgiltigt avtjänats; eller b) tillfälligt överlämna den eftersökte till den ansökande staten för lagföring. Den sålunda överlämnade personen ska därvid hållas i förvar under uppehållet i den ansökande staten och ska, sedan förfarandet mot denna person slutförts, återlämnas till den anmodade staten på villkor, varom de avtalslutande staterna kommer överens (artikel V i den konsoliderade versionen).

Såvitt kunnat utrönas finns inte något av Högsta domstolen refererat avgörande med avseende på 11 § UtlänningsL. Bestämmelsen tillhör ju inte heller någon av dem med vilka Högsta domstolen, enligt 18 § UtlänningsL, ska pröva utlämningsförenligheten. Eftersom en motsvarande bestämmelse, med i huvudsak samma lydelse, fanns i den nordiska utlämningslagen, har emellertid rättsfall som avser tillämpningen av 6 § i denna lag relevans även för tolkningen av 11 § UtlänningsL. Skillnaden mellan de två lagarna var att enligt den nordiska utlämningslagen förelåg tillfälligt utlämningshinder vid åtal eller inledd förundersökning, endast om det för det aktuella brottet var stadgat fängelse i *två år eller däröver*, medan det i UtlänningsL räcker med att det för brottet är stadgat *fängelse*.

NJA 1978 s. 477 gällde utlämning till Finland av en finsk medborgare för straffverkställighet. I ärendet var upplyst att svensk tingsrätt i dom förordnat att mannen skulle överlämnas till sluten psykiatrisk vård och att mannen på grund av domen var intagen på sjukhus. Högsta domstolen konstaterade, att hinder mot utlämning förelåg enligt 6 § nordiska utlämningslagen på grund av att mannen enligt tingsrättens dom var omhändertagen på anstalt.

I *NJA 1980 s. 28* var fråga om utlämning till Finland av en finsk medborgare för verkställighet av ett finskt fängelsestraff. Mannen hade av svensk tingsrätt häktats i utlämningsärendet. Svensk tingsrätt hade dessutom en tid före häktningsbeslutet ogillat ett mot mannen väckt åtal för stöld. Mannen överklagade häktningsbeslutet och anhöll att Högsta domstolen också skulle pröva huruvida utlämningen lagligen kunde beviljas. Högsta domstolen konstaterade först att tiden för fullföljd av den ogillande domen inte utgått. Vid sådant förhållande mötte enligt domstolen "för närvarande" hinder mot utlämning enligt 6 § nordiska utlämningslagen.

Även *NJA 1980 s. 33* gällde utlämning till Finland av en finsk medborgare för verkställighet av ett finskt fängelsestraff. Mannen hade av svensk tingsrätt, några dagar efter att utlämningsframställningen inkommit till åklagaren, dömts för stöld till en månads fängelse samt utvisats ur Sverige på fem år. Det ådömda fängelsestraffet var till fullo verkställt, men mannen hade överklagat domen i fråga om utvisningen. Hovrätten hade ännu inte prövat målet. Högsta domstolen förklarade att den pågående rättegången i det i hovrätten anhängiga målet utgjorde hinder mot utlämning.

NJA 1986 s. 770 gällde utlämning till Danmark av en svensk medborgare som enligt danskt häktningsbeslut var misstänkt för dråp och för brott som enligt svensk lag motsvarade grov misshandel och vållande till annans död. Svensk åklagare begärde mannen häktad vid svensk tingsrätt i utlämningsärendet. Vid häktningsförhandlingen upplyste åklagaren, att mannen var åtalad vid annan svensk tingsrätt för misshandel. Tingsrätten förklarade mannen häktad i utlämningsärendet. Mannen överklagade häktningsbeslutet. Vid tiden för Högsta domstolens beslut hade åtalet för misshandel fullföljts och lett till en fällande dom, i vilken mannen dömts till villkorlig dom och böter. Mannen hade ensam överklagat domen och i första hand yrkat frikännande. För den händelse han dömdes för brottet yrkade han att påföljden bestämdes till enbart böter eller, om påföljden bestämdes till villkorlig dom och böter, att antalet dagsböter sattes ned. Tid för huvudförhandling i hovrätten hade ännu inte bestämts. Högsta domstolen konstaterade att tingsrättens dom inte vunnit laga kraft. Mannen var följaktligen, anförde Högsta domstolen, alltså åtalad här i riket för misshandel, för vilket brott är stadgat fängelse i högst två år, dvs. brott som faller in under 6 § första stycket nordiska utlämningslagen. Hinder förelåg inte för högre rätt, anförde domstolen vidare, att på talan av mannen ändra påföljden till fängelse eller eljest omhändertagande på anstalt, låt vara att sannolikheten för detta var ringa (vid bedömningen av *reformatio in pejus* ansågs vid tiden för beslutet fängelse inte vara en strängare påföljd än villkorlig dom). Rättegången i Sverige utgjorde således, uttalade Högsta domstolen, för närvarande hinder mot utlämning enligt 6 § första stycket nordiska utlämningslagen.

I *NJA 1995 s. 104* var fråga om utlämning till Finland av en finsk medborgare för verkställighet av en finsk fängelsedom för bedrägeri. När utlämningsframställningen inkom var mannen av svensk tingsrätt häktad, såsom misstänkt för tillgrepp av fortskaffningsmedel. Mannen dömdes sedermera av tingsrätten för olovligt brukande till

en månads fängelse. Påföljden ansågs helt verkställd genom den tid som mannen varit häktad i målet. Tingsrätten förklarade i beslut samma dag som domen meddelades, mannen häktad i utlämningsärendet. Mannen överklagade tingsrättens beslut och yrkade att han omedelbart skulle försättas på fri fot. Han yrkade vidare att Högsta domstolen skulle fastställa att hinder för utlämning för närvarande förelåg. Vid tiden för Högsta domstolens beslut var upplyst, att mannen överklagat tingsrättens dom och yrkat att åtalet skulle ogillas. Riksåklagaren hade därvid uppgett att åklagaren inte skulle överklaga domen. Högsta domstolen konstaterade att i det föreliggande fallet var det straff som mannen dömts till helt verkställt. Straffskärpning kunde, i anledning av mannens överklagande, konstaterade domstolen vidare, inte ske och åtalet fick i det processuella läge som målet befann sig i anses avse endast olovligt brukande. (För olovligt brukande kan dömas till fängelse i högst ett år medan för tillgrepp av fortskaffningsmedel kan dömas till fängelse i högst två år.) Bestämmelsen i 6 § nordiska utlämningslagen utgjorde därför inte, anförde Högsta domstolen, hinder mot utlämning.

NJA 2008 s. 984 gällde utlämning till Norge av en norsk medborgare för verkställighet av en norsk dom på drygt två års fängelse. När framställningen gjordes stod mannen under åtal för våldtäkt i Sverige och var häktad i det målet. I en efterföljande dom ogillade den svenska tingsrätten åtalet och hävde häktningsbeslutet. Mannen begärdes därefter häktad i utlämningsärendet. Tingsrätten häktade mannen. Mannen överklagade häktningsbeslutet. Vid tiden för Högsta domstolens beslut hade den ogillande domen inte vunnit laga kraft. Högsta domstolen konstaterade att så länge det inte fanns någon lagakraftägande dom i det svenska brottmålet förelåg hinder mot utlämning enligt 6 § första stycket nordiska utlämningslagen. Mannen skulle dock enligt domstolen, med stöd av 12 § andra stycket nordiska utlämningslagen, alltjämt vara häktad.

3.12 Specialitetsprincipen

Artikel 14 i *1957 års utlämningskonvention* innehåller den s.k. *specialitetsprincipen*. Enligt artikeln (p. 1) får den som utlämnats inte åtalas, dömas eller frihetsberövas för att verkställa straff eller ”skyddsåtgärd” och inte heller underkastas annan inskränkning i sin personliga frihet för annat, före hans överlämnande, begånget brott, än det för vilket han utlämnats, om inte *antingen* den anmodade parten sam-

tycker till det *eller* den som utlämnats, efter att ha haft möjlighet att lämna den ansökande statens territorium, inte gjort detta inom 45 dagar efter det att han slutligen frigetts eller återvänt till statens territorium efter att en gång ha lämnat det. När brottsrubriceringen under målets handläggning ändras får den utlämnade (p. 3) ”endast tilltalas eller dömas i den utsträckning brottet under den nya rubriceringen enligt sitt väsentliga gärningsinnehåll skulle kunna medföra utlämning”. Den anmodade statens samtycke krävs även för att den ansökande staten ska kunna vidareutlämna den som utlämnats till annan stat, alternativt att personen, på sätt som tidigare beskrivits, kvarstannat på eller återvänt till den ansökande statens territorium (artikel 15).

I UtlänningsL återfinns specialitetsprincipen i 12 § första stycket 1, vilken bestämmelse hänger samman med den i 24 §, dvs. om senare möjlighet att medge avsteg eller vidareutlämning till tredje stat. I 12 a § finns en möjlighet till uppmjukning av principen. I 13 § andra stycket finns vidare en bestämmelse om vidareutlämning med viss bärighet på specialitetsprincipen.

Enligt den först nämnda bestämmelsen får den som utlämnas inte, utan medgivande av regeringen i det särskilda fallet, åtalas eller straffas i den ansökande staten för något annat brott som han eller hon begått före utlämningen. Den utlämnade får inte heller utan sådant medgivande vidareutlämnas till annan stat. Regeringens medgivande i de två angivna situationerna behövs emellertid inte, om den utlämnade, trots att det inte förelegat något hinder för det, underlåtit att lämna det ansökande landet inom 45 dagar efter att rättegång hållits eller påföljd avtjänats, eller om den utlämnade återvänt till det ansökande landet efter att han eller hon lämnat det.

Att det inte ska ha förelegat något hinder för den utlämnade att lämna det ansökande landet, för att regeln om 45 dagars vistelse i landet ska vara tillämplig, innebär att den utlämnade exempelvis inte får ha frihetsberövats i den ansökande staten. Hinder i bestämmelsens mening kan också föreligga om den utlämnade inte kan lämna landet på grund av sjukdom eller pengabrist (se förklaranderapporten till 1957 års utlämningskonvention, vilken konvention UtlänningsL i stora delar bygger på). Även andra hinder av mer praktisk natur kan tänkas.⁵²

I den nu gällande lagen fanns från början en mot specialitetsprincipen svarande immunitetsregel (dåvarande punkt 2 i 12 § första

⁵² Se Påle 2003, s. 308 f.

stycket), vilken uttrycktes på det sättet att den dömda inte under den aktuella 45-dagarsfristen fick ”på något sätt hindras att lämna landet, såfram han icke gör sig skyldig till nytt brott”. En sådan immunitetsregel fanns redan i 1913 års lag. Grunden till bestämmelsen har angetts vara att den främmande staten inte borde få begagna sig av den makt som den genom utlämningen fått över den utlämnade, till att företa andra frihetsinskränkande åtgärder, exempelvis av administrativ art (se prop. 1975:35 s. 52 f.). Immunitetsregeln togs bort vid 1975 års översyn av UtlänningsL. Det konstaterades därvid (prop. 1975:35 s. 52 f.), att det inte fanns någon motsvarande immunitetsregel i de nordiska grannländernas lagstiftning och att någon sådan bestämmelse inte heller hade tagits upp vare sig i 1957 års utlämningskonvention eller i de utlämningsavtal Sverige ingått med USA och Storbritannien. Enligt departementschefen fanns det visserligen fortfarande skäl som kunde anföras till förmån för den grundsats som immunitetsregeln gav uttryck för, men det syntes tveksamt om regeln, i de fall den skulle kunna få betydelse, i praktiken var ägnad att utgöra ett verksamt skydd för den utlämnade. I syfte att uppnå bättre överensstämmelse mellan UtlänningsL och de bestämmelser som gällde i andra länder på området borde bestämmelsen därför, enligt departementschefen, upphävas; det intresse som regeln avsåg att skydda fick tillgodoses inom ramen för den diskretionära prövningen.

Tidsfristen om 45 dagar ska räknas från det att hindret upphörde (prop. 1957:156 s. 72). Efter avtjänande av straff är utgångspunkten för fristen förmodligen vidare den tidpunkt då straffet till fullo är verkställt (se NJA 2003 s. 133, nedan, som visserligen gällde tolkningen av artikel 14 i 1957 års utlämningskonvention men som borde ha viss bärighet även avseende 12 § UtlänningsL).

Återvändandet till det ansökande landet ska ha varit frivilligt för att det ska få den i bestämmelsen angivna konsekvensen (prop. 1957:156 s. 72).

Bestämmelsen i 24 § reglerar regeringens möjligheter att medge att den utlämnade får ställas till ansvar i den ansökande staten för annan före utlämningen förövad gärning, än den för vilken utlämning skett eller vidareutlämnas från den ansökande staten till tredje stat. Regeringens prövning ska i dessa fall i princip gå till på samma sätt som vid en ursprunglig begäran om utlämning för brottet; för medgivande krävs att utlämning för gärningen lagligen kunnat ske. Högsta domstolens roll är vidare densamma.

I doktrinen har uppmärksammats, att det i 12 § första stycket 1 används ett *brottsbegrepp* medan det i 24 § används ett *gärningsbegrepp*.⁵³ Enligt den relevanta bestämmelsen i 12 § får den som utlämnas inte utan särskilt medgivande av regeringen enligt 24 §, i den främmande staten åtalas eller straffas för annat *brott* som begåtts före utlämningen. Enligt 24 § får regeringen medge att den som utlämnats får ställas till ansvar för annan före utlämningen förövad *gärning* än den, för vilken utlämning skett. I förarbetena till UtlänningsL ges inte någon ledning till hur brotts- respektive gärningsbegreppet ska tolkas i lagen. I doktrinen har den uppfattningen förts fram att det i UtlänningsL aktuella begreppet ”annan ... förövad gärning” har en avsevärt snävare betydelse inom utlämningsrätten än inom den svenska straffprocessrätten och att det straffprocessrättsliga gärningsbegreppet enligt 30 kap. 9 § brottsbalken inte kan användas som synonymt med specialitetsprincipens ”gärning”.⁵⁴ Enligt uppfattningen måste det – för att man ska kunna vara säker på att specialitetsprincipen verkligen fyller sin roll som garant för de i lagen uppställda utlämningsvillkoren (se närmare nedan om specialitetsprincipens syfte) – krävas att ”varje förändring av ett presterat gärningsmoment liksom varje nytt gärningsmoment underställs en svensk granskning”⁵⁵. Exempelvis kan en justering av gärningsbeskrivningen, som görs av åklagaren efter en utlämning och som synes vara förmånlig för den utlämnade – ett uppsåtligt brott justeras till ett oaktsamhetsbrott, ett fullbordat brott justeras till ett försöksbrott eller ett brott av normalgraden justeras till ett ringa brott – leda till att kravet på dubbel straffbarhet inte är uppfyllt.

Enligt 12 a § får, när det följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, den som har utlämnats, utöver vad som följer av specialitetsprincipens huvudregel i 12 §, åtalas eller straffas för annat brott som han eller hon har begått före utlämningen, om han eller hon har lämnat sitt samtycke till det. Den möjlighet till uppmjukning av specialitetsprincipen som bestämmelsen innebär, infördes vid Sveriges tillträde till 1996 års utlämningskonvention. Bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse vid EAOL:s tillkomst, då de särskilda EU-bestämmelserna i UtlänningsL slopades. Endast Sveriges utlämningsavtal med Kanada (SÖ 2001:42) utgör för närvarande en sådan internationell överenskommelse som avses

⁵³ Se Påle 2003, s. 292 ff.

⁵⁴ Påle 2003, s. 293 ff.

⁵⁵ Påle 2003, s. 295, som till stöd för denna uppfattning ger exempel på vilka konsekvenserna kan bli, om man tillämpar det inhemska processrättsliga gärningsbegreppet på specialitetsprincipens område, jfr även NJA 1962 s. 467, refererat längre fram i detta avsnitt.

i bestämmelsen. Enligt avtalets artikel 17 kan den som har utlämnats avstå från specialitetsprincipen skydd för en viss gärning. Avståndet ska göras inför de rättsliga myndigheterna i den stat dit den eftersökte har utlämnats.

I 13 § finns bestämmelser om konkurrerande utlämningsframställningar från två eller flera stater avseende samma person. När framställningarna avser olika brott kan enligt andra stycket föreskrivas, att den som utlämnats till en stat ska från den staten vidareutlämnas till annan stat.

Specialitetsprincipen fanns upptagen redan i 1913 års lag. Enligt 1913 års lag tilläts emellertid den utlämnade i viss mån själv råda över principens tillämpning; väl utlämnad fick den utlämnade, om han eller hon inför domstol eller "eljest fritt och offentligen" gett sitt samtycke till det, lagföras eller straffas för ytterligare brott samt vidareutlämnas till tredje stat. I förarbetena till 1913 års lag (prop. 1913:50 s. 36 f.) anförs att den anmodade staten, genom att utlämna en person, avser att medverka till att denne straffas för visst eller vissa brott som staten anser straffvärda, men inte att överlämna honom till den andra staten "för att behandlas efter dennas godtfinnande". Av det sagda torde, enligt förarbetsuttalandena, först och främst följa, att den ansökande staten inte har rätt att straffa den utlämnade för andra före utlämnandet begångna brott, än det eller de som föranlett utlämnandet. Visserligen hade, anförs det vidare i förarbetena, mot denna sats anmärkts att den onödigt mycket inskränkte "hemstatens rätt att straffa sina egna undersåtar" och därför innebar "ett onödigt intrång i dess självbestämmelserätt" men regeln innebar ändå, anförs det, en viss garanti mot illojalt tillvägagångssätt i utlämningsärenden. Slutsatsen blev därför, att regeln borde upptas i 1913 års lag som ett villkor som vid beviljande av utlämning skulle uppställas; skulle det upptäckas att den utlämnande hade begått andra brott före utlämningen, kunde ju alltid den ansökande staten begära rätt att få straffa även för dessa. Motsvarande borde enligt förarbetena gälla beträffande rätten att vidareutlämna den aktuella personen till en tredje stat (prop. 1913:50 s. 37). Regeln om möjligheter till lagföring, bestraffning eller vidareutlämning utan den anmodade statens medgivande, om den utlämnade frivilligt vistats en tid i den ansökande staten eller återvänt dit efter att ha lämnat landet, intogs för att förhindra uppkomsten av i det närmaste stötande situationer enligt följande resonemang (se prop. 1913:50 s. 37). Om den utlämnade – vilket oftast antogs vara fallet – var medborgare i den ansökande staten var denna stat förhindrad att, efter att den utlämnade avtjänat det

aktuella straffet, utvisa denne ur landet. Om den utlämnade begått brott före utlämningen, som inte var straffbara enligt den anmodade statens lag skulle därmed det ansökande landet – medborgarskapslandet – utan en dylik regel vara tvunget att låta personen ostraffad uppehålla sig i landet.

Specialitetsprincipen intogs i princip oförändrad i UtlänningsL. Regeln om verkan av samtycke slopades emellertid samtidigt som den tidsgräns inom vilken den utlämnade hade att lämna landet, om han ville vara skyddad, utsträcktes från den i 1913 års lag gällande tiden en månad till 45 dagar, i enlighet med den i 1957 års utlämningskonvention bestämda tiden. I förarbetena till lagen anförde departementschefen (prop. 1957:156 s. 71) att även den nya lagen borde uppta en bestämmelse om att vid beviljande av utlämning skulle uppställas såsom villkor, att den utlämnade endast under särskilda förutsättningar fick bestraffas för annat brott än det som avsågs med utlämningen eller utlämnas vidare till annan stat. Samtyckesregeln kunde emellertid, anfördes det, starkt ifrågasättas, eftersom det under den tid som en person kvarhölls i en främmande stat efter att ha blivit utlämnad dit var ytterst svårt för en annan stat att kontrollera, att personen verkligen av fri vilja lämnat samtycke (prop. 1957:156 s. 70 ff.).

I 1913 års lags och den nuvarande lagens förarbeten sägs inte uttryckligen i vems intresse specialitetsprincipen är uppställd. Av de refererade uttalandena i förarbetena till 1913 års lag framgår dock, att regeln i vart fall i viss mån uppställts i den anmodade statens – Sveriges – intresse; den ansökande staten har att respektera de förutsättningar under vilka Sverige beviljat utlämning. I senare lagstiftningsarbete har emellertid med självklarhet antagits att samtliga villkor i 12 § UtlänningsL är avsedda till skydd för den utlämnade (prop. 1975:35 s. 19). Vidare har anförts att specialitetsprincipen och kravet på dubbel straffbarhet samverkar på så sätt, att det senare kravet skulle förlora sitt innehåll, om den ansökande staten var fri att lagföra den som har utlämnats för vilka brott som helst när utlämningen väl verkställts (prop. 2000/01:83 s. 45).

I doktrinen har anförts att specialitetsprincipen – som finns i de flesta länders utlämningsrätt – kan ses som ”en logisk följd av själva avtalssituationen”.⁵⁶ Detta synsätt synes väl förenligt med uttalandena i förarbetena till 1913 års lag. Vidare har, avseende resonemanget att specialitetsprincipen kan ses som en förlängning av kravet på dubbel

⁵⁶ Påle 2003, s. 285.

straffbarhet, anförts att samma resonemang emellertid kan föras om andra villkor för utlämning; fanns inte specialitetsprincipen skulle ju även dessa andra villkor kunna kringgåas av den ansökande staten när denna väl fått den eftersökte utlämnad för något brott.⁵⁷ Det ”nya” brottet som aktualiseras först när den eftersökte utlämnats, skulle ju, om den ansökande staten ansökt om utlämning för detta, i den anmodade statens prövning av om utlämningsframställningen skulle beviljas, ha kunnat anses som exempelvis ett militärt eller politiskt brott.

Enligt den nordiska utlämningslagen (7 och 18 §§) krävdes regeringens medgivande till ytterligare lagföring eller straffverkställighet, endast när det gällde svenska medborgare eller politiska brott. Detta hängde samman med att det inom Norden inte fanns något krav på dubbel straffbarhet utom när det gällde utlämning av svenska medborgare eller för politiska brott. En svensk medborgare kunde dock själv enligt den nordiska utlämningslagen inför domstol samtycka till ytterligare lagföring eller straffverkställighet samt kunde utländsk medborgare samtycka till sådan ytterligare lagföring eller straffverkställighet när det gällde politiskt brott. När det gällde vidareutlämning till ett tredje land krävdes emellertid även enligt den nordiska utlämningslagen alltid regeringens medgivande.

Den inom EU framtagna *1995 års utlämningskonvention* innebar i huvudsak ett förenklat utlämningsförfarande mellan medlemsstaterna i EU i de fall där personer som var eftersökta för utlämning samtyckte till att utlämnas. Vid tillträdet till konventionen hade Sverige att välja mellan att låta specialitetsprincipen fortsätta gälla i förhållande till andra medlemsstater, att inte tillämpa specialitetsprincipen när den eftersökte samtyckte till utlämning, dvs. att låta samtycket innebära ett automatiskt avstående från specialitetsprincipen, eller att inte tillämpa specialitetsprincipen, om den eftersökte i samband med att han eller hon samtyckte till utlämning också uttryckligen avstod från specialitetsprincipen. Regeringen anförde i sammanhanget (prop. 1996/97:88 s. 22 f.) att en uppmjukning av det skydd som specialitetsprincipen ger – liksom skett mellan de nordiska länderna – torde vara acceptabelt i kretsen inom EU, eftersom samarbetet inom unionen bygger på att länderna har en grundläggande tilltro till varandras rättsordningar. Den eftersökte borde därför, enligt regeringen, själv få bestämma omfattningen av detta skydd, under förutsättning av att personen fått erforderlig informa-

⁵⁷ Se härom Påle 2003, s. 286 f.

tion om vad ett avstående innebar. Det borde härvid påpekas, anförde regeringen, att det kan ligga i den eftersöktes eget intresse att avstå från tillämpningen av specialitetsprincipen. Sverige valde därför att inte tillämpa specialitetsprincipen, om den eftersökte i samband med att han eller hon samtyckte till utlämning också uttryckligen avstod från specialitetsprincipen. Det ålades härvid åklagaren att ”noggrant försäkra sig om” att den eftersökte hade tillräckligt klart för sig vad ett avstående innebar (prop. 1996/97:88 s. 23). Eftersom skyddet mot vidareutlämning ansågs uppställt i samma syfte som specialitetsprincipen, ansåg regeringen att frågorna borde behandlas på samma sätt (prop. 1996/97:88 s. 23). Ett avstående från specialitetsprincipen kom således också, efter Sveriges tillträde till konventionen, att innebära att vidareutlämning till annat land inom EU, utan särskilt medgivande från regeringen kunde ske. Ett avstående från det skydd som specialitetsprincipen ger kunde, enligt de särskilda EU-reglerna i UtlämningsL, återkallas intill dess att utlämningen hade verkställts. Även Schengenkonventionen (SÖ 1998:49, artikel 66) upptar ett förenklat utlämningsförfarande med möjlighet för den eftersökte att avstå från specialitetsprincipens skydd (prop. 1997/98:42 s. 95).

Nästa inom EU framtagna konvention på utlämningsområdet – *1996 års utlämningskonvention* – innebar förändringar på specialitetsprincipens område, i de fall då den som begärdes utlämnad inte redan från början samtyckt till utlämning och då tillfrågats om han eller hon avstod från specialitetsprincipens skydd samt medgav att vidareutlämning fick ske. Som en följd av tillträdet till konventionen tillkom, som tidigare nämnts, 12 a § UtlämningsL. I förhållande till andra EU-länder fick den som utlämnats, utöver vad som i dag följer av bestämmelsen, även utan samtycke lagföras för brott för vilket inte var föreskrivet frihetsberövande påföljd samt, under förutsättning av eget samtycke, vidareutlämnas till en annan medlemsstat. Som skäl för att tillträda konventionen anförde regeringen, liksom vid tillträdet till 1995 års utlämningskonvention, att en uppmjukning av det skydd som specialitetsprincipen ger är acceptabelt i kretsen av EU:s medlemsstater. Det var, menade regeringen, rimligt att vid utlämning till en EU-medlemsstat tillerkänna den som utlämnas eller har utlämnats, rätten och förmågan att avsäga sig specialitetsprincipens skydd. En avsägelse från den som har utlämnats borde även, anförde regeringen, kunna tillmätas rättslig verkan i förhållande till stater med vilka Sverige har särskilda utlämningsavtal, i den utsträckning detta följer av avtalet. Enligt 1996 års utlämningskonvention

kunde en stat vid tillträdet till konventionen – eller senare – förklara att samtycke till undantag från specialitetsprincipen skulle presumeras föreligga i förhållande till en annan stat som hade lämnat motsvarande förklaring. Särskilt mot bakgrund av det inom EU alltför långtgående kravet på dubbel straffbarhet tedde det sig emellertid, menade regeringen, vid tiden för konventionstillträdet alltför långtgående att generellt avstå från det skydd och den möjlighet till kontroll som specialitetsprincipen innebär (prop. 2000/01:83 s. 45 f.). Sverige valde därför inte alternativet med presumerat samtycke.

I samband med tillträdet till 1996 års utlämningskonvention infördes möjligheten att på vissa villkor (se avsnitt 2.2.4) utlämna svenska medborgare till andra EU-stater. Eftersom möjligheten till utlämning av svenska medborgare utanför de nordiska länderna innebär en principiell nyhet, vars omfattning och konsekvenser ansågs svåra att överblicka, borde det enligt regeringen (prop. 2000/01:83 s. 34) inte vara möjligt för en svensk medborgare att avstå från specialitetsprincipens skydd eller från skyddet mot vidareutlämning. Enligt regeringen fanns det inte några bärande skäl för att undanta svenska medborgare från tillämpningen av det förenklade utlämningsförfarandet (prop. 2000/01:83 s. 34 f.). Inte heller inom ramen för detta borde det emellertid vara möjligt för en svensk medborgare att avstå från specialitetsprincipens skydd eller från skyddet mot vidareutlämning.

EAOL innehåller – liksom de tidigare gällande EU-bestämmelserna i UtlänningsL – möjlighet för den eftersökte att samtycka till överlämnande och att i samband därmed även medge att i den utfärdande medlemsstaten lagföras eller straffas för gärningar som har begåtts före överlämnandet, men som inte omfattas av arresteringsordern (4 kap. 9 §). Ett sådant medgivande kan återkallas till dess att beslutet om överlämnande har verkställts. Däremot är det enligt EAOL inte, som tidigare enligt de särskilda EU-bestämmelserna i UtlänningsL, möjligt för den eftersökte att generellt, innan överlämnade skett, medge att vidareutlämnas till annan EU-stat.

EAOL innehåller även bestämmelser om i vilken utsträckning en person, som tidigare har överlämnats, får lagföras eller straffas för gärningar vilka har begåtts före överlämnandet men som inte omfattas av arresteringsordern och i vilken utsträckning en sådan person får vidareutlämnas till en annan medlemsstat i EU (6 kap. 8 §). I förarbetena till lagen (prop. 2003/04:7 s. 149) anförde regeringen följande angående specialitetsprincipen i förhållande till andra EU-stater inom ramen för systemet med arresteringsorder:

Även i ett system som bygger på ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna och en långtgående förenkling av förfarandena för överlämnande av eftersökta personer finns det behov av det skydd som specialitetsprincipen och förbudet mot vidareöverlämnande ger den som har överlämnats. Det skulle i annat fall stå den utfärdande myndigheten fritt att lagföra för alla gärningar som inte tagits upp i en arresteringsorder. En sådan ordning kan riskera att med tiden minska betydelsen av den rättsliga prövningen av en arresteringsorder och därmed också undergräva rättssäkerheten för eftersökta personer. Motsvarande farhågor gör sig till viss del gällande även beträffande skyddet mot att vidareöverlämnas.

När en person överlämnas från Sverige sker en prövning om det är förenligt med rambeslutet att överlämnande sker. Den kontroll som åklagare och domstolar gör i samband med prövningen av överlämnandets laglighet och överensstämmande med de grundläggande rättigheterna och friheterna innebär ett skydd för den som begärs överlämnad. Den som tidigare har överlämnats enligt en arresteringsorder bör ges ett motsvarande skydd mot lagföring eller bestraffning i den mån dessa åtgärder inte omfattades av den tidigare prövningen. Vad nu sagts gäller även behovet av skydd mot att vidareöverlämnas.

Har således överlämnande från Sverige tidigare beviljats och begärs tillstånd att lagföra eller straffa den som har överlämnats även för gärningar som har begåtts före överlämnandet men som inte omfattades av detta, eller begärs tillstånd att till en annan medlemsstat i EU vidareöverlämna den som har överlämnats, bör enligt regeringens uppfattning en sådan framställning prövas i huvudsak på samma sätt som en begäran om överlämnande, dvs. med tillämpning av 2–5 kap. i den nya lagen...

... En begäran om tillstånd att till en stat utanför EU vidareutlämna den som tidigare har överlämnats från Sverige är en fråga om utlämning och bör av detta skäl prövas av regeringen enligt 24 § utlämningslagen.

Av regeringens uttalande framgår tydligt att specialitetsprincipen, i vart fall inom EU-samarbetet, anses uppställd till skydd för den enskilde.

I doktrinen har uppmärksammats att det från svensk sida, efter att Sverige i egenskap av anmodad stat utlämnat någon härifrån, inte kontrolleras huruvida det ansökande landet följt specialitetsprincipen samt att detta kan innebära problem för den utlämnade individen, eftersom denne inte alltid har rätt att åberopa principen inför den ansökande statens inhemska domstolar.⁵⁸ I sammanhanget har vidare påpekats, att ett rättegångsförfarande eller en straffverkställighet som strider mot specialitetsprincipen kan innebära ett brott

⁵⁸ Påle 2003, s. 291.

mot artikel 5 i Europakonventionen, vilken artikel behandlar rätten till frihet och säkerhet.⁵⁹

Specialitetsprincipen finns upptagen i samtliga Sveriges bilaterala utlämningsavtal. Enligt *samtliga* dessa gäller en sådan tidsfrist om 45 dagar och en sådan regel om verkan av den utlämnade personens frivilliga återvändande till det ansökande landet, som finns i såväl 1957 års utlämningskonvention som i UtlänningsL, för vilka fall den anmodade statens medgivande till ytterligare lagföring, straffverkställighet eller vidareutlämning inte krävs.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel XV 1 a) (SÖ 1974:3) ska en person som utlämnats inte på den ansökande statens område berövas friheten eller ställas inför rätta eller bli utsatt för annan inskränkning av sin personliga frihet för annat brott som begåtts före hans utlämning än i) ett brott för vilket han utlämnats eller ett annat enligt avtalet utlämningsbart brott och för vilket han skulle kunna dömas efter bevisning av de faktiska omständigheter på vilka framställningen om hans utlämning var grundad eller ii) annat enligt avtalet utlämningsbart brott och beträffande vilket den anmodade staten medger att han berövas friheten, ställs inför rätta eller utsätts för en inskränkning av sin personliga frihet. Enligt samma artikels 1 b) ska en person som utlämnats inte heller berövas friheten i den ansökande staten för att utlämnas till en tredje stat, såvida inte den anmodade staten medger sådant frihetsberövande.
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 17 p. 1 (SÖ 2001:42) ska den som utlämnats inte åtalas, straffas eller häktas för annat före hans överlämnande begånget brott än sådana för vilka han utlämnats, och hans frihet ska inte heller begränsas av något annat skäl, utom om den anmodade staten samtycker, 45 dagars- eller återvändanderegeln är tillämplig eller – som tidigare nämnts – den utlämnade personen samtycker inför en judiciell myndighet i den ansökande staten. Enligt samma artikel p. 3 får emellertid, om det åtal för vilket vederbörande utlämnats senare ändras, personen åtalas eller dömas, förutsatt att brottet under sin nya rubricering är a) grundat på väsentligen samma faktiska omständigheter som angetts i framställningen om utlämning och i de handlingar som överlämnats till stöd för denna, och b) belagt med samma längsta straff eller med ett kortare straff än det brott för vilket veder-

⁵⁹ Påle 2003, s. 291.

börande utlämnats. Enligt artikel 18 ska den ansökande staten, när någon överlämnats, inte utlämna denne till tredje stat för ett brott som begåtts före vederbörandes överlämnande, om inte den anmodade staten samtycker till utlämning eller 45 dagars- eller återvändanderegeln är tillämplig.

- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Enligt artikel 9 (SÖ 1965:19–20) får den som utlämnats inte i något fall berövas friheten eller göras till föremål för rättsliga åtgärder på den ansökande partens område för annat, före hans överlämnande begånget brott, än sådant som konstitueras av den gärning på grund varav hans utlämnande medgivits och tillika är av beskaffenhet att kunna föranleda utlämning, eller för annan omständighet, som är att hänföra till tiden före hans utlämnande, och inte heller av den ansökande parten utlämnas till tredje stat.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel IX (SÖ 1963:17) får den som utlämnats inte utan den anmodade statens samtycke, lagföras eller straffas i den ansökande staten för annat före utlämningen begånget brott än det, som föranlett utlämningen, och inte heller vidareutlämnas till tredje land (artikel VIII i den konsoliderade versionen).

Olika aspekter av specialitetsprincipen har varit föremål för Högsta domstolens – och i några fall även för tingsrätts och hovrätts – bedömning (jfr också det i avsnitt 3.9 refererade NJA 1984 s. 707, vilket gällde medgivande till ytterligare lagföring av en jugoslavisk medborgare som utlämnats till Schweiz).

NJA 1962 s. 467 gällde utlämning till Tyskland av en tysk medborgare, som enligt beslut av tysk domstol förklarats häktad misstänkt för grovt rån. Enligt den gärningsbeskrivning som upptogs i det återopade häktningsbeslutet hade mannen kommit in i en butik, slagit ner en av butikens innehavare, ur kassan tagit en summa pengar och därefter, när den andra butikens innehavare kommit in i lokalen, slagit ner även denne. Båda butiksinnehavarna hade enligt gärningsbeskrivningen fått avsevärda skallskador. Den svenska regeringen förordnade att mannen skulle utlämnas till Tyskland för det brott som utlämning begärts för. Sedan utlämningen verkstälts, meddelade den tyska ambassaden att den gärning för vilken utlämning ägt rum, var att bedöma inte bara som grovt rån utan möjligen också såsom mordförsök. Ambassaden hemställde därför om meddelande huruvida från svensk sida erinran mötte mot att åtal väcktes mot

mannen även för mordförsök samt att, om utlämningsbeslutet inte ansågs medge sådant åtal, få tillstånd att väcka sådant. Högsta domstolen förklarade att hinder mot utlämning enligt 1–10 §§ UtlänningsL inte mötte mot att medge att mannen i Tyskland ställdes till ansvar för det ifrågavarande brottet.

NJA 2000 s. 363 gällde utlämning till Estland för lagföring av brott. Den ursprungliga framställningen (från den 10 juli 1998 med komplettering den 12 november 1998 och den 8 april 1999) avsåg smuggling av narkotika från Estland till Sverige vid 12 tillfällen från hösten 1995 till och med den 15 augusti 1996. Till stöd för framställningen åberopades två häktningsbeslut av estländsk domstol avseende delaktighet i smuggling av narkotika från Estland den 5 juni 1996. Efter det att det svenska justitiedepartementet begärt komplettering angående bl.a. om det fanns ytterligare häktningsbeslut beträffande den brottslighet som mannen begärts utlämnad för, men som inte omfattades av de åberopade häktningsbesluten, uppgav Estland att några sådana beslut inte fanns. Den 15 juli 1999 beslutade regeringen att utlämna mannen till Estland för lagföring avseende smuggling av narkotika den 5 juni 1996 från Estland. Framställningen avslogs beträffande övriga brott som angetts i framställningen på den grunden att det inte fanns häktningsbeslut för de brotten. Därefter begärde Estland att mannen skulle få ställas till ansvar för upprepad smuggling av narkotika samt organisation och ledning av en grupp av smugglare från hösten 1995 till juli 1996. Till framställningen fogades bl.a. ett häktningsbeslut från den 3 mars 1998 och en stämningsansökan från samma dag. Mannen gjorde gällande, att häktningsbeslutet tillkommit först efter det att han utlämnats och för att tillgodose svenska myndigheters krav. Någon utredning till stöd för sina påståenden åberopade han inte. Högsta domstolen anförde att den inom utlämningsrätten tillämpade specialitetsprincipen kommit till uttryck i svensk rätt i 12 § UtlänningsL och i 1957 års utlämningskonvention i artikel 14. Av konventionens artikel framgår, anförde Högsta domstolen, att som huvudregel krävs samtycke från den part som beslutat om utlämning inte endast för åtal och dom eller verkställighet av straff eller skyddsåtgärd utan även för annan inskränkning i den personliga friheten som grundar sig på annat före överlämnandet begånget brott än det för vilket utlämning skett. Specialitetsprincipen innebär således, anförde domstolen, att det kan föreligga hinder för en stat att för en framställning om medgivande till åtal för andra gärningar än dem för vilka utlämning skett, förelägga ett sådant underlag som normalt krävs för utlämning; en prov-

ning måste i sådana fall kunna grundas på annan utredning än dom eller häktningens beslut. Har häktning beslutats före det att den utlämnade överlämnats kan dock detta häktningens beslut, uttalade Högsta domstolen, läggas till grund för ett medgivande, trots att det innan medgivande har lämnats saknas förutsättningar för att verkställa beslutet. Det konventionsfästa samarbetet angående utlämning innebär, menade Högsta domstolen, att staterna i betydande uträkning godtagit varandras rättsordningar. Härav följer, menade domstolen, att uppgifter som lämnats av en till 1957 års utlämningskonvention ansluten stat (som Estland) om vad som förekommit i ett ärende ska godtas av svenska myndigheter, om inte alldeles särskilda omständigheter föreligger. Mot den bakgrunden fann Högsta domstolen inte anledning att ifrågasätta att estländsk domstol den 3 mars 1998 fattat ett sådant beslut om häktning som enligt 9 § tredje stycket UtlämningsL ska godtas, om det inte i särskilt fall framgår att beslutet är uppenbart oriktigt. Några omständigheter som gav anledning att bedöma det som uppenbart oriktigt hade enligt Högsta domstolen inte framkommit. Hinder för att medge att mannen ställdes till ansvar i Estland för de ytterligare gärningar som omfattades av häktningens beslutet den 3 mars 1998 förelåg enligt Högsta domstolen inte.

I *NJA 2005 s. 669* hade en polsk medborgare utlämnats till Polen för brott som enligt svensk lag motsvarade grovt narkotikabrott. Därefter begärde Polen Sveriges samtycke, enligt artikel 14 i 1957 års utlämningskonvention, till att ställa mannen till ansvar i Polen för andra brott, som enligt svensk lag motsvarade försök till mord och människorov, utöver det som omfattades av det tidigare utlämningsbeslutet. Mannen motsatte sig att sådant medgivande lämnades. Högsta domstolen konstaterade, att bestämmelserna i 9 § UtlämningsL, om vilken prövning som ska göras av om den som framställningen avser gjort sig skyldig till den gärning för vilken utlämning begärs, kan jämföras med regleringen i 1957 års utlämningskonvention. Enligt artikel 14 punkten 1 (a) i konventionen ska en framställning om samtycke, till att den som utlämnats ska få ställas till ansvar för annan före utlämningen förövd gärning än den för vilken utlämning skett, översändas tillsammans med sådana handlingar som omnämns i artikel 12 i konventionen. I sistnämnda artikel föreskrivs att en framställning om utlämning ska åtföljas av bl.a. original eller bestyrkt avskrift antingen av en omedelbart verkställbar dom eller av häktningens beslut eller annat beslut med samma verkan, utfärdat i den ordning som föreskrivs i den begärande partens lag. Av

handlingarna i det aktuella ärendet framgick emellertid, anförde Högsta domstolen, att det i Polen förelåg hinder mot att utreda misstankarna mot mannen och hos domstol begära honom häktad, så länge Sverige inte lämnat det begärda medgivandet. Någon dom eller något häkttningsbeslut som rörde de aktuella gärningarna hade således inte bifogats framställningen. I stället hade annan utredning åberopats till stöd för framställningen. I en situation som den förevarande kunde, anförde Högsta domstolen under hänvisning till *NJA* 2000 s. 363 (se ovan), begäran om medgivande grundas på annan utredning än en dom eller häkttningsbeslut. Den utredning som åberopats i det aktuella fallet till stöd för att mannen begått gärningen, bestod bl.a. i förhör med målsäganden, intyg avseende dennes skador samt förhör med andra personer. Vid en samlad bedömning av den åberopade bevisningen fann Högsta domstolen att det inte kunde anses föreligga sannolika skäl för någon av de två nya brottsmisstankarna. Hinder mot att lämna det begärda medgivandet förelåg således enligt 9 § UtlänningsL.

Enligt 2 kap. 8 § andra stycket brottsbalken ska villkor som uppställts vid överlämnande eller utlämning från en annan stat till Sverige gälla här. Detta innebär att när åklagare väcker åtal vid svensk domstol mot någon som utlämnats hit från ett annat land måste domstolen uppmärksamma att specialitetsprincipen respekteras. I dessa fall är det inte fråga om att domstolarna tillämpar den i UtlänningsL fastslagna specialitetsprincipen – den utgör ett villkor för utlämning när Sverige är anmodad stat och tillämpas i praktiken, när Högsta domstolen och i sista hand regeringen ska utvärdera om tillstånd till ytterligare lagföring eller straffverkställighet behövs eller ska medges. De nedan refererade rättsfallen redovisas emellertid i detta avsnitt för att illustrera specialitetsprincipens praktiska tillämpning.

I *NJA* 1983 s. 441 hade en norsk medborgare, efter att ha häktats i sin utevaro av svensk domstol, utlämnats från Costa Rica till Sverige. Han dömdes därefter av tingsrätten för grovt bedrägeri och osant intygande till fängelse fem år. Hovrätten ogillade, med ändring av tingsrättens dom, åtalet för grovt bedrägeri samt dömdes mannen för osant intygande till fängelse sex månader. Riksåklagaren överklagade och yrkade att mannen skulle dömas även för grovt bedrägeri. Han framställde därvid i första hand samma ansvarspåstående som i tingsrätten och hovrätten. I andra hand framställde han ett nytt ansvarspåstående. Mannen bestred ändring och yrkade beträffande det nya ansvarspåståndet att talan skulle avvisas. Han gjorde därvid gällande att riksåklagarens talan i denna del avsåg en annan gärning än

den för vilken han blivit utlämnad från Costa Rica och att hinder för prövning därför förelåg med hänsyn till specialitetsprincipen. Han anförde i sammanhanget att frågan huruvida andrahandspåståendet omfattades av utlämningsbeslutet borde bedömas helt fristående från frågan huruvida påståendet innebar en tillåten åtalsjustering. Vid tillämpning av specialitetsprincipen borde enligt mannen krävas en väsentligt högre grad av identitet mellan den gärningsbeskrivning som ligger till grund för utlämningsbeslutet och den som åtalet grundar sig på än vad som kan krävas vid bedömningen huruvida en åtalsjustering är tillåten enligt 45 kap. 5 § rättegångsbalken. Redan en relativt liten avvikelse från det ursprungliga gärningspåståendet kunde, anförde mannen, leda till att den utlämnade dömdes för ett förfarande som inte är straffbart i den anmodade staten och att han dömdes med stöd av bevisning som den anmodade staten inte fått tillfälle att pröva. Utlämningen av mannen från Costa Rica hade, konstaterade Högsta domstolen, skett under villkor att han i Sverige inte fick dömas eller straffas för annan tidigare begången gärning än den för vilken han utlämnats. Frågan huruvida med hänsyn till detta villkor, hinder förelåg att pröva Riksåklagarens andrahandspåstående var enligt Högsta domstolen att bedöma med utgångspunkt i utlämningsbeslutet och de handlingar som från svensk sida överlämnats till myndigheterna i Costa Rica i samband med begäran om utlämning. De handlingar som överlämnats, och som kunde antas ha betydelse i sammanhanget, utgjordes enligt Högsta domstolen av häktningsprotokoll från tings- och hovrätt samt skrivelse från svensk chefsåklagare, ställd till domstolen i San José, jämte bilagor bestående av skriftlig bevisning och förhörprotokoll från bevisupptagningar i Schweiz. Härjämte hade enligt domstolen överlämnats avskrift av tillämpliga svenska lagrum. Den av åklagaren i samband med häktningsbegäran formulerade brottsmisstanken måste enligt Högsta domstolen bedömas med beaktande, även av vad åklagaren med omedelbar anknytning därtill anfört till utveckling av sin talan enligt protokollet från häktningsförhandlingen. De omständigheter som upptogs i det nya ansvarspåståendet hade enligt Högsta domstolen därvid behandlats såsom tillhörande det förfarande som den uttalade brottsmisstanken avsåg. Vad som sålunda förekommit hade, anförde Högsta domstolen, sammantaget tjänat som underlag för beslutet om utlämning. Frågan om vilken ansvarstalan mot mannen som utlämningen med hänsyn till specialitetsprincipen lämnade utrymme för fick, anförde Högsta domstolen, då annat inte föranleddes av utlämningsbeslutet, bedömas enligt samma grunder. Vad som förekommit

vid utlämningen utgjorde under angivna förhållanden enligt domstolen inte hinder mot att pröva Riksåklagarens talan enligt andrahandspåståendet; Högsta domstolen dömde, med ändring av hovrättens dom, mannen för grovt bedrägeri (enligt Riksåklagarens förstahandspåstående, varför någon prövning inte påkallades av andrahandspåståendet) och bestämde påföljden härför och för osant intygande till fängelse tre år sex månader.

I *NJA 1986 s. 554* hade en man av svensk domstol häktats i sin utevaro såsom på sannolika skäl misstänkt för förskingrings- och borgenärsbrott. Brottsmisstankarna avsåg gärningar i anslutning till ett svenskt aktiebolags verksamhet. En tid därefter häktades mannen av schweizisk myndighet för misstankar om bedrägeri m.m. i anslutning till verksamheten i ett schweiziskt bolag. Efter att Sverige begärt mannen utlämnad för att här lagföras för de brott som omfattades av det svenska häktningsbeslutet, utlämnades mannen hit. Schweiz överlämnade en tid därefter en framställning till Sverige med begäran att svenska myndigheter skulle överta lagföringen mot mannen rörande det schweiziska bolaget. Svensk åklagare begärde då mannen häktad vid svensk tingsrätt även för gärningar hänförliga till det schweiziska bolaget. Vid häktningsförhandlingen gjorde mannen gällande att tingsrätten inte ägde pröva frågan om häktning såvitt gällde misstanke om brott i samband med verksamheten i det schweiziska bolaget. *Tingsrätten* förklarade mannen häktad även för brott hänförliga till det schweiziska bolaget, utan att bemöta påståendet om att domstolen inte hade rätt att pröva frågan. Mannen överklagade och yrkade att hovrätten skulle försätta honom på fri fot. *Hovrätten* anförde att det inte förelåg något lagakraftvunnet beslut av schweizisk myndighet om överföring till Sverige av förundersökning och lagföring beträffande misstanke om brott i det schweiziska bolaget. Vid sådant förhållande var svensk domstol, menade hovrätten, på grund av Sveriges förpliktelser enligt artikel 14 i 1957 års utlämningskonvention hindrad att i den delen pröva frågan om häktning av mannen. Hovrätten avvisade därför åklagarens yrkande om häktning för de brott som hänförde sig till verksamheten i det schweiziska bolaget och undanröjde tingsrättens beslut i den delen. Riksåklagaren överklagade och yrkade, att hovrättens beslut om avvisning av häktningssyrkandet rörande brott i samband med det schweiziska bolagets verksamhet skulle upphävas och målet visas åter till hovrätten för prövning i sak. *Högsta domstolen* konstaterade att mannen utlämnats från Schweiz till Sverige på grund av misstankar om brott som hade samband med det svenska bolaget och att utläm-

ningen inte avsåg brott som hade anknytning till det schweiziska bolaget. För att mannen skulle kunna åtalas, dömas eller underkastas inskränkning i sin personliga frihet i Sverige för sist nämnda brottslighet krävdes enligt artikel 14 i 1957 års utlämningskonvention därför, konstaterade domstolen vidare, att det förelåg samtycke från Schweiz. Den framställning som från schweizisk sida gjorts, om att Sverige skulle överta lagföringen avseende brottslighet hänförlig till det schweiziska bolaget, hade inte försetts med några reservationer och måste, anförde Högsta domstolen, anses innebära att det förelåg ett sådant samtycke som krävs enligt artikel 14 i utlämningskonventionen. Hovrätten borde alltså inte, enligt Högsta domstolens förmenande, ha avvisat åklagarens häktningssyrkande. Högsta domstolen undanröjde hovrättens beslut i denna del och återförvisade målet i den delen till hovrätten. Ett justitieråd (Bengtsson) var skiljaktigt och ansåg sammanfattningsvis att så starka skäl talade mot att det schweiziska beslutet varit avsett som ett samtycke enligt konventionens artikel 14, att det inte borde komma i fråga att utan stöd i ordalagen likställa beslutet med ett samtycke.

I *NJA 2003 s. 133* var fråga om från vilken tidpunkt den tid om 45 dagar som, enligt artikel 14 i 1957 års utlämningskonvention, ska ha förflutit innan den som utlämnats får, utan samtycke från den anmodade staten, åtalas för annat, före utlämningen begånget brott än det för vilket han utlämnats, ska räknas. Den i målet aktuella mannen dömdes 1998 av svensk hovrätt för grovt bedrägeri m.m. till fängelse två år och fyra månader. Han utlämnades med anledning av denna dom till Sverige från Spanien 2001 och började då att avtjäna straffet. Han frigavs villkorligt den 5 september 2002 med en återstående strafftid om ett år och två månader. Han stod under övervakning till den 5 september 2003 och prövotiden utgick den 5 november 2003. Efter att ha anhållits den 24 oktober 2002 och häktats följande dag åtalades mannen vid svensk tingsrätt för grov oredlighet mot borgenär, bokföringsbrott, urkundsförfalskning och bedrägeri, begångna under 2000. Vid huvudförhandling i målet invände mannen att det förelåg hinder att pröva åtalet mot honom, eftersom inget av de undantag som stadgas i artikel 14 i 1957 års utlämningskonvention förelåg. Han förklarade därvid, att av honom under häktningsförhandlingen lämnad uppgift om att han efter den villkorliga frigivningen hade lämnat riket och därefter återkommit var osann. Tingsrätten kom i beslut fram till att de av mannen vid häktningsförhandlingen lämnade uppgifterna, om att han efter sin frigivning lämnat riket och sedan frivilligt återvänt, var så trovärdiga att det,

trots hans ändrade ståndpunkt i frågan, fick hållas för visst att så hade skett. Enligt tingsrättens mening uppehöll han sig således i Sverige, inte på grund av utlämnandet från Spanien, utan på grund av frivillig inresa. Till detta kom, enligt tingsrätten, att den aktuella 45-dagarsfristen i 1957 års utlämningskonvention, med hänsyn till ändamålet med stadgandet, måste förstås som en frist avsedd att räknas från frigivning ur fängelse och inte kunde vara avsedd att inbegripa jämväl hela prövotiden efter villkorlig frigivning. Enligt tingsrättens förmenande förelåg det alltså inte hinder mot att pröva det aktuella åtalet. (Tingsrätten dömde mannen för de åtalade brotten, utom urkundsförfalskning, till fängelse två år.) Mannen överklagade tingsrättens beslut och dom och yrkade bl.a. att hovrätten skulle undanröja domen och avvisa åtalet eftersom det inte fanns förutsättningar enligt artikel 14 i utlämningskonventionen att åtala honom för brott som påstods vara begångna innan han utlämnades från Spanien. Hovrätten fann att konventionens 45-dagarsregel borde tolkas så som tingsrätten hade gjort, dvs. att fristen börjar löpa när villkorlig frigivning sker. Yrkandet om avvisning lämnades därför utan bifall. (Hovrätten fastställde senare i dom tingsrättens dom.) Mannen överklagade och yrkade i första hand att Högsta domstolen skulle med undanröjande av hovrättens dom avvisa talan mot honom. Högsta domstolen konstaterade att Spanien inte samtyckt till den aktuella lagföringen av mannen, att när mannen anhölls mer än 45 dagar hade förflutit efter den villkorliga frigivningen, men det straff för vilket han utlämnats fortfarande inte var till fullo verkställt och att frågan därför var om dagen för mannens villkorliga frigivning kunde anses innebära en slutlig frigivning i konventionens mening. Efter ett ingående resonemang anförde Högsta domstolen att det – främst mot bakgrund av den i UtlänningsL tidigare gällande immunitetsregeln, vilken, enligt domstolen, skulle ha inneburit att den villkorligt frigivne inte under de första 45 dagarna av prövotiden annat än i händelse av ny brottslighet, fick underkastas någon som helst inskränkning i möjligheten att lämna landet, t.ex. genom föreskrifter, passvägran eller förverkande av den villkorligt medgivna friheten, vilka samtliga åtgärder är möjliga under prövotid – fanns ”beaktansvärda skäl” som tydde på att uttryckssättet i artikel 14 hade varit avsett, att innebära att den däri angivna 45-dagarsfristen skulle räknas från det att straffet till fullo verkställts och att det också uppfattats så från svensk sida vid tillträdet till konventionen. Artikeln hade, anförde domstolen vidare, tillkommit främst med hänsyn till den utlämnades rättssäkerhet, vilket liksom intresset av förutsebar-

het talade för att legalitetsprincipen iaktogs vid tolkningen. Utgångspunkten för fristen borde därför, enligt Högsta domstolen, vara den tidpunkt då straffet till fullo är verkställt. När det gällde lagföring utan samtycke från den anmodade staten i de fall då den utlämnade återvänt efter att ha lämnat den stat som han utlämnats till, ställdes, konstaterade Högsta domstolen, inte något krav på att återvändandet ska ha ägt rum efter det att straffet verkställts. I den delen måste konventionens artikel, anförde domstolen, förstås på det sättet att rekvisitet är uppfyllt, om den utlämnade sedan utlämningen ägt rum lämnat landet och därefter frivilligt återvänder. Den omständigheten att återvändandet har ägt rum under prøvotiden efter villkorlig frigivning kunde inte, anförde Högsta domstolen, i sig utesluta att det skulle anses ha varit fråga om ett frivilligt återvändande. Sammanfattningsvis borde således, menade Högsta domstolen, åtal inte utan samtycke från spansk sida ha väckts mot mannen innan 45 dagar förflutit från det att det tidigare fängelsestraffet till fullo hade verkställts, om mannen inte, såsom gjorts gällande i målet, efter den villkorliga frigivningen lämnat landet och frivilligt återvänt hit. Efter att Riksåklagaren beretts tillfälle att föra bevisning i nämnda fråga förklarade denne sig inte längre göra gällande att mannen varit utomlands under den aktuella tiden och återkallade sin alternativa grund för rätt till åtal. Högsta domstolen undanröjde därefter tingsrättens och hovrättens domar och avvisade åtalet mot mannen.

I *NJA 2007 s. 80* hade en man utlämnats från Tyskland till Sverige 2003 för att här lagföras för grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling, brotten begångna vid olika tillfällen under 2002. Efter begäran från svensk sida lämnades senare från Tyskland tillåtelse till lagföring av mannen här för ytterligare narkotikabrottslighet under 2002. Åtal för de brott utlämningen avsåg väcktes vid tingsrätt, som meddelade en fällande som i målet. Sedan domen överklagats dömde hovrätten honom för grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling samt bestämde påföljden, med tillämpning av 26 kap. 2 § brottsbalken, till fängelse elva år. Samtidigt förklarade hovrätten tidigare villkorligt medgiven frihet helt förverkad. Den villkorligt medgivna friheten hänförde sig till en svensk dom från 1999, genom vilken mannen dömts till fängelse fyra år och sex månader för grovt narkotikabrott. Han hade frigivits villkorligt från det straffet 2002 med en återstående strafftid om ett år och sex månader. Hovrättens dom vann laga kraft. Mannen ansökte om resning och yrkade att Högsta domstolen skulle i första hand undanröja hovrättens dom och återförvisa målet till hovrätten för ny prøv-

ning samt i andra hand nedsätta straffet till tio års fängelse och undanröja den villkorligt medgivna friheten. Mannan gjorde, som grund för sin resningsansökan, gällande att hovrättens rättstillämpning stred mot lag i två avseenden. För det första hade det enligt honom varit fel av hovrätten att förverka den villkorligt medgivna friheten, eftersom utlämningen inte omfattade verkställighet av det straff han 1999 dömts till av den svenska domstolen. För det andra ansåg han att hovrätten inte hade haft rätt att tillämpa straffskärpningsregeln i 26 kap. 2 § brottsbalken, eftersom den bestämmelsen inte angetts i den svenska utlämningsframställningen eller annat material som överlämnats till tyska myndigheter i utlämningsärendet. Högsta domstolen konstaterade att mannen i den svenska utlämningsframställningen inte hade begärts utlämnad för verkställighet av det tidigare utdömda straffet, att det tyska utlämningsbeslutet följaktligen inte omfattade sådan verkställighet och att något tillstånd att verkställa detta straff inte heller hade inhämtats från Tyskland i senare skede. Hovrättens förordnande om förverkande av den villkorligt medgivna friheten innebar, enligt Högsta domstolen, att mannen berövades sin frihet för verkställande av straff för annat före hans överlämnande begånget brott än de han utlämnats för och därmed ett åsidosättande av specialitetsprincipen enligt artikel 14 i 1957 års utlämningskonvention. Att den konventionsstadgade specialitetsprincipen respekterades fick, anförde domstolen, anses vara ett villkor vid utlämningen, vilket enligt 2 kap. 8 § andra stycket brottsbalken ska gälla här. Med hänsyn till detta fanns det enligt Högsta domstolen förutsättningar för att med stöd av 58 kap. 2 § 5 rättegångsbalken (om den rättstillämpning som ligger till grund för domen uppenbart strider mot lag) bevilja resning, såvitt gällde hovrättens förordnande om förverkande av den villkorligt medgivna friheten. Högsta domstolen undanröjde omedelbart detta förordnande. När det gällde mannens åberopande av att hovrätten tillämpat 26 kap. 2 § brottsbalken, konstaterade Högsta domstolen att denna bestämmelse inte hade angetts i den svenska utlämningsframställningen eller i handlingar som annars hade överlämnats i samband med denna. Bestämmelser rörande påföljden, såsom straffskärpningsregler, kunde emellertid inte, anförde domstolen, anses omfattade av specialitetsprincipen. Det hade från tysk sida i samband med utlämningen av mannen inte heller, konstaterade domstolen, uppställts något villkor gällande påföljden. Svensk domstol hade följaktligen, anförde Högsta domstolen, vid bestämmande av påföljden inte varit förhindrad att fullt ut tillämpa gällande svenska bestämmelser på området. Det fanns

därmed, enligt Högsta domstolen, inte skäl att bevilja resning med anledning av hur hovrätten bestämt strafftiden.

I *RH 1992:18* hade en man av svensk tingsrätt 1987 häktats i sin frånvaro som på sannolika skäl misstänkt för grovt bedrägeri medelst urkundsförfalskning, alternativt grov förskingring. I häktningsprotokollet antecknades viss gärningsbeskrivning. Mannen efterlystes och påträffades i USA. Åklagaren begärde med stöd av utlämningsavtalet mellan Sverige och USA att mannen skulle utlämnas till Sverige. Till begäran fogades tingsrättens häktningsprotokoll och skrift från polismyndigheten, i vilken två privatpersoner nämndes som exempel på målsägande, samt bilagor innehållande anmälningar, förhörprotokoll och skriftlig bevisning gällande de namngivna målsägandena. Amerikansk domstol beslutade 1991 att mannen skulle utlämnas till Sverige. Åklagaren väckte sedan åtal mot honom under tre åtalpunkter för olika fall av grova bedrägerier mot ett fyrtiotal målsägande. Mannen yrkade att tingsrätten skulle avvisa åtalet, med undantag för de delar av detta som gällde de i utlämningsbegäran nämnda målsägandena, med motiveringen att endast dessa delar av åtalet omfattades av utlämningsbeslutet och att åklagaren inte fick åtala för andra brott. Tingsrätten kom i beslut fram till att del av en åtalpunkt inte kunde anses inrymmas inom den gärningsbeskrivning som häktningsprotokollet, vilket tjänat som underlag för beslutet om utlämning, innehöll. Det förelåg därför, enligt tingsrätten, hinder mot att pröva åtalet i den delen, varför det avvisades. I övrigt utgjorde utlämningsbeslutet, enligt tingsrätten, inte något hinder mot prövning av åtalet. Mannen överklagade tingsrättens beslut och yrkade att hovrätten skulle avvisa åtalet i dess helhet utom i de delar det grundade sig på anmälningar från de namngivna målsägandena. Hovrätten konstaterade att mannen enligt det bilaterala avtalet inte fick dömas eller straffas för annat före utlämningen begånget brott än det som föranlett utlämningen och att frågan om det med hänsyn till detta förelåg hinder att pröva åtalet måste bedömas med utgångspunkt i utlämningsbeslutet samt de handlingar, bl.a. häktningsprotokollet, som från svensk sida överlämnats till myndigheterna i USA med anledning av begäran om utlämning. Den gärningsbeskrivning som återgavs i häktningsprotokollet hade, konstaterade hovrätten vidare, accepterats som underlag för beslutet om utlämning och gärningsbeskrivningen angav därmed enligt hovrätten ramen för bedömningen. Förutom en del av åtalet som hänförde sig till tid som inte täcktes av gärningsbeskrivningen, rymdes enligt hovrätten resterande delar av åtalet inom gärningsbeskrivningen, oavsett att målsägande-

na inte hade namngivits eller på annat sätt angivits i samband med begäran om utlämning. Åtalet kunde därmed, bedömde hovrätten, tas upp i dessa delar.

3.13 Förbudet mot utlämning till extraordinär domstol

Enligt 1957 års *utlämningskonvention* (artikel 1) förpliktar sig de avtalsslutande parterna att, under iakttagande av de bestämmelser och villkor som fastställts i konventionen, till varandra utlämna personer, vilka av behöriga judiciella myndigheter hos den ansökande parten ställs till ansvar för brott eller efterlyses för verkställighet av straff (eller ”skyddsåtgärd”). Vid tillträdet till konventionen förbehöll sig Sverige rätten att vid bifall till framställning om utlämning föreskriva, att den utlämnade inte får ställas inför domstol, som endast för tillfället eller för särskilda undantagsförhållanden erhållit befogenhet att pröva mål av sådan beskaffenhet och att även vägra utlämning för verkställighet av straffdom, fälld av sådan extraordinär domstol (Sveriges förbehåll, p. 2 a).

Enligt 12 § första stycket 2 UtlänningsL ska vid beviljande av utlämning uppställas villkor att den som utlämnas inte för brottet får åtalas vid domstol, som endast för tillfället eller för särskilda undantagsförhållanden erhållit befogenhet att pröva mål av sådan beskaffenhet. Regeringen får dock medge undantag från detta ”om det finnes förenligt med rättssäkerheten”.

Det föreligger således en diskrepans mellan den svenska reservationen till utlämningskonventionen och UtlänningsL på så sätt, att reservationen innefattar möjlighet att vägra utlämning för såväl *lagföring* inför en extraordinär domstol som *verkställighet* av ett straff meddelat i dom av en extraordinär domstol medan enligt UtlänningsL utlämning kan vägras endast med avseende på *lagföring* inför extraordinär domstol. I doktrinen har den åsikten framförts, att UtlänningsL:s bestämmelse avseende tillfälliga domstolar bör kompletteras med ett förbud mot utlämning också för straffverkställighet.⁶⁰

Förbud mot utlämning till extraordinär domstol förelåg redan enligt 1913 års lag. I förarbetena till denna lag (prop. 1913:50 s. 37 f.) anförs, att villkoret avser att förhindra att den utlämnade ställs inför en särskild för ändamålet tillsatt domstol eller annan domstol, som enligt vanliga regler inte skulle vara behörig i fråga om åtal mot

⁶⁰ Påle 2003, s. 310.

honom ("*tribunal d'exception*") och att det således inte utgör hinder för att t.ex. en militär ställs inför militär domstol eller en ämbetsman, som begått brott i ämbetet, inför sådan särskild domstol som har att döma över dylika brott. Till stöd för regeln anförs vidare (prop. 1913:50 s. 37 f.), att utlämning vilar på förtroendet till de dömande myndigheternas i den främmande staten opartiskhet, men att detta förtroende endast gäller de ordinarie domstolarna, under det att tillsättandet av en undantagsdomstol för ett särskilt fall "nödvändigtvis uppväcker misstanke om partiskhet".

Någon sådan möjlighet som enligt nuvarande utlämningslag ges regeringen att medge undantag från förbudet, fanns inte enligt den äldre lagen. I förarbetena till UtlämningsL (prop. 1957:156 s. 34) konstaterades, att regeln om förbud mot utlämning till extraordinär domstol hade hindrat utlämning från Sverige exempelvis av sådana personer som avsetts bli åtalade vid någon av de efter det andra världskriget inrättade särskilda domstolarna för krigsförbrytare. Det kunde, enligt förarbetena, ifrågasättas om inte den gällande lagen på denna punkt var för restriktiv; den omständigheten att en särskild domstol inrättas behöver inte innebära, anfördes det, att rättssäkerheten kommer i fara. Det ansågs därför att regeln borde uppmjukas, så att möjlighet fanns att göra undantag för sådana fall, då "tillbörliga krav på rättssäkerhet" kunde anses uppfyllda (prop. 1957:156 s. 34 och 72).

När tribunalen för brott i f.d. Jugoslavien inrättades av FN, övervägdes för svenskt vidkommande om det krävdes lagstiftning för att uppfylla förpliktelserna i domstolens stadga. Regeringen anförde därvid (prop. 1993/94:142 s. 22 ff.) att den svenska lagstiftningen om internationell rättshjälp (däri inkluderande UtlämningsL) förutsatte att en begäran om rättshjälp kom från en domstol eller myndighet i en främmande stat. Eftersom tribunalen var ett av FN inrättat organ och inte hörde under någon enskild stat, konstaterades att den svenska lagstiftningen inte var direkt tillämplig i förhållande till tribunalen. Det krävdes därför lagstiftningsåtgärder för att Sverige skulle kunna bistå tribunalen med de åtgärder som krävdes enligt stadgan, bl.a. bistånd med att gripa eller häkta personer och överlämna eller överföra en tilltalad till tribunalen. Samma slutsats drogs vid inrättandet av Rwandatribunalen (se prop. 1995/96:48 s. 12 ff.), vid ratifikationen av Romstadgan (se prop. 2000/01:122 s. 94 ff.) och då möjligheten till svenskt samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone i fråga om bl.a. utlämning, infördes (se prop. 2005/06:93 s. 33).

Det kan i detta sammanhang erinras om att det i den svenska regeringsformen finns ett förbud mot att inrätta domstol för viss tvist eller visst mål, dvs. en särskilt inrättad specialdomstol (2 kap. 11 § regeringsformen). Bestämmelsen har överförs till den reformerade grundlagen (prop. 2009/10:80 s. 162).

Regeringens möjlighet att medge undantag från förbudet om utlämning till extraordinär domstol, gäller således endast vid framställningar från andra stater eller från andra staters myndigheter. Undantaget är med andra ord inte tillämpligt vid utlämning till internationella tribunaler, vilka inte är del av någon stats interna rättsordning utan är att anse som mellanfolkliga organisationer.

Möjlighet att vägra utlämning för lagföring inför extraordinära domstolar finns även i Sveriges bilaterala utlämningsavtal, med undantag för avtalet med Kanada. Avtalet med Australien innehåller även en vägransmöjlighet för verkställighet av straff utdömt av en sådan domstol. Följande gäller med avseende på extraordinära domstolar enligt avtalen.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel 1 (b) i det protokoll om ytterligare ändring i det ursprungliga avtalet (SÖ 1989:49) får utlämning vägras ”när den person vars utlämning begärs kan komma att ställas inför domstol eller annan judiciell myndighet som särskilt upprättats för att handlägga målet mot honom eller som endast för tillfället eller för undantagsförhållanden erhållit befogenhet att pröva sådant mål eller hans utlämning begärts för att han ska avtjäna ett straff som ådömts honom av en sådan domstol eller myndighet”.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Avtalet innehåller inte någon särskild bestämmelse om förbud mot utlämning till extraordinär domstol. Enligt artikel 8 (2) (SÖ 1965:19–20) får emellertid den anmodade parten vägra utlämning på varje vägransgrund som finns i denna parts lagstiftning.
- Avtalet med *USA*: Enligt artikel V p. 3 (SÖ 1963:17) ska utlämning inte medges om den som begärts utlämnad åtalats eller kommer att åtalas inför extraordinär domstol i den ansökande staten (artikel IV p. 3 i den konsoliderade versionen).

Bestämmelsen om förbud mot utlämning till extraordinär domstol har, såvitt kunnat utrönas, aldrig varit föremål för Högsta domstolens bedömning.

3.14 Förbudet mot utlämning vid risk för dödsstraff

Enligt 1957 års *utlämningskonvention* (artikel 11) gäller följande med avseende på dödsstraff. Om det brott för vilket utlämning begärs enligt den ansökande statens lagstiftning förskyller dödsstraff och om lagstiftningen hos den anmodade parten inte föreskriver dödsstraff för sådant brott eller dödsstraff vanligtvis inte där verkställs, får utlämning vägras, såvida inte den ansökande staten avger en sådan försäkran att dödsstraff inte kommer att verkställas, som den anmodade parten anser tillfyllest.

Enligt 12 § första stycket 3 UtlänningsL ska vid beviljande av utlämning uppställas villkor, att den som utlämnas inte för brottet får straffas med döden.

Enligt lagens förarbeten hindrar regeln i 12 § första stycket 3 inte att dödsdom meddelas, men sådan dom får inte verkställas (prop. 1957:156 s. 72). I den nedan nämnda propositionen om avtal med USA om bl.a. utlämning, anförde regeringen, att bestämmelsens formulering enligt sin lydelse omfattar villkor, såväl att dödsstraff inte får dömas ut som att dödsstraff inte får verkställas (prop. 2004/05:46 s. 45).

När bestämmelsen om förbud mot utlämning vid risk för dödsstraff, föreslogs ingå i UtlänningsL anförde departementschefen (prop. 1957:156 s. 33 och 72 f.), att det inte kunde anses förenligt med svensk rättsuppfattning att utlämna en person utan garanti för att dödsstraff inte ska komma i fråga. Han påpekade samtidigt, att lagstiftningen i en del länder för vissa brott inte stadgade annat straff än döden. I åtskilliga stater gällde emellertid, anförde han, att en domstol hade att tillämpa en internationell överenskommelse, även om den inte överensstämde med den interna lagen. För sådana stater, menade han, förelåg inte något lagtekniskt hinder mot att ingå en överenskommelse som innehåller förbud mot dödsstraff. Ur svensk synpunkt torde även den lösningen kunna godtas, anförde han, att den stat till vilken utlämnande sker, genom administrativt beslut ser till att dödsstraff inte verkställs. I exempelvis Belgien, uttalade han, var dödsstraffet formellt inte avskaffat, men det brukade sedan lång tid tillbaka inte verkställas utan förvandlades regelmässigt till frihetsstraff.

Enligt påpekande i doktrinen kan det inte, i ett specifikt utlämningsärende där det föreligger risk för att dödsdom kan komma att meddelas i det ansökande landet, från svensk sida vara tillräckligt, att tidigare praxis i det ansökande landet visar att dödsstraff som

regel omvandlas till frihetsstraff.⁶¹ För utlämning från Sverige måste i stället krävas någon slags garanti från det ansökande landet om att en dödsdom i det specifika fallet inte kommer att verkställas. En sådan garanti kan bl.a. av konstitutionella skäl vara svår att lämna för det ansökande landet, eftersom regeringen kan (och bör) vara förhindrad att lägga sig i hur landets domstolar ska döma.

Det finns ännu inte något generellt förbud mot dödsstraffet i folkrätten. Det andra fakultativa protokollet till FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, vari anslutande stater förpliktar sig att inte verkställa dödsstraff och att verka för dess avskaffande, trädde i kraft 1991 och har f.n. 73 (av FN:s 193) anslutna stater, varav Sverige (se SOU 1990:21) är en. I internationella konventioner och förklaringar har därutöver fastställts ett antal begränsningar för dödsstraffets tillämpning och har manifesterats en strävan mot dödsstraffets totala avskaffande. Europeiska Rådet har också (år 1998) antagit riktlinjer för agerande mot dödsstraffet gentemot tredje land. I artikel 3 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna sägs att var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet. Enligt artikel 6 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (SÖ 1971:42–43) ska rätten till liv garanteras genom lag. Samma artikel förbjuder stater att godtyckligt beröva människor deras liv och att döma någon till döden för brott begångna innan personen fyllt arton år. Det sist nämnda förbudet uppställs även i FN:s barnkonvention. Europakonventionens artikel 2 innehåller liknande bestämmelser om rätten till liv som den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) har antagit rekommendationer om garantier för personer som är dömda till döden. År 2007 antog FN:s generalförsamlings tredje utskott en resolution mot dödsstraffet. Resolutionen uppmanar alla länder som fortfarande har kvar dödsstraffet, att införa ett moratorium för avrättningar med sikte på att helt avskaffa dödsstraffet. FN:s råd för de mänskliga rättigheterna (som ersatte FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna) har 2005 antagit en resolution om dödsstraffet. Även det sjätte tilläggsprotokollet till Europakonventionen (som liksom Europakonventionen gäller som lag i Sverige) förbjuder dödsstraff i fredstid. Det trettonde tilläggsprotokollet till Europakonventionen (som även det gäller som lag i Sverige) utsträcker förbudet mot dödsstraff till att gälla under alla omständigheter – således även i krigstid.

⁶¹ Påle 2003, s. 311.

Av tilläggsprotokollen framgår inte om deras respektive artikel 1 – vilken i båda protokollen lyder ”Dödsstraffet skall vara avskaffat. Ingen får dömas till ett sådant straff eller avrättas.” – utgör hinder mot att lämna ut en person för lagföring som riskerar att för det aktuella brottet bli dömd till döden, eller för verkställighet av en dödsdom. Europadomstolen har inte behövt ta ställning till principfrågan, men i vissa fall har uttalanden gjorts som tyder på att artikel 1 i sjätte tilläggsprotokollet skulle kunna innebära hinder mot att utlämna någon till ett land, där det finns en allvarlig risk för att denne skulle riskera ett dödsstraff.⁶²

Enligt Amnesty International⁶³ tillämpar 58 av världens länder⁶⁴ f.n. (per den 31 december 2010) dödsstraffet i praktiken. Ytterligare 34 länder⁶⁵ har kvar dödsstraffet i sin lagstiftning för ”vanliga” brott såsom mord, men tillämpar det inte i praktiken. Dessutom har nio länder⁶⁶ kvar dödsstraffet för ”exceptionella” brott såsom brott mot viss militär lagstiftning och brott begångna under vissa exceptionella omständigheter. Av länderna i Europa är det endast Ryssland, Lettland och Vitryssland som alltjämt har kvar dödsstraffet i lagstiftningen och endast Vitryssland som fortfarande tillämpar det i praktiken för ”vanliga” brott.

Enligt Sveriges bilaterala utlämningskonvention med USA (SÖ 1963:17, artikel VIII) finns möjlighet att vägra utlämning från Sverige till USA, om det brott som utlämningen avser kan medföra dödsstraff, såvida inte USA före utlämningen försäkrar att sådant straff inte kommer att verkställas. Även det i avsnitt 2.1 nämnda avtalet av den 25 juni 2003 om utlämning mellan EU och USA tar upp frågan om utlämning vid möjligt dödsstraff för det aktuella brottet (artikel 13). Enligt EU-avtalet får respektive medlemsstat och USA

⁶² Se Danelius 2007, s. 506 f. och fallen *Aylor-Davis mot Frankrike* samt Kommissionens mål *Kareem mot Sverige* och *16531/90 mot Nederländerna*.

⁶³ Rapporten *Death Sentences and Executions 2010, March 2011*, s. 44 f.

⁶⁴ Afghanistan, Antigua och Barbuda, Bahamas, Bahrain, Bangladesh, Barbados, Belize, Botswana, Comorerne, Cuba, Demokratiska Republiken Kongo (Kinshasa), Dominica, Egypten, Ekvatorialguinea, Etiopien, Förenade arabemiraten, Guatemala, Guinea, Guyana, Indien, Indonesien, Iran, Irak, Jamaica, Japan, Jordanien, Kina, Kuwait, Libanon, Lesotho, Libyen, Malaysia, Mongoliet, Nigeria, Nordkorea, Oman, Pakistan, Palestina, Qatar, Saint Christopher och Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent och Grenadinerna, Saudiarabien, Sierra Leone, Singapore, Somalia, Sudan, Syrien, Taiwan, Tchad, Thailand, Trinidad och Tobago, Uganda, USA, Vietnam, Vitryssland, Yemen och Zimbabwe.

⁶⁵ Algeriet, Benin, Brunei, Burkina Faso, Burma, Centralafrikanska republiken, Eritrea, Gambia, Ghana, Grenada, Kamerun, Kenya, Laos, Liberia, Madagaskar, Malawi, Maldiverna, Mali, Mauretanium, Marocko, Nauru, Niger, Papua Nya Guinea, Republiken Kongo (Brazzaville), Ryssland, Sydkorea, Sri Lanka, Surinam, Swaziland, Tadzjikistan, Tanzania, Tonga, Tunisien och Zambia.

⁶⁶ Bolivia, Brasilien, Chile, El Salvador, Fiji, Israel, Kazakstan, Lettland och Peru.

avgöra om artikeln ska tillämpas dem emellan. Sverige och USA har valt att tillämpa artikeln. Det är således EU-avtalets bestämmelse som numera gäller i Sveriges och USA:s utlämningssamarbete (se artikel VII i den konsoliderade versionen). Bestämmelsen kan enligt sin lydelse tillämpas både när Sverige är ansökande stat och när utlämning begärs av USA, men på grund av att det endast är USA som har dödsstraff är det i praktiken endast Sverige som kan komma att utnyttja möjligheten i artikeln. Enligt bestämmelsens huvudregel får utlämning från Sverige, för ett brott som är belagt med dödsstraff, beviljas på villkor, att den eftersökte inte ådöms dödsstraff. Om USA emellertid av formella skäl inte kan uppfylla ett sådant villkor – i några av USA:s delstater tvingar det processuella regelsystemet åklagaren att yrka dödsstraff för vissa brott och domstolen att välja den påföljden, om den misstänkte fälls till ansvar för brottet (se prop. 2004/05:46 s. 22) – kan utlämning beviljas på villkor att ett utdömt dödsstraff inte ska verkställas. Enligt regeringen innebär artikelns bestämmelse – i jämförelse med den i artikel VIII i den bilaterala utlämningskonventionen – en större trygghet för personer som utlämnas från Sverige för brott där USA tillämpar dödsstraff (prop. 2004/05:46 s. 22). När förslaget att godkänna EU-avtalet om utlämning och det bilaterala instrumentet mellan Sverige och USA i samma ämne remissbehandlades, avstyrkte en av remissinstanserna (Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet) att möjligheten att utdöma dödsstraff accepterades i utlämningsavtalet (se prop. 2004/05:46 s. 45). Det starka fördömandet av dödsstraff förutsatte enligt remissinstansen, bl.a. mot bakgrund av Europakonventionens tilläggsprotokoll, ett klart avståndstagande också från möjligheten att en person som utlämnas från Sverige kan utsättas för att bli dömd till dödsstraff. Regeringen uttalade härvid (prop. 2004/05:46 s. 45), att den nya formuleringen om dödsstraffets betydelse vid prövning av frågan om utlämning, gav ett starkare skydd för den som utlämnas från Sverige, och att huvudregeln enligt den nya formuleringen ju var att en utlämnad inte skulle riskera att dömas till dödsstraff. Det fanns därför, menade regeringen, anledning att se positivt på den förändring av konventionen som hade skett.

Möjlighet att vägra utlämning, om det aktuella brottet skulle komma att bestraffas med döden, finns även i övriga av Sveriges bilaterala utlämningsavtal. Att notera är emellertid, att dödsstraffet är avskaffat i samtliga nedan angivna länder. Följande gäller med avseende på dödsstraff enligt avtalen.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel VI (SÖ 1974:3) kan utlämning vägras om det aktuella brottet enligt den ansökande statens lag är belagt med dödsstraff men den anmodade statens lag inte föreskriver dödsstraff i motsvarande fall.
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 4 c) (SÖ 2001:42) får utlämning vägras om brottet enligt den ansökande statens lagstiftning är belagt med dödsstraff, såvida inte denna stat förbinder sig att inte yrka dödsstraff eller, om dödsstraff utdöms, att inte låta verkställa det.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Enligt artikel 3(4) (SÖ 1965:19–20) får utlämning vägras, om den eftersökte enligt den ansökande partens lagstiftning är underkastad dödsstraff för det brott varå utlämningsframställningen grundas, medan den anmodade partens lagstiftning inte föreskriver dödsstraff i liknande fall.

Bestämmelsen om hinder mot utlämning vid risk för dödsstraff i den ansökande staten, har, såvitt kunnat utrönas, aldrig varit föremål för Högsta domstolens bedömning.

3.15 Övriga villkor som kan uppställas vid beviljande av utlämning

När utlämning sker ska enligt 12 § första stycket UtlänningsL vissa villkor uppställas (se närmare avsnitt 3.12, 3.13 och 3.14). Den som utlämnas får således inte, utan medgivande av regeringen i det särskilda fallet, åtalas eller straffas i den främmande staten för annat brott som begåtts före utlämningen. Personen får inte heller utan sådant medgivande vidareutlämnas till annan stat. Den som utlämnas får som huvudregel inte åtalas för det aktuella brottet vid en tillfällig eller extraordinär domstol och personen får inte heller straffas med döden. I fall som avses i 5 § (militärt brott) och 6 § (politiskt brott) ska enligt bestämmelsens andra stycke dessutom särskilt anges, att den som utlämnas inte får straffas enligt bestämmelse som avser brott av krigsman eller såsom för politiskt brott. Förutom de angivna villkoren ska regeringen enligt bestämmelsens tredje stycke uppställa de övriga villkor som i varje enskilt fall krävs.

1957 års utlämningskonvention innehåller inte någon generell möjlighet för de anslutande staterna att efter fritt skön uppställa villkor

vid beviljande av utlämning. Sverige har inte heller förbehållit sig sådan möjlighet.

Inte heller Sveriges bilaterala utlämningsavtal innehåller någon generell möjlighet för den anmodade staten att efter fritt skön uppställa villkor i samband med att utlämning beviljas. Möjligen kan avtalet med *Storbritannien och Nordirland* anses innefatta en sådan möjlighet eftersom den anmodade parten enligt artikel 8 (2) (SÖ 1965:19–20) får vägra utlämning på varje annan grund, som är angiven i denna parts lagstiftning.

I 1913 års lag förutsattes (23 §) att Kungl. Maj:t vid beviljande av en utlämningsbegäran kunde uppställa villkor för utlämningen utöver vad som föreskrevs i lagen. Vid den nu gällande lagens tillkomst ansågs det lämpligt att uppta en uttrycklig regel om detta i 12 § UtlänningsL (prop. 1957:156 s. 73). Det konstaterades därvid att möjligheten att uppställa dylika ytterligare villkor kunde komma att begränsas vid slutande av utlämningskonventioner.

Skälen för bestämmelsen om regeringens möjlighet att uppställa andra villkor för utlämning än de obligatoriska villkor som uttryckligen anges i lagen, eller vilka villkor det förutsätts kunna vara fråga om, anges varken i förarbetena till 1913 års lag eller i UtlänningsL:s förarbeten.

I utlämningsärenden där det ansökande landet inte är anslutet till 1957 års utlämningskonvention eller är ett land med vilket Sverige har ett bilateralt avtal, förekommer det att regeringen i utlämningsbeslutet anger att som ytterligare villkor för utlämningen gäller – förutom de villkor som uttryckligen följer av 12 § första stycket 1–3 – att den eftersökte inte för brottet får straffas med kroppsstraff.⁶⁷ Detta innebär således att regeringen nyttjar möjligheten som ges den i 12 § tredje stycket.

⁶⁷ Kroppsstraff förekommer som påföljd för brott i följande länders lagstiftning (dokumentet *Global progress towards prohibiting all corporal punishment*, upprättat av organisationen *Global Initiative to End all Corporal Punishment of Children* [www.endcorporalpunishment.org], de flesta landrapporterna uppdaterade under år 2009 eller 2010): Antigua och Barbuda (pojkar under 18 år kan dömas till piskrapp), Bangladesh (män kan dömas till piskrapp), Barbados (ev. endast för barn under 15 år), Botswana (för män), Brunei (ev. endast för pojkar mellan 7 och 17 år, vilka kan dömas till piskrapp), Burma, Djibouti, Dominica (ev. endast för unga män), Eritrea, Förenade arabemiraten, Grenada, Guinea, Guyana (för män), Indonesien (i vissa provinser där sharia-lag tillämpas), Iran, Kuwait (troligen – år 2001 lades ett förslag inför parlamentet om att komplettera strafflagen med bestämmelser om amputation och prygel som påföljder), Lesotho, Libyen, Malaysia, Maldiverna, Mauretania, Nigeria, Oman (eventuellt – det framstår som förbjudet enligt strafflagen men samtidigt sägs hela lagstiftningen vila på sharia), Pakistan, Qatar, Saint Christopher och Nevis, Saint Vincent och Grenadinerna, Saudiarabien, Sierra Leone (ev. endast för pojkar upp till 17 år), Singapore, Somalia, Swaziland (ev. endast för pojkar upp till 18 år), Tanzania, Tonga (pojkar och män kan dömas till piskrapp), Tuvalu (endast för barn upp till 16 år), Yemen och Zimbabwe (för män).

Bestämmelsen om möjligheten för regeringen att diskretionärt uppställa de villkor som den finner erforderliga, har vidare använts av regeringen i det massmedialt uppmärksammade fallet om utlämning av en för folkmord misstänkt rwandisk man till Rwanda. Frågan om det förelåg hinder mot utlämning av mannen prövades av Högsta domstolen i NJA 2009 s. 280 (se närmare om rättsfallet i avsnitt 3.6, 3.7 och 5.3). Högsta domstolen kom fram till att det inte förelåg något lagligt hinder mot att bevilja utlämningen. Regeringen beslutade den 9 juli 2009 att utlämna mannen till Rwanda. Mannen anmälde Sverige till Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) och gjorde gällande att regeringens beslut att utlämna honom till Rwanda stred mot Europakonventionen. Europadomstolen beslutade den 15 juli 2009 att begära att regeringens beslut tills vidare inte skulle verkställas. Den 20 juli 2009 beslutade regeringen (JuBC2008/2175/BIRS), med ändring av sitt beslut av den 9 juli 2009, att verkställighet av beslutet, i avvaktan på Europadomstolens prövning, tills vidare inte fick ske. Som skäl för beslutet angav regeringen att den, i enlighet med 12 § tredje tycket UtlämningsL, kan uppställa de villkor som den finner erforderliga för en utlämning och att utlämningsbeslutet, mot bakgrund av den anmälan som gjorts till Europadomstolen och domstolens begäran, tills vidare inte borde få verkställas.

3.16 Konkurrerande utlämningsframställningar

Vid konkurrens mellan två eller flera stater, som begär utlämning av samma person antingen för samma brottsliga gärning eller för olika sådana, uppkommer frågan till vilken stat utlämning bör ske och om vidareutlämning bör tillåtas.

Enligt artikel 17 i *1957 års utlämningskonvention* ska vid sådan *konkurrens*, den anmodade parten ”träffa sitt beslut under hänsynstagande till samtliga omständigheter och särskilt till brottens relativa svårhetsgrad och platsen för deras förövande, till tidsföljden mellan de olika framställningarna, till den eftersöktes medborgarskap och till möjligheten av senare utlämning till annan stat”.

UtlämningsL innehåller en med utlämningskonventionen överensstämmande bestämmelse. Enligt 13 § första stycket UtlämningsL ska, om två eller flera stater begär utlämning av samma person, frågan om till vilken av staterna utlämning bör ske, avgöras med hänsyn till *beskaffenheten av brottet eller brotten, tiden och platsen* därför,

framställningarnas tidsföljd, den eftersöktes *nationalitet* och *hemvist* samt *övriga omständigheter*. Enligt andra stycket samma bestämmelse kan vidare, när framställningarna avser olika brott, som nämnts i avsnitt 3.12, föreskrivas att den som utlämnas till en stat ska från den staten vidareutlämnas till annan stat på villkor som bestämts enligt 12 §.

1913 års lag innehöll i huvudsak likalydande bestämmelser som nuvarande 13 §. I den äldre lagen (12 §) angavs emellertid att, om inte särskilda omständigheter föranledde att utlämningen borde ske till hemlandet, utlämningen i regel skulle ske till den stat där brottet ägt rum eller, om brottet begåtts inom flera staters områden, till den där huvudhandlingen förövats. Vidare angavs (13 §) att, om flera stater begärt utlämning av samma person för *olika* brott, företräde skulle ges den stat som först begärt personens utlämnande eller häktning, om inte hänsyn till ”de olika staternas läge” eller annan särskild omständighet borde föranleda avvikelse därifrån.

I förarbetena till den nu gällande lagen anges inte annan motive-ring för den nya lydelsen av bestämmelsen än att den, i jämförelse med den äldre lydelsen, har en ”mer generell avfattning” (prop. 1957:156 s. 73 f.). Bestämmelsen kommenteras inte i övrigt. I 1913 års lags förarbeten anförs (prop. 1913:50 s. 38), som motiv för bestämmelsernas avfattning, att vissa principer som ”ansetts böra vara de ledande” angivits (de som redogjorts för i föregående stycke) men att det lämnats fritt för regeringen (”Konungen”) att med hänsyn till särskilda omständigheter göra avvikelser från samma principer, eftersom det inom olika staters utlämningsrätt gäller olika principer i detta hän-seende och att regeringen, för att slutandet av traktater inte skulle försvåras, därför inte borde vara för strängt bunden.

I förarbetena anges således inte vilka förhållanden som skulle kunna falla in under ”övriga omständigheter”. I doktrinen har förelagits, att som sådana skulle kunna beaktas förekomsten av målsägan-de eller att den kommande rättegången omfattar flera tilltalade.⁶⁸ Vidare har påpekats, att det inte är alldeles klart vad som avses med ”tiden för brottet eller brotten”; ska en utlämningsbegäran som avser ett brott som begåtts för länge sedan prioriteras framför en som av-ser ett nyligen begått brott eller bör prioritetsordningen vara den omvända?⁶⁹ Skäl för att prioritera det äldsta brottet kan i vissa fall, exempelvis på grund av risk för preskription, anföras. Samtidigt kan i vissa fall hävdas att det ansökande landet, om det gått lång tid

⁶⁸ Påle 2003, s. 314.

⁶⁹ Påle 2003, s. 314.

mellan brott och utlämningsbegäran, inte visat så starkt intresse för att lagföra och straffa den eftersökte att detta lands utlämningsbegäran bör prioriteras.

Enligt de båda arresteringsordrarna gäller att, i de fall det samtidigt med ett *överlämnandeärende* pågår ett ärende om *utlämning* beträffande samma person, prövningen av frågan om överlämnande ska *skjutas upp* till dess beslut har meddelats i utlämningsärendet (5 kap. 5 § EAOL, resp. 4 kap. 7 § NAOL).

Hur konkurrerande utlämningsframställningar ska hanteras regleras även i Sveriges bilaterala utlämningsavtal. Följande gäller enligt dessa avtal.

- Avtalet med *Australien*: Enligt artikel X (SÖ 1974:3) ska den anmodade staten, då den bestämmer till vilken av flera konkurrerande ansökande stater den eftersökte ska utlämnas, ”ta hänsyn till alla omständigheter och särskilt till a) brottens relativa svårhetsgrad, ifall framställningarna avser olika brott, b) den plats eller de platser där brottet eller brotten begicks, c) tidpunkterna för framställningarna, d) personens nationalitet, e) personens sedvanliga bosättningsort”.
- Avtalet med *Kanada*: Enligt artikel 13 (SÖ 2001:42) ska den anmodade staten, då den bestämmer till vilken av flera konkurrerande ansökande stater den eftersökte ska utlämnas, ”ta hänsyn till alla relevanta omständigheter och, i synnerhet, till a) brottens relativa svårhetsgrad om framställningarna avser olika brott, b) tiden och platsen för varje brott, c) tidpunkterna för framställningarna, d) vederbörandes medborgarskap, och e) vederbörandes sedvanliga bosättningsort”.
- Avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: Enligt artikel 14 (SÖ 1965:19–20) ska den anmodade staten, då den bestämmer till vilken av flera konkurrerande ansökande stater den eftersökte ska utlämnas, ”i den utsträckning dess lag medger, fatta sitt beslut under hänsynstagande till samtliga omständigheter, däri inbegripet bestämmelser i förevarande hänseende i gällande avtal mellan den anmodade staten och de ansökande staterna, brottens relativa svårhetsgrad och platsen för brotten, framställningarnas tidsföljd, den eftersöktes nationalitet samt möjligheten att han senare utlämnas till annan stat”.
- Avtalet med *USA*: Artikel 10 i utlämningsavtalet mellan EU och USA behandlar frågan om konkurrerande utlämningsframställ-

ningar. Enligt det mellan Sverige och USA gällande bilaterala instrumentet ska artikel 10 i EU-avtalet tillämpas mellan länderna. Enligt artikel XVI i den konsoliderade versionen ska den anmodade staten vid konkurrerande framställningar beakta ”alla relevanta omständigheter, även, men inte uteslutande, de följande: a) Huruvida framställningarna har gjorts i enlighet med ett avtal. b) De orter där de enskilda brotten begicks. c) De ansökande staternas respektive intressen. d) Brottens svårhetsgrad. e) Offrets nationalitet. f) Möjligheten till utlämning vid ett senare tillfälle mellan de ansökande staterna. g) Den kronologiska ordning i vilken framställningarna från de ansökande staterna motogs”.

4 Utlämningslagens förfarande, beslutsordning och tvångsmedelsreglering

4.1 Inledning

I följande avsnitt beskrivs UtlämningsL:s nuvarande ordning vad avser förfarande, beslutsordning och tvångsmedelsreglering. På samma sätt som i kap. 3, görs även en genomgång av vad som i dessa avseenden gäller enligt dels 1957 års utlämningskonvention, dels våra övriga (bi- eller multilaterala) utlämningsavtal.

4.2 Förfarande och beslutsordning

Vad avser förfarandet i utlämningsärenden ska detta enligt *1957 års utlämningskonvention* (artikel 22), utom i de fall då det i konventionen anges något annat, uteslutande regleras av den *anmodade statens lag*. I några avseenden finns emellertid förfaranderegler i konventionen. Enligt artikel 12 ska en utlämningsframställning göras skriftligen och överlämnas på diplomatisk väg; två eller flera parter kan emellertid direkt genom avtal komma överens om andra sätt för överlämnandet. Med utlämningsframställningen ska följa: a) original eller bestyrkt avskrift antingen av en omedelbart verkställbar dom eller av häktningsbeslut eller annat beslut med samma verkan, b) uppgift om det eller de brott för vilka utlämning begärs med angivande av tiden och platsen för brotten, deras ”rättsliga kännetecken” och hänvisningar till tillämpliga lagrum, och c) återgivande av tillämpliga lagrum eller, om detta inte är möjligt, redogörelse för tillämplig lag samt en så noggrann beskrivning som möjligt av den eftersökte tillsammans med alla andra upplysningar som kan tjäna till ledning vid fastställande av personens identitet och medborgar-

skap. Enligt artikel 13 ska den anmodade staten, om de upplysningar som den ansökande staten lämnat inte anses tillräckliga för att den anmodade staten ska kunna fatta beslut, begära att få kompletterande upplysningar från den ansökande staten. Den anmodade staten får därvid bestämma en frist inom vilken dessa ytterligare upplysningar ska lämnas. Konventionen innehåller också en bestämmelse (artikel 23) om på vilket språk som de handlingar som åberopas till stöd för utlämningsframställningen, ska vara avfattade på eller översatta till, se närmare nedan.

Det *andra tilläggsprotokollet* till 1957 års utlämningskonvention vilket Sverige tillträtt (SÖ 1979:13) föreskriver, i syfte att underlätta tillämpningen av utlämningskonventionen, att en framställning om utlämning, i stället för att översändas på diplomatisk väg, ska sändas från justitieministeriet i den ansökande staten till justitieministeriet i den anmodade staten (artikel 5). Överlämnande på diplomatisk väg anges dock inte vara uteslutet.

Vad gäller *överlämnandet* av den eftersökte ska den anmodade parten, enligt artikel 18 utlämningskonventionen, på samma sätt som gäller för en framställning om utlämning (dvs. som huvudregel genom kommunikation mellan staternas justitiedepartement, enligt vad som sägs i det andra tilläggsprotokollet), underrätta den ansökande parten om sitt beslut beträffande utlämningen. För avslag, helt eller delvis, ska skälen för beslutet anges. Om framställningen bifalls, ska den ansökande parten underrättas om plats och tid för överlämnande av den eftersökte och under hur lång tid som denne varit frihetsberövad i anledning av utlämningsframställningen. Har den ansökande staten inte hämtat den eftersökte femton dagar efter den utsatta dagen för överlämnande, får den eftersökte frigges; under alla förhållanden ska den eftersökte frigges om denne inte hämtats sedan det gått trettio dagar från den utsatta dagen. Om emellertid antingen den anmodade eller den ansökande staten, av någon anledning som denna stat inte råder över, hindrats från att verkställa överlämnningen, ska den andra staten underrättas om detta och de båda parterna komma överens om en ny tidpunkt för överlämnandet.

Vid tillträdet till konventionen förbehöll sig Sverige att, för det fall den eftersökte inte avhämtades av den ansökande staten på den utsatta tiden, omedelbart häva eventuell tidigare beslutad frihetsberövande åtgärd (Sveriges förbehåll, p. 2 f).

I UtlänningsL regleras det formella förfarandet vid utlämning i 14–22 §§. I 23 § finns regler om s.k. provisoriska tvångsmedel innan en formlig utlämningsframställning inkommit. Den sist nämnda

bestämmelsen innebär att ett utlämningsärende kan inledas på annat sätt än genom att ett land ger in en begäran om utlämning, nämligen genom att en åklagare på lokal nivå får besked om att en internationellt efterlyst person gripits i Sverige eller genom att myndighet i ett annat land begär en misstänkt person provisoriskt anhållen. Utlänningsärendet inleds då utan att varken Riksåklagaren eller Justitiedepartementet är inkopplat, se närmare i avsnitt 4.3.1.

En regelrätt framställning om utlämning ska enligt lagen göras skriftligen och ges in till *Justitiedepartementet*. Enligt olika konventioner och protokoll som har utarbetats för det straffrättsliga samarbetet, ska tillträdande stater utse en *centralmyndighet* för att ta emot och sända framställningar. Centralmyndighetsfunktionen är för svenskt vidkommande sedan den 1 oktober 2000 placerad på Justitiedepartementet som en del av departementets enhet för brottmålsärenden och internationellt rättsligt samarbete (BIRS). Tidigare låg centralmyndighetsfunktionen hos Utrikesdepartementet.

I samband med att centralmyndighetsfunktionen flyttades inom Regeringskansliet, uttalade regeringen att Utrikesdepartementets särskilda kompetens när det gäller att hantera ”utrikespolitiskt känsliga förfrågningar” kan tas till vara genom att Justitiedepartementet i sin verksamhet är uppmärksam på de utrikespolitiska aspekterna i ett ärende och samråder med Utrikesdepartementet i sådana ärenden (prop. 1999/2000:61, s. 91).

Centralmyndighetsfunktionen i Justitiedepartementet är för närvarande föremål för en övergripande översyn (Ju 2011:A). I uppdraget, som ska redovisas senast den 30 september 2011, ligger bl.a. att överväga den framtida placeringen av Centralmyndigheten.

Att Justitiedepartementet enligt UtlänningsL pekas ut som mottagare av en utlämningsframställning hindrar emellertid inte en främmande stat, med vilken Sverige inte har någon utlämningsöverenskommelse, från att göra en framställning till Sverige på sedvanlig diplomatisk väg, vilket i ett antal länder är det vanliga sättet att göra en utlämningsframställning (prop. 1999/2000:61 s. 86). Detta sätt för begäran om utlämning anges också i Sveriges bilaterala utlämningsavtal, se vidare nedan. Utlänningsframställningen får över-sändas per telefax eller, efter överenskommelse i det enskilda fallet, på annat sätt. Till framställningen ska fogas avskrift av häktningsbeslut eller dom som åberopas eller – om utlämning begärs även för s.k. accessoriska brott – annan utredning till stöd för framställningen. Om det inte framkommer av dessa handlingar ska uppgift även lämnas om personens nationalitet och hemvist, brottets beskaf-

fenhet, tid och plats för brottet samt i den ansökande staten tillämpliga straffbestämmelser. Om möjligt ska även signalement lämnas.

Hos Justitiedepartementet (Centralmyndigheten) görs en första granskning av om hinder mot utlämning föreligger. Regeringen ska nämligen omedelbart avslå framställningen, om det är uppenbart att framställningen inte bör bifallas.

Möjlighet för regeringen att direkt avslå ansökan fanns även i 1913 års lag. Varken i den lagens eller i den nuvarande lagens förarbeten anges i vilka situationer bestämmelsen är avsedd att tillämpas. Bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse efter förslag från Lagrådet i samband med att vissa förenklingar av utlämningsförfarandet föreslogs (se prop. 1975:35 s. 104 f.). I de i sammanhanget aktuella förarbetena konstaterades, att beslut som innebär att en utlämningsframställning omedelbart avslås förekommer ytterst sällan (prop. 1975:35 s. 30 jfr s. 53). Omedelbart avslag kan emellertid tänkas förekomma i den situationen att utlämning begärs av en svensk medborgare, eftersom en begäran om utlämning av svensk medborgare enligt nuvarande ordning aldrig kan bifallas.

Om framställningen inte avslås direkt, lämnas ärendet till Riksåklagaren för utredning enligt reglerna om förundersökning i brottmål. Det förutsätts att lokal åklagarmyndighet därvid kan biträda med utredningsarbetet. Att reglerna om förundersökning i brottmål ska tillämpas innebär bl.a. att rättegångsbalkens regler om förordnande av offentlig försvarare blir tillämpliga. Försvarare förordnas regelmässigt direkt vid ett eventuellt beslut om tvångsmedel (se prop. 1996/97:88 s. 20). Regeringen har uttalat, att man även i fall då den eftersökte inte är frihetsberövad normalt torde kunna utgå ifrån att det i ett utlämningsärende föreligger skäl att förordna offentlig försvarare (prop. 1996/97:88 s. 20). Uppdraget som offentlig försvarare i ett utlämningsärende upphör först när utlämningen har verkställts.

Frågor om ersättning till offentlig försvarare för arbete hos regeringen beslutas (enligt 22 § UtlänningsL) av regeringen eller Justitiedepartementet, för arbete under den tid ärendet beretts av åklagare av den tingsrätt som förordnat försvararen och för arbete vid tingsrätt eller i Högsta domstolen av respektive domstol. Möjligheten att låta Justitiedepartementet besluta om ersättning för arbete hos regeringen, infördes 1992 för att regeringen, speciellt i de ärenden då yrkande om ersättning inkommer efter det att beslut i utlämningsärendet fattats, skulle slippa ta ställning i frågan (prop. 1991/92:46

s. 19). Ersättning åt offentlig försvarare, vittne eller annan som hörts i ärendet ska (enligt 18 § UtlänningsL) stanna på staten, om det inte finns särskilda skäl för att den ska återbetalas av den eftersökte.

Riksåklagaren eller annan åklagare som verkställer utredningen, får under utredningen begära kompletterande information av behörig myndighet i en annan stat, om den andra staten tillåter det. Rätten för åklagaren att kommunicera direkt med myndigheter i en annan stat är alltså beroende endast av om den andra staten tillåter det (se prop. 2003/04:7 s. 213).

Riksåklagaren intar således en ställning motsvarande åklagarens vid förundersökning i brottmål och den person som är aktuell för utlämning är att likställa med den misstänkte i en sådan förundersökning (prop. 1957:156 s. 79). Riksåklagaren – eller den åklagare som i praktiken genomför utredningen, vilket normalt är åklagare vid den av de tre internationella åklagarkamrarna inom vars område som den eftersökte befinner sig (se 4 kap. 1 § ÅFS 2007:12 och ÅFS 2005:5) – ska utreda de omständigheter som är av betydelse för bedömningen av huruvida utlämning bör ske. Åklagaren har därvid att ta tillvara den ansökande statens intresse men ska, enligt de principer som gäller för förundersökning i brottmål, även beakta och ta tillvara omständigheter och bevis som är till den eftersöktes fördel. Undersökningen ska således bedrivas med objektivitet (se 23 kap. 4 § rättegångsbalken). Omfattningen och inriktningen av förundersökningen blir emellertid givetvis beroende av vad den eftersökte personen och hans försvarare anför och kommer med för invändningar (prop. 1957:156 s. 79).

Under utredningen ska åklagaren undersöka om det finns några hinder mot utlämning enligt 1–10 §§ UtlänningsL, utröna den eftersöktes inställning till brottsmisstanken, besluta om tvångsmedel behövs eller inte, se till att offentlig försvarare förordnas, ta reda på om den eftersökte är föremål för förundersökning eller åtal eller har dömts till fängelse eller annat omhändertagande på anstalt i Sverige (dvs. kontrollera om tillfälligt hinder mot utlämning föreligger enligt 11 § UtlänningsL), efterhöra om den eftersökte samtycker till utlämning och vid behov kontakta Migrationsverket och Migrationsdomstol för att få information om förhållandena i den ansökande staten samt få besked i frågan om den eftersökte har ansökt om svenskt medborgarskap.¹

¹ Se Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 11 f.

Syftet med förhör som åklagaren under utredningen håller med den eftersökte är att klargöra dennes inställning till det aktuella brottet och till utlämningsframställningen samt, om utlämningen bestrids, grunden för bestridandet. Förhör ska vidare klargöra om det finns hinder mot utlämning enligt 2–11 §§ UtlänningsL. Den eftersöktes personliga omständigheter – vistelsetid i Sverige, sysselsättning, familje- och bostadsförhållanden – ska också utrönas.²

Något krav på att utlämningsframställningen och de handlingar som åberopas till stöd för denna (dom, häktningsbeslut eller annan utredning) är översatta till svenska finns inte enligt UtlänningsL. Enligt samtliga de av Sverige ingångna *bilateral avtalen* ska emellertid handlingar hänförliga till en utlämningsframställning vara åtföljda av översättning till den anmodade statens språk. Enligt *1957 års utlämningskonvention* ska handlingar i ett utlämningsärende vara avfattade på den anmodade eller den ansökande statens språk men den anmodade staten kan också kräva översättning till ett av *Europarådets officiella språk* enligt eget val (dvs. engelska eller franska). De handlingar som avser en utlämningsframställning riktad till Sverige, är således långt ifrån alltid översatta till svenska. I fråga om utlämningsframställningar som inte grundar sig på konvention eller avtal kan Sverige alltid begära att handlingarna ska vara översatta till svenska (jfr prop. 1975:35 s. 33), och enligt vad utredningen inhämtat brukar Sverige kräva detta i praktiken. Om så inte görs, eller om de utländska handlingarna på grund av konventionsbundenhet måste godtas, översätter Regeringskansliet regelmässigt alla handlingar från originalspråket till svenska, oavsett vilket annat språk de utfärdats på eller översatts till av den ansökande staten (dvs. även om översättning till engelska skulle finnas), innan dessa översänds till Riksåklagaren.

Efter avslutad utredning överlämnar Riksåklagaren ärendet tillsammans med eget yttrande till *Högsta domstolen*. Prövningen i Högsta domstolen omfattar frågan huruvida utlämning lagligen kan beviljas enligt de närmare bestämmelserna i 1–10 §§ UtlänningsL. Som tidigare nämnts (se bl.a. avsnitt 3.6) har Högsta domstolen emellertid, vid sidan av om det föreligger hinder enligt bestämmelserna i UtlänningsL, ansett sig böra pröva även frågan om den i ärendet föreliggande utredningen ger underlag för bedömningen att det finns lagliga hinder mot utlämning enligt bestämmelserna i Europakon-

² Se Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 12.

ventionen (se bl.a. NJA 2002 s. 624, 2007 N 36, 2007 s. 574 och 2009 s. 280).

Har den eftersökta samtyckt till utlämning, behövs inte Högsta domstolens prövning och Riksåklagaren ska då i stället överlämna ärendet och yttrandet till regeringen.

Högsta domstolen hade redan enligt 1913 års lag till uppgift att pröva om hinder mot utlämning förelåg. Vid tillkomsten av lagen uttalade föredragande departementschefen beträffande förfarandet i utlämningsärenden, att prövningen otvivelaktigt understundom var av den innebörd, att ett anlitande av domstol måste anses påkallat och att en tillfredsställande ordning inte kunde vinnas utan att åtminstone för särskilda fall domstols medverkan togs i anspråk för behandlingen av utlämningsansökningar (prop. 1913:50 s. 19 och 23). Departementschefen uttalade vidare (prop. 1913:50 s. 25):

Det synes mig icke kunna råda någon tvekan om att det riktigaste bör vara att - - - åt domstolarna lämnas befogenheten att afgöra, huruvida lagen i ett visst fall tillstod utlämning eller ej. Utom principiella skäl torde äfven rena lämplighetsskäl tala för denna mening. En regering, som besväras af en utlämningsbegäran af halft politisk art, kommer gent emot den främmande staten i en obehaglig mellanställning, om den, i trots af att domstolen i sitt utlåtande funnit utlämning ej böra ske, likväl är befogad att medgifva densamma. Ju mera utlämningsärendena behandlas såsom rena rättsfrågor, desto mindre anledning föreligger för den främmande regeringen att söka utöfva tryck å den regering, till hvilken framställning om utlämning skett.

I enlighet med det anförda föreskrevs att, om Högsta domstolen fann hinder möta mot utlämning, framställningen inte fick bifallas. Högsta domstolen fick emellertid inte på motsvarande sätt binda regeringen att utlämna. Att prövningen lades på Högsta domstolen, och inte på annan domstol, motiverades med att detta innebar att ”nödig auktoritet gentemot utlandet uppehölls” och att tolkningen och tillämpningen av lagens villkor blev enhetlig (se Lagrådets yttrande, prop. 1913:50 s. 77 f.). Samtidigt förutspåddes denna uppgift inte medföra någon avsevärd arbetsbörda för Högsta domstolen, eftersom antalet utlämningsärenden var ringa och domstolen ändå skulle ha att pröva de flesta av dessa ärenden efter överklagande (prop. 1913:50 s. 77).

I den departementspromemoria som föregick regeringens förslag till ny utlämningslag (dvs. UtlämningsL) föreslogs, att den domstolsprövning av utlämningsärenden som skulle göras efter att Riksåklagaren färdigställt förundersökningen, i överensstämmelse med

den då gällande ordningen, skulle ankomma på Högsta domstolen. Till stöd för detta anfördes att det "[m]ed hänsyn till utlämningsärendenas ofta ömtåliga natur" var "angeläget att den rättsliga grunden för utlämning alltid prövas av ett organ med obestridd auktoritet" och att denna uppgift, med hänsyn till att antalet utlämningsärenden var mycket litet – högst fem per år – inte innebar någon tyngande arbetsbelastning för Högsta domstolen (se prop. 1957:156 s. 77). Departementschefen angav inte själv närmare i förarbetena varför Högsta domstolen borde anförtros uppgiften, utan uttalade endast att förfarandet i utlämningsärenden så nära som möjligt borde anknyta till de allmänna grunder som gäller för rättegången i brottmål, med hänsyn till att förfarandet ingår såsom ett led i lagföring och bestraffning för brott och att Högsta domstolen, i likhet med vad som redan gällde, borde pröva huruvida hinder mot utlämning föreligger (prop. 1957:156 s. 20, 34 och 78).

Enligt UtlämningsL skulle Högsta domstolen tidigare *alltid* höras över utlämningsframställningar, såvida det inte var uppenbart att framställningen inte borde bifallas och regeringen därmed omedelbart avtog densamma (annorlunda dock enligt 1913 års lag, vilken inte krävde domstolens prövning då den eftersökte medgav utlämning). Anledningen till detta var att en utlämning ansågs vara ett så allvarligt ingrepp för individen att en prövning av Högsta domstolen borde ske i alla ärenden, således även om den eftersökte själv inte hade något att invända mot att utlämnas (prop. 1957:156 s. 79). För att lätta på Högsta domstolens arbetsbörda och förenkla förfarandet då den som begärs utlämnad har samtyckt till åtgärden, togs, med verkan från den 1 juli 1981, Högsta domstolens prövning bort i de fall då den eftersökte själv medger att utlämnas (prop. 1980/81:154 s. 13 och 34 ff.). I sammanhanget anfördes att Högsta domstolens yttrande i ärenden enligt UtlämningsL många gånger har en avgörande betydelse för den sakliga prövningen av ärendet och en stor betydelse från rättssäkerhetssynpunkt och att det därför inte borde komma i fråga att generellt efterge kravet på att Högsta domstolen ska höras i dessa ärenden (prop. 1980/81:154 s. 35 f.).

Uppfattningen att Högsta domstolens uppgift i utlämningsärenden inte medför någon större arbetsbörda och att det är av vikt att den i lagen angivna domstolsprövningen sker i Högsta domstolen, synes inte – i vart fall inte längre – delas av Högsta domstolen. Domstolen har i en skrivelse till justitieministern (Ju 2000/6730/BIRS) framställt önskemål om att lagstiftningen ska ändras och prövningen flyttas till hovrätts- eller tingsrättsnivå. I skrivelsen anför

Högsta domstolen, att bestämmelserna om villkoren för utlämning inte har vållat några större svårigheter i den praktiska tillämpningen och att domstolens prövning i allmänhet varit av enkel beskaffenhet samtidigt som prövningen tagit förhållandevis mycket tid i anspråk.

Om det ”finnes erforderligt”, ska Högsta domstolen hålla förhandling i ärendet. Förhandling får inte vägras, ”med mindre tidigare förhandling måste anses tillfyllest eller saken finnes uppenbar”. I förarbetena anges att förhandling bör anordnas ”vid behov”, att förhandlingen lämpligen torde kunna ske i form av förhör med den person som begärs utlämnad och att sådant förhör bör hållas så snart det begärs av denne, av Riksåklagaren eller det annars ”finnes erforderligt” samt att utredning genom vittnen eller på annat sätt i förekommande fall kan förebringas på parternas eller domstolens initiativ (prop. 1957:156 s. 87).

I sin skrivelse, anger Högsta domstolen just som skäl för att prövningen av utlämningsärendena tagit så stor tid i anspråk, att de personer som varit föremål för utlämningsframställning i stor utsträckning har begärt muntlig förhandling.

För handläggningen av ärendet i Högsta domstolen gäller – med visst undantag för tvångsmedel (se avsnitt 4.3) – allmänna regler om handläggningen av brottmål.

Sedan Högsta domstolen meddelat beslut ska ärendet avgöras av *regeringen*. Innebär beslutet att domstolen funnit att det föreligger hinder mot utlämning enligt 1–10 §§ UtlänningsL, får framställningen, som framgått, inte bifallas. I vissa fall kan frågan dock hänskjutas till internationell skiljedom (om hinder mot utlämning ansetts föreligga med hänsyn till personliga förhållanden enligt 8 § eller på grund av otillräcklig utredning i skuldfrågan enligt 9 § och Sverige träffat överenskommelse med den ansökande staten om att meningsskiljaktigheter i en sådan fråga ska kunna hänskjutas till skiljeförfarande). Såvitt kunnat utrönas har möjligheten att hänskjuta ärende till internationell skiljedom aldrig använts för svensk del.

Beslut om utlämning har traditionellt fattats på politisk nivå. En förklaring till detta är bl.a. den utrikespolitiska betydelse ett utlämningsbeslut har ansetts kunna ha (se bl.a. prop. 1913:50 s. 22 ff.). I förarbetena till den nuvarande lagen framstår det som självklart att beslutande myndighet även framgent skulle vara regeringen (Kungl. Maj:t) och att denna fritt – med undantag för den situationen att Högsta domstolen kommit fram till att det förelåg hinder mot utlämning, i vilket fall regeringen skulle vara bunden att inte utlämna

– skulle kunna pröva framställningen, dock i förekommande fall med beaktande av eventuella utlämningsavtal eller konventioner (prop. 1957:156 s. 34). Regeringen har emellertid i senare förarbeten framhållit, att det idag är sällsynt att utlämningsärenden har utrikespolitiska eller säkerhetspolitiska implikationer (prop. 2001/02:118 s. 18). Genom rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och den efterföljande EAOL, har beslut i ärenden som tidigare fattats av regeringen överlåtits till rättsliga instanser – svenska domstolar. I förarbetena som föregick Sveriges antagande av rambeslutet anfördes, att utlämningsinstitutets mellanstatliga karaktär mellan EU:s medlemsstater således har ersatts av ett förfarande som går ut på att rättsliga myndigheter i medlemsstaterna, med få och enkla formaliteter, erkänner varandras bedömningar och beslut och att den rättsliga aspekten av förfarandena därigenom framhålls framför den politiska: ”[v]erkställighet av en europeisk arresteringsorder är ett rättsligt förfarande och ingenting annat” (prop. 2001/02:118 s. 18 f.). Ett sådant förfarande bör enligt samma förarbetsuttalanden bidra till ökad rättssäkerhet och större förutsebarhet än vad som är fallet vid utlämning (prop. 2001/02:118 s. 19). Det har i sammanhanget anförts att bestämmelsen i 10 kap. 8 § regeringsformen ger regeringen möjlighet att även i fortsättningen, i de fall där beslut i stället ska fattas i domstol, bli underrättad i ärenden som rör utrikespolitiska frågor.

Bifaller regeringen utlämningsframställningen ska viss tid utsättas inom vilken den ansökande staten ska hämta den som ska utlämnas. Tiden får inte utan synnerliga skäl vara längre än en månad från det att den ansökande staten har fått del av beslutet.

Även enligt 1913 års lag skulle den eftersökte som regel avhämtas inom en månad. Tiden fick dock, om särskilda omständigheter påkallade det, utsträckas till, som längst, tre månader. Vid den nuvarande lagens tillkomst ansågs med hänsyn till kommunikationsväsendets utveckling en längst frist om tre månader som alltför lång (prop. 1957:156 s. 90). Departementschefen ansåg att en längst maximitid om en månad, utan möjlighet till undantag, borde införas i lagen. På inrådan av Lagrådet infördes emellertid möjligheten att på grund av synnerliga skäl låta tiden överstiga en månad. Lagrådet anförde till stöd för sitt förslag att man kunde befara att den angivna tidrymden om en månad under särskilda förhållanden kunde bli för kort, med följd att hela förfarandet måste göras om, vilket borde kunna undvikas (prop. 1957:156 s. 124).

Beslut om utlämning verkställs av polismyndigheten.

Vad avser Sveriges *bilateral utlämningsavtal* föreskriver samtliga av dessa att framställning om utlämning ska ske på diplomatisk väg. Avtalet med *Kanada* har dock kompletterats med s.k. noteväxling, där Sverige och Kanada har förklarat att utlämningsframställningar och efterföljande skriftväxling kan ske mellan staternas justitiedepartement. I övrigt föreskriver avtalen att till utlämningsframställningen ska fogas i huvudsak samma uppgifter och handlingar som sägs i UtlänningsL: i förekommande fall dom eller häktningsbeslut, relevant lagtext och uppgifter om tid och plats för brottet samt om den eftersöktes vistelseort och medborgarskap. Enligt samtliga avtal kan den anmodade staten vid behov begära ytterligare upplysningar från den ansökande staten (enligt avtalet med *USA* kan sådana kompletterande uppgifter begäras och lämnas direkt mellan *United States Department of Justice* och Justitiedepartementet) och, som tidigare nämnts, ska de handlingar som åberopas till stöd för utlämningsframställningen vara avfattade på eller översatta till den anmodade statens språk. Samtliga avtal, utom avtalet med *USA*, innehåller, vid begäran om utlämning för straffverkställighet, dessutom krav på uppgift om hur mycket av straffet som återstår att verkställa. Avtalen med *Australien* (SÖ 1974:3, artikel XVI) och *Kanada* (SÖ 2001:42, artikel 14.1) kräver att den anmodade staten, om denna helt eller delvis avslår utlämningsframställningen, anger skälen för detta.

Vad avser verkställigheten av en beviljad utlämning innebär de bilaterala utlämningsavtalen med *Australien* (SÖ 1974:3, artikel XIII) och *Kanada* (SÖ 2001:42, artikel 14) att den anmodade och ansökande staten gemensamt bestämmer var den eftersökte ska avhämtas och att den anmodade staten bestämmer inom vilken tid – som ska vara ”skälig” – detta ska ske. Avtalet med *Storbritannien och Nordirland* föreskriver att den eftersökte ska avhämtas på den ”gränsort” eller ”ombordstigningshamn” på den anmodade partens territorium som den *ansökande* staten bestämmer (se SÖ 1965:19–20, artikel 16) inom viss skälig tid, som den anmodade staten bestämmer. Avtalet med *USA* innehåller inte någon verkställighetsbestämmelse; sådant som inte regleras i avtalet ska emellertid regleras av gällande lagar och föreskrifter i den anmodade staten (SÖ 1963:17, artikel XV, artikel XVIII i den konsoliderade versionen).

Högsta domstolen har i några fall haft anledning att pröva frågor med viss bäring på förfarandereglerna.

Genom *NJA 1961 s. 124* har slagits fast att ett beslut om utlämning inte kan bli föremål för nåd.

NJA 1982 s. 830 gällde förutsättningarna för omprövning av ett tidigare meddelat beslut i ett utlämningsärende. USA hade tidigare ansökt om utlämning av en amerikansk medborgare som enligt amerikanska åtals- och häktningsbeslut var misstänkt för ett stort antal förmögenhetsbrott. Högsta domstolen hade i det tidigare ärendet kommit fram till att hinder mot utlämning förelåg, då det inte kunde anses föreligga sannolika skäl för att mannen begått de brott som han begärdes utlämnad för. Några månader efter att regeringen avslagit utlämningsframställningen, ansökte USA på nytt om utlämning av mannen för samma gärningar. Till stöd för den nya framställningen åberopades dels vad som anförts i den tidigare framställningen samt allt i det tidigare utlämningsärendet översänt material, dels visst nytt material. Högsta domstolen uttalade att frågan huruvida domstolen kan ompröva ett tidigare beslut, i vilket domstolen på grund av otillräcklig utredning i skuldfrågan funnit hinder möta mot utlämning, måste besvaras med beaktande av den i förarbetena till 1913 års lag och UtlänningsL angivna bakgrunden till Högsta domstolens prövning. I fall det till Högsta domstolen hänskjutna ärendet avser en begäran om omprövning av skuldfrågan på oförändrat material måste, enligt Högsta domstolen, beaktas att en sådan omprövning skulle strida mot syftet med domstolens medverkan i utlämningsärenden, nämligen att bedömningen av skuldfrågan ska hänskjutas till domstol för ett auktoritativt avgörande så att regeringen inte ska kunna utsättas för påtryckningar från främmande makt. Den intressekonflikt som kan uppstå om ansökande stat har annan uppfattning i skuldfrågan än den Högsta domstolen gett uttryck åt är inte, anförde Högsta domstolen, tänkt att leda till förnyad prövning av domstolen; i stället har i UtlänningsL möjlighet öppnats att slita sådana tvister genom internationellt skiljeförfarande. Eftersom det i bevisfrågor kan finnas skäl för olika meningar, fortsatte Högsta domstolen, skulle en konsekvens av att Högsta domstolen – i en annan sammansättning – omprövade ett utlämningsärende på oförändrat material, kunna bli att det förelåg två i sig likvärdiga beslut men med olika utgång. Att hindra uppkomsten av ett läge med likvärdiga men oförenliga beslut var, menade Högsta domstolen, ett avgörande skäl mot omprövning på samma material. Enligt Högsta domstolen var det emellertid klart att en omprövning i vissa fall kan ske om ny bevisning förebringas i skuldfrågan; vad som skapade svårigheter var fall då visserligen inte endast samma utredning åberopas, men där värdet av den nya bevisningen är begränsat. Principen att åberopande av ett oförändrat

material inte får leda till att tidigare utlämningsbeslut omprövas skulle emellertid bli illusorisk, menade domstolen, om kraven på den nya bevisningen inte ställdes ganska högt. Enligt Högsta domstolen fanns det här, eftersom förfarandet i utlämningsärenden företer uppenbara likheter med den allmänna brottmålsprocessen, anledning att göra en jämförelse med vad som gäller om förutsättningarna för resning i brottmål till men för den tilltalade. Liksom till en friande brottmålsdom är till Högsta domstolens beslut att hinder mot utlämning i ett visst fall föreligger, anförde Högsta domstolen, knutna omedelbara och för den misstänkte betydelsefulla rättsföljder; i båda fallen gör sig av hänsyn till den misstänktes rätts-säkerhet och trygghet den grundläggande straffprocessuella principen *ne bis in idem* gällande med styrka. Det fanns, anförde Högsta domstolen, starka skäl att för omprövning i utlämningsfallet uppställa lika höga krav på den nya bevisningens beskaffenhet som i resningsfallet. Det måste alltså, slog domstolen fast, vara fråga om ny bevisning av sådan tyngd att dess förebringande i det tidigare ärendet sannolikt skulle ha lett till en annan utgång. Från de angivna utgångspunkterna tog Högsta domstolen sedan ställning till frågan, om den i det aktuella fallet återopade nya bevisningen var av sådan beskaffenhet att domstolen skulle ta upp ärendet till ny prövning i hela dess vidd. Sammanfattningsvis kom Högsta domstolen fram till att det nya material som tillförts ärendet inte var av sådan beskaffenhet att det vare sig bedömt var för sig eller sett i samband med tidigare förebragd utredning, fyllde de krav som, enligt vad domstolen tidigare angett, gällde för att ny bevisning skulle föranleda omprövning av domstolens tidigare beslut. Hinder mot utlämning enligt 9 § andra stycket UtlämningsL förelåg därför alltså enligt Högsta domstolen.

Högsta domstolens avgörande har kritiserats i doktrinen.³ Det har där ifrågasatts om det inte i ett fall som det förevarande ligger närmare till hands att göra en analogi med *häktningsbestämmelserna* i stället för att, som Högsta domstolen gör, analogisera med vad som gäller avseende ett *lagakraftvunnet avgörande* i brottmål. I det förevarande fallet var mannen häktad i sin frånvaro. Syftet med häktningen var att se till att rättegång kunde genomföras mot mannen. Utlämningens syfte var detsamma och man skulle då, enligt det förda resonemanget, kunna se utlämningen som en förlängning av häktningen i den fortgående förundersökningen. Med en analogi

³ Se Erenius 1983, s. 248 ff.

till häktningsbestämmelserna skulle en ansökande stat, enligt denna uppfattning, efter att ha fått avslag på en utlämningsframställning, på samma sätt som en åklagare vars häktningssyrkande ogillats, kunna återkomma med en ny utlämningsansökan på samma material som den tidigare.

Emellertid är rättegångsbalkens grundtanke när det gäller anhållande och häktning att anhållande inte ska pågå längre än till dess domstolen haft möjlighet att besluta om häktning. Denna grundtanke anses medföra att åklagaren inte utan omsvep på nytt kan anhålla den som efter domstols prövning av fråga om häktning försatts på fri fot. Enligt den praxis som utvecklats, krävs det därför att nya omständigheter tillkommit för att åklagaren på nytt ska få anhålla – och i förlängningen begära häktning av – en sådan person.⁴

4.3 Tvångsmedel

4.3.1 Tvångsmedel i avvaktan på en framställning om utlämning

Enligt 1957 års *utlämningskonvention* (artikel 16) kan den ansökande staten *i brådskande fall* hemställa om provisoriskt anhållande av den eftersökte innan någon framställning om utlämning har gjorts. En framställning om provisoriskt anhållande ska behandlas i enlighet med den anmodade statens lag. Framställningen ska ange att det föreligger en omedelbart verkställbar dom eller ett häktningsbeslut eller annat beslut med samma verkan och att avsikten är att en begäran om utlämning ska göras. Framställningen ska också innehålla uppgift om det brott, för vilket utlämning kommer att begäras, om tid och plats för brottets förövande samt, såvitt möjligt, den eftersöktes signalement. En framställning om provisoriskt anhållande kan enligt konventionen översändas till den anmodade statens behöriga myndigheter antingen på diplomatisk väg eller direkt med post eller telegraf eller genom den internationella kriminalpolisorganisationen (Interpol) eller på vilket som helst annat sätt, som efterlämnar bevis i skrift eller annars godtas av den anmodade staten. Den som anhållits provisoriskt får frigges, om den anmodade staten inte har tagit emot en utlämningsbegäran och de handlingar som enligt konventionen ska följa med en sådan, inom arton dagar efter anhållandet. Under inga förhållanden får anhåll-

⁴ Se Fitger 2009, del II, s. 24:29, JO 1954 s. 139 och 2002/03 s. 67.

ningstiden vara längre än fyrtio dagar från dagen för anhållandet. ”Provisorisk frigivning” får när som helst ske, men den anmodade parten ska vidta de åtgärder den anser nödvändiga för att förhindra att den eftersökte avviker. Anhållandet kan således ersättas av sådana mindre ingripande tvångsmedel som reseförbud och anmälningsskyldighet.

Även 1913 års lag innehöll regler om provisoriskt omhändertagande av den som kunde väntas bli föremål för begäran om utlämning. Genom UtlämningsL förenklades dessa regler något (se prop. 1957:156 s. 96). Enligt 23 § UtlämningsL får den som i främmande stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt UtlämningsL kan föranleda utlämning (dvs. för brottet måste vara föreskrivet fängelse i ett år eller mer), på begäran av behörig myndighet i den främmande staten eller med anledning av en där utfärdad efterlysning, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av åklagare enligt vad som i allmänhet gäller om brottmål. Beslag får också ske i sådant fall. När utlämning sedan beviljas får regeringen, enligt 21 § UtlämningsL, samtidigt förordna att föremål som tagits i beslag överlämnas till den andra staten. Därvid kan särskilda förbehåll göras.

I doktrinen har uppmärksammats att tvångsmedlen husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning, vilka kan vara en förutsättning för beslag, inte finns med i uppräknningen av de åtgärder som enligt 23 § provisoriskt kan vidtas och att dessa tvångsmedel, mot bakgrund av att det enligt regeringsformen (2 kap. 25 § första stycket tredje punkten) krävs lagstöd för att få vidta sådana åtgärder mot utländska medborgare, inte kan användas i detta skede.⁵

I förarbetena angavs att det inte är en framkomlig väg att tillämpa de vanliga häktningsreglerna för det provisoriska omhändertagandet eftersom dessa skulle innebära att anhållandet senast inom loppet av några dagar måste följas av en häktningsframställning. Det ansågs dock att man så nära som möjligt bör anknyta till det ordinära förfarandet och låta rätten fungera såsom kontrollorgan över hanteringen av tvångsmedel (prop. 1957:156 s. 96). Beslut om användning av tvångsmedel ska därför utan uppskov anmälas hos rätten, som skyndsamt efter förhandling enligt vad om brottmål är stadgat prövar åtgärden. Detta torde innebära att rätten normalt bör hålla förhandling inom en eller ett par dagar från det att den mottog anmälan. Enligt Åklagarmyndighetens riktlinjer ska åklagaren

⁵ Påle 1995, s. 165.

normalt samma dag som denne beslutat om personella tvångsmedel, anmäla sitt beslut till tingsrätten. Det anses dock tänkbart att avvakta med att anmäla beslutet om det föreligger särskild anledning, t.ex. då komplettering eller förtydligande begärts från det andra landet i något hänseende och svaret vill avvaktas innan rättens prövning begärs.⁶

Rätten ska inte pröva om skäl till häktning föreligger utan prövningen gäller frågan om anhållandet, reseförbudet eller anmälningsskyldigheten ska bestå. Skälet för detta är att det har antagits att det på detta stadium ofta inte är möjligt att förebringa den utredning som krävs för att visa att häktningsskäl enligt rättegångsbalken föreligger, samtidigt som det har ansetts att det bör vara möjligt att hålla kvar den misstänkte på de grunder som gäller för anhållande i väntan på utlämningsframställningen.

I 23 § finns inte några bestämmelser om vilken information eller dokumentation som ska finnas för att de tvångsmedel som räknas upp ska få användas. I förarbetena förutsätts emellertid att det i detta skede av förfarandet ofta föreligger ett häktningsbeslut eller en fällande dom i den främmande staten (prop. 1957:156 s. 97). Vilket bevisvärde som ska tillmätas sådant beslut eller domslut får, enligt förarbetena, prövas med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. I förhållande till sådan stat, till vilkens rättsordning Sverige har fullt förtroende, sägs det, att ett häktningsbeslut eller dom regelmässigt torde kunna godtas såsom grund för anhållande utan ytterligare utredning (prop. 1957:156 s. 97).

Tingsrättens beslut om provisoriskt tvångsmedel får inte överklagas. Den som anhållits eller underkastats reseförbud eller anmälningsskyldighet får dock ”för prövning, om åtgärden ska bestå, begära ny förhandling inom tre veckor från det beslut senast meddelats” (23 § tredje stycket UtlämningsL). Bestämmelsen skulle kunna uppfattas så, att den som underkastats tvångsmedel måste begära en omprövningsförhandling inom tre veckor från det tidigare beslutet för att ha rätt till en sådan förhandling. En snarlik bestämmelse har emellertid införts i EAOL (6 kap. 3 §). I specialmotiveringen till den bestämmelsen sägs att den innebär att den som är underkastad tvångsmedel kan begära att en förhandling för prövning av tvångsmedelsfrågan ska äga rum inom tre veckor från det att beslut i den frågan senast har meddelats och att bestämmelsen ”givetvis inte utesluter att frågan om omprövning väcks senare än

⁶ Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 22.

tre veckor efter föregående beslut” (prop. 2003/04:7 s. 199). En förhandling ska i sådant fall, sägs det, äga rum snarast.

Om rättsens beslut innebär, att anhållandet, reseförbudet eller anmälningsskyldigheten ska bestå har ansetts att, innan den främmande staten underrättas om detta och bereds tillfälle att inkomma med utlämningsframställning, det preliminärt bör prövas om utlämning bör komma till stånd (prop. 1957:156 s. 97). Denna prövning har ålagts chefen för Justitiedepartementet. Rätten ska därför i denna situation ”genast” – som regel samma dag – underrätta chefen för Justitiedepartementet om sitt beslut och denne ska, om han eller hon anser att hinder mot utlämning föreligger eller att utlämning annars inte bör ske, utverka regeringens förordnande om upphävande av åtgärden. I annat fall ska den ansökande staten genom Justitiedepartementets försorg underrättas om åtgärden. Chefen för Justitiedepartementet ska samtidigt ange viss bestämd tid inom vilken en framställning om utlämning ska göras. Denna tid får inte vara längre än fyrtio dagar från den dag personen anhölls eller reseförbudet eller anmälningsskyldigheten meddelades. I lagen infördes från början inte någon sådan maximitid (på inrådan av Lagrådet som avstyrkte en föreslagen maximitid om två månader, se prop. 1957:156 s. 124 f.). Den angivna tidsfristen är enligt förarbetena avsedd endast som en absolut övre gräns och det förutsätts att det ofta kan finnas skäl att i det särskilda fallet bestämma en kortare frist (prop. 1975:35 s. 65 och 67, jfr också prop. 1957:156 s. 97). Uppgift finns emellertid om att utvecklingen i praxis gått mot att tiden i de flesta fall utsträcks maximalt.⁷ Tidsfristen bestämdes till fyrtio dagar för att harmoniera dels med 1957 års utlämningskonvention, dels med det bilaterala avtalet med USA (prop. 1975:35 s. 65). När en framställning om utlämning inkommer ska Justitiedepartementet genast underrätta den myndighet som först meddelat beslut om åtgärden. Sådan underrättelse ska även lämnas, om en framställning om utlämning inte kommer in inom utsatt tid.

Inkommer inte någon utlämningsframställning inom den utsatta tiden ska den anhållne frigges eller beslutet om reseförbud eller anmälningsskyldighet hävas. Detsamma gäller om regeringen omedelbart avslår utlämningsframställningen enligt 15 §. Om den anhållne i annat fall inte frigges, ska åklagaren göra en häktningssamställning till rätten senast på åttonde dagen efter den, då Riksåklagaren fick del av utlämningsframställningen. Görs inte detta ska den anhållne

⁷ Jfr Påle 1995, s. 167.

omedelbart frigges. Åttadagarsfristen infördes genom en lagändring 1975 (prop. 1975:35); någon föreskrift som reglerade inom vilken tid en framställning om häktning skulle göras fanns tidigare inte. Vid tiden för lagändringen var den frist som enligt 24 kap. 12 § rättegångsbalken gäller för häktningsframställning i allmänhet beträffande anhållen fem dagar. (Genom 1988 års häktningsreform infördes att åklagaren skulle göra häktningsframställning samma dag som han meddelade anhållningsbeslutet eller senast dagen därefter. År 1995 ändrades den angivna tidsfristen till den nu gällande; häktningsframställning ska göras senast klockan tolv tredje dagen efter anhållningsbeslutet.) Denna frist ansågs dock, med hänsyn till de komplikationer av olika slag som kan uppstå vid handläggningen av utlämningsärenden, vara för kort, varför fristen bestämdes till åtta dagar (prop. 1975:35 s. 66). Anledningen till att åttadagarsfristen sattes att räknas, inte från det att utlämningsframställningen inkommer till Justitiedepartementet utan först från det att denna inkommer till Riksåklagaren, var främst att inkomna handlingar kan behöva översättas till svenska innan de överlämnas till åklagaren för vidare handläggning (prop. 1975:35 s. 34 och 66). Den aktuella fristen berör inte fall då provisoriskt reseförbud eller provisorisk anmälningsskyldighet har meddelats. Enligt de allmänna bestämmelserna i 25 kap. rättegångsbalken överprövas reseförbud och anmälningsskyldighet som meddelats av annan än rätten, bara i det fallet att den misstänkte begär rättens prövning av förbudet. En sådan överprövning är i fall av provisoriskt reseförbud eller provisorisk anmälningsskyldighet enligt 23 § första stycket UtlänningsL obligatorisk med hänsyn till samma paragrafs tredje stycke (jfr prop. 1975:35 s. 66).

Även Sveriges *bilateral utlämningsavtal* innehåller bestämmelser om provisoriskt anhållande i avvaktan på en utlämningsframställning. Enligt samtliga dessa får den ansökande staten begära sådant anhållande ”i brådskande fall”. Ett provisoriskt anhållande får enligt avtalet med *Australien* (SÖ 1974:3, artikel XVII p. 3) upphöra om en framställning om utlämning inte görs inom en ”skälig tid” efter det att personen anhålls. Det provisoriska anhållandet ska, enligt avtalen med *Kanada* (SÖ 2001:42, artikel 12.4) och *USA* (SÖ 1984:34, artikel XII p. 4, artikel XIII i den konsoliderade versionen) upphöra om en framställning om utlämning inte har mottagits av Sverige inom fyrtio dagar efter anhållandet. Enligt avtalet med *Storbritannien och Nordirland* (SÖ 1965:19–20, artikel 11 [2]) gäller i stället en tidsrymd om trettio dagar från anhållandet.

4.3.2 Tvångsmedel efter att framställning om utlämning inkommit

1957 års *utlämningskonvention* innehåller inte några bestämmelser om personella tvångsmedel efter att en utlämningsframställning inkommit – förutom vad som tidigare angetts om vad som gäller för frigivning av den eftersökte, om den ansökande staten inte avhämtar denne inom den utsatta tiden, i samband med att ett beslut om utlämning ska verkställas.

Utlämningskonventionens artikel 20 innehåller emellertid bestämmelser om beslag; den anmodade staten ska, såvitt dess lagstiftning medger, på begäran av den ansökande staten beslagta och överlämna föremål som kan ha betydelse som bevis, eller som har förvärvats till följd av brottet och vid tidpunkten för anhållandet påträffas i den eftersöktes besittning eller senare upptäcks. Är det fråga om bevisbeslag ska föremålen överlämnas till den ansökande staten även om utlämningen, till följd av att den eftersökte avvikit eller avlidit, inte kan äga rum. Rättigheter som den anmodade staten eller tredje man har förvärvat i egendomen ska bibehållas.

När en formlig utlämningsframställning inkommit gäller vad beträffar tvångsmedel, enligt 16 § tredje stycket UtlämningsL, vad som i allmänhet är föreskrivet för brottmål. Som nämnts ska åklagaren om den eftersökte är provisoriskt anhållen begära denne häktad senast på åttonde dagen efter den då utlämningsframställningen inkom till Riksåklagaren. Syftet är således att det provisoriska anhållningsbeslutet ska ersättas med ett ordinärt häktningsbeslut (jfr prop. 1975:35 s. 32 och 65 och JO:s ämbetsberättelse 1972 s. 496 ff.).

I UtlämningsL finns inte angiven någon särskild frist inom vilken rätten, efter att åklagaren begärt den provisoriskt anhållne häktad, ska hålla häktningsförhandling. Frågan berörs varken i UtlämningsL:s förarbeten (prop. 1957: 156) eller i de förarbeten som låg till grund för införandet av åklagarens åttadagsfrist för att begära den provisoriskt anhållne häktad (prop. 1975:35). Enligt 24 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken ska rätten, om en häktningsframställning gjorts, utan dröjsmål hålla förhandling i häktningsfrågan. Enligt bestämmelsens andra stycket får häktningsförhandlingen aldrig hållas senare än fyra dygn efter det att den misstänkte greps eller anhållningsbeslutet verkställdes. Den i andra stycket angivna absoluta fristen för hållande av häktningsförhandling är omöjlig att uppfylla för rätten, när häktningsframställningen före-

gått av ett provisoriskt anhållande. I förarbetena till rättegångsbalken har angetts att det är viktigt att de tillämpande myndigheterna utan svårighet kan fastställa utgångspunkten för fristberäkningen, att denna i de flesta fall lätt kan fastställas men att det i samband med vissa ingripanden emellertid kan uppstå tveksamhet om den rätta fristberäkningen (prop. 1986/87:112 s. 38). Som exempel på en sådan situation anges frihetsberövanden i samband med utlämning för brott till Sverige, i vilket fall det anges att tidsfristen bör räknas från det att hindret för den misstänktes närvaro vid rätten har upphört, vilket i praktiken sägs innebära att tidsfristen räknas från den tidpunkt då den misstänkte anländer till Sverige (prop. 1986/87:112 s. 39). Vad som bör gälla i den nämnda situationen när häktningsframställningen föregås av provisoriskt anhållande enligt 23 § UtlänningsL berörs inte. Troligen är det skyndsamhetskrav som domstolen i den angivna situationen har att förhålla sig till, det som anges i 24 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken; förhandling ska hållas utan dröjsmål.

Bestämmelsen i 16 § tredje stycket om att tvångsmedel, när utlämningsframställning inkommit, kan användas under samma förutsättningar som i allmänhet gäller för brottmål, innebär inte bara att personella tvångsmedel kan användas utan även att det finns lagligt stöd för att besluta om beslag och genomföra husrannsakan, om detta behövs. Beslag som beslutats med stöd av 16 § UtlänningsL prövas bara av domstolen om den som blivit föremål för åtgärden själv begär det. Frågan om beslagtagna föremål ska överlämnas till den ansökande staten prövas av regeringen först i samband med att en utlämning beviljas (se 21 § UtlänningsL och nedan).

Frågor om beslag, husrannsakan och överlämnande av egendom kan även prövas enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Prövning enligt den lagen görs om den ansökande staten uttryckligen begärt sådan åtgärd. Till skillnad från vad som gäller enligt 16 § UtlänningsL, ska beslagsfrågan enligt denna lag (4 kap. 21 §) alltid underställas rätten för prövning och det är rätten som prövar om föremålet ska överlämnas till den andra staten.

Vid tingsrättens och – efter överklagande – Högsta domstolens prövning av om häktning ska ske, gäller således bestämmelserna om häktning i 24 kap. rättegångsbalken. För att anhållande och häktning ska få ske i ett svenskt brottmål krävs att någon är på sannolika skäl misstänkt eller åtminstone kan skäligen misstänkas för ett brott, för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller mer (24 kap. 1, 3 och 6 §§ rättegångsbalken). I undantagsfall kan anhållande och häkt-

ning ske även om brottets straffskala inte når upp till denna nivå. Den lättnad i bevishänseende som gäller för utlämning enligt 9 § tredje stycket UtlämningsL gäller emellertid även vid häktning i ett utlämningsärende (prop. 1957:156 s. 83 och 2003/04:7 s. 115 samt NJA 2003 s. 405, som gällde ett franskt häktningsbeslut). Åklagaren behöver alltså i sådana fall inte visa att det föreligger sannolika skäl för brottsmisstanken utan kan åberopa att det utländska häktningsbeslutet gäller, så länge detta inte kan anses uppenbart oriktigt.

För att någon ska kunna anhållas eller häktas i ett svenskt brottmålsärende krävs också i normalfallet att det finns en risk att den det gäller avviker eller på annat sätt undandrar sig lagföring eller straff, att han eller hon genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning eller att han eller hon fortsätter sin brottsliga verksamhet. Vad avser häktning i ett utlämningsärende ska en kollusionsrisk hänföra sig till brottsutredningen i det ansökande landet, men själva kollusionen kan givetvis tänkas ske i Sverige (jfr prop. 2003/04:7 s. 187). Några särregler om häktningsrestriktioner finns inte i UtlämningsL. Finns risk för kollusion kan restriktioner beslutas enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken (se NJA 1995 s. 3 och HD:s beslut den 13 mars 1998 i mål Ö 530/98).

Enligt 23 § lagen (1964:167) med vissa bestämmelser om unga lagöverträdare får den som inte har fyllt arton år inte häktas utan att det föreligger synnerliga skäl. Detta gäller även när det gäller häktning i utlämningsärenden.

Rättens beslut gäller tills vidare till dess ärendet har avgjorts eller, om utlämning beviljas, till dess att denna har verkställts. Om Högsta domstolen anser att det föreligger hinder mot utlämning vid den prövning som domstolen har att göra enligt 18 § UtlämningsL, upphör dock tvångsmedelsbeslutet genast att gälla. Om tillfälligt hinder mot utlämning enligt 11 § första stycket UtlämningsL föreligger – den eftersökte kan exempelvis avtjäna ett svenskt fängelsestraff för annan gärning än den som utlämningen avser – gäller tvångsmedelsbeslutet enligt 16 § tredje stycket UtlämningsL inte under tid då personen med anledning av misstanke om brott som avses i 11 § första stycket är anhållen eller häktad eller avtjänar fängelsestraff eller på annat sätt är omhändertagen på anstalt. Eftersom det finns en uttrycklig föreskrift om detta i UtlämningsL, behöver domstolen i denna situation således inte villkora sitt häktningsbeslut; när den eftersökte försätts på fri fot börjar tvångsmedelsbeslutet i utlämningsärendet att gälla. Samtidigt följer motsatsvis av bestämmelsen att ett häktningsbeslut i utlämningsärendet

gäller, om personen inte är frihetsberövad i det svenska målet (se NJA 2008 s. 984).

Även om utlämningsförfarandet kommit så långt att ärendet ligger hos Högsta domstolen för prövning av om utlämningen lagligen kan beviljas enligt 1–10 §§ UtlänningsL, ska en fråga om tvångsmedel prövas av tingsrätten, om inte Högsta domstolen förordnar annat (18 § andra stycket UtlänningsL).

Tingsrättens beslut i fråga om tvångsmedel överklagas direkt i Högsta domstolen. Någon frist för överklagande gäller inte.

Den som är häktad i ett utlämningsärende kan begära att ny förhandling ska äga rum inom tre veckor från det att beslut senast har meddelats. Bestämmelsen i 24 kap. 18 § tredje stycket rättegångsbalken, om krav på omhåkningsförhandling efter två veckor, tillämpas således inte. Liksom avseende motsvarande bestämmelse om begäran om ny förhandling för den som är föremål för provisoriska tvångsmedel, torde personen ha möjlighet att begära förhandling även om det gått längre tid än tre veckor sedan det tidigare beslutet.

Ett beslut om tvångsmedel kan meddelas även efter det att beslut om att bevilja utlämning har fattats. För åklagaren kan det bli aktuellt att fatta beslut om att anhålla den eftersökte eller begära denne häktad om den eftersökte varit på fri fot under utlämningsärendets handläggning och flyktfara uppstår efter att beslut om utlämning fattats, speciellt om verkställighet inte bedöms kunna ske inom den 48-timmarsfrist som den eftersökte kan hållas i förvar enligt 20 § tredje stycket UtlänningsL.⁸

I UtlänningsL finns inte någon bestämmelse om vad som händer om den ansökande staten inte avhämtar en eftersökt som är häktad inom den tid som utsatts av regeringen. I denna situation torde det emellertid, i enlighet med 24 kap. 20 § andra stycket rättegångsbalken, ankomma på åklagaren att häva häktningsbeslutet och att underrätta tingsrätten om detta.

I samband med att ett beslut om utlämning ska verkställas får den eftersökte, om denne är på fri fot och det är nödvändigt för att utlämningen ska kunna genomföras, under högst 48 timmar omhändertas och tas i förvar av polismyndigheten (20 § tredje stycket UtlänningsL).

När utlämning beviljas kan regeringen förordna, att föremål som tagits i beslag ska överlämnas till den ansökande staten. I samband

⁸ Se Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 24.

därmed får de förbehåll som av hänsyn till enskild rätt eller ur allmän synpunkt anses påkallade föreskrivas (21 § UtlämningsL). Regeringen kan således inte besluta att överlämna beslagtagna föremål om utlämning skulle vägras.

Sveriges *bilateral utlämningsavtal* innehåller inte några särskilda bestämmelser om personella tvångsmedel efter att en utlämningsframställning inkommit. Samtliga dessa avtal innehåller emellertid bestämmelser avseende beslag motsvarande bestämmelserna i 1957 års utlämningskonvention (avtalet med *Australien*: se SÖ 1974:3, artikel XIV, avtalet med *Kanada*: se SÖ 2001:42, artikel 16, avtalet med *Storbritannien och Nordirland*: se SÖ 1965:19–20, artikel 17, avtalet med *USA*: se SÖ 1984:34, artikel X, artikel IX i den konsoliderade versionen).

Även när det gäller utlämning till de stater med vilka Sverige har bilateral avtal kan frågor om beslag och överlämnande av egendom prövas enligt lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål (jfr prop. 2000/01:83 s. 27, angående utlämningsavtalet med Kanada).

4.4 Särskilda regler för utlämning eller överlämnande till internationella tribunaler och domstolar

Förfarandet vid utlämning eller överlämnande till de internationella tribunalerna, den Internationella brottmålsdomstolen och Specialdomstolen för Sierra Leone motsvarar till stor del det som allmänt tillämpas enligt UtlämningsL.

Enligt tribunallagen (1994:569) och lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen – se 5 och 6 §§ i båda lagarna – får tvångsmedel emellertid användas utan att särskild utredning har lämnats till stöd för att den som avses med utlämningsframställningen har begått det uppgivna brottet. Har tribunalen respektive domstolen begärt att den som avses med ansökan ska frihetsberövas *ska* häktning vidare ske om det inte är uppenbart att skäl för häktning saknas. Vad gäller s.k. provisoriska tvångsmedel *ska* på samma sätt, på begäran av tribunalen respektive domstolen, anhållande ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.

5 Utlämningens förenlighet med Europakonventionen

5.1 Europakonventionens ställning i svensk rätt

Sverige ratificerade den *europaiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna* (*Europakonventionen*) redan 1952. Ratificeringen innebar att konventionen blev folkrättsligt bindande för Sverige. Eftersom Sverige inte i samband med godkännandet inkorporerade Europakonventionen med svensk rätt, kunde emellertid konventionen inte tillämpas direkt av svenska domstolar och myndigheter. Genom domstolspraxis slogs dock fast att domstolarna hade att tolka svensk lag i överensstämmelse med konventionen (s.k. fördragskonform tolkning) och detta även om det medförde ett frångående av lagstiftarens ursprungliga avsikt med lagbestämmelsen.¹ Sverige avgav 1966 en förklaring i enlighet med artikel 46 i Europakonventionen om att låta underkasta sig *den europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna* (*Europadomstolen*) jurisdiktion. Domstolens avgöranden är sedan dess folkrättsligt bindande för Sverige. En begäran från domstolen om att en konventionsstat ska inhibera ett beslut, som är föremål för Europadomstolens prövning, ansågs tidigare inte vara folkrättsligt bindande (Europadomstolens dom i *Cruz Varas m.fl. mot Sverige*, dom den 20 mars 1991, prop. 1996/97:25 s. 296).² Europadomstolen anser emellertid numera att verkställighet av utvisning eller utlämning i strid med domstolens interimistiska förordnande är ett brott mot artikel 34 i konventionen, vilken förpliktar konventionsstaterna att inte på något sätt förhindra ett effektivt utövande av den enskilda klagorätten (Europadomstolens domar i exempelvis *Mamatkulov och Abdurasulovic/Askarov mot Turkiet*, dom den 25 februari 2003, resp. den 4 februari 2005, *Shamayev m.fl. mot Georgien*

¹ Danelius 2007, s. 34.

² Se även Ehrenkrona 1999, s. 13.

och *Ryssland*, dom den 12 april 2005, och *Olaecha Cahuas mot Spanien*, dom den 10 augusti 2006).³

Genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, vilken trädde i kraft den 1 januari 1995, inkorporerades Europakonventionen med svensk rätt. I lagen föreskrivs att Europakonventionen, med de ändringar som gjorts genom ändringsprotokoll nr 11 och 14 till konventionen, och med de tillägg som gjorts genom tilläggsprotokollen nr 1, 4, 6, 7 och 13 till konventionen, ska gälla som lag här i landet. I numera 2 kap. 19 § regeringsformen infördes samtidigt en bestämmelse om att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

I Sverige har Europakonventionen alltså fått ställning av lag. Eventuella konflikter mellan konventionen och vanlig svensk lag kan tänkas lösas på olika sätt. Den kommitté som fick i uppdrag att behandla frågan om inkorporering (*Fri- och rättighetskommittén*, se dess delbetänkande *Fri- och rättighetsfrågor*, SOU 1993:40 Del B s. 126 f.) tänkte sig att konflikten i förhållande till en lag stiftad före inkorporeringslagen skulle lösas enligt principen *lex posterior derogat legi priori* (eller *lex posterior-principen*); den först stiftade lagen skulle således vid fall av oförenlighet mellan de båda lagarna inte tillämpas. I sitt remissyttrande över kommitténs betänkande (se Ds 1993:90 s. 239 f.) erinrade Högsta domstolen dock om att *lex posterior-principen* inte är den enda principen av betydelse i sammanhanget. En annan vedertagen grundsats, anförde Högsta domstolen, är att *lex specialis* ska tillämpas framför *lex generalis*, och en tillämpning härav skulle i många fall, uttalade domstolen, leda till att den ”svenska” lagen gavs företräde, eftersom bestämmelserna i denna lag ofta måste ses som *lex specialis* i förhållande till de mera allmänt utformade konventionsbestämmelserna. En tredje princip, som skulle kunna tillämpas i den tänkta situationen, är vidare, uttalade Högsta domstolen, att en konvention om mänskliga rättigheter, även om den i den inhemska laghierarkin inte har högre rang än vanlig lag, ändå borde på grund av sin *speciella karaktär* ges en särskild vikt, i fall av konflikt med inhemska lagbestämmelser. När det sedan gällde en konflikt mellan konventionen och en *efter* dess inkorporering tillkommen lag, skulle rättsläget, fortsatte Högsta domstolen (om man bortsåg från den föreslagna grundlagsbestämmelsen, vilken,

³ Se Danelius 2007, s. 27.

enligt uttalande av kommittén i första hand riktade sig till lagstiftaren) bli att *lex posterior-principen* talar för att den senare tillkomna lagen borde ges företräde. Även principen att *lex specialis* ska tillämpas framför *lex generalis* skulle i de flesta fall, enligt Högsta domstolen, förmodligen leda till samma resultat. Den tredje tolkningsprincipen – att en konvention om mänskliga rättigheter bör tillmätas särskild vikt – gällde dock naturligtvis, anförde Högsta domstolen, även i förhållande till senare tillkommen lag.

Regeringens uppfattning i tolkningsprincipfrågan kunde i prop. 1993/94:117, där det föreslogs att Europakonventionen inkorporerades, uppfattas så, att regeringen anslöt sig till Högsta domstolens uttalande om fri- och rättighetskonventioners särskilda vikt vid lagkonflikter (prop. s. 35). Under riksdagsbehandlingen vände sig emellertid konstitutionsutskottet mot detta synsätt och hänvisade i stället till de andra tolkningsprinciper som hade angetts (bet. 1993/94:KU24 s. 17 f.).

Syftet med bestämmelsen i 2 kap. 19 § regeringsformen angavs, som nämnts, främst att vara en handlingsregel för lagstiftaren. En effekt av bestämmelsen är emellertid även att en domstol eller annat offentligt organ enligt lagprövningsbestämmelsen i 11 kap. 14 § regeringsformen kan åsidosätta lagar eller förordningar som står i uppenbar strid med Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen. Enligt förarbetsuttalanden i samband med inkorporeringen blir dock lagprövning mot 2 kap. 19 § endast aktuell om sedvanliga tolknings- och rättstillämpningsmetoder, bl.a. en fördragskonform tolkning, leder till att konventionsbestämmelserna inte ska tillämpas (prop. 1993/94:117 s. 36 f. och bet. 1993/94:KU24 s. 17 f.).

Europakonventionens betydelse i svensk rättspraxis har, sedan den fått ställning av lag, gradvis ökat. Domstolarna har tillmätt konventionen särskild betydelse i rättstillämpningen och den av Högsta domstolen ursprungligen föreslagna tredje tolkningsprincipen kan nog sägas allmänt ha accepterats (Se exempelvis RÅ 2001 ref 56 [*Lassagårdsmålet*], RÅ 2001 ref 56, NJA 2005 s. 805 [*pastor Green-målet*], NJA 2005 s. 462 och RÅ 1997 ref 6).⁴ I många fall har det emellertid, då det till synes förelegat en konflikt mellan den svenska lagen och konventionen, räckt att domstolarna tolkat och tillämpat de svenska bestämmelserna fördragskonformt. Endast i ett fåtal fall i de högsta instanserna verkar en reell konflikt mellan en nationell regel och Europakonventionen ha förelegat. Någon

⁴ Se också Fisher 2009, s. 89 f. och Danelius 2007, 36 f.

uttrycklig lagprövning enligt 11 kap. 14 § regeringsformen av en svensk föreskrifts överensstämmelse med grundlagsregeln i 2 kap. 23 § regeringsformen tycks inte ha förekommit (se SOU 2008:125 Del 1 s. 400 f.).

Sveriges anslutning till EU och den med anslutningen sammanhängande bundenheten av EU-rätten har också inneburit en starkare ställning för Europakonventionen i svensk rätt. EU-domstolens praxis på fri- och rättighetsområdet har medfört att bl.a. Europakonventionens bestämmelser betraktas som allmänna principer inom EU-rätten. Av principen om EU-rättens företräde framför den nationella rätten följer att, i de fall Europakonventionens fri- och rättigheter är tillämpliga inom EU-rätten, ska svenska myndigheter ge dessa bestämmelser företräde framför svenska nationella föreskrifter (se prop. 2009/10:80 s. 146). Sedan Lissabonfördraget trätt i kraft har dessutom EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (den så kallade MR- eller rättighetsstadgan som antogs som en politisk förklaring 2000) blivit rättsligt bindande för medlemsstaterna, samtidigt som fördraget gjort det möjligt för EU att ansluta sig till Europakonventionen.

Vad gäller Europakonventionens fortsatta ställning i svensk rätt, avslag Grundlagsutredningen i sitt betänkande (SOU 2008:125, *En reformerad grundlag* Del 1, s. 404 f.) tanken på att allmänt anpassa reglerna i 2 kap. regeringsformen till innehållet i konventionen, eftersom detta skulle förutsätta att hela fri- och rättighetsregleringen i 2 kap. arbetades om i grunden. Vidare avslogs tanken på att ge Europakonventionen ställning som grundlag, genom att i regeringsformen ange att konventionen ska tillämpas som nationell rätt, eftersom detta skulle skapa en dubbelreglering i förhållande till 2 kap. regeringsformen, med konsekvenser som ansågs svåra att förutse (SOU 2008:125 s. 404 f.). Förslaget till ny grundlag innebar dock att det s.k. *uppenbarhetsrevisitet* vid lagprövning togs bort. Borttagandet av detta förutspåddes få till följd att lagprövningsinstitutet kunde tillämpas på ett sätt som gör det möjligt för Sverige att lättare uppfylla bl.a. de förpliktelser som följer av Europakonventionen (prop. 2009/10:80 s. 147, SOU 2008:125 s. 381). Förslagen har nu genomförts i den från och med den 1 januari 2011 gällande regeringsformen.

I sammanhanget kan nämnas att Europakonventionen gäller som lag även i de övriga nordiska länderna, men att det i Norge uttryckligen (i *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett*

[*menneskerettsloven*]) föreskrivits att konventionen vid konflikt med annan lag ska ges företräde.⁵

5.2 Europakonventionens tillämpning på utlämningsrättens område – Europadomstolens praxis

Europakonventionen innehåller rättighetsartiklar som direkt synes tillämpliga vid ett utlämningsförfarande. I dessa upptas rättigheter som en konventionsstat själv kan komma att kränka i ett utlämningsförfarande. Exempel på en sådan bestämmelse är artikel 5, som reglerar under vilka förhållanden en person får berövas sin frihet. Artikel 5.1 f) anger att en person under vissa förutsättningar får frihetsberövas som ett led i ett utlämningsförfarande. Låter en konventionsstat, under ett utlämningsförfarande, någon vara frihetsberövad på ett sätt som inte är förenligt med artikel 5, har konventionsstaten således själv på ett direkt sätt gjort sig skyldig till ett brott mot konventionen. På samma sätt skulle en konventionsstat eventuellt kunna göra sig skyldig till konventionsbrott, om den utlämnade någon under sådana förhållanden, att den enskildes respekt för familjelivet enligt artikel 8 i Europakonventionen kränktes.

De rättigheter som Europakonventionen skyddar, gäller enligt konventionens artikel 1 endast för den som befinner sig under en konventionsstats jurisdiktion. Mot den bakgrunden skulle kunna ifrågasättas, om konventionsbrott skulle kunna föreligga, då en konventionsrättighet kränkts, inte av en konventionsstat, utan av en stat till vilken en konventionsstat utlämnat den person, vars rättighet kränkts. Europadomstolen har emellertid i sin praxis slagit fast att det kan utgöra konventionsbrott att utlämna någon till en annan stat, bl.a. när denne riskerar att utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling i den andra staten, den s.k. principen om *non-refoulement*. Det ledande avgörandet är härvid Europadomstolens dom i *Soering mot Förenade Konungariket* (dom den 7 juli 1989), i vilket fall främst artikel 3 var aktuell (se närmare om fallet nedan). På samma sätt kan konventionsbrott mot artikel 6 tänkas, om en konventionsstat utlämnar någon som i den ansökande staten har förvägrats eller riskerar att förvägras, en rättvis rättegång. Vissa

⁵ Danelius 2007, s. 34.

av konventionens artiklar har således vad som kan kallas ”extraterritoriell effekt” (*”extraterritorial effect”*).⁶

Då konventionsbrott på grund av en utlämning, i enlighet med det sist förda resonemanget, anses föreligga, innebär den handling som konventionsbrottet grundar sig på, att den utpekade staten har utsatt den enskilde för en *risk* att efter utlämningen exempelvis utsättas för tortyr i den ansökande staten. Konventionsstaten utsätter således den enskilde för en risk för behandling som en *annan stat* bär ansvar för. Syftet med att även betrakta sådant riskutsättande som ett konventionsbrott, är att få till stånd ett så effektivt skydd som möjligt mot kränkningar av konventionens bestämmelser; skulle konventionsbrott vara möjligt att fastställa först efter att det konstaterats att den enskilde hade torterats i den ansökande staten, skulle det för den enskilde vara för sent.⁷

När det gäller Europakonventionens tillämpning på utlämningsrättens område, är det främst vissa artiklar som kan tänkas vara relevanta. Utlämningars förenlighet med Europakonventionen har i Europadomstolen främst prövats utifrån frågeställningen om ett eventuellt brott mot artikel 3 (förbudet mot tortyr) förelegat. I vissa av dessa fall, har risk för dödsstraff förelegat; även utlämningens förenlighet med artikel 2 (rätten till liv) har då diskuterats. Även artikel 6 (rätten till en rättvis rättegång) har aktualiserats i praxis. Det kan även tänkas utlämningsfall, då resonemang skulle kunna föras utifrån att en kränkning av artikel 8 (rätten till skydd för privat- och familjelivet) föreligger. I artikel 5 (rätten till frihet och säkerhet) finns också, som nämnts, en särskild punkt som reglerar lagligheten av ett frihetsberövande i avvaktan på en utlämning. Lagligheten av sådana frihetsberövanden har i ett antal fall varit föremål för Europadomstolens prövning.

Även andra än de nu nämnda artiklarna i Europakonventionen, skulle givetvis kunna aktualiseras i ett utlämningsärende, och vissa artiklar skulle därvid kunna konstateras ha s.k. extraterritoriell effekt, beroende på hur Europadomstolens praxis utvecklas. Detta gäller exempelvis artikel 9 om tankefrihet, samvets- och religionsfrihet och artikel 10 om yttrandefrihet. Europakonventionen förbjuder också diskriminering vid tillämpning av konventionens fri- och rättigheter; enligt artikel 14 ska åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen säkerställas utan någon åtskillnad såsom på grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller

⁶ Cameron 2006, s. 80.

⁷ Danelius 2007, s. 78.

annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt. Finns skäl att tro att en utlämning begärs i syfte att lagföra eller bestraffa den eftersökte på någon sådan grund, kan tänkas att verkställigheten av en sådan utlämning skulle kunna utgöra konventionsbrott. Detta är dock inte självklart, eftersom artikel 14 inte innehåller ett generellt förbud mot diskriminering utan omfattar endast diskriminering med avseende på de fri- och rättigheter som behandlas i *konventionen* och dess *tilläggsprotokoll*. Frågan behandlas också i förarbetena till EAOL (se prop. 2003/04:7 s. 75 och Ds 2002:62 s. 100 f.). Utgångspunkten i departementspromemorian synes dock vara att *lagföring eller bestraffning* i den utfärdande staten på grund av den eftersöktes kön etc. skulle utgöra ett brott mot Europakonventionen, och att risk för att överlämnande för sådan lagföring eller bestraffning skulle kunna ske var minimal, eftersom alla medlemsstater i EU tillträtt Europakonventionen. Ingen EU-medlemsstat skulle således, enligt detta synsätt, kräva någon överlämnad från Sverige i det angivna syftet. Eftersom risken ändå ansågs finnas, föreslogs en särskild bestämmelse i EAOL om att överlämnande inte fick ske, om det kunde antas att detta begärdes i syfte att lagföra eller bestraffa någon på grund av dennes kön, ras, religion, etniska ursprung, nationalitet, språk, politiska uppfattning eller sexuella läggning, jfr 7 § UtlämningsL. I propositionen tas som utgångspunkt för resonemanget, däremot, att *överlämnande* enligt Europakonventionen ”givetvis” inte får beviljas, om det finns skäl att tro att det begärs i syfte att lagföra eller bestraffa den eftersökte på någon sådan grund som avses i artikel 14 i Europakonventionen. Eftersom en allmän hänvisning till Europakonventionen sedermera gjordes i lagen ansågs den särskilda avslagsgrunden med sikte på diskriminering inte behövas. (Jfr också Lagrådets yttrande, prop. 2003/04:7 s. 349.)

Framställningen i detta avsnitt koncentreras emellertid till de Europakonventionens artiklar som direkt kan aktualiseras i utlämningsfall inför Europadomstolen. Framställningen tar vidare främst sikte på de artiklar som skulle kunna utgöra *hinder* mot utlämning. I det följande berörs därför närmast artiklarna 2, 3, 6 och 8 i Europakonventionen.

Artikel 2 reglerar rätten till liv. Enligt artikeln ska envars rätt till livet skyddas genom lag och ingen ska avsiktligt berövas livet utom för att verkställa domstols dom i de fall då denne dömts för brott som enligt lag är belagt med sådant straff. Verkställighet av döds-

straff upptas således som ett uttryckligt undantag från statens skyldighet att respektera rätten till liv.

Artikel 3 innehåller, som nämnts, förbud mot tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Förbudet är generellt utformat och utan undantag. Varken "tortyr", "omänsklig behandling" eller "förnedrande behandling" definieras i Europakonventionen. Vad gäller begreppet tortyr kan emellertid viss ledning hämtas från begreppets definition i FN:s tortyrkonvention.⁸ I artikel 1 i denna konvention anges att med begreppet tortyr avses:

...varje handling genom vilken allvarlig smärta eller svårt lidande, fysiskt eller psykiskt, medvetet tillfogas någon antingen för sådana syften som att erhålla information eller en bekännelse av honom eller en tredje person, att straffa honom för en gärning som han eller en tredje person har begått eller misstänks ha begått eller att hota eller tvinga honom eller en tredje person eller också av något skäl som har sin grund i någon form av diskriminering, under förutsättning att smärtan eller lidandet åsamkas av eller på anstiftan eller med samtycke eller medgivande av en offentlig tjänsteman eller någon annan person som handlar såsom företrädare för det allmänna. Tortyr innefattar inte smärta eller lidande som uppkommer enbart genom eller är förknippade med lagenliga sanktioner.

Vad avser de övriga två begreppen i artikel 3 finns inte, till ledning för tillämpningen, någon definition i annan internationell konvention. Europadomstolen har dock slagit fast att begreppen ska tolkas restriktivt och att endast en behandling eller en bestraffning som präglas av avsevärd hårdhet och hänsynslöshet ("*a minimum level of severity*", se bl.a. *Irland mot Förenade Konungariket*, dom den 18 januari 1978, och *Tyrrer mot Förenade Konungariket*, dom den 25 april 1978) är att hänföra till sådan behandling som avses i artikel 3.⁹ Som omänsklig eller förnedrande behandling har Europadomstolen exempelvis bedömt *misshandel under frihetsberövande*, som inte nått upp till tortyr (*Denizci m.fl. mot Cypern*, dom den 23 maj 2001, och *Kaya mot Turkiet*, dom den 19 februari 1998), *fängslade personers vistelser i fängelser och andra anstalter*, då förhållandena där varit undermåliga bl.a. på grund av kraftig överbeläggning, oacceptabla sanitära förhållanden och avsaknad av ljus eller möjligheter till motion (*Kalashnikov mot Ryssland*, dom den 15 juli 2002, *Mayzit mot Ryssland*, dom den 20 januari 2005, *Peers mot Grekland*, dom den 19 april 2001, *Dougoz mot Grekland*, dom den 6 mars 2001, *Tekin*

⁸ Danelius 2007, s. 67.

⁹ van Dijk, van Hoof, van Rijn & Zwaak 2006, s. 412 ff.

mot Turkiet, dom den 9 juni 1998, *Kebayov mot Bulgarien*, dom den 18 januari 2005, och *E.M.K mot Bulgarien*, dom den 18 januari 2005), *brister på medicinsk vård eller tillsyn av en fånge som är sjuk eller i behov av hjälp* (*McGlinchey m.fl. mot Förenade Konungariket*, dom den 29 april 2003, *Khudobin mot Ryssland*, dom den 26 oktober 2006, *Rehbock mot Slovenien*, dom den 28 november 2000, *Serifis mot Grekland*, dom den 2 november 2006, och *Holomiov mot Moldavien*, dom den 7 november 2006) och vissa former av *kroppslig bestraffning* (det tidigare nämnda *Tyrer mot Förenade Konungariket*, dom den 25 april 1978, och *D m.fl. mot Turkiet*, dom den 22 juni 2006).¹⁰

Vid bedömningen av om brott mot artikel 3 ska föreligga, vid risk för tortyr, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, är den *individuella risken* för att den person som ska utlämnas utsätts för den befarade behandlingen avgörande.¹¹ Det räcker således vanligen inte att förhållandena i det aktuella landet är svåra allmänt sett och att det där förekommer kränkningar av mänskliga rättigheter.

Europadomstolen har i ett antal fall kommit fram till att en utlämning (eller utvisning, vilken situation i detta avseende kan jämföras med en utlämning) skulle strida mot artikel 3.

Som tidigare nämnts är det ledande avgörandet härvid *Soering mot Förenade Konungariket* (dom den 7 juli 1989), vilket var första gången domstolen hade att ta ställning till huruvida en konventionsstat genom att bevilja en utlämning kan göra sig skyldig till brott mot konventionen. Europadomstolen besvarade, som framgått, denna fråga jakande och anförde, att FN:s tortyrkonvention erkände att avståndstagandet mot tortyr bl.a. hade som följd att utlämning inte får ske vid risk för tortyr. I tortyrkonventionens artikel 3 anges att "[i]ngen konventionsstat ska utvisa, återföra eller utlämna en person till en annan stat, i vilken det finns grundad anledning att tro att han skulle vara i fara för att utsättas för tortyr." Att utlämna någon som efter en utlämning skulle stå inför en reell risk att torteras, vore, enligt domstolen, oavsett vilket avskyvärt brott som denne påstods ha begått, oförenligt med de grundläggande värderingarna bakom Europakonventionen. Att utlämna någon under sådana omständigheter vore därför, uttalade domstolen, ett brott mot artikel 3. Principen om att en utlämning vid verklig risk för tortyr, vore ett brott mot artikel 3, borde, enligt dom-

¹⁰ Se Danelius 2007, s. 68 ff.

¹¹ Danelius 2007, s. 78 f.

stolen, utsträckas till fall då risken gällde omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Soering-fallet gällde utlämning av en ung tysk man (Soering) från Storbritannien till USA. I USA skulle han i delstaten Virginia ställas inför rätta misstänkt för mord. I Virginia tillämpas dödsstraff för bl.a. mord. USA kunde inte ställa några garantier för att Soering inte skulle dömas till sådant straff eller för att det i så fall inte skulle verkställas.

Artikel 2 i Europakonventionen behandlar, som nämnts, rätten till liv. Enligt artikeln förbjuds dock, som tidigare framgått, inte dödsstraffet; detta är tillåtet om det finns en nationell lag som medger att dödsstraff utdöms för brottet i fråga och om straffet verkställs enligt domstols dom. Europadomstolen kom i Soering-fallet fram till att ett dödsstraff, eftersom artikel 2 gör uttryckligt undantag för dödsstraff, inte i sig kunde anses oförenligt med artikel 3 i Europakonventionen. (En utlämning av den som riskerar dödsstraff skulle emellertid, just på grund av dödsstraffet, kunna strida mot de *sjätte* och *trettonde tilläggsprotokollen* till Europakonventionen, vilka förbjuder dödsstraff i fredstid, resp. under alla omständigheter. Storbritannien hade emellertid inte vid denna tid anslutit sig till det sjätte tilläggsprotokollet och det trettonde tilläggsprotokollet hade ännu inte tillkommit.) Soering riskerade, om han dömdes till döden, att före en avrättning sitta i s.k. dödszell under många år under stränga förhållanden och med hotet om avrättning ständigt närvarande; han riskerade att utsättas för s.k. *”death-row phenomenon”*. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till hans ringa ålder och psykiska status ansåg domstolen, att Soering, efter en utlämning till USA, riskerade att utsättas för behandling stridande mot artikel 3.

Sedan Soering-domen kom 1989, har synen på dödsstraffet förändrats; alla stater som tillträtt Europakonventionen har undertecknat det sjätte tilläggsprotokollet och de flesta har även ratificerat det. Vidare har det trettonde tilläggsprotokollet tagits fram. Mot bakgrund av denna utveckling och med hänsyn till vissa uttalanden Europadomstolen gjort, bl.a. i fallet *Öcalan mot Turkiet* (dom den 12 maj 2005), har i doktrinen gjorts gällande att Europadomstolen i dag mycket väl skulle kunna betrakta en utlämning eller utvisning till ett land, i vilket den aktuella personen riskerar ett dödsstraff, som ett brott mot artikel 3.¹² I sammanhanget bör näm-

¹² van Dijk, van Hoof, van Rijn & Zwaak 2006, s. 432 f. och Danelius 2007, s. 80 f.

nas fallet *Bader m.fl. mot Sverige* (dom den 8 november 2005), vilket gällde en syrisk man (Bader) som av en syrisk domstol, i sin frånvaro, dömts till döden för medhjälp till mord. Bader, hans hustru och minderåriga barn, hade ansökt om asyl i Sverige, men fått avslag. Europadomstolen konstaterade att Sverige inte hade fått någon garanti från Syrien om att Bader skulle få en ny rättegång och att åklagaren, vid en eventuell sådan, inte skulle yrka på dödsstraff. Bader skulle därför, menade domstolen, utsättas för risker om han utvisades till Syrien. Bader hade, enligt domstolen, skäl att vara rädd för att dödsstraffet mot honom skulle komma att verkställas om han återvände till Syrien, och detta måste för honom, enligt domstolen, leda till allvarlig rädsla och ångest. Det kunde vidare konstateras, menade domstolen, att den rättegång som hade lett fram till den fällande domen inte kunde karaktäriseras som rättvis, och det kunde mot den bakgrunden ifrågasättas om en eventuell ny rättegång i Syrien skulle vara det. Sammanfattningsvis ansåg domstolen, att det fanns en reell risk för att Bader, om han utvisades till Syrien, skulle bli avrättad och utsatt för behandling stridande mot artiklarna 2 och 3 i Europakonventionen. En verkställighet av utvisningen skulle därför, enligt Europadomstolen, innebära att Sverige bröt mot dessa artiklar.

Som nämnts kan de båda tilläggsprotokollen tolkas så, att det föreligger hinder mot utlämning, i fall då det finns en påtaglig risk för att den som utlämnas, döms till döden eller att en redan utdömd dödsdom verkställs.¹³ Europarådets institutioner har också i flera mål uttalat att det sjätte tilläggsprotokollet skulle kunna innebära ett skydd mot utlämning till en stat, där den eftersökte stod inför en reell risk att dömas till döden (se bl.a. Kommissionens mål *Aylor-Davis mot Frankrike*, DR 76-A s. 164 och *Kareem mot Sverige*, DR 87-A s. 173). Saken har emellertid aldrig ställts på sin spets, eftersom det i de specifika fallen inför domstolen inte ansetts föreligga någon allvarlig risk för dödsstraff, antingen på grund av att den ansökande staten på ett tillfredsställande sätt försäkrat att dödsstraff inte skulle komma att utdömas eller av någon annan anledning.

Chahal mot Förenade Konungariket (dom den 15 november 1996) gällde en man (Chahal) som var indisk medborgare och som tillsammans med sin hustru och två barn bott under lång tid i Storbritannien. Barnen var födda i landet, och därför brittiska med-

¹³ Danelius 2007, s. 506 f.

borgare, men föräldrarna hade inte fått uppehållstillstånd i Storbritannien. Chahal var ledande företrädare för militanta sikher i Storbritannien och misstänktes för att ha deltagit i planeringen av terrordåd. Mot denna bakgrund ansåg Storbritannien Chahals närvaro oförenlig med nationella säkerhetsintressen och det beslutades att han skulle utvisas. Europadomstolen konstaterade, att förbudet i artikel 3 i Europakonventionen är undantagslöst och absolut och att det inte är tillåtet att väga de kränkningar som avses i artikeln mot nationella säkerhetsintressen; är det sannolikt att en person löper en allvarlig risk för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling efter en utvisning, får utvisning inte ske. Eftersom Chahal var en känd företrädare för sikhisk separatism och det även var välkänt att han var misstänkt för inblandning i terrorverksamhet, fanns det, enligt domstolen, skäl att anta att indiska säkerhetsorgan skulle vara intresserade av honom. Dessa var enligt domstolen kända för sina hårda metoder och hade beskyllts för att ha begått allvarliga brott mot mänskliga rättigheter. En utvisning av Chahal till Indien skulle därför, ansåg domstolen, strida mot artikel 3 i Europakonventionen.

I *Ahmed mot Österrike* (dom den 17 december 1996) hade en man från Somalia (Ahmed) begärt och beviljats flyktingstatus i Österrike, under hänvisning till att han i Somalia riskerade förföljelse på grund av att han var verksam i den politiska oppositionen. Efter att han dömts till fängelse för försök till rån, återkallades hans flyktingstatus och det beslutades att han, efter avtjänat fängelsestraff, skulle utvisas. Europadomstolen ansåg att förhållandena i Somalia inte hade förändrats till det bättre sedan Ahmed beviljats flyktingstatus, och att det alltså fanns en allvarlig risk för att han i Somalia skulle utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling. En utvisning av honom skulle således, slog domstolen fast, stå i strid med artikel 3 i Europakonventionen.

I såväl *Jabari mot Turkiet* (dom den 11 juli 2000) som *D m.fl. mot Turkiet* (dom den 22 juni 2006) var fråga om utvisning från Turkiet till Iran av kvinnor som där riskerade att dömas till eller hade dömts till spöstraff (i det först nämnda fallet fanns även risk för dödsstraff). Europadomstolen ansåg i båda fallen att en utvisning till Iran skulle strida mot artikel 3 i Europakonventionen.

Hilal mot Förenade Konungariket (dom den 6 mars 2001) gällde utvisning av en man (Hilal) till Zanzibar, en del av Tanzania med visst självstyre. Hilal gjorde själv gällande att han i början av 1990-talet hade engagerat sig i ett oppositionsparti i Zanzibar och att han

till följd av detta hade arresterats och utsatts för tortyr av myndigheterna. Hilal hade sökt asyl i Storbritannien, men fått avslag på sin ansökan, då myndigheterna där ansåg hans berättelse motsägelsefull och osannolik. Beslut hade därför fattats om att Hilal skulle utvisas till Zanzibar. Hilal hävdade inför Europadomstolen att han riskerade tortyr eller omänsklig och förnedrande behandling i Tanzania och att en utvisning av honom dit därför skulle strida mot artikel 3 i Europakonventionen. Europadomstolen kom fram till att det fanns skäl att acceptera Hilals uppgifter, om vad han på grund av sitt politiska engagemang blivit utsatt för. Med hänsyn till Hilals personliga situation och de allmänna förhållandena i såväl Zanzibar som Tanzania, ansåg Europadomstolen att en utvisning av Hilal till Tanzania skulle innebära en allvarlig risk för att han skulle utsättas för tortyr eller omänsklig och förnedrande behandling. En utvisning av Hilal till Tanzania skulle således, enligt domstolen, strida mot artikel 3 i Europakonventionen.

Said mot Nederländerna (dom den 5 juli 2005) gällde utvisning av en man (Said) till Eritrea. Said hade sökt asyl i Nederländerna. Han hade därvid gjort gällande att han hade varit soldat i den eritreanska armén och tjänstgjort under kriget mellan Eritrea och Etiopien, men att han därefter hade deserterat. Nederländerna avtog hans asylansökan under hänvisning till att Saids trovärdighet påverkades av att han inte kunnat visa några handlingar som styrkte bl.a. hans identitet, nationalitet och resväg till Nederländerna, och att hans uppgifter om själva deserteringen tedde sig osannolika. Said hävdade inför Europadomstolen att en utvisning av honom skulle strida mot artikel 3 i Europakonventionen eftersom han, om han utvisades till Eritrea, skulle komma att dödas eller utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling. Europadomstolen ansåg att Saids berättelse om faktiska förhållanden var sammanhängande och att hans uppgifter om deserteringen i viss mån stöddes av vad som var känt om förhållandena i Eritrea. Upplýsningar från bl.a. Amnesty International visade också, enligt domstolen, att desertörer från den eritreanska armén riskerade att utsättas för oerhört grym behandling. Europadomstolens slutsats blev därför att en utvisning av Said till Eritrea skulle strida mot artikel 3 i Europakonventionen.

I *Shamayev m.fl. mot Georgien och Ryssland* (dom den 12 april 2005) hade 13 tjetjener illegalt försökt att resa in i Georgien, varvid de arresterats av georgisk gränspolis. Ryssland hävdade att personerna var terrorister och att de deltagit i stridigheter i Tjetjenien,

och begärde därför att de skulle utlämnas till Ryssland. Georgien beslutade först att utlämna fem av personerna. Utlämningen avseende dessa verkställdes och fyra av dem dömdes sedan i Ryssland till fängelse. En tid senare beslutade Georgien att utlämna ytterligare tre av tjetjenerna. Två av dessa hade emellertid avvikit och återfanns senare i Ryssland. Beträffande den tredje hade utlämningen, då Europadomstolen prövade målet, ännu inte verkställts. Europadomstolen kom fram till att utlämningen av de första fem personerna inte inneburit någon kränkning av artikel 3 i Europakonventionen, eftersom det inte var visat bortom rimligt tvivel att det, då utlämningen beviljades, fanns allvarliga och välgrundade skäl att tro att personerna efter att ha utlämnats, skulle utsättas för risk för behandling i strid med artikel 3. Vad beträffar det därefter fattade utlämningsbeslutet, fann Europadomstolen inte skäl att pröva huruvida en verkställighet av detta, avseende de två tjetjener som påträffats i Ryssland, skulle ha varit förenligt med artikel 3. Europadomstolen prövade dock huruvida en verkställighet av utlämningsbeslutet avseende den tredje tjetjenen, skulle vara förenligt med artikel 3. Domstolen kom därvid fram till att så inte skulle vara fallet. Som grund för sitt ställningstagande anförde domstolen att det fanns tillförlitliga uppgifter om att tjetjener som hade klagat hos Europadomstolen hade utsatts för förföljelse i Ryssland i form av hot, trakasserier och frihetsberövanden och att det även hade förekommit att sådana personer försvunnit eller dödats.

N mot Finland (dom den 26 juli 2005) gällde utvisning av en man (N) till Kongo (tidigare Zaire). N hade sökt asyl i Finland och som grund härför uppgett att han, om han återvände till Kongo, riskerade att dödas eftersom han tillhört en specialenhet som varit ansvarig för skyddet av den tidigare presidenten Mobutu. Finland beslutade att utvisa N under hänvisning till att hans påståenden inte var trovärdiga och att han, vid ett återvändande till Kongo, inte kunde anses riskera sådan behandling som avses i artikel 3 i Europakonventionen. Europadomstolen anförde att det gått relativt lång tid sedan N:s tjänstgöring i specialenheten, och att en ny regim tillträtt i Kongo. Viss bevisning tydde dock, enligt domstolen, på att N hade tillhört den närmare kretsen kring Mobutu och att han därför kunde vara mer hotad än andra, som också understött Mobutu. Det var också möjligt, menade domstolen, att N, mot denna bakgrund, inte kunde förvänta sig myndigheternas skydd i Kongo. Eftersom det även uppstått viss publicitet kring hans asylansökan kunde denna, menade domstolen, ha lett till att hotbilden mot N blivit större.

Sammanfattningsvis fanns det, enligt domstolen, en verklig risk för att N, efter en utvisning till Kongo, skulle bli utsatt för behandling i strid med artikel 3 i Europakonventionen.

Europadomstolen har vidare i en rad fall kommit till att en utvisning eller utlämning inte skulle stå i strid med artikel 3 i Europakonventionen; risken för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling har inte ansetts tillräckligt styrkt eller tillräckligt allvarig (se bl.a. fallen *Mamatkulov och Abdurasulovic/Askarov mot Turkiet*, dom den 25 februari 2003, resp. den 4 februari 2005, gällande utvisning till Uzbekistan, *Muslim mot Turkiet*, dom den 26 april 2005, gällande utvisning till Irak efter Saddam Husseins fall, och *Olaecha Cabuas mot Spanien*, dom den 10 augusti 2006, gällande utlämning till Peru av en man misstänkt för samröre med *Sendero Luminoso*).¹⁴

Brott mot artikel 3 vid utlämning eller utvisning, kan föreligga även om risken att bli utsatt för illa behandling inte härrör från myndigheterna i den mottagande staten, utan från enskilda personer, grupper eller organisationer där. En förutsättning för att en kränkning av artikel 3 ska bli aktuell i dessa fall är emellertid att myndigheterna i den mottagande staten inte kan ge den enskilde ett tillfredsställande skydd (se exempelvis *H.L.R. mot Frankrike*, dom den 29 april 1997, som gällde eventuella hämndaktioner från den colombianska maffian).

Europadomstolen har vidare slagit fast att rent humanitära skäl kan leda till att artikel 3 blir tillämplig vid utvisning eller utlämning. I *D mot Förenade Konungariket* (dom den 2 maj 1997) ansåg domstolen att hinder mot utvisning till St. Kitts i Västindien förelåg av en man som hade långt gången AIDS, då adekvat behandling inte fanns i St. Kitts. Samtidigt har domstolen, i ett par andra fall, slagit fast att det inte räcker, för att en utvisning eller utlämning ska anses stå i strid med artikel 3, att möjligheterna till medicinsk behandling är bättre i det land från vilket personen ska utvisas eller utlämnas, än i det land till vilket personen avses bli utvisad eller utlämnad (se bl.a. *Aoulmi mot Frankrike*, dom den 17 januari 2006, som gällde utvisning av en för narkotikabrott dömd man som led av hepatit C).¹⁵

Artikel 6 i Europakonventionen behandlar rätten till en rättvis rättegång ("fair trial"). Artikeln består av tre stycken: i 6.1 uppställs vissa allmänna krav när det gäller rätten till domstolsprövning och på förfarandet, i 6.2 (rätten att betraktas som oskyldig) och 6.3

¹⁴ Se även Danelius 2007, s. 80 ff.

¹⁵ Se även Danelius 2007, s. 81 f.

(vissa minimirättigheter i brottmål) anges vissa grundläggande krav på rättegången i brottmål.

Begreppet *rättvis rättegång* är mycket allmänt, men ger uttryck för att vissa grundläggande krav på förfarandet måste vara uppfyllda (se SOU 2008:125 Del 1 s. 422 och SOU 1993:40 Del B s. 47 f.). En sådan grundsats är att en part har rätt att bli hörd inför domstolen och därmed ges möjlighet att lägga fram sin sak. Av fundamental betydelse är vidare att förfarandet är kontradiktoriskt – dvs. att två parter står mot varandra – och att parterna är likställda i processen. Förfarandet får således inte främja den ena partens intressen. Det måste vidare finnas en processordning av vilken det går att utläsa vilka regler för förfarandet som tillämpas. Dessa grundläggande principer har bl.a. ansetts innefatta en rätt att förhöra och motförhöra vittnen, att ta del av utredning, att få tillfälle att yttra sig över all utredning i ett mål, att få tillgång till tolkning och översättning, att få inhämta bevisning i form av sakkunnigutlåtanden m.m., att under vissa omständigheter ha rätt till rättshjälp, att delges stämning och kallelse till rättegång samt att en domstols avgörande inte ska grundas på annat än sådant som har berörts under rättegången. En annan viktig rättssäkerhetsgaranti har ansetts vara rätten till muntlighet. Frågan om vilken utredning som får läggas fram inför en nationell domstol har Europadomstolen ansett vara i första hand en angelägenhet för den nationella rättsordningen. Domstolen har därvid ansett att det kan vara legitimt att återropa även sådan utredning som framskaffats på ett sätt som inte är förenligt med konventionen – som exempelvis insamlats i strid med artikel 8 om rätten till skydd för privat- och familjeliv (se bl.a. *Schenk mot Schweiz*, dom den 25 februari 1988, *Khan mot Förenade Konungariket*, dom den 12 maj 2000, och *P.G. och J.H. mot Förenade Konungariket*, dom den 25 september 2001). Frågan om innebörden av rätten till en rättvis rättegång har berörts i en mängd domar från Europadomstolen.¹⁶

I artikel 6 finns också ett krav på att rättegången ska ske ”inom skälig tid”. Även när det gäller den närmare innebörden av detta krav, finns en omfattande praxis från Europadomstolen.¹⁷ För att bedöma om kravet på skälig tid har iakttagits ska det, enligt Europadomstolens kriterier, beaktas hur komplicerat målet har varit, hur parterna agerat under förfarandet och hur domstolar och myndigheter handlagt målet. Prövningen görs dock ofta efter en helhets-

¹⁶ Se Danelius 2007, s. 217 f., för en genomgång av dessa domar.

¹⁷ Se Danelius 2007, s. 264 ff., för en genomgång av denna praxis.

bedömning av omständigheterna i målet (se SOU 2008:125 Del 1 s. 423 f.).

I ett utlämningsärende kan frågan uppkomma om huruvida den eftersökte, efter en utlämning, kommer att vara garanterad rätten till en rättvis rättegång inom skälig tid och, om så inte skulle vara fallet, detta skulle kunna innebära att den stat som ändå väljer att utlämna den eftersökte, gör sig skyldig till brott mot Europakonventionens artikel 6. I det tidigare nämnda avgörandet *Soering mot Förenade Konungariket* (dom den 7 juli 1989) hade domstolen anledning att uttala sig i denna fråga. Soering gjorde nämligen gällande att han i USA, efter en utlämning, när det gällde visst typ av överklagande, inte skulle ha rätt till juridiskt biträde. Han gjorde därför gällande att en utlämning av honom skulle stå i strid med artikel 6 i Europakonventionen (speciellt artikel 6.3 c), som uttryckligen anger att var och en som blivit anklagad för brott har rätt att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som han själv utsett, eller att, när han saknar tillräckliga medel för att betala ett rättegångsbiträde, erhålla ett sådant utan kostnad, om rättvisans intresse så fordrar. Europadomstolen anförde härvid inledningsvis, att principen om rätt till en rättvis rättegång i brottmål, intar en framskjutande ställning i ett demokratiskt samhälle. Det kunde därför inte uteslutas, anförde domstolen vidare, att ett utlämningsbeslut undantagsvis kunde skapa problem med avseende på artikel 6 om omständigheterna var sådana att den som ska utlämnas på ett flagrant sätt har förvägrats eller riskerar att förvägras en rättvis rättegång ("*a flagrant denial of a fair trial*") i det ansökande landet. I det föreliggande fallet hade någon sådan risk emellertid inte uppenbarats sig, enligt domstolen.

Det ansvar som sålunda enligt artikel 6 skulle kunna uppkomma för den anmodade staten, liknar alltså det ansvar som föreligger enligt artikel 3, när en person utlämnas till en stat där han riskerar att utsättas för tortyr, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.¹⁸ Eftersom Europadomstolen i Soering-fallet emellertid uttryckte sig så restriktivt om ansvaret enligt artikel 6 i utlämningsfall, kan ett sådant ansvar förväntas uppkomma endast i undantagsfall, och då vid uppenbara fall av brott – eller risk för uppenbara brott – mot principen om en rättvis rättegång. Det kan inte anses ankomma på den anmodade staten att, inför en utlämning, försäkra sig om att förfarandet i den ansökande staten i alla delar kommer

¹⁸ Danelius 2007, s. 137.

att uppfylla de krav som anges i artikel 6.¹⁹ Som exempel på Europadomstolens praxis i detta avseende, kan nämnas fallen *Olaechea Cabuas mot Spanien* (dom den 10 augusti 2006) och *Mamatkulov och Abdurasulovic/Askarov mot Turkiet* (dom den 6 februari 2003, resp. den 4 februari 2005), båda fallen nämnda även i redogörelsen över artikel 3 i Europakonventionen. Det först nämnda fallet gällde utlämning från Spanien till Peru av en man (Olaechea Cahuas) som där var misstänkt för terroristbrott på grund av tillhörighet till organisationen *Sendero Luminoso*. Spanien hade, vid tiden för Europadomstolens prövning, redan lämnat ut mannen. Europadomstolen konstaterade att det hade kunnat ifrågasättas om Olaechea Cahuas skulle kunna påräkna en rättvis rättegång i Peru. Det hade dock, enligt domstolen, inte visats att den rättegången som han fick, skulle lida av så flagranta och allvarliga brister att utlämningen innebar ett brott mot konventionens artikel 6.1. I nästa fall var fråga om utlämning från Turkiet till Uzbekistan av uzbekiska medborgare som var misstänkta för inblandning i ett attentat mot Uzbekistans president. Turkiet hade, vid tiden för Europadomstolens prövning, redan lämnat ut männen. Vid sin prövning av om artikel 6.1 hade kränkts, genom att männen utlämnats till ett land där de inte kunde förvänta sig en rättvis rättegång, erinrade domstolen om sin praxis enligt vilken ett brott mot artikel 6.1 kan föreligga vid utlämning, om det finns risk för uppenbar rättslöshet ("*a flagrant denial of justice*") i den ansökande staten. Förhållandena ansågs emellertid inte ha varit sådana i det föreliggande fallet; något brott mot artikel 6.1 i Europakonventionen kunde således inte konstateras.

Artikel 8 i Europakonventionen reglerar, som nämnts, rätten till skydd för privat- och familjeliv. Respekten för familjelivet omfattar i första hand föräldrar och deras minderåriga barn. När det gäller utlämning eller utvisning kan respekten för familjelivet komma att aktualiseras när den eftersökta och dennes familj är bosatta i en konventionsstat, och familjen genom utlämningen eller utvisningen riskerar att skiljas åt.²⁰ Såvitt kunnat utrönas har Europadomstolen endast haft att pröva frågor om utvisningars – och inte utlämningars – förenlighet med respekten för familjelivet. Många av dessa har gällt utvisning efter fällande dom för grova brott. Europadomstolen har härvid i vissa fall kommit fram till att en utvisning inneburit en oproportionerlig inskränkning i rätten till familjelivet. Det är dock inte självklart att de överväganden och slutsatser som dras i ett mål

¹⁹ Danelius 2007, s. 137.

²⁰ Se Fisher 2009, s. 73 f. och Danelius 1982, s. 634.

rörande *utvisning*, i detta avseende kan appliceras på ett mål om *utlämning*. Bakom instituten utvisning – även när fråga är om utvisning på grund av brott – och utlämning ligger i viss utsträckning skilda intressen. Utlämning är till sin natur ett led i en lagföring. Att utlämning och utvisning, vid de överväganden som görs enligt artikel 3 i Europakonventionen, kan likställas, har att göra med att förbudet mot tortyr, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är absolut, och att några avvägningar mot andra intressen inte får göras, då risk för sådan behandling föreligger. När det gäller respekten för familjelivet, är förhållandena annorlunda och stater har, enligt artikel 8, rätt att inskränka det skydd som där avses med stöd av lag ”om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter”. En avvägning mellan respekten för familjelivet och andra skyddsvärda intressen får således göras, för att avgöra om en kränkning mot artikel 8 ska anses föreligga och en bedömning därvid göras av vad som är proportionerligt i det enskilda fallet. Prövningen enligt artikel 8 sker enligt följande principer.²¹ Först prövas om det finns en familjebildning som åtnjuter skydd enligt artikeln. Därefter prövas om åtgärden (exempelvis ett beslut om utvisning, avvisning eller utlämning) innebär ett intrång i skyddet. Om så är fallet görs en bedömning av huruvida intrånget framstår som försvarligt, enligt de bedömningsgrunder som anges i artikelns andra stycke; beslutet måste ha stöd i lag, ha ett legitimt syfte och framstå som nödvändigt i ett demokratiskt samhälle för det angivna syftet. En proportionalitetsbedömning görs härvid av om det men som den aktuella personen lider till följd av åtgärden, står i rimlig proportion till det syfte som staten vill uppnå.

När det gäller utvisning av personer som dömts för brott, har Europadomstolen således gjort en avvägning mellan det aktuella landets intressen av att utvisa – varvid hänsynstaganden främst tagits till det aktuella brottets art och svårhetsgrad – och den aktuella personens intresse av att, med hänsyn till sina familjeförhållanden, slippa bli utvisad. Domstolen har därvid kommit fram till huruvida en utvisning vore ett i sammanhanget proportionerligt ingrepp i rätten till respekten för privat- och familjeliv. Sammanfattningsvis kan sägas att i fall av allvarlig brottslighet (exempelvis narkotika- eller våld-

²¹ Se Ehrenkrona 1999, s. 8 ff.

brottslighet där ett flerårigt fängelsestraff dömts ut) har Europadomstolen krävt att den utvisningshotade, genom sina familjeförhållanden, haft en mycket stark anknytning till det land från vilket utvisning avsågs ske, för att anse en utvisning vara oproportionerlig och därmed stridande mot artikel 8 (se bl.a. *Boultif mot Schweiz*, dom den 2 augusti 2001, och *Amrollahi mot Danmark*, dom den 11 juli 2002).²²

I sammanhanget bör också nämnas att ett frihetsberövande företaget i enlighet med artikel 5 i Europakonventionen, inte i sig kan konstituera ett brott mot artikel 8, enbart på grund av att den enskilde och hans familj skiljs åt under tid denne är frihetsberövad. De *restriktioner* som denne är underkastad under denna tid, kan dock – om de är oproportionerliga – innebära att den frihetsberövades kontakter med sin familj blir så svåra att upprätthålla, att åtgärderna anses strida mot artikel 8. I fallet *Boyle och Rice mot Förenade Konungariket* (dom den 27 april 1988) betonade Europadomstolen, att det faktum att någon avtjänar ett fängelsestraff med nödvändighet innebär inskränkningar i den intagnes rätt till kontakt med familjemedlemmar, men att dessa inskränkningar måste vara proportionerliga.²³ I linje med detta resonemang skulle man kunna hävda, att den som ska avtjäna ett fängelsestraff – om inte andra, exempelvis säkerhetsmässiga, intressen talar emot detta – bör placeras på en anstalt belägen så nära sitt hem som möjligt, för att kontakterna med familjen ska underlättas under anstaltsvistelsen. Som en ytterligare utveckling av resonemanget skulle man kunna anföra, att en utlämning av någon som har sin familj permanent bosatt i den anmodade staten, mot bakgrund av artikel 8 kan ifrågasättas, om lagföring och straffverkställighet lika väl skulle kunna ske i den anmodade staten. I vart fall skulle kunna hävdas att det i en sådan situation, av respekten för den enskildes familjeliv, borde övervägas om utlämning endast ska beviljas för lagföring, på villkor att den eftersökte återförs till den anmodade staten efter genomförd rättegång, för att där avtjäna ett eventuellt fängelsestraff.

²² Se även Cameron 2006, s. 116 och Danelius 2007, s. 335 ff.

²³ Se också Danelius 2007, s. 321.

5.3 Europakonventionens tillämpning på utlämningsrättens område – Högsta domstolens praxis

Den prövning som enligt UtlämningsL ankommer på Högsta domstolen är begränsad till de hinder mot utlämning som finns i UtlämningsL. Europakonventionen började emellertid, som tidigare angetts, att gälla som lag i Sverige den 1 januari 1995. Högsta domstolen har i och med detta, trots vad som i UtlämningsL anges om omfattningen av Högsta domstolens prövning, ansett att det ankommer på domstolen att även pröva frågan, om den i ärendet föreliggande utredningen ger underlag för bedömningen att det finns lagliga hinder mot utlämning också enligt bestämmelserna i Europakonventionen.

I bl.a. NJA 2009 s. 280 (se om rättsfallet nedan) har Högsta domstolen gjort klart att vid bedömningen av om det föreligger hinder mot utlämning enligt Europakonventionens bestämmelser kan, i motsats till vad som gäller vid tillämpningen av UtlämningsL:s bestämmelser (7 och 8 §§), uppgifter om de allmänna förhållandena inom rättskipningen och fängelserna i en stat vara av helt avgörande betydelse. Vidare har Högsta domstolen (i NJA 2007 s. 574 och NJA 2009 s. 280, se vidare nedan) konstaterat att såväl 8 § UtlämningsL som artikel 3 i Europakonventionen syftar till att tillgodose humanitetens krav, men att den avvägning mot den främmande statens intresse som 8 § UtlämningsL förutsätter, mot bakgrund av Europadomstolens praxis, är främmande vid en prövning enligt artikel 3. Det är i huvudsak mot denna bakgrund som Högsta domstolen funnit att bedömningen enligt artikel 3 i Europakonventionen bör göras vid sidan av prövningen enligt UtlämningsL.

Utvecklingen på området för den enskildes rättigheter och grundläggande friheter inom ramen för Europakonventionen, har, i vart fall sedan den 1 januari 1995, således beaktats av Högsta domstolen i utlämningsärenden. Flertalet av de rättsfall som refereras nedan, finns även refererade i avsnitt 3.6 eller 3.7.

I NJA 2002 s. 624 gällde saken utlämning till Moldavien för brott som enligt svensk rätt motsvarade mord, alternativt dråp, och rån. Den man ansökan avsåg gjorde gällande, att hinder mot utlämning förelåg enligt 7 och 8 §§ UtlämningsL. Han anförde därvid, att han i Moldavien varit politiskt aktiv mot regimen såsom ledare för en mindre grupp som sympatiserade med den Kristdemokratiska folkfronten, att han, om han återfördes till Moldavien, skulle tas emot

av säkerhetspolisen, behandlas som en landsförrädare, bli misshandlad och tvingad att erkänna sig skyldig till brott. Han anförde vidare att det förekom tortyr i fängelserna i Moldavien och att förhållandena i fängelserna i övrigt var så dåliga, att de intagna tynade bort av köld, hunger och kroniska sjukdomar. Högsta domstolen slog fast, att vad mannen anført inte kunde anses utgöra tillräcklig grund för att anta att han på grund av sin politiska verksamhet löpte risk för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Högsta domstolen anförde vidare att mannen var misstänkt för brott av mycket allvarlig beskaffenhet och att Moldavien därför fick anses ha ett betydande intresse av att han utlämnades för lagföring i det landet. Enligt domstolen var mannens personliga förhållanden inte sådana att de utgjorde hinder enligt 8 § UtlänningsL. Högsta domstolen gjorde därefter en självständig prövning av om hinder mot utlämning förelåg enligt Europakonventionens artikel 3. I åberopade Amnestyrapporter angavs, att det i Moldavien i vissa fall förekommit tortyr i polisarrester och att förhållandena i häktena var otillfredsställande. Enligt Högsta domstolen gav utredningen emellertid inte underlag för bedömningen att det förelåg hinder mot utlämning enligt Europakonventionens artikel 3.

NJA 2007 s. 574 gällde utlämning till Albanien av en albansk medborgare som enligt albansk domstols häktningsbeslut var misstänkt för brott som enligt svensk rätt motsvarade mord och grovt vapenbrott. Den albanske mannen gjorde gällande, att det förelåg hinder mot utlämning enligt 7 och 8 §§ UtlänningsL samt artikel 3 i Europakonventionen. Som grund för sin inställning anförde han att det fanns en allvarlig risk för att han skulle dödas efter en utlämning till Albanien och att de albanska myndigheterna inte skulle kunna skydda honom. Enligt mannen hade han och hans släkt under de senaste åren varit utsatta för flera svåra övergrepp; bl.a. hade fyra bröder till honom, liksom en farbror och två kusiner blivit dödade, han själv blivit beskjuten, familjens gård blivit nerbränd och anhörigas gravar blivit skändade. Händelserna hade enligt mannen sin bakgrund i politiska motsättningar mellan det parti som han och hans familj sympatiserade med och ett annat parti som under en tid styrte Albanien, och de albanska myndigheterna hade trots anmälan inte ingripit mot dem som utfört övergreppen. Mannen menade därför att han löpte risk att i Albanien utsättas för svår förföljelse och att denna förföljelse berodde på hans och hans familjs politiska uppfattning och de politiska förhållandena i landet. Högsta domstolen anförde, att även om det kunde ha funnits

politiska inslag i en del av händelserna, så gav utredningen inte underlag för några mer bestämda slutsatser om att politiska motiv legat bakom det inträffade eller att mannen av politiska skäl skulle komma att utsättas för en annan påföljd i Albanien, än den som direkt anknöt till de brott han misstänktes för. Inte heller på annan grund kunde det enligt Högsta domstolen anses föreligga något hinder mot utlämning enligt 7 § UtlänningsL. Högsta domstolen uttalade vidare att det var mest följdriktigt att reservera prövningen enligt 8 § UtlänningsL för sådana fall som bestämmelsen uttryckligen tar sikte på, dvs. personliga förhållanden, och att hänsyn till uppgifter om mer allmänna förhållanden i den ansökande staten fick tas inom ramen för en prövning enligt Europakonventionens artikel 3. Vid en sådan tolkning av 8 § kunde det inte, enligt Högsta domstolen, anses föreligga något hinder mot utlämning enligt den bestämmelsen. Hinder mot utlämning förelåg emellertid, menade domstolen, enligt artikel 3 i Europakonventionen, då mannen riskerade att utsättas för en behandling stridande mot artikeln och då de albanska myndigheterna inte skulle komma att kunna ge honom erforderligt skydd.

NJA 2007 N 36 gällde utlämning till Ryssland av en rysk medborgare som enligt ett tjetjenskt häktningsbeslut var misstänkt för brott som enligt svensk rätt motsvarade människorov. Mannen gjorde, med hänvisning till 7 § UtlänningsL, gällande att det förelåg hinder mot utlämning, eftersom han var etnisk tjetjen och på grund av sin härstamning och sin politiska uppfattning löpte risk att utsättas för förföljelse, om han utlämnades. Mannen gjorde vidare gällande, att en utlämning skulle kränka Europakonventionen, särskilt artiklarna 3 och 6. Till stöd för sin framställning hänvisade mannen till olika rapporter (bl.a. från Amnesty International), pressnotiser och tidningsartiklar angående de rättsliga förhållandena i Ryssland och tjetjeners situation i Ryssland. Han åberopade också, att Storbritannien och Danmark vägrat att till Ryssland utlämna tjetjener samt att Sverige på grund av den rådande situationen i Tjetjenien beviljat tjetjener uppehållstillstånd. Vidare åberopade han ett av Amnesty International ingivet yttrande angående förhållandena i Tjetjenien, vari angavs att mannen vid en utlämning till Ryssland skulle löpa stor risk att utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning under häktningstiden samt riskera att erhålla en rättegång som inte skulle nå upp till internationella normer för en rättvis rättegång. Slutligen åberopade han att Europarådets kommissarie för mänskliga rättig-

heter uttalat att denne vid besök i Tjetjenien funnit bevis för massiva kränkningar av de mänskliga rättigheterna i tjetjenska fångelser. Enligt Högsta domstolen kunde det inte antas, att mannen på grund av sin *politiska uppfattning* skulle löpa risk för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Vid en samlad bedömning ansåg Högsta domstolen inte heller att det som anförts av mannen kunde anses utgöra tillräcklig grund för att anta att han såsom *tjetjen* skulle löpa risk att utsättas för sådan förföljelse som avses i 7 § UtlänningsL. Vad avsåg utlämnings förenlighet med Europakonventionen, uttalade Högsta domstolen att, även om den utredning som förelåg i ärendet gav anledning till tvekan, kunde den inte anses erbjuda tillräckligt underlag för bedömningen att det förelåg generella hinder för utlämning till Ryssland enligt artikel 3 eller 6 i Europakonventionen. Domstolen lade emellertid till att det fick förutsättas att denna fråga beaktades ytterligare vid ärendets fortsatta behandling. Domstolen uppmärksammade således regeringen på att den borde överväga att avslå utlämningsframställningen.

Även i några andra notisfall har det varit fråga om utlämning till Ryssland av personer, som gjort gällande att en utlämning av dem skulle strida mot Europakonventionen.

NJA 2008 not N 53 gällde utlämning av en rysk medborgare som var misstänkt för brott som enligt svensk rätt motsvarade misshandel och grov misshandel. Mannen åberopade bl.a. att han efter en utlämning inte skulle erhålla en rättvis rättegång i Ryssland och att han vid en frihetsberövande påföljd skulle löpa stor risk för att skadas eller dödas. Högsta domstolen anförde att vad mannen anförde om riskerna i dessa avseenden närmast aktualiserade en tillämpning av artiklarna 3 och 6 i Europakonventionen. Enligt domstolen gav utredningen i ärendet emellertid inte stöd för att det skulle föreligga hinder mot utlämning enligt dessa bestämmelser.

NJA 2009 not N 27 gällde även det utlämning av en rysk medborgare. Mannen var misstänkt för två fall av narkotikabrott (försök till olovlig försäljning av narkotika). Han gjorde bl.a. gällande att gärningarna provocerats fram på ett sådant sätt att hans rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 6 i Europakonventionen blivit oåterkalleligen undergrävd. Högsta domstolen konstaterade, att det av utredningen i ärendet framgick att de gärningar för vilka mannen begärts utlämnad, hade föregåtts av provokativa åtgärder från den ryska polisens sida, och att det därmed inte kunde uteslutas att mannen hade blivit utsatt för en sådan polisprovokation, som enligt Europadomstolens praxis medfört en kränkning av hans rätt till en

rättvis rättegång enligt artikel 6 i Europakonventionen. Förekomsten av en polisprovokation innebär emellertid inte i sig, anförde Högsta domstolen, ett brott mot artikel 6 i Europakonventionen eller att straffansvar för en gärning som begåtts under inflytande av provokation är uteslutet. För att så ska vara fallet krävs, anförde domstolen, att ”rättsvisan i rättegången kan anses ha blivit oåterkalleligen undergrävd till följd av provokationen”. Den föreliggande utredningen tillät inte, i det skede som den befann sig, menade domstolen, någon slutsats i frågan om omständigheterna vid de provokativa åtgärder som förekommit, var sådana att mannens rätt till en rättvis rättegång oåterkalleligen hade blivit undergrävd. Det fick emellertid förutsättas, anförde Högsta domstolen, att frågan skulle komma att bedömas vid den fortsatta handläggningen i den ryska domstolen och att domstolen därvid beaktade de krav som ställs i artikel 6 i Europakonventionen. Mot den angivna bakgrunden ansåg Högsta domstolen inte att artikel 6 i Europakonventionen utgjorde något hinder mot utlämning.

I notisfallet *NJA 2009 not N 24* var det i stället fråga om utlämning till Azerbajdzjan av en man som var misstänkt för brott, som enligt svensk rätt närmast motsvarade grovt rattfylleri, vårdslöshet i trafik och vållande till annans död, grovt brott. Mannen motsatte sig utlämning och som huvudskäl till detta angav han de brister och överträdelser avseende de mänskliga rättigheterna, som förekommit inom ramen för rättssystemet i Azerbajdzjan. Han gjorde därvid gällande att det förelåg hinder mot utlämning enligt artiklarna 3 och 6 i Europakonventionen, eftersom han vid utlämning löpte stor risk att utsättas för sådana kränkningar som avses där. I ärendet hade åberopats en rapport från Utrikesdepartementet: ”Mänskliga rättigheter i Azerbajdzjan 2007”. Rapporten angav, enligt Högsta domstolen, att tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling av fängslade personer fortfarande förekom i Azerbajdzjan, ofta i syfte att få fram ett erkännande, samt att polisbrutalitet och godtyckliga arresteringar inte var ovanliga. Förhållandena i Azerbajdzjans fängelser beskrevs i rapporten, enligt Högsta domstolen, som undermåliga och angavs resultera i bl.a. spridning av tuberkulos och andra infektionssjukdomar samtidigt som det oftast ankom på den dömdes familj att svara för mat och medicin. I rapporten angavs också, enligt Högsta domstolen, att rättssäkerheten var mycket bristfällig, att domstolsväsendet inte kunde betraktas som oberoende av den verkställande makten, att rätten till en rättvis rättegång ofta var en illusion, att rättssystemet led av

utbredd korruption där mutor var allmänt accepterade och att tillgången på oberoende försvarsadvokater var helt otillräcklig. Enligt Högsta domstolens bedömning föranledde rapporten – särskilt uppgifterna om tortyr och annan förnedrande behandling i syfte att få fram erkännanden, om förhållandena inom domstolsväsendet och om den bristande tillgången till försvarare – slutsatsen att en utlämning av mannen till Azerbajdzjan inte skulle vara förenlig med artiklarna 3 och 6 i Europakonventionen.

I *NJA 2009 s. 280* var fråga om utlämning till Rwanda av en för bl.a. folkmord misstänkt rwandisk medborgare. (Se ett längre citat ur beslutet i avsnitt 3.6, i vilket Högsta domstolen uttalar sig principiellt om prövningen av en utlämnings förenlighet med UtlämningsL respektive Europakonventionen.) Den rwandiske mannen gjorde gällande att hinder mot utlämning förelåg enligt bl.a. 7 och 8 §§ UtlämningsL samt artikel 6 i Europakonventionen. Vad avsåg hindren enligt 7 och 8 §§ UtlämningsL hänvisade han till att han i egenskap av hutu riskerade förföljelse och till sitt dåliga hälsotillstånd; då särskilt till att han genomgått en bypassoperation och inom ett antal år var i behov av en förnyad sådan, vilken det saknades möjlighet att utföra i Rwanda. Vad avsåg hindret enligt artikel 6 i Europakonventionen hävdade han att han vid en utlämning skulle riskera att på ett flagrant sätt förvägras en rättvis rättegång i Rwanda då det förelåg stora brister i rättsväsendet i landet, särskilt när det gällde möjligheterna för honom att själv få vittnen inkallade och förhörda men också i fråga om domstolarnas oavhängighet och opartiskhet. Högsta domstolen uttalade att enbart den omständigheten att mannen var hutu, mot bakgrund av den utredning som förelåg angående förhållandena i Rwanda, inte kunde anses vara tillräcklig för att han skulle kunna anses riskera i 7 § UtlämningsL avsedd förföljelse. Inte heller i övrigt, slog domstolen fast, gav utredningen stöd för bedömningen att det förelåg någon sådan risk. Mannens hälsoskäl och behov av en förnyad bypassoperation, kunde inte, menade domstolen, med beaktande av Rwandas intresse av lagföring, anses utgöra hinder mot utlämning enligt 8 §. Högsta domstolen prövade därefter om en utlämning stod i strid med bestämmelserna i Europakonventionen. För att en utlämning ska stå i strid med artikel 3 i Europakonventionen krävs enligt Europadomstolens praxis, konstaterade Högsta domstolen, att den berörde, om han utlämnas, löper en allvarlig risk för att utsättas för behandling i strid med artikel 3. Enligt Högsta domstolen gav utredningen i ärendet inte underlag för att göra någon sådan bedömning. Vad

gällde bestämmelserna om rätt till en rättvis rättegång i artikel 6 i Europakonventionen, innebär dessa, när de gäller utlämning, enligt Europadomstolens praxis, uttalade Högsta domstolen, inte att en utlämnande stat måste förvissa sig om att en rättegång i den anmodade staten kommer att uppfylla alla de krav som gäller enligt artikel 6; det är endast flagranta brott mot principerna som utgör hinder mot utlämning. Vad Högsta domstolen har att uttala sig om enligt UtlämningsL är, anförde domstolen, om utlämningen lagligen kan beviljas. Det ligger då nära till hands, menade domstolen, att pröva frågan med utgångspunkt i den restriktivitet som kommit till uttryck i Europadomstolens praxis när det gäller bedömningen av om det föreligger hinder enligt artikel 6 i konventionen, även om goda skäl enligt domstolen kunde anses tala för att regeringen i sin praxis borde ta större hänsyn till det i konventionen skyddade intresset, än vad som följer av en sådan utgångspunkt. Högsta domstolen fann, att den utredning som förelåg i ärendet gav anledning att hysa tvivel om den rwandiske mannens möjligheter, att efter en utlämning till Rwanda erhålla en rättegång som uppfyllde de i artikel 6 i Europakonventionen uppställda kraven på en rättvis rättegång; främst vad gällde hans möjligheter att själv få vittnen inkallade och förhörda. Den i Högsta domstolen förebringade utredningen ansågs emellertid inte ge tillräckligt stöd för att göra bedömningen att det på denna grund förelåg ett generellt lagligt hinder mot utlämning till Rwanda för folkmord och liknande brott. Vid den bedömning som Högsta domstolen ansåg sig ha att göra fanns det således inte hinder mot utlämning på grund av Europakonventionen. Högsta domstolen förutsatte emellertid, att frågan om behovet av ytterligare underlag för ett slutligt ställningstagande i frågan beaktades i den fortsatta beredningen av ärendet – dvs. inför regeringens slutliga ställningstagande.

Regeringen beslutade den 9 juli 2009 (JuBC2008/2175/BIRS), efter Högsta domstolens yttrande, att utlämna mannen till Rwanda. Regeringen ansåg således inte att hinder mot utlämning förelåg enligt vare sig UtlämningsL:s eller Europakonventionens bestämmelser. I utlämningsbeslutet lyfte regeringen fram den restriktivitet som förevarit i Europadomstolens praxis att, vid utlämning, bedöma en kränkning av rätten till en rättvis rättegång föreligga, och betonade också att rättsutvecklingen i Rwanda, inom ramen för rättegångsförfarandet, under senare år hade gått i en positiv riktning.²⁴

²⁴ Det framgår inte huruvida regeringen haft tillgång till eller beaktat FN:s MR-kommittés rapport över granskningen av Rwanda i mars 2009, se Concluding Observations

Mannen anmälde då Sverige till Europadomstolen och gjorde gällande, att regeringens beslut att utlämna honom till Rwanda stred mot Europakonventionen. Europadomstolen beslutade därefter att begära att regeringens beslut tills vidare inte skulle verkställas. Den 20 juli 2009 beslutade regeringen, med ändring av sitt tidigare beslut, att verkställighet av beslutet, i avvaktan på Europadomstolens prövning, tills vidare inte fick ske. Målet är ännu inte (per den 30 september 2011) avgjort av Europadomstolen. Det senaste beskedet från Europadomstolen är att domstolen kunde förväntas pröva anmälan i september 2011. Någon upplysning har emellertid inte lämnats om vad detta innebär beträffande tidpunkten för domstolens slutliga ställningstagande.²⁵

Som nämnts i avsnitt 3.15 angav regeringen som grund för beslutet, om att verkställighet av det tidigare beslutet inte fick ske, att regeringen, i enlighet med 12 § tredje stycket UtlänningsL, har rätt att uppställa de villkor som den finner erforderliga för en utlämning.

Någon specifik bestämmelse om möjlighet att förordna om inhibition av ett fattat utlämningsbeslut, finns inte i UtlänningsL. I utlänningslagen (2005:716), däremot, finns, förutom en del andra bestämmelser om inhibition, en inhibitionsbestämmelse som tar sikte på just den situation som uppkom i Rwanda-fallet. Enligt 12 kap. 12 § utlänningslagen föreskrivs att, om ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, riktar en begäran till Sverige om att verkställigheten av ett beslut om avvísning eller utvisning ska avbrytas, ska inhibition meddelas, om inte synnerliga skäl talar mot detta. Avsikten med bestämmelsen är att säkerställa att verkställigheten av avlägsnandebeslutet stoppas, till dess att organet har hunnit ta ställning till ärendet. Exempel på sådana internationella organ som avses i bestämmelsen, är Europadomstolen och den kommitté som övervakar efterlevnaden av FN:s tortyrkonvention (jfr prop. 1996/97:25 s. 296). Det undantag från inhibition som finns i bestämmelsen, är avsett att tolkas ytterst restriktivt (prop. 1996/97:25 s. 296). I förarbetena anges att en framställning om inhibition av detta slag i och för sig inte är folkrättsligt bindande, men att den trots detta i princip alltid bör följas,

(CCPR/C/RWA/CO/3) som innefattar en rad kritiska synpunkter och rekommendationer avseende just rättsutvecklingen i landet.

²⁵ Europadomstolens besked har lämnats efter förfrågan från Högsta domstolen, i samband med att Högsta domstolen haft att pröva frågan om fortsatt häktning av klaganden, se Högsta domstolens beslut den 27 juli 2011 i mål nr Ö 3060-11.

eftersom konventionsorganen annars inte har möjlighet att göra en effektiv prövning (prop. 1996/97:25 s. 296). Som tidigare angetts, anses emellertid numera en framställning om inhibition från Europadomstolen, mot bakgrund av Europakonventionens artikel 34, vara folkrättsligt förpliktande.

I Rwanda-fallet uppkom, efter regeringens inhibitionsbeslut, även, i *NJA 2009 not N 45*, fråga om huruvida den eftersökte rwandiske mannen skulle vara fortsatt häktad. Mannen hade ursprungligen, med anledning av en internationell efterlysning som utfärdats av Nationella åklagarmyndigheten i Rwanda, den 16 juli 2008, anhållits som misstänkt för folkmord och brott mot mänskligheten. Beslutet om anhållande fastställdes av tingsrätten den 18 juli 2008, och mannen häktades sedermera av tingsrätten den 29 september 2008 enligt 16 § UtlämningsL, såsom på sannolika skäl misstänkt för folkmord och medhjälp till folkmord i Rwanda under 1994, då det fanns risk för att han skulle avvika eller på något annat sätt undandra sig lagföring eller straff. Högsta domstolen avgav i beslut den 26 maj 2009 (*NJA 2009 s. 280*) yttrande till regeringen i utlämningsärendet och beslutade i samband med yttrandet att mannen alltjämt skulle vara häktad i ärendet. Tingsrätten prövade härefter, i beslut den 5 augusti 2009, dvs. efter regeringens inhibitionsbeslut, ånyo häktningsfrågan. I Högsta domstolen yrkade mannen i första hand att domstolen skulle fastställa att regeringens beslut den 9 juli 2009 saknade rättskraft, med hänsyn till att den frist om tre veckor som i detta beslut stipulerats för avhämtande av honom, hade löpt ut, utan att han avhämtats och utan att regeringen fastställt någon ny frist. I andra hand yrkade han att häktningsbeslutet skulle undanröjas och att han skulle försättas på fri fot. Högsta domstolen anförde att ett häktningsbeslut av rätten, enligt 16 § tredje stycket UtlämningsL, gäller intill dess ärendet har avgjorts eller, om utlämning beviljas, intill dess denna har verkställts. Regeringens beslut den 20 juli 2009 om inhibition av verkställigheten av beslutet om utlämning, vilket fattades efter begäran av Europadomstolen, innebar inte, anförde Högsta domstolen, att utlämningsbeslutet hade upphört att gälla. Högsta domstolen konstaterade sedan att mannen var på sannolika skäl misstänkt för bl.a. folkmord och medhjälp till folkmord, att det för brotten inte var föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, att det alltjämt fanns risk för att mannen avvek eller på något annat sätt undandrog sig lagföring eller straff, och att det med hänsyn till att misstanken avsåg synnerligen allvarliga brott och till vikten av att verkställig-

heten av utlämningsbeslutet säkerställdes, skälen för åtgärden alltjämt fick anses uppväga det intrång eller men i övrigt som häktningen innebar för mannen. Den rwandiske mannen skulle därför, enligt Högsta domstolen, vara fortsatt häktad i ärendet till dess utlämningen av honom hade verkställts eller annat bestämts.

Frågan om fortsatt häktning har därefter vid ett antal tillfällen på den rwandiske mannens begäran prövats av tingsrätt och, efter överklagande av tingsrättens beslut, av Högsta domstolen. Vid samtliga tillfällen fram till den 27 juli 2011, då frågan senast prövades av Högsta domstolen, kom domstolarna fram till att skälen för den frihetsberövande åtgärden alltjämt fick anses uppväga det intrång eller men i övrigt som häktningen innebar. I beslut den 27 juli 2011 (mål nr Ö 3060-11) upphävde emellertid Högsta domstolen, under hänvisning till proportionalitetsprincipen, häktningsbeslutet. Högsta domstolen anförde i sitt beslut bl.a., att bristande resurser eller ineffektivitet i fråga om en åtgärd av betydelse för frågan om fortsatt häktning inte bör gå ut över den enskilde, och att bestämmande för hur lång tid klaganden i ärendet skulle behöva vara häktad i avvaktan på Europadomstolens avgörande i stället borde vara vad som är en godtagbar tid för ett sådant avgörande, under förutsättning av en rimligt effektiv handläggning och under antagande av att domstolen hade haft rimliga resurser för att hantera inkomna ärenden. Ärendet hos Europadomstolen hade, anförde Högsta domstolen, pågått i mer än två år utan att avgöras, trots att det behandlats med förtur och trots att klaganden var häktad i avvaktan på avgörandet och varit frihetsberövad i mer än tre år. En sådan handläggning hos Europadomstolen kunde inte, menade Högsta domstolen, anses rimligt effektiv. Att det var klaganden själv som genom sin anmälan till Europadomstolen föranlett att häktningstiden blivit så lång kunde enligt Högsta domstolen inte tillmätas betydelse vid prövningen av om en fortsatt häktning kunde anses befogad, eftersom han endast tagit i anspråk en honom tillkommande rättighet. Högsta domstolens slutsats blev därför att det inte var godtagbart att klaganden skulle vara fortsatt häktad. Några andra meningsfulla tvångsmedel än häktning ansåg Högsta domstolen, i likhet med Riksåklagaren, inte finnas i det aktuella fallet.

Frågan om vad som ska gälla i fråga om frihetsberövande, har varit uppe till bedömning i Högsta domstolen även i andra fall med anknytning till Europakonventionen. I det tidigare i detta avsnitt nämnda *NJA 2007 s. 574*, där Högsta domstolen kom fram till att

hinder mot utlämning till Albanien förelåg på grund av Europakonventionens artikel 3, uppkom frågan om den eftersökte, då Högsta domstolen bedömt hinder mot utlämning föreligga enligt Europakonventionen, skulle vara fortsatt häktad. I 16 § tredje stycket tredje meningen UtlämningsL anges att beslut om tvångsmedel genast upphör att gälla, om det enligt Högsta domstolen finns hinder mot utlämning enligt 1–10 §§ samma lag. Enligt Riksåklagarens mening fanns det, mot denna bakgrund, utrymme att låta den eftersökte bli kvar i häkte tills regeringen avgjort ärendet om utlämning, om Högsta domstolen fann att det var artikel 3 i Europakonventionen, och inte 1–10 §§ UtlämningsL, som hindrade en utlämning. Högsta domstolen anförde, att ett beslut om tvångsmedel som meddelats inom ramen för ett utlämningsförfarande, är knutet till detta förfarande. Frågan om ett tvångsmedel ska bestå eller inte borde därför, menade Högsta domstolen, avgöras mot bakgrund av den materiella prövning som görs av hindren mot en utlämning. Högsta domstolens bedömning att Europakonventionen hindrar en utlämning, var, uttalade domstolen, av materiellt slag. Det hinder som i det förevarande fallet förelåg enligt artikel 3 i konventionen fick vidare, enligt domstolen, anses vara definitivt och inte mer tillfälligt till sin natur. Den omständigheten att hindret inte förelåg enligt 1–10 §§ UtlämningsL, utan enligt artikel 3 i Europakonventionen, kunde, uttalade Högsta domstolen, enligt grunderna för 16 § tredje stycket UtlämningsL inte medföra att häktningsbeslutet skulle bestå. Högsta domstolen förordnade därför att den eftersökte inte längre skulle vara häktad i utlämningsärendet.

6 FN:s konventioner om mänskliga rättigheter

6.1 FN-konventionerna och deras ställning i svensk rätt

Det internationella samarbetet vad gäller de mänskliga rättigheterna har utvecklats framför allt efter andra världskriget. Efter kriget fanns det en växande uppfattning bland de länder som bildade Förenta Nationerna (FN) att världssamfundet måste ta ett gemensamt ansvar för den enskildes mänskliga rättigheter. Främjandet av de mänskliga rättigheterna utgör därför ett av FN:s mål, vilket framgår av FN:s stadga. Den 10 december 1948 antog FN:s generalförsamling den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Förklaringen fastställer att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter och i den slås bl.a. fast att rättigheterna gäller för var och en, oavsett t.ex. ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk uppfattning eller social ställning. De rättigheter som ryms i den allmänna förklaringen har senare förts in och vidareutvecklats i ett antal konventioner. Förutom FN-stadgan och den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, har det således inom FN tagits fram en rad konventioner som behandlar mänskliga rättigheter. Först utarbetades två centrala konventioner som vunnit stor anslutning: den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Båda konventionerna öppnades för undertecknande 1966 och trädde i kraft 1976. Dessa konventioner utgör i dag tillsammans med den allmänna förklaringen och de två fakultativa protokoll som hör till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter ett grundläggande ramverk för de mänskliga rättigheterna som på engelska brukar kallas *The International Bill of Human Rights* (se Delegationens för mänskliga rättigheter i Sverige slutbetänkande *Ny struktur för skydd av*

mänskliga rättigheter, SOU 2010:70 s. 113 f.). Sverige undertecknade konventionerna 1967 och ratificerade dem 1971. Fram till 2010 har det inom FN utarbetats ytterligare sex konventioner som har trätt i kraft och som betecknas som ”kärnkonventioner” (*core international human rights instruments*) av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. De sex konventionerna är: den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, konventionen om barnets rättigheter, konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och konventionen om migrantarbetares rättigheter.

Sverige har tillträtt samtliga av de nämnda konventionerna, utom den sista.

Inom FN har, för att övervaka staternas efterlevnad av rättigheterna, det till varje central konvention kopplats en *övervakningskommitté* (se regeringens informationshäfte *Mänskliga rättigheter – En introduktion*, 2007, s. 8 f.). Varje kommitté består av självständiga experter. De ska övervaka staternas efterlevnad av respektive konventions rättigheter. Det innebär framförallt att kommittéerna granskar de rapporter som staterna enligt varje konvention är skyldiga att presentera med jämna mellanrum. En stat blir rapporterings-skyldig när den har ratificerat en konvention. I flera fall har kommittéerna även mandat, enligt respektive konvention eller särskilda protokoll, att utreda klagomål. De kan komma från enskilda eller stater och gälla kränkningar av konventionens rättigheter. Kommittéerna fungerar dock inte som domstolar. Deras beslut är inte bindande, utan speglar experternas åsikter och rekommendationer.

Av de nämnda kärnkonventionerna är det främst den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*KMPR*, SÖ 1971:42), konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*tortyrkonventionen*, SÖ 1986:1) och konventionen om barnets rättigheter (*barnkonventionen*, SÖ 1990:20) som mer specifikt kan anses ha betydelse på utlämningsområdet.

Förutom de redan nämnda FN-konventionerna, finns vissa andra FN-konventioner på området för mänskliga rättigheter, som Sverige tillträtt och som har bärighet på utlämningsområdet. Av dessa bör nämnas konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (*folkmordskonventionen*, SÖ 1952:64) och 1951 års Genève-

konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Genèvekonventionen*, SÖ 1954:55).

I detta sammanhang bör uppmärksammas hur internationella överenskommelser blir bindande för staterna (se detta avsnitt Grundlagsutredningens betänkande *En reformerad grundlag*, SOU 2008:125, del 1, s. 483 ff. och Vogel 1992). Den vanliga ordningen är att en överenskommelse efter avslutade förhandlingar undertecknas (paraferas, se Wienkonventionen om traktaträtten [SÖ 1975:1, Artikel 10 b]) av de deltagande staterna. Först när de deltagande staterna därefter ratificerar – godkänner – överenskommelsen och överlämnar sitt s.k. ratifikationsinstrument blir de emellertid i dessa fall folkrättsligt bundna av den. I en del fall blir staterna folkrättsligt bundna exempelvis redan vid undertecknandet. Den folkrättsliga effekten av en internationell överenskommelse är att den anslutna staten lojalt ska fullgöra de åtaganden som följer av överenskommelsen. En stat behöver därför dels interna regler om vilken ordning som ska följas innan dess företrädare får binda landet, dels regler om vilken verkan ett internationellt avtal får på statens interna rättsordning. En del stater låter ingångna överenskommelser automatiskt bli en del av den nationella rätten (s.k. monism). I en del andra stater – däribland Sverige – krävs ett införlivande med den nationella rättsordningen för att överenskommelsen ska bli direkt tillämplig för nationella domstolar och myndigheter (s.k. dualism).¹ I Sverige används därvid två olika metoder för införlivande: *transformation* eller *inkorporering*. Transformation innebär att de interna reglerna ändras, så att den inhemska lagstiftningen stämmer överens med överenskommelsen. Vid inkorporering stiftas däremot en särskild lag som anger att bestämmelserna i överenskommelsen som sådan ska gälla i Sverige och själva konventionstexten blir därmed gällande som svensk lag. Regeringsformen vilar på principen att utrikesärenden handläggs av regeringen inom ramen för dess riksstyrelsefunktion (1 kap. 6 § regeringsformen). Det är således regeringen som företräder Sverige internationellt och som ingår överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer (10 kap. 1 § regeringsformen). Regeringen behöver emellertid riksdagens godkännande, innan den binder landet genom en överenskommelse i en fråga som ligger inom riksdagens kompetensområde eller om frågan är av större vikt

¹ För en diskussion om Sveriges monistiska eller dualistiska tradition se Vogel 1992, s. 359. Den numera vedertagna uppfattningen är att Sverige inte är monistiskt. För en avvikande mening, se Jacob W.F. Sundberg, bl.a. i Sundberg, Fredrik G.E. & Sundberg, Jacob W.F. (1992), s. 36 f.

(10 kap. 3 § regeringsformen). Vad gäller samarbetet inom EU och överenskommelser inom ramen för detta samarbete finns särskilda bestämmelser i regeringsformen.

Ingen av de nämnda FN-konventionerna har, till skillnad från den inom Europarådet framtagna europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen, se avsnitt 5.1) inkorporerats i svensk rätt, varför konventionstexterna inte gäller som lag i Sverige. I regel har i samband med den svenska ratificeringen ansetts att tillträdet till den aktuella konventionen inte heller krävt någon svensk lagstiftningsåtgärd, eftersom svensk rätt och praxis bedömts redan stå i överensstämmelse med konventionens bestämmelser – s.k. *norm-harmoni* har konstaterats (exempelvis vid tillträdet till den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, se prop. 1971:125, KMPR, se prop. 1971:125, konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, se prop. 1979/80:147, tortyrkonventionen, se prop. 1985/86:17, och barnkonventionen, se prop. 1989/90:107; därefter har dock flera av barnkonventionens bestämmelser arbetats in i svensk lagstiftning, så som i föräldrabalken, socialtjänstlagen och utlänningslagen).

Frågan om konventioner om mänskliga rättigheter ska inkorporeras eller införlivas med den svenska nationella rätten, har aktualiserats vid olika tillfällen. Inför inkorporeringen av Europakonventionen gjorde regeringen bedömningen att inkorporeringen endast skulle avse Europakonventionen och inte andra konventioner om mänskliga rättigheter (prop. 1993/94:117 s. 34). Som skäl härför angav regeringen att Europakonventionen hade en särställning, att tillämpningen av konventionen byggde på en utpräglad juridisk grund, med prövning i Europadomstolen på talan av enskilda och att konventionens bestämmelser hade preciserats genom domstolens praxis på ett sätt som skilde sig från andra konventioner. Vad specifikt avser barnkonventionen har frågan om vilken ställning denna bör ha i svensk rätt, övervägts i flera sammanhang. Vad avser de senaste årens ställningstaganden i frågan, kan nämnas att regeringen 2008 i skrivelsen *Barnpolitiken – en politik för barnets rättigheter* (Skr. 2007/08:111, s. 16) angav, att den skulle överväga om det för att bättre kunna tillvarata barnets rätt och stärka barnets ställning i olika sammanhang finns behov av att se över gällande lagstiftning och tillämpningen av denna, och att regeringen till FN:s kommitté för barnets rättigheter uttalat att en utredning av behovet av att göra barnkonventionen till lag i Sverige kommer att baseras på en

sådan analys. Regeringen framhöll dock samtidigt till kommittén att den inte ser något behov för närvarande av att inkorporera konventionen (CRC/C/SWE//E/Q/4/Add.1, 24 april 2009, s. 2 f.). I propositionen *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige* (prop. 2009/10:232, s. 41) förklarade regeringen att den avser att initiera en kartläggning för att belysa om svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med de i barnkonventionen fastslagna rättigheterna. Vidare kan nämnas att Socialutskottet senast den 18 november 2010 behandlade flera motioner med förslag på inkorporering av barnkonventionen (se bet. 2010/11:SoU3). Utskottets förslag till riksdagsbeslut, vilket riksdagen sedan biföll, blev emellertid att inte föreslå någonting, utan att invänta och avvakta den av regeringen nyss nämnda avsedda kartläggningen samt Regeringskansliets fortsatta behandling av det nedan nämnda slutbetänkandet (SOU 2010:70) av Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige.

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige, har i sitt slutbetänkande *Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter* (SOU 2010:70) bl.a. övervägt dels om det finns skäl att genom inkorporering göra de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna till direkt tillämplig rätt i Sverige, dels om uttryckliga hänvisningar till konventionerna om de mänskliga rättigheterna bör göras inom olika områden. Vad avser den först nämnda frågan anför delegationen att det bör finnas en hög grad av medvetenhet om de mänskliga rättigheterna, såväl inom rättstillämpande myndigheter som bland allmänheten, vilket innebär att bestämmelserna om de mänskliga rättigheterna bör vara tydliga och synliga (SOU 2010:70 s. 314 ff.). En inkorporering av konventioner om mänskliga rättigheter är enligt delegationen ett sätt att synliggöra dem i lagstiftningen. Frågan är dock, menar delegationen, komplicerad och konsekvenserna av en inkorporering kan inte förutses. Delegationen föreslår därför att en utredning ges i uppdrag att utreda lämpligheten av en inkorporering av fler konventioner i svensk rätt. Vad avser den sist nämnda frågan föreslår delegationen att bestämmelser som uttryckligen hänvisar till de mänskliga rättigheterna, i ett förtydligande syfte, förs in i flera befintliga lagar (SOU 2010:70 s. 319 ff.). Arbetet föreslås ske stegvis med början i några särskilda lagar som reglerar offentlig verksamhet i situationer där människor, enligt delegationen, är särskilt utsatta i förhållande till eller beroende av det allmänna. Således föreslås i bl.a. hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), polislagen (1984:387), lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förvaltningslagen (1986:223), kommunallagen

(1991:900) och utlänningslagen (2005:716) föras in bestämmelser innebärande att myndigheter i sin verksamhet ska respektera ”den enskildes mänskliga rättigheter enligt de internationella överenskommelser som Sverige har åtagit sig att följa”. Vad avser exempelvis utlänningslagen, anför delegationen att en rad frågor om mänskliga rättigheter uppkommer vid lagens tillämpning, bl.a. förbudet mot tortyr, och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, rätten att söka asyl, skydd av flyktingar, rättigheter i samband med frihetsberövanden och barnets rättigheter och att det vore komplicerat att göra hänvisningar på alla de ställen i lagtexten som aktualiserar frågor om mänskliga rättigheter, varför den aktuella bestämmelsen föreslås föras in i lagens avsnitt med allmänna bestämmelser (SOU 2010:70 s. 332). Syftet med de föreslagna författningsbestämmelserna är inte, enligt delegationen, att indirekt inkorporera de internationella konventionerna med den svenska rätten, utan att tydliggöra och erinra om att konventionerna ska användas som tolkningsmaterial i kombination med nationell lagstiftning, vilket delegationen framhåller bör göras redan i dag (SOU 2010:70 s. 322 f.).

Trots att FN-konventionerna om mänskliga rättigheter således inte gäller som lag i Sverige och inte är direkt tillämpliga av svenska domstolar och myndigheter, ska domstolarna och andra rättstillämpare emellertid, enligt den numera vedertagna principen om s.k. fördragskonform tolkning, tolka den svenska rätten, så långt detta är möjligt inom ramen för lagens ordalydelse, på ett sätt som är förenligt med Sveriges konventionsåtaganden. Konventionerna utgör således ett slags tolkningsmaterial vid tillämpningen av svensk rätt.

I sammanhanget kan NJA 2007 s. 168 och 2007 s. 425 nämnas för att i viss mån illustrera problematiken kring tillämpningen av konventioner om mänskliga rättigheter, vilka Sverige tillträtt, men inte inkorporerat. I båda fallen gällde frågan om en åtgärd (överlämnande till annat EU-land, respektive utvisning) skulle strida mot artikel 9 i barnkonventionen, vilken föreskriver att, vid alla åtgärder som rör ett barn, barnets bästa ska komma i främsta rummet.

NJA 2007 s. 168 gällde överlämnande enligt en europeisk arresteringsorder. Arresteringsordern avsåg överlämnande av en man till Polen för lagföring avseende bedrägeribrott. Mannen gjorde bl.a. gällande att det fanns hinder mot överlämnande, eftersom ett beslut om överlämnande skulle strida mot artikel 9 i barnkonventionen. Han hänvisade härvid till att han bott i Sverige i 15 år, var gift och hade två barn, 13 och 15 år gamla, att det fanns ett behov av att

familjen höll ihop och att barnen riskerade att inte få se sin far på lång tid framöver om ett överlämnande skedde. Högsta domstolen konstaterade att det av 2 kap. 1 § EAOL följer, att överlämnande inte kan vägras i andra fall än då det finns laglig grund för det. Vidare konstaterade domstolen att Sverige visserligen är part i barnkonventionen, men att konventionen inte gäller som lag här i landet och att i EAOL inte heller finns någon särskild bestämmelse om att överlämnande inte får beviljas om detta skulle strida mot barnkonventionen. Det saknades därför, uttalade Högsta domstolen, anledning att i ett mål om överlämnande pröva hur ett överlämnande förhåller sig till barnkonventionen, vid sidan av den prövning som görs enligt Europakonventionen, här närmast dess artikel 8 om rätt till familjeliv.

I *NJA 2007 s. 425* var främst fråga om huruvida en man skulle utvisas ur Sverige på grund av att han gjort sig skyldig till våldtäktsbrott. Förutsättningar för utvisning förelåg enligt Högsta domstolen eftersom mannen dömts till fängelse för brottet, brottet var så allvarligt att mannen inte borde få stanna kvar i landet och det fanns anledning anta att han skulle göra sig skyldig till fortsatt brottslighet i landet. Mannen hade själv inte någon fastare anknytning till det svenska samhället och hans egna levnadsomständigheter motiverade därför inte, menade Högsta domstolen, att han skulle få stanna i landet trots det allvarliga brott han hade begått. Däremot skulle hänsynen till mannens fem underåriga barn, uttalade domstolen, kunna tala för att han inte skulle utvisas, trots att han hade begått ett allvarligt brott. Enligt 8 kap. 11 § utlänningslagen nämns barns behov av kontakt med sin utvisningshotade förälder som en sådan omständighet som ska beaktas särskilt, när en domstol överväger om en utlänning bör utvisas, och i 1 kap. 10 § utlänningslagen föreskrivs, att i fall som rör ett barn särskilt ska beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver. Genom den sist nämnda bestämmelsen har, uttalade Högsta domstolen, markerats att principen i FN:s barnkonvention om barnets bästa ska gälla när utlänningslagen tillämpas i fall som rör ett barn. Detta innebär emellertid inte, uttalade Högsta domstolen under hänvisning till bestämmelsens förarbeten, att barnets bästa alltid kan vara utslagsgivande när andra intressen kolliderar med barnets intressen, men barnets bästa ska alltid beaktas, utredas och redovisas. Hänsynen till barnets bästa talade enligt Högsta domstolen för att mannen borde få stanna i Sverige. Mot barnets intresse skulle, anförde domstolen, emellertid ställas, bl.a. det starka

samhällsintresse som fanns av att mannen förhindrades att begå nya brott i Sverige. Vid den avvägning som sålunda skulle göras, fick det enligt Högsta domstolen anses att de motstående intressena vägde över barnens behov.

I det första rättsfallet ansåg Högsta domstolen sig således, mot bakgrund av att barnkonventionen inte inkorporerats i svensk rätt och inte heller någon av konventionens bestämmelser arbetats in i EAOL, förhindrad att pröva åtgärdens förenlighet med barnkonventionen. I det andra rättsfallet, däremot, var en sådan prövning möjlig mot bakgrund av att barnkonventionens princip om barnets bästa förts in i utlänningslagen.

I sammanhanget bör också nämnas att i utlänningslagen (2005:716), införts bestämmelser som tar sikte på vissa avgöranden från dels FN:s övervakningskommittéer, dels Europadomstolen (jfr avsnitt 5.3). Enligt 12 kap. 12 § utlänningslagen föreskrivs att, om ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, riktar en begäran till Sverige om att verkställigheten av ett beslut om avvisning eller utvisning ska avbrytas, ska inhibition meddelas, om inte synnerliga skäl talar mot detta. Avsikten med bestämmelsen är att säkerställa att verkställigheten av avlägsnandebeslutet stoppas, till dess att organet har hunnit ta ställning till ärendet. Exempel på sådana internationella organ som avses i bestämmelsen, är enligt bestämmelsens förarbeten, förutom Europadomstolen, den kommitté som övervakar efterlevnaden av FN:s tortyrkonvention (prop. 1996/97:25 s. 296). Det undantag från inhibition som finns i bestämmelsen, är avsett att tolkas ytterst restriktivt (prop. 1996/97:25 s. 296). I förarbetena anges att en framställning om inhibition av detta slag i och för sig inte är folkrättsligt bindande, men att den trots detta i princip alltid bör följas, eftersom konventionsorganen annars inte har möjlighet att göra en effektiv prövning (prop. 1996/97:25 s. 296). Enligt 5 kap. 4 § utlänningslagen ska vidare, om ett internationellt organ, som har behörighet att pröva klagomål från enskilda, funnit att ett beslut om avvisning eller utvisning i ett enskilt ärende strider mot ett svenskt konventionsåtagande, uppehållstillstånd ges till den som omfattas av beslutet, såvida inte synnerliga skäl talar mot att uppehållstillstånd ges. I förarbetena till bestämmelsen konstateras att det i den uppkomna situationen i och för sig räcker med att det säkerställs att avvisnings- eller utvisningsbeslutet inte verkställs (prop. 2004/05:170 s. 278). Till undvikande av oklara verkställighetssituationer är det dock, enligt förarbetena, mest ändamålsenligt att uppehållstillstånd

beviljas i fall av konstaterade konventionsbrott av nu aktuellt slag. Det anges dock att det kan finnas synnerliga skäl att inte bevilja uppehållstillstånd också i fall då en utvisning eller avvisning ansetts utgöra konventionsbrott, och då man i stället bör nöja sig med att avstå från att verkställa beslutet. Så kan exempelvis, enligt förarbetsuttalandena, vara fallet då beslutet gäller personer som är exkluderade från internationellt skydd enligt Genèvekonventionen och mycket grova brottslingar. Det går, enligt förarbetena, inte att bortse från att nya omständigheter kan uppkomma som gör det möjligt att senare verkställa beslutet, bl.a. genom att situationen i hemlandet genomgår en radikal politisk förändring.

Motsvarande bestämmelser finns inte i UtlänningsL.

6.2 Den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter

Den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*KMPR*) antogs, som nämnts, av FN:s generalförsamling 1966, och trädde för Sveriges del i kraft 1976, efter ratificering. Till konventionen hör två fakultativa protokoll; Sverige har anslutit sig till båda. Det första protokollet, från 1966, gäller individuella klagomål. De stater som förbundit sig att följa protokollet ger enskilda individer rätten att framföra klagomål om att en stat brutit mot någon av konventionsrättigheterna till den kommitté som övervakar konventionens efterlevnad (se närmare nedan). Det andra protokollet, från 1989, handlar om avskaffande av dödsstraff.

Konventionen består av 53 artiklar. Sverige har reserverat sig mot vissa av dessa. Exempel på fri- och rättigheter som slås fast i konventionen är rätten till liv (artikel 6), förbud mot tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (artikel 7), förbud mot slaveri (artikel 8), rätten till domstolsprövning och en rättvis rättegång (artikel 9 och 14), frihetsberövades rätt till human och värdig behandling (artikel 10), förbud mot retroaktiv lagstiftning (artikel 15), rätten till skydd för familjelivet (artikel 23), tanke-, religions-, åsikts-, yttrande- och föreningsfrihet (artikel 18, 19, 21 och 22) och skydd för etniska, religiösa och språkliga minoriteter (artikel 27).

Artikel 6, om rätten till liv, innebär, på samma sätt som motsvarande artikel i Europakonventionen², inte något totalförbud mot dödsstraff. Konventionsstater som inte har avskaffat dödsstraffet, får dock tillämpa det endast för mycket allvarliga brott och ett dödsstraff får endast verkställas efter slutlig dom av behörig domstol. När berövande av liv utgör folkmord, tar emellertid, enligt artikeln, konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord över (se om denna konvention, nedan); artikel 6 kan således inte användas för att legitimera ett folkmord. Enligt artikel 6 ska det vidare alltid finnas rätt för en dödsdömd person att begära nåd eller förvandling av straffet och amnesti, nåd eller förvandling av dödsstraffet ska kunna beviljas i samtliga fall. Artikeln föreskriver vidare att dödsdom inte ska kunna avkunnas för brott som begåtts av personer under 18 år och inte kunna verkställas mot havande kvinnor.

Konventionen ger uttryck för principen om icke-diskriminering (artikel 2, 3, 25 och 26). Principen innebär att stater som anslutit sig till konventionen ska garantera var och en som befinner sig inom dess territorium och är underkastade dess jurisdiktion, rättigheterna i konventionen utan åtskillnad av något slag. Skillnad får därmed inte göras på grund av till exempel ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning, eller ställning i övrigt. Utöver de diskrimineringsgrunder som räknas upp kan även andra grunder, såsom funktionshinder och sexuell läggning, sägas ingå.

I nationella nödlägen som hotar statens existens är det enligt artikel 4 i konventionen möjligt för stater att göra vissa inskränkningar i den enskildes rättigheter. Dessa inskränkningar får dock inte göras enbart på grund av ras, hudfärg, språk, religion eller social härkomst. Vissa rättigheter, såsom rätten till liv och förbud mot tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, får dock aldrig inskränkas.

I enlighet med konventionens artikel 28 har en kommitté, MR-kommittén (*Human Rights Committee*) tillskapats.³ Kommitténs uppgift är att övervaka staternas efterlevnad av konventionens bestämmelser. Konventionsstaterna ska regelbundet rapportera till kommittén om de åtgärder som gjorts och görs för att genomföra konventionen (enligt konventionens artikel 40). Efter en genomgång av rapporten träffar kommittén företrädare från den aktuella

² Se avsnitt 5.2 om Europakonventionens artikel 6 och det sjätte resp. trettonde tillägsprotokollet till konventionen.

³ Se bl.a. om MR-kommitténs praktiska arbete, Thelin 2009–10, s. 878 ff.

regeringen för att ställa frågor och be om klargöranden. När kommittén avslutat sin granskning lämnar den kommentarer till och rekommendationer om den enskilda statens tillämpning av konventionen, s.k. *concluding observations and recommendations*. MR-kommittén har vidare att granska klagomål från en konventionsstat mot en annan om att den senare inte har fullgjort sina förpliktelser enligt konventionen (enligt konventionens artikel 41–42) och klagomål från enskilda (enligt det första fakultativa protokollet till konventionen).

Som framgått av exemplifieringen av de fri- och rättigheter som upptas i KMPR, innehåller den i stort samma fri- och rättigheter som Europakonventionen. Som nämnts i avsnitt 5.2 har Europadomstolen prövat utlämningsars förenlighet med Europakonventionen främst utifrån frågeställningen om ett eventuellt brott mot artikeln om förbud mot tortyr, ibland i kombination med artikeln om rätten till liv, förelegat. Så är fallet också såvitt avser MR-kommitténs prövning av utlämningsars förenlighet med KMPR. Denna praxis berörs nedan.⁴

Principen om *non-refoulement* innebär att ingen stat ska utvisa eller avvisa en asylsökande till ett land där dennes liv eller frihet skulle hotas på grund av dennes ras eller religion, nationalitet, språk, sexuella läggning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, politiska åskådning eller minoritet eller där den asylsökande riskerar att utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling (se bl.a. SOU 2006:61 s. 58 f.). Principen innebär inte bara att ett land är förhindrat att vidta åtgärder som leder till att den enskilde sänds till hemlandet utan även till områden där personen ifråga riskerar att vidaresändas till hemlandet.

Principen om *non-refoulement* utgör en av hörnstenarna i 1951 års Genèvekonvention (artikel 33, se även nedan), och återfinns även i tortyrkonventionen (artikel 3), se nedan. Principen anses emellertid även utgöra en del av den internationella sedvanerätten.⁵ Principen har bäring även på utlämningsområdet och inte endast då den aktuella åtgärden avser en asylsökande.

MR-kommittén har i ett av sina normativa dokument, syftande till att klargöra tillämpningen av konventionen⁶, framhållit att stater

⁴ För en generell genomgång av MR-kommitténs praxis och tolkningen av konventionens artiklar, se Nowak 2005. Där finns bl.a., s. 302 ff., en ingående behandling av KMPR:s krav på rättvis rättegång, varvid jämförelser görs med Europadomstolens praxis i dess tillämpning av Europakonventionens artikel 6.

⁵ Se bl.a. Nowak 2005, s. 185.

⁶ Benämnda *General Comments, GC*, se Thelin 2009–10, s. 875.

som är anslutna till KMPR inte får utsätta enskilda individer för risken att bli utsatta för tortyr, grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i samband med återvändandet till ett annat land efter utlämning, utvisning eller avvísning (GC 20/44, av den 3 april 1992, § 9).⁷

Principen om *non-refoulement* tillämpades av MR-kommittén första gången i ett enskilt fall 1991 i *Kindler v. Canada* (No. 470/1991). Fallet gällde utlämning från Kanada till USA av en man (Kindler) som i USA var dömd till döden. Kommittén, som jämförde det förevarande fallet med Europadomstolens avgörande i *Soering mot Förenade Konungariket* (dom den 7 juli 1989, se avsnitt 5.2) kom fram till att fastän Kindler kunde förvänta sig en liknande behandling i väntan på verkställigheten av dödsstraffet som Soering, var omständigheterna i det förevarande fallet på avgörande punkter annorlunda; bl.a. såvitt avsåg Kindlers ålder och psykiska status samt förhållandena i avvaktan på verkställigheten av dödsstraffet i de olika delstater som var aktuella i de båda fallen. Kommitténs slutsats blev därför att något brott mot konventionens artikel 6 eller 7 inte förelåg.⁸

I *Ng v. Canada* (No. 469/1991) uttalade MR-kommittén att en konventionsstat som utvisar, avvisar eller utlämnar en person till ett annat land i regel inte är ansvarig enligt konventionen för eventuella kränkningar som det andra landet senare gör sig skyldig till gentemot personen. Om en konventionsstat emellertid, när den fattar sitt beslut att utvisa, avvisa eller utlämna, kan förutse att personens rättigheter enligt konventionen kommer att kränkas i den andra staten, kan konventionsstaten själv komma att begå konventionsbrott. I det aktuella fallet var fråga om utlämning av en man (Ng) från Kanada till USA. I USA skulle han i Kalifornien ställas inför rätta för bl.a. tolv mord. Han riskerade därvid att dömas till döden och att avrättas genom gasning. Kanada utlämnade Ng utan att inhämta några garantier från USA om att ett eventuellt dödsstraff mot Ng inte skulle komma att verkställas. MR-kommittén kom fram till att något brott mot artikel 6 i KMPR om rätten till liv inte förelåg. Avrättning genom gasning innebar emellertid,

⁷ När det gäller definitionen av tortyr och gränsdragningen mellan tortyr, å ena sidan, och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, å den andra, har kommittén i *Giri v. Nepal* (No 1761/2008), den 24 mars 2011, uttalat att denna gränsdragning beror på huruvida den behandling som den enskilde har blivit utsatt för har gjorts i ett specifikt syfte: för att erhålla information eller en bekännelse etc. För att det ska vara fråga om tortyr krävs alltså någon form av relevant målinriktat inslag ("a relevant purposive element").

⁸ Se om fallet Nowak 2005, s. 151 ff. och 186.

enligt kommittén, grym och omänsklig behandling, stridande mot artikel 7 i KMPR. Eftersom Kanada, som rimligtvis kunde förutse att Ng, om han dömdes till döden, skulle utsättas för en avrättningsmetod stridande mot artikel 7, utlämnade Ng utan att få för försäkran om att han inte skulle avrättas, hade Kanada, enligt kommittén, gjort sig skyldigt till brott mot konventionen.⁹

MR-kommittén har ansett kroppsstraff innebära grym, omänsklig eller förnedrande bestraffning (se bl.a. *Osbourne v. Jamaica*, No. 759/1997).¹⁰ I två fall från 1996 slog MR-kommittén fast att utlämning vid en förutsebar risk för att den eftersökte efter utlämningen kommer att utsättas för kroppsstraff, också innebär ett brott mot principen om *non-refoulement*. Båda fallen gällde utlämning av narkotikasmugglare från Australien, efter att de där hade avtjänat fängelsestraff; i det ena var det ansökande landet Malaysia (*G.T v. Australia*, No. 706/1996) och i det andra Iran (*A.R.J. v. Australia*, No. 692/1996).¹¹

I fallet *Judge v. Canada* (No. 829/1998) utsträckte MR-kommittén principen om *non-refoulement* till rätten till liv i artikel 6 i KMPR. Kommittén uttalade att konventionsstater som har avskaffat dödsstraffet är förhindrade enligt artikel 6 att utlämna eller utvisa en person till en stat där dödsstraffet fortfarande tillämpas, och där den utlämnade eller utvisade personen står inför en verklig risk att få ett dödsstraff mot sig verkställt.¹²

Konventionsstater som har avskaffat dödsstraffet har således redan enligt artikel 6 i KMPR, oavsett om de tillträtt det andra fakultativa protokollet till KMPR, en skyldighet att se till att personer inte utsätts för en reell risk att dödsstraffet tillämpas mot dem. För stater som tillträtt det andra fakultativa protokollet föreligger en skyldighet inte bara att avskaffa dödsstraffet på det egna territoriet utan även att inte bidra till andra staters tillämpning av dödsstraffet.¹³ Utlämning till en stat där den eftersökte riskerar att ett dödsstraff mot denne verkställs, innebär således, för stater som tillträtt det andra fakultativa protokollet, ett brott mot artikel 6 i KMPR i kombination med ett brott mot artikel 1 i det andra fakultativa protokollet.¹⁴

⁹ Se om fallet Nowak 2005, s. 151 ff. och 186 f.

¹⁰ Se även Nowak 2005, s. 187.

¹¹ Se om fallen Nowak 2005, s. 152 f. och 187 f.

¹² Se om fallet Nowak 2005, s. 187 f.

¹³ Nowak 2005, s. 152 f.

¹⁴ Nowak 2005, s. 153.

6.3 Tortyrkonventionen

Tortyrkonventionen antogs av FN:s generalförsamling 1984, och trädde för svensk del i kraft 1987, efter ratificering. Konventionen antogs för att förhindra tortyr och skapa ett system av garantier för att den som utför eller utfört tortyr ska bestraffas. Konventionen kompletterades 2002 med ett fakultativt protokoll som syftar till att etablera ett nationellt och internationellt besöks- och inspektionssystem för att motverka förekomsten av tortyr eller liknande behandling på platser där personer hålls frihetsberövade. Sverige har tillträtt även det fakultativa protokollet, som trädde i kraft 2006. Genom tilläggsprotokollet upprättades en underkommitté som gör besök i häkten och fängelser, Underkommittén för förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (SPT).

Tortyrkonventionen består av 33 artiklar. Konventionen kan sägas vara relevant på utlämningsområdet i två olika avseenden; dels förpliktar den konventionsstaterna att se till att personer som begår tortyrhandlingar antingen lagförs i konventionsstaten eller utlämnas för lagföring till annan stat, dels förpliktar den konventionsstaterna att inte utlämna en enskild person till en stat där denne riskerar att utsättas för tortyr. Det är den senare aspekten av konventionsförpliktelserna som tas upp i detta avsnitt. I detta avseende är främst artikel 1 och 3 av betydelse. I sammanhanget nämns också artikel 16, för att visa på skillnaden mellan tortyrkonventionen, å ena sidan, och KMPR och Europakonventionen, å den andra.

Artikel 1 innehåller en definition av begreppet tortyr (se hela definitionen i avsnitt 5.2). Enligt definitionen är tortyr varje handling genom vilken allvarlig smärta eller svårt lidande, fysiskt eller psykiskt, medvetet tillfogas en annan person. Handlingen ska utföras av eller på uppdrag av en person som företräder staten och i ett visst syfte, till exempel för att framtvunga en bekännelse.

Artikel 16 föreskriver att varje konventionsstat ska åta sig att inom varje territorium under dess jurisdiktion förhindra andra handlingar som innebär grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning men som inte kan betecknas som tortyr enligt definitionen i artikel 1, när dessa handlingar begås av eller sker på uppmaning eller med samtycke eller medgivande av en offentlig tjänsteman eller någon annan person som handlar som företrädare för det allmänna.

Begreppet omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning definieras inte i konventionen och skillnaden mellan tortyr, å ena sidan, och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, å andra sidan, är oklar (jfr avsnitt 5.2).

Artikel 3 innehåller ett särskilt förbud mot *utvisning, återförande* eller *utlämning* av en enskild person till en annan stat, i vilken det finns *grundad anledning att tro (substantial grounds for believing)* att denne skulle vara i fara för att utsättas för tortyr. För att fastställa huruvida sådan anledning föreligger, ska, enligt artikeln, de behöriga myndigheterna beakta alla hänsyn av betydelse. I artikeln pekas särskilt på att hänsyn i förekommande fall ska tas till om det i den berörda staten förekommer ett konsekvent handlingsmönster av grova, uppenbara eller talrika kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Förbudet mot utvisning, återförande eller utlämning i artikel 3 är bara tillämpligt på tortyr, så som den definieras i artikel 1. Förbudet är således inte tillämpligt på sådan behandling som inte är att definiera som tortyr men väl som sådan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning som anges i artikel 16 (se tortyrkommitténs avgöranden i Nos. 49/1996, 166/2000 och 228/2003).¹⁵

Förbudet enligt artikel 3 är absolut; någon avvägning mot andra intressen får således inte göras vid risk för tortyr.

Vid Sveriges tillträde till tortyrkonventionen ansåg föredragande statsrådet att åtagandena i artikel 3 i svensk rätt, vad gällde utlämning för brott, var uppfyllda genom 7 § UtlämningsL (prop. 1985/86:17 s. 12 f.).

I enlighet med artikel 17 i tortyrkonventionen har en kommitté, FN:s tortyrkommitté (*Committee Against Torture, CAT*) inrättats (se om kommitténs arbete regeringens informationshäfte *Mänskliga rättigheter – FN:s konventioner om mänskliga rättigheter*, 2007, s. 24 f.). Kommitténs uppgift är att granska staternas tillämpning av konventionens regler. Konventionsstaterna ska regelbundet rapportera till kommittén om de åtgärder som gjorts och görs för att genomföra konventionen. Efter en genomgång av rapporten träffar kommittén företrädare från den aktuella regeringen för att ställa frågor och be om klargöranden. När kommittén avslutat sin granskning lämnar den kommentarer till och rekommendationer om den enskilda statens tillämpning av konventionen, s.k. *concluding obser-*

¹⁵ Se också Nowak & McArthur 2008, s. 165.

vations and recommendations. Enligt tortyrkonventionens artikel 21 finns möjligheter för konventionsstater att till kommittén framföra klagomål mot en annan konventionsstat om denne inte har fullgjort sina förpliktelser enligt konventionen. Båda staterna måste ha erkänt kommitténs kompetens att pröva sådana framställningar. Enligt tortyrkonventionens artikel 22 kan en konventionsstat erkänna kommitténs kompetens att pröva enskilda individers klagomål gentemot den berörda staten. Utifrån den information som inkommit från klaganden och från den berörda staten utarbetar kommittén sina synpunkter som sedan framförs till staten liksom till den klagande. Kommitténs avgöranden är dock inte, som tidigare nämnts, folkrättsligt bindande.¹⁶ Sverige har avgett förklaring med innebörden att kommitténs kompetens enligt såväl artikel 21 som 22 erkänns.

Tortyrkommittén har i ett av sina normativa dokument, syftande till att klargöra tillämpningen av konventionen (*General Comments, GC*) klargjort att det för tillämpningen av förbudet mot utvisning, återförande eller utlämning i artikel 3 i tortyrkonventionen, inte spelar någon roll om personen riskerar tortyr i den stat som denne är tänkt att sändas till, eller i annan stat som denne därefter riskerar att utvisas, återföras eller utlämnas till (GC 1, § 2). Risken för tortyr måste dock, enligt tortyrdefinitionen i artikel 1 och tortyrkommitténs praxis, härröra från staten (se tortyrkommitténs avgöranden i Nos. 83/1997, 130 & 131/1999 och 177/2001).¹⁷

För att förbudet mot utvisning, återförande eller utlämning enligt artikel 3, ska vara tillämpligt krävs, enligt tortyrkommitténs praxis, att omständigheterna är sådana att den åtgärd som avses att vidtas har den förutsebara och ofrånkomliga effekten (*foreseeable and necessary consequence*) att utsätta personen för risk att bli torterad. Personen måste enligt tortyrkommittén stå inför en förutsebar, verklig och individuell risk (*foreseeable, real and personal risk*) att torteras i det land till vilket denne skickas (se tortyrkommitténs avgöranden i bl.a. Nos. 13/1993, 34/1995, 28/1995, 101/1997).¹⁸

Liksom enligt Europadomstolens praxis avseende Europakonventionens artikel 3, är det således den individuella risken för att personen ska bli utsatt för tortyr som är avgörande. Det räcker således vanligen inte, enligt tortyrkommittén, att det förekommer ett konsekvent handlingsmönster av grova, uppenbara eller talrika kränk-

¹⁶ Se bl.a. Ehrenkrona 1999, s. 11.

¹⁷ Se också Nowak & McArthur 2008, s. 165.

¹⁸ Se också Nowak & McArthur 2008, s. 166 f.

ningar av de mänskliga rättigheterna för att anse risk för tortyr i det enskilda fallet föreligga (se exempelvis *H.M.H.I v. Australia*, No. 177/2001, som gällde återförande till Somalia, *El Regig v. Switzerland*, No. 280/2005, och *C.T. and K.M. v. Sweden*, No. 297/2005, som gällde återförande till Rwanda).¹⁹

Skyddet enligt tortyrkonventionens artikel 3 synes i princip liktydigt med det skydd som Europakonventionens artikel 3 erbjuder vid utlämning, såvitt avser risk för egentlig tortyr. I praxis har dock förekommit att Europarådets institutioner och FN:s tortyrkommitté, trots att omständigheterna förefaller ha varit i princip identiska, kommit till olika slutsatser i frågan om en åtgärd skulle innebära en kränkning av Europakonventionens artikel 3, respektive tortyrkonventionens artikel 3.²⁰ Som exempel kan nämnas två svenska utlämningsärenden rörande två peruanska bröder. Bröderna hade viss anknytning till organisationen *Sendero Luminoso*. De fick avslag på sin respektive ansökan om uppehållstillstånd och det beslöts att de skulle avvisas. Den ena brodern klagade enligt Europakonventionens system, medan den andre klagade till FN:s tortyrkommitté. De gjorde båda gällande att en verkställighet av avvisningsbeslutet kränkte artikel 3 i respektive konvention därför att de var och en, som sympatisör med *Sendero Luminoso*, riskerade att gripas och utsättas för tortyr i Peru. Europakommissionen kom fram till att verkställighet av avvisningsbeslutet inte skulle utgöra konventionsbrott (appl. no. 29482/95), medan tortyrkommittén kom fram till motsatt ståndpunkt (*Paez v. Sweden* No. 39/1996, avgörande den 28 april 1997). Brodern som klagat till tortyrkommittén medgavs sedan, med beaktande av den bedömning som tortyrkommittén gjort av hans ärende enligt tortyrkonventionen, uppehållstillstånd. Mot denna bakgrund erhöll också den andra brodern uppehållstillstånd. Denne önskade likväl att hans klagomål skulle prövas av Europadomstolen. Domstolen konstaterade dock att det saknades skäl att pröva det ursprungliga beslutets förenlighet med artikel 3 eftersom mannen hade medgetts uppehållstillstånd i Sverige och risken för att han skulle utsättas för behandling i strid med artikel 3 därmed undanröjts (*Paez mot Sverige*, dom den 30 oktober 1997).

Ett annat fall där FN:s tortyrkommitté ansett att Sverige brutit mot tortyrkonventionen, är i det uppmärksammade fallet med de två terroristmisstänkta egyptiska männen, som med amerikansk hjälp avvisades från Sverige till Egypten. Männen riskerade tortyr i

¹⁹ Se också Nowak & McArthur 2008, s. 168.

²⁰ Se Ehrenkrona 1999, s. 12.

Egypten, men den svenska regeringen hade utverkat skriftliga garantier från företrädare för Egyptens regering om att männen inte skulle komma att behandlas eller straffas på ett sätt som skulle medföra att Sverige, vid en avvisning till Egypten, skulle komma att riskera att handla i strid med sina folkrättsliga förpliktelser. FN:s tortyrkommitté granskade hanteringen av en av de två männen, Ahmed Agiza (*Agiza v. Sweden*, No. 233/2003, avgörande den 20 maj 2005). Kommittén ansåg bl.a. att garantin som Sverige fick av Egypten om att männen inte skulle torteras var otillräcklig, och att svenska myndigheter borde ha känt till att tortyr var vanligt förekommande i landet och att risken för sådan behandling var speciellt stor för fångar som hölls av politiska skäl eller säkerhetsskäl (*Agiza v. Sweden*, No. 233/2003, § 13.4).²¹

När det gäller *diplomatiska garantier* som i vissa fall uppställs i samband med utvisning, återförande eller utlämning, har tortyrkommittén, i samband med att den granskat statsrapporter, uttalat att konventionsstater endast ska förlita sig på diplomatiska garantier, eller andra former av garantier som försäkrar att den aktuella personen inte kommer att bli torterad vid en utvisning, ett återförande eller en utlämning, i förhållande till stater som inte systematiskt bryter mot tortyrkonventionens bestämmelser, och efter en grundlig undersökning av förhållandena i varje enskilt fall. Dessutom måste det, enligt kommittén, finnas säkra förfaringssätt för att ta emot sådana garantier och garantierna ska kunna bli föremål för en juridisk granskning. Det ska vidare enligt kommittén finnas ett system för att övervaka att garantierna följs, efter att personen överförs till det andra landet (se bl.a. granskningen av USA 2006, CAT/C/USA/CO/2, och Sverige 2003, CAT/C/SR.504).²²

Av den tidigare redogörelsen av MR-kommitténs praxis på KMPR:s område och särskilt angående KMPR:s artikel 7 om förbud mot tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, har framgått, att MR-kommittén har applicerat principen om *non-refoulement* på sitt område, trots att principen inte uttryckligen framgår av KMPR:s text. Såvitt känt har MR-kommittén ännu inte haft uppe något fall där principen om *non-refoulement* tillämpats vid risk för ”verklig” tortyr, dvs. sådan be-

²¹ Även MR-kommittén kritiserade Sveriges handlande i detta fall vid sin granskning av Sverige enligt KMPR:s artikel 40 i mars 2009, se CCPR/C/SWE/CO/6, s. 7 f.

²² Nowak & McArthur 2008, s. 150. Angående diplomatiska garantier: se även Human Rights Watch rapport ”Still at Risk: Diplomatic Assurances No Safeguard Against Torture”, April 2005 Vol. 17, No 4 (D) och samma organisations uppföljande rapport ”Cases Involving Diplomatic Assurances Against Torture, Developments since May 2005”, January 2007, Number 1.

handling som också tortyrkommittén har att pröva enligt artikel 3 i tortyrkonventionen. Principen har dock, som framgått, tillämpats vid risk för dödsstraff och vid risk för olika typer av grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (exempelvis vid risk för kroppsstraff). Sådan behandling träffas, som framgått, inte av tortyrkonventionens artikel 3. Eftersom MR-kommittén inte, som tortyrkommittén, är bunden av en definition av begreppet tortyr skulle denna kommitté i sin framtida praxisbildning kunna komma att tillämpa principen om *non-refoulement* även på risk för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, som härrör från någon annan än staten.²³

6.4 Barnkonventionen

Barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling 1989, och trädde för svensk del i kraft 1990, efter ratificering.²⁴ Andra FN-konventioner om mänskliga rättigheter slår fast rättigheter för envar. De gäller alltså för såväl barn som vuxna. Några av de rättigheter som har slagits fast i de olika konventionerna tar dock särskilt sikte på barn. Artikel 24 i KMPR ger barnet rätt till namn och nationalitet och till sådant skydd som dess ställning som minderårig kräver. KMPR innehåller också ett förbud mot dödsstraff för minderåriga. Även den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter innehåller speciella skyddsbestämmelser för barn (bl.a. om skydd mot utnyttjande av barn och om främjande av barns utveckling). Barnkonventionen är inriktad på individen, det enskilda barnet, och de materiella artiklarna handlar om barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda. Konventionen inkluderar alla typer av mänskliga rättigheter, den innehåller alltså såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Barnkonventionen har även två fakultativa tilläggsprotokoll. Det första rör frågan om barns indragning i väpnade konflikter. Det andra protokollet behandlar frågan om sexuell exploatering av barn, handel med barn och barnprostitution samt barnpornografi.

²³ Jfr Nowak & McArthur 2008, s. 194 f.

²⁴ Se detta avsnitt bl.a. regeringens proposition 1997/98:182 *Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige*, s. 8–9, och SOU 1997:116 *Barnets bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter förverkligas i Sverige*, s. 53 ff.

Barnkonventionen innehåller 13 inledande paragrafer (preambeln) och 54 artiklar. Preambeln speglar de principer om mänskliga rättigheter som har formulerats i FN:s konventioner och deklarationer. I inledningen slås fast att barn, på grund av sin sårbarhet behöver vård och skydd. Det betonas också att det är familjen som har det primära ansvaret för den vård och det skydd barnet behöver, samtidigt som barnet är i behov av samhälleligt skydd. Vidare betonas vikten av respekt för de kulturella värden som finns i barnets miljö och vikten av internationellt samarbete för att säkra barnets rättigheter. I preambeln betonas också att familjen är den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för alla dess medlemmar och särskilt viktig för barnens utveckling och välfärd. Barnets behov av och rätt till båda sina föräldrar och föräldrarnas ansvar för barnet är också en röd tråd i barnkonventionens sakartiklar. Konventionen sätter barnets behov framför föräldrarnas. Staterna ska säkerställa att ett barn inte, mot sin vilja, skiljs från sina föräldrar, om ett åtskiljande inte är nödvändigt för barnets bästa (artikel 9.1). Ett åtskiljande förutsätts dock kunna ske även då detta är följden av åtgärder som exempelvis frihetsberövande, fängsling eller utvisning (artikel 9.4).

Barnets rättigheter är i barnkonventionen formulerade i de olika sakartiklarna. De rättigheter i konventionen som kan hänföras till kategorin medborgerliga och politiska rättigheter är t.ex. rätten till registrering vid födelsen, namn och nationalitet (artikel 7 och 8), åsiktsfrihet (artikel 12), yttrande- och informationsfrihet (artikel 13), religionsfrihet (artikel 14), förenings- och församlingsfrihet (artikel 15) och skydd för privat- och familjelivet (artikel 16). Till medborgerliga rättigheter räknas också förbudet mot att utsätta barnet för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och reglerna som avser frihetsberövande (artikel 37) samt reglerna rörande barnet i straffprocessen och kriminalvården (artikel 40). Till de medborgerliga rättigheterna hör också rätten till asyl (artikel 22).

Till de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna hör rätten till goda utvecklingsbetingelser i vid mening, bl.a. rätten till hälso- och sjukvård (artikel 24), social trygghet och socialförsäkring (artikel 26), skälig levnadsstandard (artikel 27), barnomsorg (artikel 18.3) och utbildning (artikel 28). Likaså hör barnets rätt till kultur, till vila och fritid, lek och rekreation samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet (artikel 31) till dessa rättigheter. Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller en

urbefolkning ska ha rätt att tillsammans med andra utöva sin egen kultur och religion samt sitt eget språk (artikel 30). Staterna åläggs i artikel 4 en skyldighet att vidta åtgärder ”med utnyttjande till det yttersta av sina tillgängliga resurser” för att tillgodose dessa grundläggande behov hos ett barn.

Barnkonventionen innehåller också en särskild sorts rättigheter, som kan sägas vara en utveckling av de traditionella mänskliga rättigheterna. Det är de rättigheter som ger barnet särskilt skydd mot övergrepp och utnyttjande, som t.ex. skydd mot alla former av fysisk och psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, sexuella övergrepp (artikel 19), skydd mot ekonomiskt utnyttjande (artikel 32), skydd mot narkotika (artikel 33), skydd mot sexuell exploatering (artikel 34) och skydd i väpnade konflikter (artikel 38).

De olika rättigheterna är lika viktiga och barnkonventionen ska ses som en helhet. Rättigheterna är dock olika till sin natur. Medan de medborgerliga och politiska rättigheterna är absoluta till sin karaktär och måste respekteras av alla stater oavsett utvecklingsnivå är de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna mera av målsättningskaraktär.

Barnkonventionen innehåller fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av övriga artiklar, men som också har en egen självständig betydelse. Dessa principer är:

- förbud mot diskriminering (artikel 2),
- barnets bästa (artikel 3),
- rätten till liv och utveckling (artikel 6),
- rätten att uttrycka sina åsikter (artikel 12).

Barnkonventionen slår i artikel 1 fast att med barn avses varje människa under 18 år om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet. De rättigheter som stadgas i konventionen gäller således i Sverige alla barn och ungdomar upp till 18 års ålder. Detta hindrar inte att konventionen i sina olika artiklar beaktar att barn med stigande ålder och utveckling successivt kan föras in i vuxenlivet och få bestämma mer över sitt liv. De särskilda skyddsreglerna, t.ex. när det gäller fängelsestraff, sexuellt utnyttjande eller utnyttjande av barn som arbetskraft, gäller dock tills barnet är 18 år.

För övervakning av konventionens efterlevnad har, i enlighet med konventionens artikel 43, tillskapats en särskild kommitté för barnets rättigheter (*Committee on the Rights of the Child, CRC*, se

om kommitténs arbete regeringens informationshäfte *Mänskliga rättigheter – FN:s konventioner om mänskliga rättigheter*, 2007, s. 29 f.). Kommittén har att granska de rapporter som de stater som har anslutit sig till konventionen enligt konventionens artikel 44, ska avge om de åtgärder som de vidtagit för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen, och de framsteg som gjorts i fråga om åtnjutandet av dessa rättigheter. För att främja konventionens genomförande och internationellt samarbete på området ges FN:s barnfond (UNICEF) och andra FN-organ rätt att delta vid kommitténs granskning av rapporterna. Dessa organ kan också själva avge rapporter till kommittén om konventionens tillämpning. Även frivilligorganisationer kan inbjudas att komma med råd till kommittén angående genomförandet. Liksom MR-kommitténs och tortyrkommitténs granskningsarbete, mynnar barnrättskommitténs granskningsarbete ut i kommentarer till och rekommendationer om den enskilda statens tillämpning av barnkonventionen – *concluding observations and recommendations*. Barnrättskommittén ger också, liksom de andra FN-kommittéerna ut s.k. *General Comments*. Till skillnad från KMPR och tortyrkonventionen innehåller barnkonventionen emellertid inte någon ordning för prövning av klagomål från enskilda eller från en konventionsstat mot en annan.²⁵

Utlämning kan komma att röra ett barn på två sätt: antingen genom att *barnet själv* är föremål för ett utlämningsförfarande eller genom att någon av *barnets föräldrar* är det. I båda fallen ska enligt barnkonventionen den bärande grundprincipen om ”barnets bästa” vara vägledande. Principen kommer, som nämnts, till uttryck i artikel 3 i konventionen. Enligt artikeln (3.1) ska ”[v]id alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, /.../ barnets bästa komma i främsta rummet”.

Gäller utlämningen en förälder är främst de bestämmelser som gäller barnets behov av och rätt till båda sina föräldrar av betydelse. Av preambeln, artikel 3 och 9 följer att åtgärder som leder till att barn skiljs från sina föräldrar bör undvikas. Barnkonventionen innebär emellertid inte något förbud mot att skilja föräldrar och barn åt. Av artikel 9 i barnkonventionen framgår bl.a. att ett avlägsnande av en person från en konventionsstat förutsätts kunna ske även när

²⁵ Inom FN diskuteras i nuläget emellertid ett förslag om att införa en individuell klagorätt vid brott mot barnkonventionen, på initiativ från FN:s råd för mänskliga rättigheter (*MR-rådet*). Ett stort antal länder stödjer förslaget, tillsammans med över 500 internationella och nationella enskilda organisationer. Även barnrättskommittén är positiv till förslaget.

detta leder till familjesplittring. Hänsynstaganden hänförliga till upprätthållande av allmän ordning och brottsbekämpning kan ta över intresset att underlätta familjelivet för enskilda personer.

FN:s barnrättskommitté har dock uppmärksammat problematiken kring barn som har frihetsberövade föräldrar och särskilt påpekat att barnet har rätt att upprätthålla kontakten med en förälder, även då denna avtjänar ett straff som innebär ett frihetsberövande (se Barnombudsmannens remissvar på betänkandet [SOU 2005:54] *Framtidens kriminalvård*).

Gäller utlämningen ett barn – dvs. någon under 18 år – är förutom de av konventionens bestämmelser som gäller barnets behov av och rätt till båda sina föräldrar, de bestämmelser som gäller barnet i straffprocessen och kriminalvården, bestämmelserna om förbud mot att utsätta barnet för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och bestämmelserna om frihetsberövande av barn, av betydelse. Artikel 37 i barnkonventionen uppger, förutom förbudet mot tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, ett förbud mot att döma ett barn till dödsstraff eller livstids fängelse (37[a]). Vidare innebär artikeln bl.a. att frihetsberövande av ett barn endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid (37 [b]) samt att barnet vid ett frihetsberövande, utom i undantagsfall, ska ha rätt att hålla kontakt med sin familj genom brevväxling och besök (37 [c]). Av artikel 40 i barnkonventionen följer bl.a. att varje barn som misstänks eller åtalas för, eller befunnits skyldigt att ha begått brott, har rätt att behandlas på ett sätt som främjar barnets känsla för värdighet och värde, som stärker barnets respekt för andras mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och som tar hänsyn till barnets ålder och önskvärdheten att främja att barnet återanpassas och tar på sig en konstruktiv roll i samhället.

6.5 Folkmordskonventionen

Folkmordskonventionen antogs av FN:s generalförsamling 1948, och trädde för Sveriges del i kraft 1952 efter ratificering. Syftet med konventionen är att för all framtid förhindra och bestraffa folkmord. Förbudet mot folkmord anses i dag sedvanerättsligt bindande, vilket innebär att folkmord utgör ett internationellt brott oavsett

var och av vem det begås och oavsett om den stat där brottet begås har tillträtt folkmordskonventionen eller inte.

Folkmord definieras i folkmordskonventionens artikel I som handlingar begångna i avsikt att utplåna, helt eller delvis, en grupp på nationella, etniska, rasmässiga eller religiösa grunder. Till sådana handlingar räknas dödande eller orsakande av allvarlig kroppslig eller mental skada på medlemmar tillhörande en sådan grupp. Dit hör också att medvetet skapa levnadsförhållanden avsedda att åstadkomma fysiskt utplånande av en grupp, helt eller delvis, att genomföra åtgärder avsedda att förhindra födsel inom gruppen eller att tvångsförflytta barn tillhörande gruppen till en annan grupp. Brottet kan begås såväl under freds- som krigstid.

Konventionen förpliktar de fördragsslutande staterna att bestraffa folkmord, stämpling till folkmord, omedelbar och offentlig uppmaning till folkmord, försök till folkmord och delaktighet i folkmord (artikel III–V). Den förpliktar vidare staterna att, när fråga om utlämning uppkommer, inte betrakta dessa brott som politiska, utan att i dessa fall medge utlämning i överensstämmelse med sina gällande lagar och traktater (artikel VII).

I samband med att frågan om ratificering av folkmordskonventionen behandlades, konstaterade den föredragande ministern (prop. 1952:71 s. 11 f.) att den då gällande 1913 års utlämningslag innehöll ett förbud mot utlämning för politiska brott. Eftersom någon definition på politiskt brott inte lämnades i lagtexten, mötte det emellertid inte, enligt ministern, något hinder att vid tillämpningen av lagen beakta folkmordskonventionens förbud mot att betrakta folkmord som politiskt brott. I den kommande nya utlämningslagen förutsatte ministern dock, att förhållandet skulle bli särskilt beaktat i lagtexten. Så blev emellertid inte fallet, eftersom regeringen även i det lagstiftningsärendet kom fram till att ett särskilt påpekande i lagtexten av att Sverige förpliktat sig att i utlämningshänseende inte betrakta folkmord som ett politiskt brott, inte behövdes (prop. 1957:156 s. 55, se även avsnitt 3.5). Det uttryckliga undantaget från utlämningsförbudet vid politiskt brott, innebärande att förbudet inte gäller om ett avslag på den grunden skulle strida mot en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten, infördes i 6 § UtlämningsL först 2001. Motivet för införandet var att möjliggöra framtida svenskt tillträde till brottsbekämpningskonventioner, så som exempelvis FN:s terroristbombningskonvention, vilka inte sällan, liksom folkmordskonventionen, förpliktar konventionsstaterna att i utlämningshänseende inte betrakta vissa

brott som politiska (prop. 2000/01:83 s. 39). Undantaget omfattar dock givetvis även folkmordskonventionen (se tillkännagivande [2005:638] av överenskommelser som avses i lagen [1957:668] om utlämning för brott).

6.6 Genèvekonventionen

Den grundläggande internationella regleringen angående flyktingskap finns i den av FN:s generalförsamling 1951 antagna Genèvekonventionen, ändrad genom 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning (*New York-protokollet*, SÖ 1967:45).²⁶ För svensk del trädde, efter ratificering, konventionen i kraft 1955 och protokollet 1967. (Se även om Genèvekonventionen och en jämförelse mellan utlänningslagens [2005:716] flyktingdefinition och 7 § UtlänningsL, avsnitt 3.6.)

Principen om *non-refoulement* återfinns i artikel 33 i Genèvekonventionen och utgör, som tidigare nämnts, en av hörnstenarna i konventionen. Enligt artikel 33.1 får således en fördragsslutande stat inte ”*utvisa* eller *avvisa* flykting till gränsen mot område varest hans liv eller frihet skulle hotas på grund av hans ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning”. Enligt artikel 33.2 får principen dock inte åberopas av flykting som kan betraktas som en fara för det lands säkerhet i vilket han uppehåller sig eller vilken, med hänsyn till att han genom lagkraftägande dom har dömts för synnerligen grovt brott, utgör en samhällsfara i landet.

Som tidigare nämnts har principen om *non-refoulement* bäring även på utlämningsområdet. Den som kan anses som flykting, får således inte *utlämnas* till ett land – eller till gränsen mot ett område – där dennes liv eller frihet skulle hotas på grund av dennes ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning. Genèvekonventionen, dess definition av begreppet flykting och den praxis som vuxit fram genom konventionens tillämpning, har således betydelse även för utlämningsförfaranden.

Definitionen av begreppet flykting finns i artikel 1 (A) 2 i Genèvekonventionen. Där anges att med flykting avses ”den som /.../ i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller poli-

²⁶ Se detta avsnitt bl.a. regeringens proposition 2005/06:6 *Flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning*, s. 7 ff.

tiska åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar begagna sig av sagda lands skydd, eller den som utan att vara medborgare i något land, till följd av händelser som förut sagts befinner sig utanför det land, vari han tidigare haft sin vanliga vistelseort, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att återvända dit.”

För att en utlänning skall anses som flykting krävs således enligt Genèvekonventionen, att denne uppfyller vissa grundläggande krav. Personen i fråga måste:

- befinna sig utanför sitt hemland,
- känna välgrundad fruktan för förföljelse,
- på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politiska åskådning, och
- vara i avsaknad av myndigheternas skydd mot förföljelsen.

Vägledning för tolkningen av Genèvekonventionens flyktingbestämelse kan hämtas i de rekommendationer som ges i FN:s flyktingkommissaries (UNHCR) handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning enligt konventionen och New York-protokollet och i de slutsatser som utfärdats av UNHCR:s exekutivkommitté (prop. 1996/97:25 s. 97). UNHCR utfärdar även riktlinjer till stöd för tolkningen av Genèvekonventionens flyktingdefinition.

I UNHCR:s handbok och i organisationens riktlinjer har på senare år rekommenderats en tolkning av flyktingdefinitionen innebärande bl.a. att förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning kan ligga till grund för flyktingskap. UNHCR har i sina riktlinjer uttalat att en korrekt tolkning av begreppet tillhörighet till en viss samhällsgrupp inrymmer såväl kön som sexuell läggning och att kvinnor och homosexuella kan utgöra exempel på sådana samhällsgrupper som avses i konventionens flyktingbegrepp (UNHCR, *Guidelines on international protection: Gender-Related Persecution*, punkten 30; UNHCR, *Guidelines on international protection: "Membership of a particular social group"*, punkten 12).

7 Utlämningsärendenas omfattning

7.1 Inledning

Utredningen hade ansett det önskvärt att kunna redovisa ett tillförlitligt statistiskt material rörande utlämningsärendenas omfattning i Sverige från 1980 och framåt, dvs. det totala antalet ärenden där Sverige är anmodad eller ansökande stat, vilka andra stater som därvid är ansökande respektive anmodade stater samt vilka brott som utlämning begärs för i respektive kategori. Som inledningsvis nämnts i avsnitt 1.2, har det dock dessvärre inte varit möjligt att, med de resurser som stått till förfogande, få fram sådana uppgifter från Regeringskansliet, bl.a. på grund av att ärenden under åren handlagts vid skilda departement och tolkningen från Regeringskansliets sida av de sekretessföreskrifter som omgärdar materialet.

Utredningen har emellertid inhämtat vissa statistikuppgifter från Åklagarmyndigheten (Riksåklagaren) och Högsta domstolen. Det material som Riksåklagaren och Högsta domstolen har bidragit med gör det möjligt att i vart fall få någon uppfattning om utlämningsärendenas omfattning.

De statistiska uppgifterna från Högsta domstolen omfattar åren 1993–2009 och givetvis endast ärenden avseende utlämning *från* Sverige. UtlämningsL:s nuvarande ordning innebär ju vidare att Högsta domstolen endast prövar de utlämningsärenden i vilka den eftersökte inte samtyckt till utlämningen. Statistiken från Högsta domstolen omfattar således enbart de ärenden i vilket samtycke till utlämning inte lämnats, och ger således inte en komplett bild av antalet utlämningsärenden när Sverige är anmodad stat. När det gäller denna statistik måste även hållas i minnet att fram till 2004 omfattar denna även utlämning till andra EU-stater, medan utlämning till dessa stater efter den 1 januari 2004 i huvudsak har ersatts av *överlämnandeförfarandet* och därför inte längre ingår i *utlämnings-*

statistiken. Vidare bör framhållas att statistiken från Högsta domstolen, på grund av skillnader i datorstöd, inte kan anses helt tillförlitlig när det gäller åren 1993–2004.¹

De statistiska uppgifterna från Riksåklagaren omfattar åren 2005–2009. För åren 2008–2009 har utförligare uppgifter om ärendena kunnat redovisas. Från Riksåklagaren har uppgifterna hämtats dels från myndighetens lottningslista, dels från viss intern statistik som förts manuellt. Viss diskrepans föreligger mellan uppgifterna, beroende på varifrån de hämtats, varför någon exakt uppgift om antalet ärenden i flera fall inte kunnat redovisas.² Vidare avser de från Riksåklagaren lämnade uppgifterna om ärenden om utlämning *till Sverige* givetvis endast sådana ärenden där utlämning begärts för *lagföring*. Utlämning hit för straffverkställighet begärs av annan myndighet (Kriminalvården, Socialstyrelsen eller Statens institutionsstyrelse, se avsnitt 8 och 3 § utlämningsförordningen) och sådana utlämningsärenden ingår därför inte i Riksåklagarens statistik.

När det gäller uppgifterna från Högsta domstolen och Riksåklagaren och en eventuell jämförelse mellan dessa, bör noteras att de båda myndigheterna redovisar uppgift om ett ärende det år som detta kom in till myndigheten. Detta innebär att samma ärende kan förekomma i statistiken ett år hos Riksåklagaren och ett annat år hos Högsta domstolen.³

I följande avsnitt redovisas i tabellform de uppgifter som varit möjliga att få fram från Riksåklagaren (avsnitt 7.2) och Högsta domstolen (avsnitt 7.3).

¹ År 2004 infördes målhanteringssystemet Vera, och för åren 2005 och framåt finns, förutom uppgift om de existerande målen, alla Högsta domstolens beslut i detta system. Det har därför varit möjligt att göra en extra kontroll av att resultaten av sökningar i målhanteringssystemet varit korrekta för åren 2005–2009. Redan 1991 infördes emellertid ett datoriserat målhanteringssystem i Högsta domstolen, ur vilket uppgifterna för åren 1993–2004 hämtats.

² För 2009 är antalet ärenden om utlämning från Sverige exempelvis 19 enligt lottningslistan, men 20 enligt den manuellt förda statistiken. Detta redovisas nedan som 19–20 ärenden.

³ Se exempelvis det i flera avsnitt i betänkandet (bl.a. avsnitt 3.6 och 5.3) uppmärksamade "Rwanda-fallet" som hos Riksåklagaren finns redovisat i statistiken 2008 och hos Högsta domstolen 2009.

7.2 Ärenden hos Riksåklagaren

7.2.1 Utlämning från Sverige

År 2009

Ansökande stat	Brott ⁴	Lf/Sv ⁵
Albanien	"Framställning och försäljning av narkotika, olaga framställning och innehav av militära vapen och ammunition, olaga framställning och innehav av stickande och skärande vapen"	Sv
Azerbajdzjan	Förskingring	Lf
Bosnien och Hercegovina	"Framställning, införskaffande, innehav, försäljning eller överlåtelse av förfalskningsredskap", urkundsförfalskning	Sv
Bosnien och Hercegovina	Människosmuggling	Lf
Kirgizistan	Bedrägeri	Lf
Makedonien	Bedrägeri	Sv
Ryssland	Narkotikabrott	Lf
Serbien	Narkotikabrott	Lf
Serbien	Rån, narkotikabrott	Lf
Serbien	Rån, olovligt brukande (av fordon)	Sv
Turkiet	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Turkiet	"Varit medlem i illegal organisation"	Lf
Turkiet	"Medlemskap i den olagliga organisationen PKK"	Sv
Uzbekistan	"Gärningar riktade mot Republiken Uzbekistans konstitutionella ordning, organisation av en kriminell sammanslutning, framställning eller spridning av material innehållande hot mot säkerheten och ordningen i samhället"	Lf
Vitryssland	Brott mot alkohollagen	Lf

⁴ I förekommande fall motsvarande brott i svensk rätt.

⁵ Uppgift om huruvida utlämningsframställningen avser lagföring (Lf) eller straffverkställighet (Sv).

Ansökande stat	Brott	Lf/Sv
Vitryssland	Brott mot alkohollagen	Lf
Vitryssland	Narkotikabrott	Lf
Vitryssland	Bedrägeri	Lf
Vitryssland	Bedrägeri, grov förskingring, förskingring	Lf
Totalt antal ärenden⁶		19–20
Handläggningstid i dagar: kortast, längst, genomsnittlig		41, 405, 180

År 2008

Ansökande stat	Brott	Lf/Sv
Albanien	Mord, "olovligt bruk av krigsvapen"	Lf
Makedonien	Rån	Sv
Montenegro	Stöld, rån	Lf
Rwanda	Folkmord	Lf
Ryssland	"Terrorismfinansiering"	Lf
Ryssland	Misshandel	Lf
Serbien	Våldtäkt	Lf
Serbien	Försök till mord, misshandel	Lf
Ukraina	Mord	Lf
Vitryssland	Bedrägeri	Lf
Vitryssland	Utpressning, kidnappning, stöld (av personhandlingar)	Lf
Vitryssland	Skattebrott, penninghäleri	Lf
Totalt antal ärenden		13–15
Handläggningstid i dagar: kortast, längst, genomsnittlig		50, 480, 211

⁶ Uppgiften om totalt antal ärenden är, som anfördes inledningsvis, hämtat dels från lottningslista, dels från intern statistik. Uppgiften är inte alltid överensstämmande med vad en sammanräkning av de på stater och brott särskilt redovisade ärendena ger.

År 2007

Antal ärenden	Ansökande stater
20	Albanien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Kroatien, Ryssland, Schweiz, Serbien, Vitryssland, Internationella brottmålsdomstolen

År 2006

Antal ärenden	Ansökande stater
18–19	Albanien, Bosnien och Hercegovina, Bulgarien, Polen, Rumänien, Ryssland, Serbien och Montenegro, Turkiet, Tyskland, USA, Vitryssland, UNMIK (FN:s civila administration i Kosovo)

År 2005

Antal ärenden	Ansökande stater
13–15	Italien, Kroatien, Makedonien, Rumänien, Ryssland, Serbien och Montenegro, Turkiet, Tyskland

7.2.2 Utlämning till Sverige**År 2009**

Anmodad stat	Brott
Irak	Våldtäkt, sexuella övergrepp mot barn
Kroatien	Försök till mord, grov misshandel, grovt vapenbrott
Schweiz	Grov stöld alt. grovt häleri
Serbien	Grovt narkotikabrott, grov narkotikasmuggling
Serbien	Smugglingsbrott
USA	Grovt bedrägeri
USA	Grov egenmäktighet med barn
Totalt antal ärenden	7

År 2008

Anmodad stat	Brott
Argentina	Grovt bedrägeri, brukande av falsk urkund
Bosnien och Hercegovina	Grov egenmäktighet med barn
Brasilien	Grovt rån
Etiopien	Grovt bedrägeri
Italien	Grovt bedrägeri
Libanon	Grov egenmäktighet med barn
Makedonien	Grov våldtäkt mot barn
Montenegro	Grov egenmäktighet med barn
Serbien	Grovt narkotikabrott, narkotikasmuggling
Serbien (Kosovo)	Grovt narkotikabrott, narkotikasmuggling
Turkiet	Grov människosmuggling
Totalt antal ärenden	11

År 2007

Antal ärenden	Anmodade stater
9	Brasilien, Förenade Arabemiraten, Kanada, Kina, Serbien, Turkiet, USA

År 2006

Antal ärenden	Anmodade stater
10–13	Bulgarien, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, USA

År 2005

Antal ärenden	Anmodade stater
9	Bosnien och Hercegovina, Italien, Kanada, Makedonien, Thailand, Tyskland, USA

7.3 Ärenden hos Högsta domstolen

År 2009

Antal ärenden (+ avskrivna ⁷)	Hinder ⁸	Ansökande stater
10 (+0)	6	Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Rwanda, Ryssland, Serbien, Turkiet (2), Ukraina, Vitryssland (2)

År 2008

Antal ärenden (+ avskrivna)	Hinder	Ansökande stater
7 (+1)	6	Albanien (2), Ryssland (3), Vitryssland, UNMIK (FN:s civila administration i Kosovo)

År 2007

Antal ärenden (+ avskrivna)	Hinder	Ansökande stater
5 (+0)	2	Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kroatien, Ryssland (2)

År 2006

Antal ärenden (+ avskrivna)	Hinder	Ansökande stater
8 (+1)	1	Albanien, Bulgarien, Italien, Rumänien, Serbien och Montenegro, Tyskland, USA, UNMIK (FN:s civila administration i Kosovo)

År 2005

Antal ärenden (+ avskrivna)	Hinder	Ansökande stater
13 (+2)	6	Bosnien och Hercegovina (2), Frankrike, Italien, Kroatien, Makedonien, Polen, Rumänien, Serbien och Montenegro, Turkiet, Tyskland, UNMIK (FN:s civila administration i Kosovo, 2)

⁷ De ärenden som avskrivits är inte med i förteckningen över ansökande stater.

⁸ Antal ärenden i vilka Högsta domstolen ansett hinder mot utlämning föreligga, helt eller delvis.

År 2004⁹

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
11 (+3)	Frankrike, Lettland, Nederländerna, Serbien och Montenegro (2), Tyskland (3), Ungern, Vitryssland, Österrike

År 2003

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
16 (+3)	Australien, Belgien, Bosnien och Hercegovina (2), Frankrike, Grekland (2), Italien, Litauen (2), Polen (2), Serbien och Montenegro, Tyskland (3)

År 2002

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
8 (+3)	Estland, Frankrike, Moldavien, Polen, Portugal, Tyskland (3)

År 2001

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
8 (+1)	Estland, Frankrike, Litauen, Ryssland, Tyskland (2), USA (2)

År 2000

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
17 (+0)	Argentina, Belgien, Estland (3), Polen (2), Ryssland, Slovakien, Tyskland (5), Ungern (2), USA

År 1999

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
7 (+0)	Estland, Moldavien, Polen (2), Tyskland (3)

⁹ Åren 1993–2004 finns ingen uppgift om antal ärenden i vilka Högsta domstolen funnit hinder mot utlämning föreligga.

År 1998

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
6 (+0)	Estland, Polen, Slovakien, Tjeckien, Tyskland, Ungern

År 1997

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
7 (+1)	Frankrike, Grekland, Jugoslavien, Ryssland, Schweiz, Turkiet, USA

År 1996

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
6 (+0)	Italien, Nederländerna, Polen, Portugal, Storbritannien, Tyskland

År 1995

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
6 (+0)	Frankrike, Lettland, Slovakien, Sydafrika, Tyskland (2)

År 1994

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
5 (+0)	Japan, Storbritannien, Ungern, Tyskland (2)

År 1993

Antal ärenden (+ avskrivna)	Ansökande stater
12 (+0)	Italien, Ryssland, Schweiz (2), Slovakien, Tyskland (5), USA (2)

7.4 Sammanfattning

De i de föregående avsnitten redovisade uppgifterna ger vid handen att utlämning *från* Sverige under åren 1993–2009 i huvudsak har begärts från andra stater i Europa, från Turkiet och Kaukasus och i många fall, förutom från Ryssland, från övriga stater i f.d. Sovjetunionen.¹⁰

När det gäller ärenden om utlämning *till* Sverige för lagföring under de år som finns redovisade, 2005–2009, återfinns största delen av de anmodade staterna i Europa. Många av ärendena gäller utlämning från stater i forna Jugoslavien (åren 2008–2009: 8 av totalt 18 ärenden).

Vad avser antalet utlämningsärenden uppgick ärendena om utlämning *från* Sverige under perioden 2005–2009 till högst 20 per år.¹¹ Under perioden 1993–2009 krävdes Högsta domstolens prövning i som mest 17 ärenden per år. De två år under perioden då domstolen hade flest ärenden (år 2000 och 2003 med 17 resp. 16 ärenden) hade överlämnandesystemet mellan EU-staterna ännu inte trätt i kraft och ett antal av ärendena dessa år gällde utlämning till just andra EU-stater. I genomsnitt under hela den redovisade perioden har Högsta domstolen haft att materiellt pröva 9 ärenden per år. Det genomsnittliga antalet utlämningsärenden som gått till materiell prövning i Högsta domstolen för perioden efter EAOL:s ikraftträdande (2004–2009) är även det 9 per år. Vad gäller Högsta domstolens prövning är vidare värt att notera att domstolen under perioden 2005–2009 i så många som 21 av totalt 43 prövade ärenden funnit hinder mot utlämning, helt eller delvis, föreligga.

Ärenden avseende utlämning *till* Sverige för lagföring var under perioden 2005–2009 högst 13 per år, med ett genomsnitt om 10 per år.¹²

¹⁰ Uppgifterna från Högsta domstolen avser, som inledningsvis nämnts, endast utlämningsärenden i vilka den eftersökte inte har samtyckt till att utlämnas. Det finns emellertid inte någon anledning att tro, att slutsatser om vilka stater som begärt utlämning under de år som endast statistiska uppgifter från Högsta domstolen finns blir missvisande på grund av att personer som eftersöks för utlämning till vissa stater i mycket högre utsträckning än andra skulle samtycka till utlämning och att utlämning till dessa stater därför skulle ha hamnat utanför den redovisade domstolsstatistiken. Det kan vidare antas, att handläggningen av ärenden där samtycke förekommer, vilka alltså prövas av Regeringskansliet utan hörande av Högsta Domstolen, inte medför alltför stor resursåtgång.

¹¹ Jfr den i Påle 2003, s. 435 ff., redovisade statistiken avseende ärenden i vilka regeringen *beviljat* utlämning *från* Sverige under perioden 1998–2001. Enligt denna har utlämning under den aktuella fyraårsperioden beviljats i mellan 9–19 ärenden per år.

¹² Jfr den i Påle 2003, s. 438, redovisade statistiken avseende ärenden i vilka utlämning *till* Sverige *beviljats* under perioden 1998–2001. Enligt denna beviljades utlämning till Sverige under den aktuella fyraårsperioden i *totalt* 22 ärenden.

8 Sverige som ansökande stat

Bestämmelser som reglerar en svensk begäran om utlämning finns i förordningen (1982:306) med vissa bestämmelser om utlämning för brott (utlämningsförordningen). Innan utlämningsförordningen trädde i kraft den 1 juli 1982 fanns det över huvud taget inte några författningsföreskrifter om svenska myndigheters hantering av ärenden om utlämning *till* Sverige.

Utlämningsförordningen innehåller till största delen bestämmelser om förfarandet.

En framställning om utlämning av den som i Sverige är *misstänkt eller tilltalad för brott* görs, enligt 1 § första stycket utlämningsförordningen, av *åklagare*. Framställningen ska skickas till Riksåklagaren (internationella enheten vid riksåklagarens kansli), som avgör om framställningen ska överlämnas till Justitiedepartementet (enheten för brottmålsärenden och internationellt rättsligt samarbete, BIRS) för vidarebefordran till den andra staten. Om framställningen görs av någon annan åklagare än en överåklagare, en vice överåklagare eller en chef för en åklagarekammare, ska yttrande från någon av dessa åklagare, enligt 1 § andra stycket utlämningsförordningen, bifogas.

Av 2 § första stycket utlämningsförordningen framgår att till en sådan utlämningsframställning som avses i 1 §, bör fogas *protokoll från häktningsförhandling, särskilt uppsatt häktningsbeslut* eller *annan handling* som "tydligt redovisar" att en domstol funnit *sannolika skäl till misstanke* föreligga för det eller de brott som har föranlett häktning, *tid och plats* för deras förövande, *tillämpliga lagrum*, samt *namn, hemvist, medborgarskap* och *övriga personuppgifter* beträffande den som begärs utlämnad. Handlingen bör vidare enligt bestämmelsen vara *undertecknad eller bestyrkt* av en domare som var ledamot av rätten när häktningen beslutades. Enligt bestämmelsens andra stycke ska uppgift om *signalement* om möjligt även bifogas

framställningen samt kan åklagaren samråda med Justitiedepartementet i frågan om ytterligare utredning behöver bifogas.

En framställning om utlämning för *straffverkställighet* görs enligt 3 § utlämningsförordningen av olika myndigheter, beroende på vilken typ av straffverkställighet det är fråga om. *Kriminalvården* gör framställningar om utlämning för verkställighet av *fängelsestraff*, *Socialstyrelsen* utlämningsframställningar för *rättspsykiatrisk vård* och *Statens institutionsstyrelse* utlämningsframställningar för *sluten ungdomsvård*. Även dessa utlämningsframställningar ska överlämnas till Justitiedepartementet (BIRS) för vidarebefordran till den andra staten.

Av 4 § utlämningsförordningen framgår, att en sådan utlämningsframställning som avses i 3 § ska åtföljas av en bestyrkt kopia av den *dom som ska verkställas* och att, om möjligt, uppgift ska lämnas om hur lång *tid som återstår att verkställa*. Vidare framgår att *tillämpliga bestämmelser* också bör redovisas och att den myndighet som gör framställningen kan samråda med Justitiedepartementet i frågan om ytterligare utredning behöver bifogas.

Finns ett bilateralt utlämningsavtal mellan Sverige och den tilltänkt anmodade staten, eller har båda tillträtt en konvention med bärighet på utlämningsområdet, bör avtalet eller konventionen även åberopas i utlämningsframställningen.¹

De dokument och den information som enligt bestämmelserna i 2 och 4 §§ utlämningsförordningen ska följa med en utlämningsframställning motsvarar i huvudsak vad som enligt 14 § UtlämningsL ska följa med en utlämningsframställning ställd till Sverige, samt vad som enligt artikel 12 i 1957 års utlämningskonvention ska följa med en utlämningsframställning (jfr avsnitt 4.2).

Enligt 5 § utlämningsförordningen ankommer det på *Justitiedepartementet* att *vidarebefordra* utlämningsframställningen till den andra staten och att även ombesörja *översättning* av framställningen och därvid fogade handlingar. Av bestämmelsen framgår också att begäran om *provisoriskt anhållande* vid behov kan göras innan utlämningsframställningen vidarebefordras.

Som nämnts i avsnitt 4.2 om förfarandet då Sverige är anmodad stat, ska en utlämningsframställning och de dokument som bifogas den enligt Sveriges bilaterala utlämningsavtal vara översatt till den anmodade statens språk. Enligt 1957 års utlämningskonvention kan handlingar i utlämningsärendet dock vara avfattade på den anmodade *eller* den ansökande statens språk, men den anmodade staten kan

¹ Jfr Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 28.

också kräva översättning till ett av Europarådets officiella språk enligt eget val, dvs. engelska eller franska.

Av 5 a § utlämningsförordningen framgår att Riksåklagaren, Kriminalvården, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse eller åklagare som gjort en framställning om utlämning, får lämna *kompletterande information* till en behörig myndighet i en annan stat om den andra staten tillåter det. I förekommande fall behöver kontakter mellan de berörda myndigheterna i Sverige och den ansökande staten således inte gå via Justitiedepartementet.

I 5 b § utlämningsförordningen regleras inhämtande av samtycke till avstående från specialitetsprincipens tillämpning, i de fall då sådant avstående är möjligt till följd av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. För närvarande utgör endast Sveriges utlämningsavtal med Kanada (SÖ 2001:42) en sådan internationell överenskommelse som avses i bestämmelsen. Enligt detta avtal kan den som *har* utlämnats således avstå från specialitetsprincipens skydd för en viss gärning. Avståendet ska göras inför de rättsliga myndigheterna i den stat dit den eftersökte har utlämnats. Enligt 5 b § första stycket, ska det avsedda samtycket lämnas skriftligen enligt formulär som fastställs av Riksåklagaren. Samtycket ska enligt bestämmelsens andra stycke lämnas till den tjänsteman som Riksåklagaren, Kriminalvården eller Statens institutionsstyrelse har förordnat, att ta emot en sådan förklaring, till chefsöverläkaren vid den enhet där den vårdas som verkställer rättspsykiatrisk vård, till åklagaren eller, på uppdrag av åklagaren en polisman som biträder vid utredningen. Enligt bestämmelsens tredje stycke ska den som har utlämnats underrättas om innebörden av samtycket. Den handling där samtycket lämnas ska vidare, om möjligt, vara skriven på det språk som normalt används av den som har utlämnats. Om ett annat språk används, ska det enligt bestämmelsen antecknas på handlingen vilka åtgärder som har vidtagits för att kontrollera att den som har utlämnats har förstått innebörden av samtycket.

I 9 § utlämningsförordningen anges *när* utlämning bör begäras. Enligt bestämmelsens första stycke bör utlämning begäras ”endast när det i beaktande av det men för den enskilde samt den tidsutdräkt och de kostnader som kan antas uppkomma i ärendet framstår som motiverat med hänsyn till brottets art och svårhetsgrad samt övriga omständigheter”. Bestämmelsen innehåller alltså en proportionalitetsprincip. Enligt bestämmelsens andra stycke ska vid prövningen enligt första stycket, bland andra omständigheter beaktas *längden* av det *fängelsestraff* eller *slutna ungdomsvård* som kan antas

komma att dömas ut för brottet eller som har dömts ut för detta och som återstår att avtjäna eller genomgå. Vidare anges att om det kan antas att den eftersökta genom domen kommer att utvisas ur landet eller om beslut om utvisning meddelats, så ska även denna omständighet beaktas.

I doktrinen har, i anledning av bestämmelsen i 9 § utlämningsförordningen, anförts att det således är viktigt att utlämningsframställningar inte görs ”oreflekterat och slentrianmässigt” och att, eftersom utlämning för brott ofta är ett komplicerat, långvarigt och kostsamt förfarande, detta endast bör användas då fråga är om grova brott och långa straff.² Vidare har anförts att det, när det gäller personer som senare ska utvisas ur Sverige, särskilt noga måste övervägas om det är motiverat att först begära dem utlämnade till Sverige för att sedan, efter lagföring eller straffverkställighet här, kanske upptäcka svårigheter med att verkställa en utvisning.³

Den avvägning som anges i 9 § utlämningsförordningen, kan sägas innebära att åklagaren inledningsvis bör ställa sig följande frågor.⁴

- Är utlämningen motiverad vid en allmän skälighetsbedömning?
- Hur omfattande brottslighet är det fråga om?
- Rör det sig om en brottslighet som av något skäl är prioriterad?
- Finns det målsägandeanspråk?
- Är brotten grova?
- Hur är bevisläget?
- Är den misstänkte svensk eller utländsk medborgare?
- Är uppehållsorten känd?
- Är den misstänkte medborgare i det land där han vistas?

När det gäller utlämning av personer som saknar närmare anknytning till Sverige bör det ställas särskilt höga krav på arten eller svårhetsgraden av brottsligheten och på den beräknade påföljden, och det bör även övervägas om en framställning om överförande av lagföring i stället är lämpligare.⁵ Vidare kan, när det gäller brottslighet med flera inblandade personer, utredningsskäl ibland motivera att utlämning begärs även om skälen för utlämning är något svagare än annars.⁶

² Danelius 1982, s. 634.

³ Danelius 1982, s. 634.

⁴ Se Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 28 f.

⁵ Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 29, jfr Påle 1995, s. 183.

⁶ Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 29.

Vad avser det förväntade straffets längd, bör brottsligheten vid en begäran om utlämning, som huvudregel kunna leda till en dom på fängelse i *minst åtta månader* och en utlämning bör endast i rena undantagsfall begäras när en icke frihetsberövande påföljd kan antas bli utdömd.⁷

Enligt 9 a § utlämningsförordningen får Riksåklagaren, i ett ärende om utlämning till Sverige, godta *villkor* om att den som begärs utlämnad återförs till den andra staten för att där *verkställa ett fängelsestraff eller annan frihetsberövande påföljd* som personen har dömts till i Sverige.

Om någon ska återföras enligt 9 a § ska, enligt 9 b § utlämningsförordningen, den ansvariga myndigheten se till att verkställigheten av straffet eller påföljden överförs till den andra staten och att personen förs dit när domen har vunnit laga kraft. Om det behövs får myndigheten därvid begära hjälp av polismyndigheten i den ort där personen vistas. Den ansvariga myndigheten enligt bestämmelsen är, när påföljden är fängelse, Kriminalvården, när påföljden är rättspsykiatrisk vård, Socialstyrelsen, och när påföljden är sluten ungdomsvård, Statens institutionsstyrelse.

Av 2 kap. 8 § andra stycket brottsbalken framgår generellt att villkor som en annan stat uppställt vid utlämning till Sverige ska gälla här. Detta innebär exempelvis att svenska åklagare och domstolar måste uppmärksamma att specialitetsprincipen respekteras, om den anmodade staten som villkor för utlämningen uppställt principens respekterande, se bl.a. NJA 1983 s. 441, 1986 s. 554, 2003 s. 133 och 2007 s. 80 samt RH 1992:18, vilka samtliga rättsfall refererats i avsnitt 3.12 om specialitetsprincipen.

I 26 a § UtlämningsL finns bestämmelser om *tillfällig utlämning* till Sverige. Bestämmelserna gör det möjligt att genomföra en rättegång i Sverige mot en person som avtjänar en frihetsberövande påföljd i ett annat land. Bestämmelser i den motsatta situationen – dvs. tillfällig utlämning från Sverige, då någon avtjänar straff här – finns, som tidigare redogjorts för i avsnitt 3.11, i 11 § andra stycket UtlämningsL. Om utlämning har skett för rättegång i Sverige, på villkor att den som har utlämnats senare återförs till den andra staten, ska polismyndigheten på den ort där rättegången har ägt rum, enligt 26 a § första stycket UtlämningsL, se till att den som har utlämnats återförs. Om den som ska återföras är på fri fot får denne,

⁷ Åklagarmyndighetens rättsliga handbok om utlämning, 2007, s. 29, jfr Påle 1995, s. 183, som anger att den förväntade påföljden som huvudregel, med beaktande av reglerna för villkorlig frigivning, bör innebära en *faktisk fängelsevistelse om minst fyra månader*.

enligt bestämmelsens andra stycke, om det är nödvändigt omhändertas och tas i förvar av polismyndigheten, dock längst under fyrtioåtta timmar. Att villkor om återförande som uppställts av den anmodade staten ska respekteras och gäller i Sverige, följer av den nämnda bestämmelsen i 2 kap. 8 § brottsbalken.

I sammanhanget bör även nämnas bestämmelsen i 34 kap. 18 § brottsbalken. Då Sverige begär utlämning hit för verkställighet av dom, varigenom någon dömts till gemensam påföljd för två eller flera brott, kan det inträffa att utlämning enligt den anmodade statens lagstiftning inte kan ske för alla brotten. Bestämmelsen i 34 kap. 18 § brottsbalken gör det möjligt för domstol att, efter anmälan från åklagare, undanröja den gemensamma påföljden och i stället döma till påföljd för den brottslighet, för vilken utlämning kan äga rum.

9 Utländsk rätt

9.1 Inledning

I utredningens uppdrag ingår att jämföra den svenska regleringen med lagstiftningen i några andra länder som Sverige har ett intresse av att samarbeta med i utlämningsärenden. En sådan jämförelse ska, enligt direktiven, framförallt illustrera olika lösningar på problem som är gemensamma för utlämningsrätten i olika stater och rätts-system. Enligt direktiven bör den också kunna tjäna som vägledning för vilka problem som kan uppstå i Sveriges samarbete med andra länder och, som ett resultat, hur dessa problem om möjligt kan undvikas eller minskas.

I det följande lämnas en översiktlig redogörelse för lagstiftning på utlämningsrättens område i ett antal andra länder. För den komparativa översikten har valts ut våra nordiska grannar Danmark, Finland och Norge, de inom EU inflytelserika länderna Frankrike, Storbritannien och Tyskland, de länder utom EU med vilka Sverige har verksamma utlämningsavtal Australien, Kanada och USA, samt vissa andra länder utom EU, vilka relativt ofta förekommer i svenska utlämningsärenden, antingen som anmodad eller ansökande stat, nämligen Ryssland, Thailand och Turkiet.

Den utländska rättsöversikten avser rättsläget våren 2010.

9.2 Nordiska länder

9.2.1 Danmark

Utlämning från Danmark till stater utanför Norden och EU regleras i den danska *udleveringsloven*¹ från 2005.

Udleveringsloven innehåller, liksom den svenska UtlämningsL, ett antal förutsättningar och villkor för att utlämning ska få be-

¹ Lovbekendtgørelse nr. 833 af 25. august 2005 om udlevering af lovovertredere.

viljas. I stort upptas samma villkor i den danska lagen som i den svenska.

Sedan 2002 är det enligt dansk rätt möjligt att, under vissa förutsättningar, utlämna även *danska medborgare* till länder utanför Norden och EU. Utlämning av danska medborgare till sådana länder kan emellertid endast ske för *lagföring* och inte för straffverkställighet. Enligt udleveringsloven har den danska justitieministern (*justitsministeren*) möjlighet att ingå en ömsesidig överenskommelse med en annan stat av innehåll, att utlämning av egna medborgare får ske för lagföring, om den eftersökte de senaste två åren omedelbart före brottet, haft hemvist i den ansökande staten och den gärning för vilken utlämning begärs, motsvarar brott vilket enligt dansk rätt kan straffas med fängelse i minst ett år, eller (dvs. oberoende av hemvist) om den aktuella gärningen enligt dansk rätt kan medföra högre straff än fängelse fyra år. Den danska justitieministern har ännu inte utnyttjat möjligheten att ingå någon sådan överenskommelse. Föreligger inte någon överenskommelse av angivet innehåll med den ansökande staten, har den danska justitieministern enligt udleveringsloven ändå möjlighet att i ett enskilt fall, om de förutsättningar som gäller för ingående av en ömsesidig överenskommelse föreligger (krav på hemvist och brott av viss dignitet resp. brott av viss särskilt hög dignitet), bevilja utlämning av en dansk medborgare för lagföring om ”särskilda hänsyn till myndighetsutövningen talar därför” (*”særlige hensyn til retshåndhævelsen taler derfor”*).

Udleveringsloven ställer krav på *dubbel straffbarhet* för att utlämning ska få ske. Samma *strafftrösklar* för utlämning som Sverige ställer upp gäller som huvudregel även i Danmark. Enligt udleveringsloven finns emellertid även möjlighet att utlämna någon redan då fängelse enligt dansk rätt kan följa på det aktuella brottet (dvs. utan krav på presumtivt fängelsestraff av viss längd), om det finns en överenskommelse härom med den ansökande staten. Utlämning kan också ske för s.k. *accessoriska brott*, då utan krav på att det för dessa stadgas eller dömts ut straff av viss längd.

Utlämning får inte ske för *militärt* eller *politiskt brott*. Någon definition av begreppet politiskt brott ges inte i udleveringsloven. I lagen anges emellertid att förbudet inte ska tillämpas när gärningen omfattas av någon av vissa uppräknade internationella konventioner (däribland Europarådets konvention om bekämpande av terrorism från 1977, i dess lydelse enligt ändringsprotokollet från 2003, vilka

dokument Danmark antagit utan några reservationer med avseende på politiska brott).

Utlämning får vidare inte ske om den eftersökte på grund av vissa angivna skäl (i huvudsak motsvarande dem som anges i 7 § i den svenska UtlämningsL) riskerar att utsättas för *förföljelse* eller utlämning, på grund av den eftersöktes personliga förhållanden, skulle vara oförenlig med *humanitära hänsyn*. Udleveringsloven innehåller även en särskild bestämmelse om att utlämning inte får ske om det är fara för att den eftersökte efter utlämningen utsätts för *tortyr* eller annan *omänsklig* eller *förnedrande* behandling eller straff.

Av udleveringsloven framgår inledningsvis att utlämning enligt lagen kan ske av den som i utlandet är anklagad, tilltalad eller dömd för en straffbar gärning. Vad gäller *krav på bevisning i skuldfrågan*, anges i lagen endast att om det på grund av särskilda omständigheter måste antas att anklagelsen eller domen gällande en gärning, som det söks utlämning för, saknas tillräcklig bevisning, får utlämning för gärningen inte ske. Den danska lagen innehåller vidare principen om *ne bis in idem*, samt innebär den att utlämning inte får ske om *åtals-* eller *påföljds-preskription* inträtt enligt dansk rätt.

I udleveringsloven upprätthålls, vid beviljande av utlämning, *specialitetsprincipen* fullt ut, samt får den eftersökte inte utan den danske justitieministerns tillstånd åtalas vid *extraordinär domstol*. Vidare får utlämning beviljas endast på villkor att *dödsstraff* inte verkställs för den aktuella gärningen. Någon bestämmelse om vilken intresseavvägning som ska ske, då *danskt och utländskt lagföringsintresse ställs mot varandra*, återfinns inte i udleveringsloven.

Förfarandet vid utlämning från Danmark skiljer sig i viss mån från det svenska, under motsvarande förhållanden. Beslut om utlämning fattas, som framgått av det tidigare anförda, av den danska justitieministern. Justitieministern kan, om denne finner skäl för det, avslå en utlämningsframställning omedelbart när denna inkommit. Görs inte detta, översänds framställningen till polisen på det ställe där den eftersökte uppehåller sig, vilken har att undersöka om förutsättningar för utlämning föreligger. Efter avslutad undersökning översänds framställningen tillsammans med polisens utredning till justitieministern för avgörande av utlämningsfrågan. Beslutar justitieministern att den eftersökte ska utlämnas, kan den eftersökte, som huvudregel inom tre dagar efter att denne fått del av beslutet, begära att polisen ska anmäla frågan om beslutets laglighet inför rätten på det ställe där den eftersökte uppehåller sig. Underrettens beslut i ärendet kan inom tre dagar överklagas till den

danska motsvarigheten till hovrätten (*landsretten*). En av justitieministern beslutad utlämning får inte verkställas förrän utlämningsbeslutet genom slutligt domstolsavgörande befunnits lagenligt, den eftersökte förklarar att denne inte begär domstolens prövning eller fristen för att begära rättens prövning av beslutet gått ut.

9.2.2 Finland

Utlämning från Finland till stater utanför EU och Norden regleras genom den finska utlämningslagen² från 1970.

Den finska utlämningslagen innehåller, liksom den svenska, ett antal förutsättningar och villkor för att utlämning ska få beviljas. I stort upptas samma villkor i den finska utlämningslagen som i den svenska.

Finsk medborgare får inte utlämnas. Finland tillåter dubbelt medborgarskap men gör i utlämningshänseende inte skillnad på dem som endast innehar finskt medborgarskap och dem som innehar finskt och ett eller flera andra medborgarskap.

I den finska utlämningslagen uppställs krav på *dubbel straffbarhet* för utlämning. Samma *strafftrösklar* för utlämning som Sverige ställer upp gäller i Finland. Enligt den finska lagen kan emellertid utlämning, utan krav på strafftrösklar, ske för en gärning som, om den hade begåtts i Finland under motsvarande förhållanden, skulle vara att anse som penningförfalskningsbrott, förberedelse till penningförfalskning eller användning av falska pengar. Utlämning kan också ske för s.k. *accessoriska brott*, då utan krav på att det för dessa stadgas eller dömts ut straff av viss längd.

Utlämning får inte ske för *militärt* eller *politiskt brott*. Någon definition av begreppet politiskt brott ges inte i den finska utlämningslagen. I lagen anges emellertid att uppsåtligt dödande eller försök därtill, som inte ägt rum i öppen strid, inte i något fall bör anses vara ett politiskt brott. I sammanhanget kan också nämnas att Finland antagit såväl Europarådets konvention om bekämpande av terrorism från 1977, som dess ändringsprotokoll från 2003, utan några reservationer med avseende på politiska brott.

Utlämning får vidare inte ske om den eftersökte på grund av vissa angivna skäl (i huvudsak motsvarande dem som anges i 7 § i den svenska UtlämningsL) riskerar att utsättas för *förföljelse* eller om utlämning, på grund av den eftersöktes personliga förhållanden

² Lag om utlämning för brott 7.7.1970/456, vilken trädde i kraft den 1 januari 1971.

eller särskilda omständigheter, av *humanitära skäl* vore oskälig. Vad *beträffar krav på bevisning i skuldfrågan* anges i den finska lagen att en framställning om utlämning ska grunda sig antingen på verkställbar dom, genom vilken den eftersökte ”med stöd av utredning, som bör anses tillräcklig” befunnits skyldig till brott, som avses i framställningen, eller på beslut om häktning, vilket grundar sig på utredning om den eftersöktes ”sannolika skuld till brottet”. Överenskommelse kan dock träffas med annat land om att i utlämningshänseende acceptera det landets domar och beslut.

Den finska utlämningslagen innehåller vidare principen om *ne bis in idem*, samt får utlämning inte ske om *åtals-* eller *påföljdspre-scription* inträtt enligt finsk rätt.

Då *finsket och utländskt lagföringsintresse ställs mot varandra*, återfinns i den finska utlämningslagen i stort samma intresseavvägning som i den svenska: kan för det finska brottet följa frihetsstraff eller ska den eftersökte på grund av finsk dom undergå frihetsstraff eller annars vara berövad sin frihet, får utlämning inte äga rum så länge hindret består. Utlämning kan dock, som enligt den svenska lagen, tillfälligt ske för rättegång i den ansökande staten. Enligt den finska utlämningslagen upprätthålls, vid beviljande av utlämning, *specialitets-principen* fullt ut samt får den eftersökte inte utan finskt tillstånd åtalas vid *extraordinär domstol*.

Utlämning får enligt finsk rätt, liksom enligt svensk rätt, inte ske om den eftersökte riskerar *dödsstraff*. I Finland har emellertid utlämningsförbudet vid risk för dödsstraff lyfts från utlämningslagen till grundlagen. Enligt den aktuella grundlagsbestämmelsen³ får en utlämning inte utvisas, utlämnas eller återsändas, om han eller hon till följd härav riskerar *dödsstraff, tortyr* eller någon annan behandling som *kränker människovärdet*. Den finska bestämmelsen om dödsstraff ska, liksom den svenska, förstås så att det väsentliga är att dödsstraffet inte verkställs; lämnar det ansökande landet således tillfredsställande garantier om att den eftersökte antingen inte kommer att dömas till dödsstraff eller att ett utdömt dödsstraff inte kommer att verkställas föreligger inte hinder mot utlämning enligt den finska grundlagen.

Den finska utlämningslagen innehåller även en villkorsbestämelse som inte återfinns i den svenska lagen. För brott som begåtts i Finland eller ombord på ett finskt fartyg eller luftfartyg, får utlämning ske endast om lagföring för brottet i den ansökande staten

³ 2 kap. 9 § fjärde stycket Finlands grundlag 11.6.1999/731.

anses ändamålsenlig och det straff som i den staten skulle kunna följa på brottet inte väsentligt avviker från den påföljd som enligt finsk lag kan följa på brottet. Begärs utlämning för verkställighet av straff, får vidare begäran bifallas endast om straffpåföljden inte väsentligt avviker från vad som i Finland hade kunnat följa på brottet.

Förfarandet vid utlämning från Finland är snarlikt det svenska utlämningsförfarandet. Till skillnad från vad som gäller enligt den svenska regleringen är det emellertid i Finland justitiedepartementet (*justitieministeriet*) och inte regeringen som avgör huruvida en utlämningsframställning ska bifallas. Justitiedepartementet ska, om det framgår av handlingarna att utlämningsframställningen enligt lag inte kan bifallas, eller om departementet annars finner skäl att inte bevilja framställningen, omedelbart avslå denna. I annat fall ska handlingarna översändas till den finländska centralkriminalpolisen som ska företa en undersökning i saken. Efter slutförd undersökning ska denna tillställas justitiedepartementet, för beslut i utlämningsfrågan.

Den finländska högsta domstolen spelar i utlämningsärenden en roll motsvarande den svenska högsta domstolen. Påstår den efter sökta att det inte finns förutsättningar för utlämning, ska den finländska högsta domstolens utlåtande nämligen inhämtas. Högsta domstolen har då att pröva huruvida utlämningsframställningen kan bifallas i enlighet med lagens villkor och förutsättningar. Finner högsta domstolen att hinder mot utlämning föreligger, får framställningen inte bifallas.

9.2.3 Norge

Utlämning från Norge till stater utanför Norden regleras av den norska *utleveringsloven*⁴ från 1975 (inom kort kommer lagen gälla endast för stater utanför Norden och EU, eftersom Norge kommer att tillträda systemet med europeisk arresteringsorder). Det norska justitiedepartementet har upplyst att en översyn av lagen planeras.

Utleveringsloven innehåller, liksom den svenska UtlämningsL, ett antal förutsättningar och villkor för att utlämning ska få beviljas. I stort upptas samma villkor i utleveringsloven som i den svenska UtlämningsL.

Norsk medborgare får inte utlämnas. Norge tillåter dubbelt medborgarskap, men gör i utlämningshänseende inte skillnad på dem

⁴ Lov 1975-06-13 nr 39: Lov om utlevering av lovbrytere m.v.

som endast innehar norskt medborgarskap och dem som innehar norskt och ett eller flera andra medborgarskap.

I den norska utlämningslagen uppställs krav på *dubbel straffbarhet* för utlämning. Samma *straffrösklar* för utlämning som Sverige ställer upp gäller i Norge. Enligt utleveringsloven har regeringen emellertid möjlighet att ingå överenskommelse med annan stat om att utlämning i förhållande till den staten, ska få ske även om det straff som är utdömt eller kan komma att utdömas, inte når upp till huvudregelns straffrösklar.

Utlämning får inte ske för *militärt* eller *politiskt brott*. Någon definition av begreppet politiskt brott ges inte i utleveringsloven. I lagen finns dock en öppning för att ingå internationella överenskommelser om att vissa typer av brott inte ska anses som politiska. I sammanhanget kan nämnas att Norge 2003 tog tillbaka en tidigare gjord reservation till Europarådets konvention om bekämpande av terrorism från 1977 och att Norge även, utan reservation, antagit konventionens ändringsprotokoll från 2003.

Utlämning får vidare enligt utleveringsloven inte ske om den eftersökte på grund av vissa angivna skäl (i huvudsak motsvarande dem som anges i 7 § i den svenska UtlänningsL) riskerar att utsättas för *förföljelse* eller om en utlämning, särskilt på grund av den eftersöktes personliga förhållanden, skulle komma att strida mot grundläggande *humanitära hänsyn*. Vad gäller *krav på bevisning i skuldfrågan* anges i utleveringsloven att, om framställningen bygger på en fällande dom, utlämning inte får beviljas om det finns särskild grund att tro att domen inte bygger på en korrekt värdering av frågan om den eftersöktes skuld, samt att utlämning i andra fall, dvs. om dom inte föreligger, endast får ske om det finns skälig grund till misstanke om att den eftersökte är skyldig. Överenskommelse kan dock träffas med annat land om att i utlämningshänseende acceptera det landets domar och beslut.

Utleveringsloven innehåller vidare principen om *ne bis in idem*, samt innebär lagen att utlämning inte får ske om *åtals-* eller *påföljds-preskription* inträtt enligt norsk rätt. Trots att norsk preskription inträtt, får utlämning dock ske om gärningen gäller folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse och brottet har en straffskala om 15 års fängelse eller mer.

Då *norskt och utländskt lagföringsintresse ställs mot varandra*, återfinns i utleveringsloven en intresseavvägning som i huvudsak motsvarar den som anges i den svenska UtlänningsL. Är den eftersökte emellertid ännu inte dömd eller underkastad tvångsmedel för

det brott som är aktuellt i Norge, krävs dock enligt utleveringsloven för att hinder mot utlämning ska föreligga, att den ”norska” gärningen kan medföra frihetsstraff i minst två år. Utlämning kan vidare, som enligt den svenska lagen, tillfälligt ske för rättegång i den ansökande staten.

Enligt utleveringsloven upprätthålls, vid beviljande av utlämning, specialitetsprincipen fullt ut samt får den eftersökte inte utan norskt tillstånd åtalas vid *extraordinär domstol*. Utlämning får vidare endast ske på villkor att *dödsstraff* inte verkställs mot den eftersökte.

Förfarandet vid utlämning från Norge skiljer sig i viss mån från det svenska utlämningsförfarandet. Beslut om utlämning fattas av det norska justitiedepartementet (*justisdepartementet*). Justitiedepartementet ska, om det i samband med att utlämningsframställningen inkommer finner att framställningen bör avslås, omedelbart avslå framställningen. I annat fall ska handlingarna översändas till den norska åklagarmyndigheten (*påtalemyndigheten*) som ska företa undersökning i saken.

Åklagarmyndigheten har att lägga fram ärendet för den norska motsvarigheten till tingsrätten (*tingretten*) som bedömer om förutsättningar för utlämning föreligger. Tingsrättens beslut kan inom tre dagar överklagas till den norska motsvarigheterna till hovrätten (*lagmannsretten*), vars beslut sedermera kan överklagas till den norska motsvarigheten till Högsta domstolen (*Høyesterett*). Såväl åklagaren som den enskilde kan överklaga. När slutligt domstolsbeslut i fråga om förutsättningar för utlämning föreligger, sänder åklagarmyndigheten ärendet till justitiedepartementet för beslut i utlämningsfrågan. Innebär domstolsbeslutet att förutsättningar för utlämning inte föreligger, kan departementet inte bevilja utlämning. Beslutar justitiedepartementet att utlämna den eftersökte kan denne överklaga beslutet till regeringen (*Kongen i statsråd*).

9.3 Länder inom EU

9.3.1 Frankrike

Utlämning från Frankrike regleras i den franska straffprocesslagen (*le Code de procédure pénale*), artikel 696 ff.⁵ Bestämmelserna i lagen gäller under förutsättning att annat inte gäller enligt någon för Frankrike gällande internationell överenskommelse.

Lagen innehåller först, liksom den svenska UtlänningsL, ett antal villkor för utlämning.

Fransk medborgare får inte utlämnas. Frankrike tillåter dubbelt medborgarskap men gör i utlämningshänseende inte någon skillnad på den som enbart innehar franskt medborgarskap och den som innehar såväl franskt som annat medborgarskap.

Fransk rätt delar in brott (*infractions*) i olika svårighetskategorier efter vilket straff som kan följa på dem. Sålunda finns i fransk rätt *contraventions*, *délits* och *crimes*, av vilka *contraventions* är minst allvarliga och *crimes* allvarligast. På *contraventions* kan följa endast böter, på *délits* kan följa ett *peine correctionnelle* (ett straff innebärande höga böter och visst tidsbestämt fängelsestraff, dock minst två månader), på *crimes* kan följa ett *peine criminelle* (ett fängelsestraff på livstid eller viss annan angiven tid, dock minst tio år).

Den franska lagen uppställer krav på *dubbel straffbarhet*; utlämning får endast ske för gärningar som enligt fransk rätt straffas med ett *peine criminelle* eller *correctionnelle*. Denna regel innehåller således även ett visst krav på *straffröskel* för att utlämning ska få ske.

Vad gäller krav på *straffrösklar* gäller enligt den franska lagen även att utlämning kan ske för samtliga sådana gärningar på vilka, enligt den ansökande statens strafflag, kan följa ett *peine criminelle*. Utlämning kan också ske för sådana gärningar på vilka, enligt den ansökande statens strafflag, kan följa ett *peine correctionnelle*, under förutsättning dock att gärningen i det ansökande landet kan leda till fängelse två år eller mer, eller om utlämning begärs för straffverkställighet, att det utdömda straffet utgör fängelse två månader eller mer.

Utlämning får enligt den franska lagen inte ske om gärningen har karaktär av *politiskt brott* eller om det framgår av omständigheterna att det bakom själva utlämningsbegäran finns *politiska syften*.

⁵ De för utlämning relevanta bestämmelserna var föremål för en omfattande reform 2004 genom *Loi n°2004-204 du 9 mars 2004*.

I lagen anges emellertid inte mer specifikt vad som avses med politiskt brott.

Utlämning får inte ske för gärning som begåtts på *fransket territorium*.

Den franska lagen innehåller vidare principen om *ne bis in idem* samt får utlämning inte ske om *preskription* inträtt enligt den franska eller den ansökande statens lagstiftning.

Utlämning får enligt den franska lagen inte ske, om det på gärningen enligt den ansökande statens lag följer ett straff eller en säkerhetsåtgärd stridande mot fransk *ordre public*. Bestämmelsen hindrar exempelvis utlämning om den eftersökte riskerar ett *dödsstraff* i den ansökande staten.

Utlämning får inte heller ske om den eftersökte i den ansökande staten riskerar att bli dömd av en domstol som inte uppfyller *grundläggande garantier i fråga om rättegångsförfarandet* och i fråga om *rätten att försvara sig*. Den eftersökte får således inte riskera en orättvis eller godtycklig rättegång i den ansökande staten.

Utlämning får enligt den franska lagen inte heller ske om gärningen utgör ett sådant *militärt brott* som anges i viss angiven fransk militärlagstiftning (*le livre III du code de justice militaire*).

Den franska lagen innebär att, vid beviljande av utlämning, *specialitetsprincipen* ska respekteras. Den eftersökte tillåts inte att, då fråga är om utlämning till en stat utanför EU, själv råda över principen.

Lagen innehåller också en bestämmelse om *konkurrerande* utlämningsframställningar. Avgörandet till vilken av flera konkurrerande stater utlämning ska ske, ska i huvudsak ske efter hänsynstagande till samma omständigheter som anges i den svenska UtlämningsL (brottens beskaffenhet och var de begåtts, etc.).

Om *fransket intresse* av lagföring eller straffverkställighet (för annat än det brott som det begärs utlämning för) *står mot det utländska intresset* av utlämning, får utlämningen inte verkställas förrän det franska intresset inte längre föreligger (dvs. exempelvis då det franska åtalet lagts ner eller det franska straffet har avtjänats). Utlämning får dock, liksom enligt den svenska UtlämningsL, ske tillfälligt för rättegång i den ansökande staten, på villkor att den eftersökte efter rättegångens slutförande återförs till Frankrike.

Förfarandet vid utlämning från Frankrike har stora likheter med det svenska utlämningsförfarandet. Själva utlämningsbeslutet fattas således av den franska regeringen men dessförinnan har frågan om lagens villkor för utlämning är uppfyllda, prövats av domstol. Lik-

som enligt den svenska UtlänningsL är den franska lagen formulerad så att den franska regeringen ”får” utlämna enligt lagen.

Framställningar om utlämning från Frankrike tas emot på den diplomatiska vägen. Efter en granskning av om utlämningsframställningen är komplett översänds den från det franska utrikesdepartementet (*le Ministère des Affaires Etrangères*) till det franska justitiedepartementet (*le Ministère de la Justice*). Det senare har att hänvisa framställningen till allmän åklagare som är behörig att handlägga utlämningsärenden, vilken är en chefsåklagare vid den svenska motsvarigheten till hovrätten (*Cour d'appel*). Om den eftersökte inför åklagaren ger sitt samtycke till utlämningen, ska den eftersökte inställas inför en av hovrättens avdelningar specialiserade på förundersökningar i brottmål (*La chambre de l'instruction de la Cour d'appel*) inom fem dagar efter att personen ställdes inför åklagaren. Domstolen har att kontrollera dels att den eftersökte verkligen samtycker till utlämningen, dels att utlämningen är förenlig med lagen. Domstolen ska, om det inte anses att mer information i saken behöver inhämtas, inom sju dagar efter förhandlingen, avge utslag i frågan om hinder mot utlämning föreligger. Om den eftersökte motsätter sig utlämningen, ska den eftersökte inställas inför *chambre de l'instruction* inom tio dagar efter att personen ställdes inför åklagaren. Domstolen har att, om det inte anses att mer information i saken behöver inhämtas, inom en månad därefter komma med sitt utslag i frågan om lagligt hinder mot utlämning föreligger.

Domstolens utslag går endast att angripa på den grunden att rättegångsfel förekommit vid handläggningen. Har domstolen kommit fram till att hinder mot utlämning inte föreligger, är det den franske premiärministerns sak att, efter en redogörelse av den franske justitieministern, fatta beslut om huruvida utlämning ska beviljas. Har domstolen däremot kommit fram till att lagligt hinder mot utlämning föreligger, kan utlämning inte beviljas, och den eftersökte ska försättas på fri fot.

9.3.2 Storbritannien

Utlämning från Storbritannien regleras i *the Extradition Act 2003 (the Act)*; *del 1* gäller utlämning (överlämnande) till länder vilka omfattas av den europeiska arresteringsordern (s.k. *category 1 territories*) och *del 2* gäller övriga länder med vilka Storbritannien har ingått utlämningsavtal (s.k. *category 2 territories*). Storbritannien

har ingått över 100 bilaterala och multilaterala utlämningsavtal; av nyligen ingångna avtal kan nämnas ett med Förenade Arabemiraten, vilket trädde i kraft 2008. Något absolut krav på att det ska finnas ett generellt utlämningsavtal mellan Storbritannien och det ansökande landet för att utlämning ska kunna beviljas, finns emellertid inte; Storbritannien har dels tillträtt konventioner om bekämpande av viss allvarlig brottslighet vilka innehåller vissa bestämmelser som gäller utlämning, dels finns enligt the Act möjlighet att i ett specifikt fall komma överens med ett annat land om utlämning, utan att något bakomliggande avtal med bärighet på utlämning över huvud taget föreligger. För utlämning då något generellt utlämningsavtal inte föreligger, tillämpas enligt the Act de bestämmelser som gäller för category 2 territories. När det i det följande talas om bestämmelser i the Act avses de bestämmelser som gäller utlämning till länder som inte omfattas av den europeiska arresteringsordern. Vidare avser redogörelsen i första hand vad som gäller i *England* och *Wales* (för Skottland och Nordirland gäller i något avseende andra regler och termer; skillnaderna är dock marginella).

Det faktum att den eftersökte är *brittisk medborgare* innebär inte något hinder mot utlämning enligt brittisk rätt.

The Act uppställer krav på *dubbel straffbarhet* för utlämning. Samma *strafftrösklar* för utlämning som Sverige ställer upp gäller även i Storbritannien. För utlämning krävs således att för brottet enligt brittisk lag är föreskrivet fängelse ett år eller mer, och gäller saken utlämning för straffverkställighet krävs att den eftersökte dömts till en frihetsberövande påföljd om minst fyra månader. Vidare finns bestämmelser gällande vilken *bevisning som ska föreligga i skuldfrågan* för att utlämning ska få ske; dessa kan i huvudsak sägas innebära att, om den eftersökte inte är dömd ska bevisning föreligga som skulle ha varit tillräcklig för att enligt brittisk rätt väcka åtal mot denne och, om en fällande dom föreligger, görs skillnad mellan vanlig dom, meddelad i den eftersöktes närvaro, och ”utevarodom”. Den först nämnda domen ska i huvudsak godtas, medan vissa andra krav måste uppfyllas för att utlämning ska få ske för en utevarodom.

The Act tillämpar, vid beviljande av utlämning, *specialitetsprincipen*. Den eftersökte tillåts emellertid genom samtycke till utlämning att råda över den.

Utlämning får enligt the Act inte ske, om skälet till utlämningen egentligen är att åtala eller straffa den eftersökte på grund av dennes *ras, religion, nationalitet, kön, sexuella läggning* eller *politiska*

uppfattning eller om den eftersökte, när denne utlämnats, riskerar att av sådana skäl få en partisk rättegång, straffas, kvarhållas eller få sin personliga frihet inskränkt.

The Act innehåller vidare principen om *ne bis in idem*.

Hinder mot utlämning föreligger enligt the Act om det, med hänsyn till den *tid* som gått sedan den eftersökte påstås ha begått det aktuella brottet eller sedan denne påstås orättmätigt ha försatts på fri fot, vore *orättfärdigt* eller *grymt* att utlämna denne.

The Act innehåller vidare ett specifikt utlämningshinder med anknytning till den internationella konventionen om tagande av gisslan, antagen i New York den 18 december 1979 (*Gisslankonventionen*).

För att beviljas, måste en utlämning också vara förenlig med den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (*Europakonventionen*).

Den brittiska lagen innehöll före the Act ett förbud mot utlämning för politiska brott (*the "political offence exception"*). The Act innehåller emellertid inte något sådant uttryckligt förbud.

The Act innehåller vidare bestämmelser om utlämning då det föreligger risk för *dödsstraff* (se närmare nedan).

Det brittiska *utlämningsförfarandet* involverar såväl regeringen i form av *the Secretary of State*⁶ ("ministern") som domstol. Domstolen fastställer om lagens villkor för utlämning är uppfyllda och ministern beslutar slutligen huruvida utlämning ska beviljas.

En utlämningsframställning mottas av ministern som gör en första granskning av den. Den översänds därefter till den brittiska motsvarigheten till tingsrätten (*Magistrates' Courts*) som, om skäl för det föreligger, häktar den eftersökte. Redan i detta inledningskede av förfarandet har rätten att fastställa ett datum för när själva utlämningsfrågan ska prövas (som regel inom två månader).

Om den eftersökte *samtycker* till utlämningen krävs enligt the Act inte någon domstolsprövning av utlämningen; ärendet ska då prövas enbart av ministern.

Rätten har att pröva om själva brottet som det begärs utlämning för, är "utlämningsbart", dvs. om kraven avseende dubbel straff-

⁶ I Storbritannien är *Secretary of State* vissa medlemmar av regeringen (*the Cabinet*), utsedda av premiärministern, dvs. ämbetet motsvarar vissa svenska statsrådsposter. Det finns således flera *Secretary of State*, exempelvis *Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs* (Utrikesminister) och *Secretary of State for Justice* (Justitieminister). I teorin finns det emellertid bara en befattning som *Secretary of State* och i lagtext hänvisas därför som regel bara till "*the Secretary of State*", så också i *the Act*. I the Act anges även att beslut som enligt the Act ska fattas av *the Secretary of State* måste signeras av någon av följande: *the Secretary of State, a Minister of State, a Parliamentary Under-Secretary of State* eller av *a senior official*.

barhet och strafftrösklar är uppfyllda. Rätten har vidare att ta ställning till om det med hänsyn till principen om *ne bis in idem*, förbuden mot utlämning vid risk för ovidkommande hänsyn hänförliga till ras, religion etc. eller då det med hänsyn till tidsaspekten vore orättfärdigt eller grymt att utlämna, eller det villkor som gäller för vissa situationer hänförliga till Gisslankonventionen, föreligger hinder mot utlämning. Rätten har vidare att ta ställning till om det föreligger tillräcklig bevisning för den eftersöktes skuld. I förhållande till vissa länder (USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland) har Storbritannien ingått överenskommelse om att acceptera bevisvärderingar gjorda i dessa länder, i vilka fall rätten alltså inte har att göra någon bevisvärdering. Rätten har även att undersöka om en utlämning av den eftersökte är förenlig med Europakonventionen. Kommer rätten fram till att hinder mot utlämning inte föreligger i något av de nämnda avseendena ska ärendet sändas till ministern för dennes beslut i utlämningsfrågan. Skulle rätten ha kommit fram till att hinder föreligger i något avseende, ankommer det på rätten att försätta den eftersökte på fri fot.

Uppkommer under rättens handläggning den situationen att den eftersökte i Storbritannien ska lagföras eller avtjäna straff för brott, ska utlämningsprocessen som huvudregel skjutas upp till dess att det brittiska intresset inte längre föreligger. Utlämningsprocessen kan vidare uppskjutas genom förordnande av ministern, om det under ärendets handläggning inkommer en med den föreliggande utlämningsframställningen *konkurrerande utlämningsframställning*, i avvaktan på att ministern ska besluta vilken av utlämningsframställningarna som ska ha försteg framför den andra. Rätten kan vidare under ärendets handläggning frige den eftersökte, eller förordna om uppskjutande av utlämningsprocessen, om det under processen framkommer att det av skäl hänförliga till den eftersöktes *fysiska* eller *mentala hälsa*, vore orättfärdigt eller grymt att utlämna denne.

Som framgått ska rätten, efter att den gått igenom om en rad av de villkor som uppställs i *the Act* är uppfyllda, översända ärendet till ministern för beslut om den eftersökte ska utlämnas till den ansökande staten. Ministern har därvid att ta ställning till frågor rörande *dödsstraff*, *specialitetsprincipen* och om *brittiskt intresse av lagföring eller straffverkställighet* föreligger.

Om den eftersökte riskerar, kommer att, eller har dömts till dödsstraff i den ansökande staten får ministern bevilja utlämning, endast om denne mottar en skriftlig försäkran, som bedöms vara

tillräcklig, om att dödsstraff inte kommer att dömas ut eller, om det döms ut eller har dömts ut, inte kommer att verkställas. Ministern får vidare inte bevilja utlämning om den ansökande staten inte respekterar specialitetsprincipen. Detta utlämningsförbud gäller emellertid inte om den eftersökte har samtyckt till utlämningen. Ministern har vidare att i förekommande fall, efter vissa i the Act fastlagda kriterier, väga ett utländskt och ett brittiskt intresse av lagföring eller straffverkställighet mot varandra.

Att märka när det gäller ministerns överväganden i frågan om utlämning ska beviljas, är att den brittiska lagtexten, till skillnad från den svenska utlämningslagen, inte är utformad så att en fri prövningsrätt tillkommer ministern. Föreligger inte hinder mot utlämning enligt de i the Act angivna villkoren för utlämning, ska utlämning beviljas.

Rättens beslut att låta ärendet gå vidare till ministern (vilket alltså innebär att rätten inte funnit hinder mot utlämning möta) och ministerns beslut att utlämna, kan överklagas av den eftersökte till nästa domstolsinstans (*the High Court of Justice*). Överklagande är dock inte möjligt om den eftersökte samtyckt till utlämningen. Gäller överklagandet rättens beslut och har detta sänts till ministern för beslut huruvida utlämning ska ske, prövas dock inte överklagandet förrän ministern meddelat sitt beslut; vägrar denne utlämning finns det ju inte skäl att pröva överklagandet. Har rättens eller ministerns beslut gått den ansökande staten emot, kan beslutet även å dennas vägnar överklagas till the High Court of Justice. Beslut av the High Court of Justice kan överklagas till Storbritanniens högsta domstol (*The Supreme Court of the United Kingdom*)⁷. För att denna domstol ska pröva beslutet krävs emellertid antingen tillstånd från domstolen själv eller från the High Court of Justice.

9.3.3 Tyskland

För utlämning från Tyskland krävs enligt tysk rätt inte något utlämningsavtal mellan Tyskland och den ansökande staten. Föreligger inte något sådant avtal länderna emellan, regleras utlämning

⁷ *The Supreme Court of the United Kingdom* är en relativt ny institution, som inrättades enligt *Constitutional Reform Act 2005*. Domstolen började arbeta den 1 oktober 2009 och ersatte då laglorderna i det brittiska överhuset (*the House of Lords*).

från Tyskland till land utanför EU av den tyska lagen om internationell rättshjälp i brottmål (*IRG*)⁸.

Av den tyska grundlagen⁹ följer att *tysk medborgare* inte får utlämnas till land utanför EU.¹⁰ Tysk rätt tillåter under vissa omständigheter dubbelt medborgarskap, men gör i utlämningshänseende inte skillnad på dem som endast innehar tyskt medborgarskap och dem som innehar tyskt och ett annat medborgarskap.¹¹

IRG uppställer i övrigt ett antal villkor för utlämning.

IRG uppställer krav på *dubbel straffbarhet* för utlämning. Samma *straffrösklar* för utlämning som Sverige ställer upp gäller även i Tyskland. För utlämning krävs således att för brottet enligt tysk lag är föreskrivet fängelse ett år eller mer, och gäller saken utlämning för straffverkställighet krävs att påföljden utgör en "frihetsberövande sanktion" om minst fyra månader samt att det återstår minst fyra månader av detta straff att avtjäna.

Utlämning får inte ske för *politiskt brott*. Förbudet mot utlämning för politiskt brott gäller emellertid inte om det aktuella brottet avser folkmord, mord eller dråp, eller försök eller medhjälp till dessa brott.

Utlämning får inte heller ske för brott som uteslutande avser brott mot *militära plikter*.

Enligt *IRG* upprätthålls, vid beviljande av utlämning, *specialitetsprincipen* fullt ut.

Utlämning får vidare inte ske om straffet för de aktuella gärningarna i den ansökande staten är *dödsstraff*, såvida inte denna stat försäkrar att dödsstraff inte kommer att utdömas eller verkställas.

Enligt *IRG* (73 §) får utlämning inte ske om denna "går emot de väsentliga grundsatserna för den tyska rättsordningen". I praxis har detta villkor uttolkats att innefatta bl.a. att:

- den eftersökte efter utlämningen inte får riskera *tortyr* eller annan *omänsklig behandling* eller *bestraffning*,
- den eftersökte efter utlämningen måste ha möjligheter att *försvara sig* mot anklagelserna och därvid ha rätt till en advokat,
- en *proportionalitetsprincip* (mellan brott och straff) måste upprätthållas, samt att

⁸ Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (*IRG*), 23.12.1982.

⁹ Art. 16, Grundgesetz.

¹⁰ Rambeslutet om en europeisk arresteringsorder har föranlett ändringar i den tyska grundlagen som gör det möjligt att till annat EU-land utlämna tyska medborgare, art. 16 st 2 Grundgesetz.

¹¹ Frågan är prövad av den tyska författningsdomstolen (Bundesverfassungsgericht) bl.a. i fallet BVerfG, 2 BvR 2236/04 vom 18.7.2005.

- den minimistandard som får anses följa av folkrätten i fråga om *rättssäkerhet* och *mänskliga rättigheter* måste upprätthållas.

Sammanfattningsvis kan sägas att tolkningen av 73 § IRG mynnat ut i att för utlämning från Tyskland krävs att de för en rättsstat centrala principerna måste upprätthållas. I sammanhanget måste dock anföras, att Tyskland kan komma att acceptera utlämning till stater där förhållandena är sådana att det exempelvis föreligger en generell risk för tortyr, under förutsättning att det ansökande landet i det enskilda fallet utfäster en garanti att så inte kommer att ske.

Förfarandet vid utlämning från Tyskland företer stora likheter med det svenska förfarandet vid utlämning från Sverige. Även enligt IRG är det således fråga om ett samspel mellan domstol och regeringen. Den tyska motsvarigheten till hovrätten (*Oberlandesgericht*) i den delstat, där den eftersökte befinner sig eller är bosatt, prövar om utlämning kan ske. Endast om hovrätten kommer fram till att hinder mot utlämning inte föreligger har det tyska justitiedepartementet (*Bundesministerium der Justiz*) i samförstånd med det tyska utrikesdepartementet (*Auswärtiges Amt*) möjlighet att bevilja utlämning. Varken hovrätts- eller regeringsbeslutet kan överprövas av annan instans i sak. Möjlighet finns dock att överklaga utlämningen till den tyska författningsdomstolen (*Bundesverfassungsgericht*) på den grunden att den strider mot den tyska konstitutionen, främst då såvitt avser sådana medborgerliga fri- och rättigheter som är garanterade av den tyska konstitutionen. För att författningsdomstolen ska ta upp ärendet krävs dock prövningstillstånd.

9.4 Länder utom EU med vilka Sverige har verksamma utlämningsavtal

9.4.1 Australien

Utlämning från Australien regleras i *the Extradition Act 1988 (the Act)*. I sammanhanget bör nämnas att den australiensiska utlämningsrätten de senaste åren varit föremål för en översyn av det australiensiska justitiedepartementet (*Attorney-General's Department*).¹²

¹² Inledningen på översynen var rapporten *A new extradition system. A review of Australia's extradition law and practice*, December 2005, Australian Government, Attorney-General's Department. De ändringsförslag som rapporten initierade gick på remiss under 2009, och bereddes därefter under 2010.

The Act tar i skilda delar upp utlämning från Australien till Nya Zeeland och utlämning från Australien till övriga länder, s.k. ”utlämningsländer” (*extradition countries*). Utlämning till Nya Zeeland innebär ett enklare förfarande, utan inblandning från något av ländernas regeringar. I den följande redogörelsen bortses från vad som gäller i förhållande till Nya Zeeland.

Som *extradition countries* räknas först och främst alla de länder med vilka Australien har utlämningsavtal. För utlämning från Australien krävs dock inte att det existerar ett utlämningsavtal mellan Australien och den ansökande staten. För utlämning utan något bakomliggande avtal, krävs emellertid att det ansökande landet i en förordning har förklarats vara ett *extradition country*, varvid bestämmelserna i the Act blir tillämpliga även i förhållande till detta land. Mellan Danmark och Australien exempelvis, föreligger inte något bilateralt utlämningsavtal, men Danmark har förklarats vara ett *extradition country*.

Det faktum att den eftersökte är *australiensisk medborgare* innebär inte något hinder mot utlämning enligt australiensisk rätt. Den australiensiske justitieministern, som är den som fattar det slutliga utlämningsbeslutet, kan emellertid (om det inte på grund av ett bilateralt avtal föreligger en förpliktelse att utlämna även egna medborgare) i stället för att utlämna den egna medborgaren, samtycka till att denne åtalas i Australien för det aktuella brottet. Detta synes emellertid aldrig ha inträffat i praktiken; föreligger förutsättningar för utlämning utlämnas även den som är australiensisk medborgare.

The Act skiljer på vissa förutsättningar som ska föreligga för att utlämning ska få beviljas och hinder mot utlämning (*extradition objections*).

Som förutsättning för utlämning uppställs krav på *dubbel straffbarhet* och som *strafftröskel* uppställs krav på att det för brottet enligt såväl australiensisk som det ansökande landets lag, är föreskrivet fängelse ett år eller mer. Vidare uppställs krav på att den eftersökte antingen är *dömd* eller *bäktad* i det ansökande landet. Några krav på bevisning i skuldfrågan uppställer the Act emellertid inte.¹³

The Act räknar upp fem utlämningshinder:

- om det aktuella brottet är ett *politiskt brott* i förhållande till det ansökande landet,

¹³ Denna ”*no evidence standard*” har varit en medveten strategi för att göra det möjligt för Australien att ingå utlämningsförbindelser även med ”*civil law countries*”. Se den tidigare nämnda rapporten, s. 20.

- om syftet med utlämningsbegäran egentligen är att åtala eller straffa den eftersökte på grund av dennes *ras, religion, nationalitet* eller *politiska åsikter* eller för ett brott som är att anse som *politiskt* i förhållande till det ansökande landet,
- om den eftersökte efter utlämningen riskerar att i det ansökande landet bli utsatt för en *partisk rättegång* eller bli *straffad, kvarhållen* eller få sin *personliga frihet inskränkt*, på grund av sin *ras, religion, nationalitet* eller *politiska åsikter*,
- om det handlande som utgör det brott för vilket det begärs utlämning, hade ägt rum i Australien vid den tidpunkt då utlämningsframställningen mottogs, skulle ha utgjort ett brott enligt den australiensiska *militära lagstiftningen*, och inte samtidigt också ett brott enligt den australiensiska allmänna strafflagen,
- om den eftersökte har *frikänts* eller blivit *benådad* av behörig domstol eller myndighet i det ansökande landet eller Australien, eller har *avtjänat det straff* som föreskrivs i lagen i det ansökande landet eller Australien, för det brott som utlämningen avser, eller för annat brott bestående i samma handlande som det brott som utlämningen avser.

Politiskt brott i förhållande till ett land, definieras i the Act som ett brott mot det landets lag som är av politisk karaktär. I the Act anges att frågan om brottet är av politisk karaktär bl.a. är beroende av omständigheterna under vilka det begicks samt av huruvida det finns flera olika tävlande politiska partier i landet. Som politiskt brott ska dock enligt the Act *inte* räknas:

- ett brott som består i ett sådant handlande som det hänvisas till i vissa angivna artiklar i tio särskilt angivna konventioner,¹⁴
- ett brott som enligt ett multilateralt utlämningsavtal i förhållande till det ansökande landet eller till vilket land som helst, ska betraktas som ett brott för vilket en person ska kunna utlämnas, och som i en förordning tillkännagivits som ett brott som vid fråga om utlämning inte ska betraktas som politiskt i förhållande till det ansökande landet eller till vilket land som helst,

¹⁴ Haagkonventionen, Montrealkonventionen, Finansieringskonventionen, Diplomatskyddskonventionen, FN:s konvention den 9 december 1948 om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord, Gisslankonventionen, FN:s tortyrkonvention, Romkonventionen, Romprotokollet och Terroristbombningskonventionen.

- vissa angivna typer av attentat mot statsöverhuvud eller mot medlem av ett statsöverhuvuds familj, eller
- vissa typer av attentat mot en persons liv som begåtts under omständigheter som medfört att handlandet inneburit en direkt eller indirekt fara för andra människors liv, och som i en förordning tillkännagivits som ett brott som vid fråga om utlämning inte ska betraktas som politiskt i förhållande till det ansökande landet.

Utlämning får vidare enligt the Act, endast beviljas om (justitieministern är övertygad om att) den eftersökte inte riskerar *tortyr* i det ansökande landet och om – när det brott för vilket utlämning begärts bestraffas med *dödsstraff* i det ansökande landet – detta land ställer en garanti om att den eftersökte antingen inte kommer att ställas till svars för detta brott eller inte kommer att dömas till döden, alternativt att ett dödsstraff som döms ut, inte kommer att verkställas. Utlämning får vidare endast beviljas om den ansökande staten har försäkrat att den kommer att respektera *specialitetsprincipen* i förhållande till den eftersökte.

Förfarandet vid utlämning från Australien har likheter med det svenska utlämningsförfarandet.

En utlämningsframställning tas emot av det australiensiska justitiedepartementet. Justitieministern (*the Attorney-General*) avgör på helt diskretionära grunder huruvida utlämningsprocessen bör tillåtas gå vidare. Om denne anser att så bör ske, ska en underrätt (*a magistrate of a Territory* eller *a magistrate of a State*¹⁵) meddelas att utlämningsframställningen mottagits. Sådant meddelande ska dock lämnas endast om ministern är av uppfattningen att något utlämningshinder inte föreligger, att den eftersökte har dömts eller häktats i den ansökande staten och att det aktuella brottet uppfyller kraven på dubbel straffbarhet och strafftröskel. Om den eftersökte inte redan är provisoriskt frihetsberövad, ska domaren, som huvudregel, utfärda en häktningensorder avseende den eftersökte. Domaren har därefter att ta ställning till om förutsättningar för utlämning föreligger. Sådant ställningstagande görs efter förhandling. Förhandling ska hållas först efter att såväl den ansökande staten (företrädd av den australiensiske riksåklagaren, *the Commonwealth Director of Public Prosecutions, CDPP*) som den eftersökte haft skälig tid att

¹⁵ Australien är en federal stat som består av sex delstater och två större fastlandsterritorier ("territories"). Det finns även mindre territorier som administreras direkt av den federala statsmakten.

förbereda sig inför denna. Samtycker den eftersökte till utlämningen sker emellertid inte någon domstolsprövning av utlämningen, utan ärendet går tillbaka till justitieministern för prövning av frågan om utlämning ska beviljas. Såväl den ansökande staten som den eftersökte kan, inom femton dagar från beslutet, överklaga rättens beslut hos nästa instans (*the Federal Court* eller *the Supreme Court of the State or Territory*). Även detta beslut kan sedan, inom femton dagar från beslutet, överklagas hos nästa instans (*the Full Court of the Federal Court*).

När slutligt domstolsbeslut föreligger i utlämningsfrågan (eller, som tidigare nämnts, om den eftersökte samtyckt till utlämningen), har justitieministern att fatta beslut i utlämningsfrågan. Utlämning kan endast beviljas om domstolsbeslutet innebär att förutsättningar för utlämning föreligger. Ministern har vid sin prövning uttryckligen att ta ställning till om något av de fem utlämningshindren föreligger. Ministern har även att säkerställa att den eftersökte inte riskerar tortyr eller dödsstraff och att det ansökande landet kommer att respektera specialitetsprincipen. Finns risk i något av dessa avseenden får utlämning inte beviljas. Ministerns slutliga beslut i frågan om utlämning ska beviljas, när denne väl kommit fram till att något lagligt hinder mot utlämning inte föreligger, vilar (liksom den svenska regeringens enligt UtlänningsL) på helt diskretionära grunder. I sammanhanget måste dock erinras om Australiens många utlämningsavtal, enligt vilka landet i många fall är folkrättsligt förpliktad att utlämna, om inte specifika skäl att avslå utlämningsframställningen som godtas av avtalen föreligger.

Det av justitieministern inledningsvis fattade beslutet att låta utlämningsframställningen gå vidare till prövning i domstol, samt dennes slutliga beslut i utlämningsfrågan, kan överklagas till domstol. Regeringen (justitieministern) företräds härvid av motsvarigheten till den svenska justitiekanslern (*the Australian Government Solicitor, AGS*).

Som framgått av redogörelsen över det australiensiska förfarandet, innebär detta att bl.a. de utlämningshinder som anges i the Act måste prövas av såväl domstolen (kanske i flera instanser) som av justitieministern. Det är bl.a. denna dubbelprövning som den pågående översynen av the Act har till syfte att undvika. Översynen syftar också bl.a. till att begränsa de nuvarande mycket vida möjligheterna till överprövning av såväl domstols- som ministerbeslut.¹⁶

¹⁶ *A new extradition system. A review of Australia's extradition law and practice*, December 2005, Australian Government, Attorney-General's Department, s. 20 ff.

9.4.2 Kanada

Utlämning från Kanada regleras i *the Extradition Act*, S.C. 1999, c. 18 (*the Extradition Act*). Enligt *the Extradition Act* kan utlämning ske från Kanada på grund av ett bilateralt utlämningsavtal eller ett multilateralt instrument som tillåter utlämning. Kanada har idag ingått 51 utlämningsavtal och har samtidigt tillträtt en rad multilaterala konventioner som innehåller bestämmelser i fråga om utlämning. Ett antal länder är vidare listade som "*extradition partners*" i en förteckning till *the Extradition Act*. Utlämning kan ske även till dessa länder, utan att det mellan dessa och Kanada finns något bakomliggande utlämningsavtal. *The Extradition Act* tillåter slutligen även att den kanadensiska utrikesministern (*the Minister of Foreign Affairs*), med justitieministerns (*the Minister of Justice*) godkännande, i ett specifikt utlämningsfall ingår ett särskilt avtal med en annan stat för att möjliggöra en utlämning.

Det faktum att den eftersökte är *kanadensisk medborgare* innebär inte något hinder mot utlämning enligt kanadensisk rätt.

The Extradition Act uppställer vissa grundläggande krav för att utlämning ska få ske. Krav uppställs på *dubbel straffbarhet*. Vad avser *straffrösklar* gäller enligt den kanadensiska lagen som huvudregel att utlämning endast kan ske om det för brottet enligt såväl den ansökande statens som Kanadas lag, är föreskrivet fängelse eller annan frihetsberövande påföljd i två år eller mer. Gäller saken utlämning för straffverkställighet krävs att minst sex månader av en frihetsberövande påföljd återstår att avtjäna.

Specialitetsprincipen är inte absolut tillämplig enligt kanadensisk rätt, men kan, då det anses lämpligt, uppställas som villkor för en utlämning. Specialitetsprincipen är emellertid upptagen i de flesta av Kanadas utlämningsavtal; den andra staten har då att, i enlighet med avtalet, respektera principen.

En utlämningsbegäran *ska* enligt *the Extradition Act* avslås:

- om utlämningen, med hänsyn taget till alla relevanta omständigheter, skulle vara *orättfärdig* eller grym, eller
- om syftet med utlämningsframställningen är att åtala eller straffa den eftersökte på grund av dennes *ras, religion, nationalitet, etniska ursprung, språk, hudfärg, politiska åsikt, kön, sexuella läggning, ålder, mentala eller fysiska funktionshinder* eller *status* eller om den eftersöktes samhällsställning på grund av något av dessa angivna skäl skulle försämrats efter en utlämning.

En utlämningsbegäran *får* enligt the Extradition Act avslås om den handling som den eftersökte begärs utlämnad för straffas med *döden* i den ansökande staten.

En utlämningsbegäran *ska* vidare enligt the Extradition Act avslås på följande grunder, om annat inte följer av ett bilateralt utlämningsavtal (som huvudregel har dessa avslagsgrunder således företräde framför vad som kan följa av en multilateral överenskommelse):

- om *preskription* inträtt enligt den ansökande statens lag,
- om den gärning som det begärs utlämning för är ett *militärt brott* som inte också är ett brott enligt den allmänna strafflagen, eller
- om den gärning som det begärs utlämning för är ett *politiskt brott* eller ett brott av *politisk karaktär*.

Enligt the Extradition Act är emellertid en gärning som utgör ett brott som nämns i ett multilateralt utlämningsavtal som Kanada tillträtt, och som innebär att Kanada är förpliktat att utlämna den eftersökte eller att ställa denne inför rätta i Kanada, *inte* att anse som ett politiskt brott eller ett brott av politisk karaktär, i den mening som avses i the Extradition Act.

Följande gärningar är *inte* heller enligt the Extradition Act att anse som ett politiskt brott eller ett brott av politisk karaktär:

- mord eller dråp,
- vållande av allvarlig kroppsskada,
- sexuellt övergrepp,
- kidnappning, bortförande, gisslantagande eller utpressning,
- användandet av sprängmedel, brandbomber, anordningar eller ämnen under förhållanden som sannolikt sätter människoliv i fara eller sannolikt orsakar allvarlig kroppsskada eller betydande materiell skada,
- försök, förberedelse, stämpling eller medhjälp till någon sådan gärning som räknats upp i de föregående fem punkterna.

Även vad avser dessa negativa definitioner av vad som anses vara ett politiskt brott, kan emellertid annat följa av ett bilateralt avtal, i vilket fall det bilaterala avtalet har företräde.

En utlämningsbegäran *får* vidare enligt the Extradition Act avslås på följande grunder, om annat inte följer av ett bilateralt utlämningsavtal:

- om den eftersökte, i fall denne ställdes inför rätta i Kanada, enligt kanadensisk rätt inte skulle kunna dömas på grund av en *tidigare frikännande* eller *fällande dom*,
- om den eftersökte dömts i sin *utevaro* och inte, efter en utlämning, har rätt att få sin sak prövad på nytt,
- om den eftersökte vid tiden för brottet var *yngre än arton år* och den lag som gäller i den ansökande staten är oförenlig med de i den kanadensiska *the Youth Criminal Justice Act* gällande grundläggande principerna,
- om den gärning som det begärs utlämning för är föremål för *straffprocessuellt förfarande i Kanada* mot den eftersökte, eller
- om ingen av de gärningar som den ansökande staten baserar sin framställning på, begicks på *denna stats territorium*.

Det kanadensiska *utlämningsförfarandet* inbegriper såväl domstol som justitieministern. Dessa har emellertid olika roller och prövar inte, som är fallet enligt många andra länders utlämningsrätt, samma villkor.

En utlämningsframställning ges in till justitieministern. Denne har att kontrollera att det för det aktuella brottet är föreskrivet fängelse eller annan frihetsberövande påföljd i två år eller mer i den ansökande staten och att, om saken gäller utlämning för straffverkställighet, minst sex månader av en frihetsberövande påföljd återstår att avtjäna. Anser ministern att dessa förutsättningar är uppfyllda, får denne bemyndiga den kanadensiske riksåklagaren (*the Attorney General of Canada*) att hos domstol (den kanadensiska motsvarigheten till tingsrätten, vilken har olika namn i olika provinser, i Quebec är det exempelvis *the Superior Court*), å den ansökande statens vägnar, begära den eftersökte häktad i avvaktan på utlämning. Ett sådant bemyndigande ska innehålla den eftersöktes namn eller signalement, uppgift om det ansökande landet samt uppgift om det eller de brott som enligt kanadensisk rätt motsvarar den gärning som den eftersökte påstås ha begått eller har dömts för. Ministern kan när som helst återta sitt bemyndigande, i vilket fall domstolen ska försätta den eftersökte på fri fot och undanröja varje beslut som inskränker den eftersöktes frihet. När domstolen emottagit riksåklagarens begäran enligt ovan, har denna att bestämma tid för förhandling i utlämningsfrågan.

Efter utlämningsförhandlingen har domstolen att besluta om den eftersökte ska häktas i avvaktan på utlämning; i annat fall ska denne försättas på fri fot. Den eftersökte ska häktas om:

- när saken gäller utlämning för lagföring, det föreligger bevis om handlande som, om detta hade begåtts i Kanada, skulle ha räckt för väckande av åtal för det kanadensiska brott som anges i justitieministerns bemyndigande, och domstolen är övertygad om att den aktuella personen är den person som eftersöks av det ansökande landet, och
- när saken gäller utlämning för straffverkställighet, domstolen är övertygad om att den eftersökte fälltts till ansvar för sådant handlande som motsvarar det kanadensiska brott som anges i justitieministerns bemyndigande, och domstolen är övertygad om att den aktuella personen är den person som fälltts till ansvar i domen. (Om inte annat följer av ett utlämningsavtal mellan Kanada och den ansökande staten, ska, om den eftersökte dömts i sin utervaro, domstolen emellertid i detta hänseende pröva saken som om utlämning begärs för lagföring.)

Har domstolen beslutat att den eftersökte ska häktas i avvaktan på utlämning, ska ärendet överlämnas till justitieministern för beslut i utlämningsfrågan. Som huvudregel ska ministern fatta beslut inom 90 dagar efter att den eftersökte häktats i avvaktan på utlämning. Ministern får begära de garantier från den ansökande staten som denne finner lämpliga och får ställa upp de villkor för utlämningen som befinns lämpliga, häri inkluderande sådana villkor som är att hänföra till specialitetsprincipen. Ministern *ska* avslå utlämningsansökan om denne finner att någon av de grunder som tidigare redogjorts för som grunder som *ska* leda till avslag, föreligger. Ministern *får* vidare avslå utlämningsansökan om denne på samma sätt finner att någon av de grunder som tidigare redogjorts för som grunder som *får* leda till avslag, föreligger.

Såväl domstolens beslut att låta häkta den eftersökte i avvaktan på utlämning, som justitieministerns beslut att utlämna denne, kan överklagas av den eftersökte (till *the Court of Appeal* i den provins där beslutet att häkta den eftersökte i avvaktan på utlämning fattades). *The Court of Appeal* kan både beordra justitieministern att vidta en åtgärd som ministern i strid med lagen underlåtit att vidta och förklara ministerbeslutet ogiltigt eller olagligt samt återförvisa ärendet till ministern för beslut i enlighet med domstolens instruk-

tioner. I vissa fall, då ministerbeslutet överklagats, har the Court of Appeal, för att försäkra sig om att utlämningsbeslutet inte stridit mot mänskliga rättigheter, krävt att justitieministern sett till att den ansökande staten uppfyllt vissa villkor, innan utlämningen beviljades.

Den ansökande staten har enbart möjlighet att till the Court of Appeal överklaga domstolens beslut att försätta den eftersökte på fri fot.

Beslut av the Court of Appeal kan, av såväl den eftersökte som den ansökande staten, överklagas vidare till Kanadas högsta domstol (*the Supreme Court of Canada*). För att denna domstol ska ta upp ärendet krävs emellertid prövningstillstånd.

Den eftersökte kan, när som helst under utlämningsförfarandet, *samtycka* till utlämningen. Samtycket får bl.a. till följd att någon domstolsprövning inte behöver göras, och att vissa av de angivna avslagsgrunderna inte är tillämpliga.

9.4.3 USA

USA har ingått bilaterala utlämningsavtal med över hundra av världens länder och har även ingått ett antal multilaterala utlämningsöverenskommelser (däribland utlämningsavtalet med EU). Det ansågs länge, inom USA, att utlämning från USA av konstitutionella skäl endast kunde beviljas under förutsättning att det förelåg ett avtal mellan USA och den ansökande staten. Domstoluttalanden i flera rättsfall antydde emellertid att detta krav på avtal egentligen inte var ett krav som härrörde från den amerikanska konstitutionen, utan berodde på att den amerikanska kongressen underlåtit att stifta någon lag i frågan.¹⁷ Det finns sedan 1996 en lag som under vissa förutsättningar möjliggör utlämning av utländska medborgare även till länder med vilka USA inte har något utlämningsavtal.¹⁸ Samma år tillkom även en lag som möjliggör utlämning till *Jugoslavien- och Rwandatribunalerna*. Till en början var emellertid inte alla amerikanska domstolar, vilka det åligger att avgöra om förutsättningar för utlämning föreligger, övertygade om att en utlämning utan bakomliggande utlämningsavtal kunde anses förenlig med konstitutionen.¹⁹

¹⁷ Se CRS Report for Congress, *Extradition To and From the United States: Overview of the Law and Recent Treaties*, updated March 17, 2010, s. 3 f.

¹⁸ 18 U.S.C 3181(b).

¹⁹ I ett fall som gällde utlämning till Rwanda-tribunalen hävdade underrättsdomaren (*the federal magistrate judge*) att principen om den konstitutionella maktindelningen utslöt utläm-

Den nämnda lagen från 1996 möjliggör utlämning till länder med vilka USA inte har något utlämningsavtal, av personer som inte är civilpersoner, amerikanska medborgare eller bofasta i USA, och som har begått våldsbrott mot amerikanska medborgare i främmande länder, om den amerikanska justitieministern (*the Attorney General*), skriftligen intygar att den främmande regeringen presenterat bevis som visar att om brotten hade begåtts i USA, skulle de ha utgjort viss typ av våldsbrott (ung. allmänfarlig ödeläggelse) och att brotten inte är av politisk natur.

Förfarandet vid utlämning från USA, då det antingen föreligger ett utlämningsavtal mellan USA och den ansökande staten eller då lagen från 1996 är tillämplig, regleras i lag (*United States Code [U.S.C.], Title 18, Sections 3181-3196*). Vad avser själva villkoren för utlämning regleras dessa genom de olika utlämningsavtalen (det bortses här, och i det följande, från den speciella situation då 1996 års lag är tillämplig). En redogörelse för den amerikanska utlämningsrätten får således bygga på vilka bestämmelser USA:s utlämningsavtal i regel innehåller.²⁰

Utlämning enligt avtalen är vanligen begränsad till vissa specifika brott. Många av avtalen innehåller en lista på brott för vilka utlämning får beviljas. Senare avtal ställer, i stället för att innehålla en lista på brott, upp krav på *dubbel straffbarhet* och anger vissa *strafftrösklar* för utlämning; i vissa – exempelvis i avtalet med EU – ställs krav på att brottet enligt båda staternas lag, är belagt med frihetsstraff i *mer än ett år*, i vissa andra – exempelvis i det med Sverige, som i detta hänseende, trots bestämmelsen i EU-avtalet, alltjämt ska tillämpas – ställs krav på att brottet enligt båda staternas lagar är belagt med frihetsstraff under en tid om *minst två år*.

Utlämningsavtalen innehåller för det mesta en vägransgrund avseende *militära* och *politiska brott*, innebärande att utlämning för sådana brott antingen *får* eller *ska* vägras. Vad gäller definitionen av

ning i avsaknad av ett avtal, eftersom konstitutionen kräver att den verkställande makten, när den ingår fördrag, måste göra detta med samtycke och råd från Senaten och varje utlämning från USA, fram till att Kongressen stiftade lag i frågan, hade skett i enlighet med bestämmelser i ett giltigt utlämningsfördrag. Högre domstol (*the Court of Appeals*) fastslog senare att den verkställande makten visserligen behövde visst lagligt bemyndigande för att utlämna, men att konstitutionen inte krävde att sådant bemyndigande härrörde från ett utlämningsavtal. Den amerikanska högsta domstolen (*the Supreme Court*) avslog sedermera en begäran att överpröva *the Court of Appeals* beslut. Se *Surrender of Ntakirutimana*, 988 F.Supp. 1038, 1042 (S.D. Tex. 1997), *Surrender of Ntakirutimana*, No. CIV. A. L-98-43, 1998 WL 655708 (S.D. Tex. Aug.6, 1998), *Ntakirutimana v. Reno*, 184 F.3d 419, 426 (5th Cir. 1999) och 528 U.S. 1135 (2000).

²⁰ Redogörelsen härvidlag bygger på CRS Report for Congress, *Extradition To and From the United States: Overview of the Law and Recent Treaties*, updated March 17, 2010, s. 5 ff.

politiskt brott kräver amerikanska domstolar vanligtvis, att en eftersökt som på denna grund söker undkomma att bli utlämnad ”påvisar att de påstådda brotten begicks under och till följd av en våldsam politisk orolighet så som ett krig, en revolution eller ett uppror.”²¹

Till följd av *den andra avtalsslutande statens krav* innehåller en del av USA:s utlämningsavtal möjlighet att vägra utlämning när det finns risk för att *dödsstraff* kommer att utdömas; antingen i alla fall då dödsstraff riskeras eller endast i avsaknad av garantier om att ett dödsstraff som har dömts ut eller kommer att dömas ut inte verkställs.

Utlämningsavtalen innehåller för det mesta hänvisning till *specialitetsprincipen*.

USA:s utlämningsavtal innehöll tidigare, utan undantag, bestämmelser om att avtalet endast var tillämpligt på brott som begåtts på det ansökande landets eget territorium (*territorialitetsprincipen*). Som en konsekvens av i huvudsak terrorism och droghandel, gör USA emellertid idag själv anspråk på en vidare domsrätt än vad som följer av territorialitetsprincipen. USA har därför, med varierande resultat, försökt att eliminera avtalens utlämningshinder i detta avseende. En del av de nu existerande utlämningsavtalen innebär att utlämning ska beviljas oavsett var brottet begåtts, men många avtal innebär att utlämning får eller ska vägras, om den anmodade statens uppfattning är att den ansökande staten i det specifika fallet saknar jurisdiktion.

USA har länge varit motståndare till ett utlämningshinder hänförligt till att den eftersökte är *medborgare* i den anmodade staten. I utlämningsavtalen kan i huvudsak urskiljas tre olika ställningstaganden i denna fråga:

- avtalet medger utlämning av alla personer, oavsett nationalitet,
- avtalet innebär att ingen av de avtalsslutande parterna förbinder sig att utlämna sina egna medborgare,
- avtalet innebär att ingen av de avtalsslutande parterna förbinder sig att utlämna sina egna medborgare, men den verkställande

²¹ “demonstrat[e] that the alleged crimes were committed in the course of and incidental to a violent political disturbance such as a war, revolution or rebellion.” Se *Kostotas v. Roche*, 931 F.2d 169, 171 (1st Cir. 1991)(citing *Eain v. Wilkes*, 641 F.2d 504, 512 (7th Cir. 1981). *Ordinola v. Hackman*, 478 F.3d 588, 596-97 (4th Cir. 2007); *Vo v. Benov*, 447 F.3d 1235, 1241 (9th Cir. 2006); *Barapind v. Enomoto*, 400 F.3d 744, 750 (9th Cir. 2005); *Escobedo v. United States*, 623 F.2d 1098, 1104 (5th Cir. 1980); *Sindona v. Grant*, 619 F.2d 167, 173 (2d Cir. 1980); *Quinn v. Robinson*, 783 F.2d 776, 807-9 (9th Cir. 1986); *Ornelas v. Ruiz*, 161 U.S. 689, 692 (1896).

myndigheten i var och en av parterna ska ha behörighet att utlämna även dessa, om denna anser det vara riktigt att i det specifika fallet göra det.

Det vanligaste är att avtalen innebär att någon förpliktelse att utlämna egna medborgare inte föreligger. Ofta finns då en bestämmelse som, i fall då utlämning av det angivna skälet vägrats, ålägger den anmodade staten att i möjligaste mån lagföra den eftersökte i hemlandet. Att ett avtal inte innebär någon förpliktelse att utlämna egna medborgare, innebär inte att USA anser sig förhindrat att utlämna egna medborgare till den andra staten; huruvida så ska ske avgörs i det enskilda fallet av den amerikanska utrikesministern (*the Secretary of State*) efter vad denne anser lämpligt.

Utlämningsavtalen innehåller vanligen principen om *ne bis in idem*; utlämning får således exempelvis inte beviljas om den eftersökte tidigare dömts eller frikänts för brottet. Vanligt är också att avtalen innehåller bestämmelser om hinder mot utlämning då *preskription* inträtt. I vissa avtal föreligger hinder mot utlämning då *preskription* inträtt enligt den ansökande statens lag, i vissa då sådan inträtt enligt den anmodade statens lag och i ytterligare vissa då *preskription* inträtt enligt någon av avtalsstaternas lag.

Det amerikanska *utlämningsförfarandet* inbegriper främst domstol och den amerikanska utrikesministern. En framställning om utlämning ges vanligen in via den diplomatiska vägen. Utlämningsframställningen vidarebefordras via det amerikanska utrikesdepartementet (*the Department of State*) till det amerikanska justitiedepartementet (*the Department of Justice*). Utrikesministern kan emellertid välja att inte låta framställningen gå vidare till justitiedepartementet, varvid utlämningen stoppas redan på detta stadium. Justitiedepartementet (dess enhet *Office of International Affairs, OIA*) granskar om framställningen är komplett och översänder, om så är fallet, ärendet till en *Assistant United States Attorney*²². Denne ser till att den eftersökte anhålls och grips samt att den eftersökte därefter ställs inför en underrättsdomare (*a magistrate judge* eller *a district judge*). Domaren har att hålla en förhandling för att avgöra huruvida förutsättningar för utlämning enligt ett tillämpligt utlämningsavtal (eller enligt den speciella lagen från 1996) föreligger. Domaren har därvid

²² I USA finns utplacerade över hela landet 93 *United States Attorneys*, vilka lyder under justitieministern (*the Attorney General*) och har till uppgift att företräda den amerikanska regeringen i olika mål inför domstol. En *Assistant United States Attorney* (av vilka det finns 350) arbetar under någon av dessa 93 *United States Attorneys*.

att kontrollera (med reservation för att viss avvikelse från denna "checklista" kan följa av ett specifikt utlämningsavtal):

1. att det föreligger ett giltigt utlämningsavtal mellan USA och den ansökande staten,
2. att den aktuella personen är den som eftersöks,
3. att det går att utlämna för det aktuella brottet (att själva brottet är "extraditabelt"),
4. att det aktuella brottet uppfyller kravet på dubbel straffbarhet,
5. att det föreligger sannolika skäl för att den eftersökte begått det påstådda brottet,
6. att de dokument som krävs är ingivna i enlighet med amerikansk lag, med reservation för vad som kan följa av specifika bestämmelser i utlämningsavtalet, översatta och i laga ordning bestyrkta, och
7. att övriga krav i utlämningsavtalet är uppfyllda.

Domaren ska vanligen inte göra efterforskningar om den ansökande statens rättsliga system eller beakta risken att den eftersökte, efter att ha utlämnats, kommer att bli illa behandlad. Denna amerikanska, genom domstolspraxis, fastlagda princip – "*the non-inquiry rule*" – bygger på tanken att man får ta seden dit man kommer; begår man brott i ett visst land får man underkasta sig det landets rättsliga system och de straff som gäller i landet. Principens tillämpning i amerikansk rätt har emellertid tillåtits att modifieras genom avtal eller lagstiftning. USA:s tillträde till FN:s tortyrkonvention och den lagstiftning som följde i USA på tillträdet, har exempelvis ansetts skapa ett visst undantag från tillämpningen av principen. Risk för tortyr kan således innebära att hinder mot utlämning ska anses föreligga.

Om domaren anser att förutsättningar för utlämning föreligger, ska denne sätta upp ett beslut med innehåll att den eftersökte kan utlämnas, och till utrikesministern lämna över det bestyrkta beslutsdokumentet. Utrikesministern beslutar sedan, på diskretionära grunder, huruvida utlämning ska beviljas. Utrikesministerns beslut i fråga om utlämningen kan inte överklagas, vare sig av den eftersökte eller av den ansökande staten. Inte heller domarens beslut att lämna ärendet vidare till utrikesministern, kan överklagas, men den eftersökte kan ha rätt till en prövning i högre instans i frågan om det berättigade i

dennes frihetsberövande.²³ En sådan prövning kommer dock endast att omfatta den tidigare domarens ställningstagande i frågan om det föreligger sannolika skäl för att den eftersökte begått det aktuella brottet samt, eventuellt, om det på grund av FN:s tortyrkonvention föreligger hinder mot utlämning.

Anser domaren att det föreligger hinder mot utlämning, sätter denne inte upp något beslut innebärande ett godkännande av utlämningen; utlämning kan då inte beviljas av utrikesministern. Domarens beslut (eller snarare icke-beslut) i detta avseende kan inte överklagas. Den ansökande statens sätt att angripa domarens ställningstagande anses vara att ge in ett nytt klagomål inför en annan domare, en process som den ansökande staten anses kunna upprepa i all oändlighet.²⁴

I sammanhanget bör nämnas att den amerikanska förfarandekonstruktionen – dvs. att beslutanderätten i utlämningsärenden tillkommer utrikesministern men först efter att domstolen har gett sitt tillstånd till den – i USA har varit föremål för viss kritik som stridande mot den konstitutionsfästa maktodelningsprincipen; grundtanken är att den dömande makten självständigt har att avgöra specifika brott- och tvistemål, men att den inte bör placeras mitt i en verkställande eller lagstiftande process, så som att ges i uppgift att endast komma med rådgivande utlåtanden.

9.5 Vissa andra länder utom EU

9.5.1 Ryssland

Som grund för utlämning från Ryssland krävs, enligt den ryska straffprocessbalken²⁵, antingen att det mellan Ryssland och den ansökande staten föreligger ett internationellt avtal om utlämning (exempelvis att även den ansökande staten tillträtt *1957 års utlämningskonvention*) eller att den ansökande staten avger en ömsesidighetsförklaring, innebärande att denna stat under liknande omständigheter skulle bevilja en utlämning till Ryssland. Ryssland uppställer således en *ömsesidighets-* eller *reciprocitetsprincip*, för att bevilja utlämning.

²³ Prövningen i detta avseende kan ske enligt rättsmedlet *Habeas Corpus*, som utgör ett skydd mot godtycklig häktning och härrör från engelsk *common law*.

²⁴ CRS Report for Congress, *Extradition To and From the United States: Overview of the Law and Recent Treaties*, updated March 17, 2010, s. 25.

²⁵ Artikel 462, Ryska Federationens straffprocessbalk.

Även två av de övriga villkoren för utlämning från Ryssland, vilka den ryska rätten anger som ”grundläggande villkor”, framgår av den ryska straffprocessbalken. Enligt denna får endast utländsk medborgare eller den som är statslös utlämnas och utlämning får endast ske för gärningar som är straffbara enligt såväl den ryska strafflagen som den ansökande statens lag. *Ryska medborgare* får således inte utlämnas och den ryska rätten uppställer krav på *dubbel straffbarhet*.

Att ryska medborgare inte får utlämnas, följer även av den ryska grundlagen. Rysk rätt tillåter dubbelt medborgarskap, men gör i utlämningshänseende inte skillnad på dem som endast innehar ryskt medborgarskap och dem som innehar såväl ryskt som annat medborgarskap.

Övriga villkor för utlämning från Ryssland, vilka rysk rätt anger som ”allmänna villkor”, uppställs i den ryska straffprocesslagstiftningen.

Enligt denna gäller som *straffiröskel* för utlämning, när saken gäller utlämning för lagföring, att för brottet enligt rysk lag är föreskrivet frihetsberövande påföljd över ett år. Gäller saken utlämning för straffverkställighet krävs att den eftersökte är dömd till en frihetsberövande påföljd om minst sex månader.

Utlämning får endast beviljas om den ansökande staten garanterar att *specialitetsprincipen* kommer att respekteras.

I en rad av de internationella avtal med bäring på utlämningsområdet som Ryssland ingått, finns bestämmelser om att utlämning inte ska beviljas om det aktuella brottet av den anmodade staten betraktas som ett politiskt brott (se exempelvis artikel 3 i 1957 års utlämningskonvention).

Den ryska lagstiftningen innehåller *inte* begreppet *politiskt brott*. Det uppställs inte något villkor i den ryska straffprocesslagstiftningen om att det för en utlämning aktuella brottet inte får vara politiskt. I den ryska federala lagen ”*Om ratifikation av Europeiska utlämningskonventionen samt tilläggsprotokoll och andra tilläggsprotokollet till denna*”²⁶ föreskrivs emellertid att Ryssland, vid behandling av utlämningsfrågor, inte ska anse brott som är avsedda i en mängd konventioner som Ryssland tillträtt (däribland bl.a. FN:s konvention den 9 december 1948 om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord, FN:s tortyrkonvention, de fyra Genèvekonventionerna med tilläggsprotokoll, Haagkonventionen,

²⁶ Nr 190-FZ av 1999-10-25.

Montrealkonventionen, Diplomatskyddskonventionen och Gisslankonventionen), som politiska brott eller brott kopplade till politiska brott.

Den ryska lagstiftningen uppställer *inte* heller något krav på att det för en utlämning aktuella brottet inte får vara att betrakta som ett *militärt brott*.

Vad gäller *förfarandet* vid utlämning från Ryssland är det enligt den ryska straffprocesslagstiftningen den ryske Riksåklagaren, eller dennes ställföreträdare, som beslutar huruvida den eftersökta ska utlämnas till den ansökande staten. Beslutar Riksåklagaren (eller dennes ställföreträdare) att bevilja utlämningen, har Riksåklagaren (eller ställföreträdaren) att skriftligen underrätta den eftersökta om beslutet. Den eftersökta har då möjlighet att överklaga beslutet och få detta prövat i domstol.

Riksåklagarens beslut att utlämna den eftersökta, vinner laga kraft tio dygn efter att den eftersökta underrättats om detta, varefter utlämningen kan verkställas. Överklagas beslutet till domstol, verkställs detta inte förrän domstolens beslut att låta utlämningen stå fast har vunnit laga kraft.

9.5.2 Thailand

Utlämning från Thailand regleras av *the Extradition Act (2008)*²⁷. För utlämning från Thailand krävs antingen att det föreligger ett utlämningsavtal mellan Thailand och den ansökande staten eller att den ansökande staten uttryckligen tillkännager att denna under liknade omständigheter i framtiden kommer att bevilja en utlämning till Thailand. Thailand uppställer således, liksom Ryssland, en *reciprocitetsprincip* för att bevilja utlämning.

Thailand tillåter inte, som huvudregel, utlämning av *thailändska medborgare*. Under speciella omständigheter, angivna i den thailändska utlämningslagen, får utlämning av egna medborgare dock ske. Detta gäller om:

1. det följer av utlämningsavtalet mellan Thailand och den ansökande staten,
2. den eftersökta lämnar sitt medgivande till utlämningen, eller
3. det är fråga om utlämning enligt reciprocitetsprincipen.

²⁷ Utredningen har endast uppgift om den engelska översättningen av lagens titel: *the Extradition Act B.E. 2551 (2008)*. Lagen trädde i kraft den 9 augusti 2008.

Thailand tillåter *inte* dubbelt medborgarskap. Gäller saken utlämning av en person som är medborgare i såväl Thailand som ett annat land, måste, för att huvudregeln om förbud mot utlämning av egna medborgare ska kunna tillämpas, frågan om den eftersöktes nationalitet därför avgöras innan beslut fattas i utlämningsfrågan.

Den thailändska utlämningslagen uppställer krav på *dubbel straffbarhet* och vissa *strafftrösklar* för att utlämning ska få beviljas; det aktuella brottet måste utgöra ett brott, vilket enligt både den ansökande statens lag och den thailändska lagen, kan straffas med döden, fängelse eller annat frihetsberövande under en tid om minst ett år. Den thailändska utlämningslagen tillåter även, liksom den svenska, utlämning för s.k. *accessoriska brott*, utan krav på viss strafftröskel för dessa brott, så länge kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt.

Som villkor för utlämning uppställer den thailändska lagen att *specialitetsprincipen* respekteras av den ansökande staten.

Utlämning får inte ske för *militärt* eller *politiskt brott*.

Som politiskt brott ska emellertid enligt den thailändska utlämningslagen *inte* anses:

1. mord på, misshandel eller frihetsberövande av kung, drottning eller tronarvinge,
2. mord på, misshandel eller frihetsberövande av statsöverhuvud eller regeringsledare, eller nära familjemedlemmar till en sådan person,
3. ett brott som enligt en traktat som Thailand tillträtt, i utlämningshänseende inte är att betrakta som ett politiskt brott.

Med militärt brott avses enligt den thailändska utlämningslagen "specifikt militära brott" och inte "vanliga" brott.

Den thailändska lagen innehåller principen om *ne bis in idem*; utlämning får inte beviljas om den eftersökte tidigare frikänts eller befunnits skyldig till det aktuella brottet, antingen av thailändsk domstol eller av domstol i den ansökande staten, och personen avtjänat straffet eller benådats eller beviljats amnesti. Utlämning får vidare inte ske om *preskription* eller annat hinder mot att lagföra personen inträtt enligt den ansökande statens lag.

Det thailändska *utlämningsförfarandet* involverar såväl den thailändska regeringen som domstol och har vissa likheter med det svenska utlämningsförfarandet, med den skillnaden dock att pröv-

ningen i domstol av huruvida hinder mot utlämning föreligger i det thailändska systemet har sin tyngdpunkt i underrätten.

En framställning om utlämning från en stat med vilken Thailand har ett utlämningsavtal, ges in till den thailändska centralmyndigheten, vilken den thailändska riksåklagaren (*the Attorney General*) är utsedd att vara. En utlämningsframställning från annan stat ges in via den diplomatiska vägen. Har utlämningsframställningen inkommit på diplomatisk väg, åligger det utrikesdepartementet att, om framställningen inte anses påverka landets internationella relationer och det inte heller anses föreligga något annat skäl mot att bevilja framställningen, vidarebefordra den till centralmyndigheten för fortsatt handläggning. Om framställningen däremot anses kunna påverka landets internationella relationer eller om det anses föreligga något annat skäl mot att bevilja den, ska utrikesdepartementet skyndsamt hänskjuta utlämningsframställningen tillsammans med ett eget utlåtande i frågan till regeringen för övervägande. Om regeringen instämmer i departementets uppfattning, ska den vidta de åtgärder som den finner lämpliga (exempelvis avslå utlämningsframställningen). Om regeringen anser att utlämning kan beviljas, åligger det utrikesdepartementet att vidarebefordra framställningen till centralmyndigheten för fortsatt handläggning.

När centralmyndigheten mottagit en utlämningsframställning, antingen från utrikesdepartementet, eller – då utlämningsavtal föreligger – direkt från den ansökande staten, ska den, om den anser framställningen vara möjlig att bifalla i enlighet med den thailändska utlämningslagen, underrätta allmän åklagare om framställningen, så att denne kan begära den eftersökta häktad i domstol.

Om centralmyndigheten anser att framställningen kan komma att påverka landets internationella relationer, att det föreligger något annat skäl eller lagligt hinder mot att bevilja framställningen, ska den, beroende på vad hindret består i, underrätta antingen den ansökande staten eller det thailändska utrikesdepartementet, så att någon av dessa kan vidta åtgärd.

Har ärendet av centralmyndigheten lämnats vidare till allmän åklagare och den eftersökta häktats, ska åklagaren utan dröjsmål väcka talan om utlämning hos domstol (underrätt – *the First Instance Court*). Domstolen ska hålla förhandling i utlämningsfrågan. Efter förhandlingen ska domstolen förordna att den eftersökta ska kvarbli i häkte i avvaktan på utlämning, om den därvid kommer fram till:

1. att den häktade personen är den person som eftersöks, och denne inte är en thailändsk medborgare eller är thailändsk medborgare men ändå får utlämnas enligt bestämmelserna om undantag från utlämningsförbudet av thailändska medborgare,
2. att bevisningen, vid en bedömning *prima facie*, skulle ha räckt för åtal om brottet hade begåtts i Thailand, och
3. att det aktuella brottet är "utlämningsbart" enligt utlämningslagen (dvs. uppfyller krav på dubbel straffbarhet och strafftröskel) och inte är av politisk karaktär eller att hänföra till ett specifikt militärt brott.

Samtycker den eftersökte till utlämning, ska domstolen emellertid förordna om sådan fortsatt häktning utan någon förhandling eller ytterligare prövning av saken.

Kommer domstolen däremot fram till att något av de tre angivna villkoren inte är uppfyllda, ska den eftersökte försättas på fri fot.

Såväl den eftersökte som åklagaren har rätt att inom trettio dagar från domstolens beslut överklaga detta (till *the Appeal Court*). Överklagar åklagaren ett beslut som gått denne emot, ska den eftersökte vara fortsatt frihetsberövad till dess att högre rätt har prövat saken. The Appeal Court är sista instans; vidare överklagande är således inte möjligt.

När slutligt domstolsbeslut om att låta den eftersökte kvarbli i häkte i avvaktan på utlämning föreligger, lämnas ärendet till den thailändska regeringen för övervägande på diskretionära grunder huruvida utlämning ska beviljas. Den thailändska regeringen kan således endast bevilja utlämning, om domstol slutligt kommit fram till att lagliga förutsättningar för utlämning föreligger.

Om det föreligger ett, med det ansökande landet konkurrerande, thailändskt intresse av lagföring eller straffverkställighet, åligger det även den thailändska regeringen att besluta om vilket av dessa intressen som ska ha företräde. Att notera härvidlag är att lagen inte uppställer några riktlinjer enligt vilka regeringen ska fatta ett sådant beslut; regeringen kan således oavsett hur allvarligt det thailändska brottet är, alltid välja att omedelbart utlämna den eftersökte, att vänta med utlämningen till dess att det thailändska intresset inte längre föreligger eller att provisoriskt utlämna den eftersökte, på villkor om återförande till Thailand.

9.5.3 Turkiet

I Turkiet finns inte någon särskild lag som ingående reglerar vad som gäller om utlämning. De knapphändiga bestämmelser som finns gällande utlämning återfinns i Artikel 18 i *den nya turkiska strafflagen*²⁸ från 2005. Enligt den turkiska grundlagen (Artikel 19) blir internationella överenskommelser som Turkiet ingått emellertid automatiskt en del av den turkiska nationella rätten, dvs. en monistisk ordning (jfr avsnitt 6.1). Eftersom Turkiet tillträtt bl.a. 1957 års utlämningskonvention och det andra tilläggsprotokollet till konventionen, är dessa alltså direkt åberopbara och tillämpliga i Turkiets nationella domstolar och myndigheter.

Av den turkiska grundlagen följer att *turkisk medborgare* inte får utlämnas i annat fall än när detta följer av Turkiets tillträde till Stadgan för *Internationella brottmålsdomstolen* (Romstadgan).

Enligt den nämnda artikeln i den turkiska strafflagen gäller följande för utlämning från Turkiet.

Krav uppställs på *dubbel straffbarhet* för utlämning.

Utlämning får inte ske för gärning som har karaktären av ett *politiskt* eller ett *militärt brott*.

Utlämning får inte ske, om brottet *riktat sig mot den turkiska statens säkerhet*, eller om *syftet varit att skada den turkiska staten*, en *turkisk medborgare* eller en *turkisk juridisk person*.

Om *turkisk domstol har domsrätt* över det aktuella brottet, får utlämning inte äga rum.

Utlämning får inte ske, om brottet *preskriberats* eller om det för brottet beviljats *amnesti*.

Utlämning får inte ske, om det föreligger välgrundad misstanke att den eftersökte, efter en utlämning till den ansökande staten, kommer att bli *torterad* eller utsatt för *omänsklig behandling* eller *bestraffning* eller *åtalad* på grund sina *politiska åsikter*, sin tillhörighet till en viss *sambällsgrupp*, sin *nationalitet*, *religion* eller *ras*.

Turkiet upprätthåller, vid beviljande av utlämning, *specialitetsprincipen* fullt ut.

Det turkiska *utlämningsförfarandet* har likheter med det svenska. Turkisk domstol (inte underrätt, utan en "*high criminal court*") avgör huruvida en utlämning av den eftersökte är förenlig med utlämningsvillkoren i artikel 18 i strafflagen och bestämmelserna i de

²⁸ Den nya turkiska strafflagen antogs av det turkiska parlamentet i september 2004 och trädde i kraft den 1 juni 2005. Den ersatte då sin mer än 80 år gamla föregångare. Antagandet av lagen var ett av de krav som EU ställde på Turkiet för att förhandlingar om EU-medlemskap skulle kunna inledas den 3 oktober 2005.

relevanta internationella konventionerna som Turkiet tillträtt. Domstolens beslut i frågan kan överklagas till nästa instans.

Finner domstolen att det inte föreligger något hinder mot att bifalla utlämningsframställningen, ankommer det på den turkiska regeringen att på diskretionära grunder besluta om utlämningen ska verkställas. Skulle domstolen däremot komma fram till att utlämningen inte är förenlig med strafflagen eller de relevanta konventionerna, är utlämning inte möjlig.

9.6 Sammanfattande kommentar

Vid en jämförelse mellan de olika ländernas utlämningslagstiftningar måste i stort konstateras, att de i huvudsak innehåller samma villkorsbestämmelser. Vidare kan konstateras att de flesta ländernas förfarandelösningar innebär, att det ankommer på domstol att avgöra huruvida något hinder mot utlämning föreligger, men att den avgörande makten att besluta huruvida utlämning ska beviljas helt diskretionärt tillkommer ett politiskt organ. Särskilt följande reflektioner kan härutöver göras.

Vad avser *politiska brott*, innebär samtliga ländernas lagstiftningar, utom den *brittiska* och den *ryska*, att hinder mot utlämning föreligger, om fråga är om sådant brott. Som regel ges inte någon uttrycklig definition av vad som är att anse som ett politiskt brott i lagen; denna har i stället överlåtits att utmejslas i praxis. De flesta länder har dock, efter att först ha satt upp en generell regel om att utlämning inte får ske för politiskt brott, lagt till en negativ bestämning av begreppet, på så sätt, att det anges att som politiskt brott ska inte räknas vissa särskilt angivna brott, ibland med hänvisning till brott som anges i vissa konventioner. Grunden till denna typ av negativa definitioner är i huvudsak tillträdet till vissa brottsbekämpande konventioner. Vissa länders lagar räknar bara upp ett fåtal brott som inte ska anses som politiska, medan vissa räknar upp ett större antal. Hur begreppet politiskt brott definieras är uppenbart av stor vikt för vilka utlämningsfall hindret kan komma att träffa. I vissa länder, exempelvis *Kanada*, synes begreppet, på grund av den vida negativa definitionen, ha blivit så uttunnat att det egentligen synes fel att tala om politiskt brott som ett generellt utlämningshinder; med tanke på att utlämning endast kan ske för allvarliga brott – strafftröskeln i Kanada är två års fängelse – torde

huvuddelen av de brott som det begärs utlämning för, på grund av den negativa definitionen, vara att anse som icke-politiska.

Vad gäller frågan om länderna utlämnar egna medborgare, synes en skiljelinje alltjämt gå mellan länder som tillhör *common law*-traditionen och traditionellt tillämpat territorialitetsprincipen som jurisdiktionsprincip, och övriga länder. Således utlämnar *Storbritannien, Australien, Kanada* och *USA* egna medborgare, medan övriga redovisade länder, med visst undantag för *Danmark* och *Thailand*, vilka tillåter vissa undantag från den uppställda huvudprincipen, inte gör det.

Vidare är värt att notera att *samtliga* länder uppställer krav på dubbel straffbarhet och att *samtliga*, med visst undantag för *Kanada*, även tillämpar *specialitetsprincipen*, men att exempelvis *Storbritannien* tillåter den enskilde att råda över specialitetsprincipens tillämpning.

Vad gäller den *tyska* lagen, är intressant att notera att denna innehåller en generell och central vägransgrund vilande på ”de väsentliga grundsatserna för den tyska rättsordningen”, vilken gjort det möjligt för en praxisbildning som mynnat ut i att för utlämning krävs att *de för en rättsstat centrala principerna* upprätthålls. De principer som sålunda utvecklats i praxis kan vara svåra att enkelt uttrycka i lagtext.

Få av länderna (endast *Ryssland* och *Thailand*) uppställer något uttrycklig krav på *reciprocitet* för att utlämna. Samtidigt måste konstateras att *Australiens, Kanadas* och *USA:s* hållning när det gäller till vilka länder utlämning kan beviljas (vilken i princip innebär krav på avtal eller förklaring om att det ansökande landet är ett *extradition country* eller en *extradition partner*), i praktiken innebär ett reciprocitetskrav.

Samtliga länders förfarandeordningar – utom den *ryska*, där utlämningsbeslutet fattas av Riksåklagaren – inbegriper såväl domstol som ett politiskt organ. Flertalet av förfarandeordningarna är snarlika den nuvarande svenska ordningen; såväl den *finska* som den *norska, franska, tyska, australiensiska, amerikanska, thailändska* och *turkiska* ordningen innebär att beslut om utlämning fattas på politisk nivå på diskretionära grunder, efter att domstol kommit fram till att några lagliga hinder mot utlämning inte föreligger, och att utlämning inte är möjligt om domstolen kommit till motsatt resultat. I *Danmark* är domstolskontrollen i stället förlagd till *efter* det att det politiska organet (justitieministern) fattat utlämningsbeslutet.

I *Finland*, *Norge* och *Tyskland* är det emellertid justitiedepartementet (i *Tyskland* i samråd med utrikesdepartementet), i *Australien* justitieministern och i *USA* utrikesministern – och inte regeringen – som fattar utlämningsbeslutet.

I *Norge*, *Australien*, *USA* och *Thailand* prövas om förutsättningar för utlämning föreligger, inte av landets högsta domstol, utan av underrätt; i de båda först nämnda länderna kan domstolens beslut överklagas i två instanser, i *USA* är detta inte överklagbart och i *Thailand* kan detta överklagas i en instans. I *Frankrike*, *Tyskland* och *Turkiet* görs domstolsprövningen däremot i dessa länders motsvarigheter till hovrätten; i *Turkiet* är denna andra domstolsinstans beslut överklagbart, medan så inte är fallet i *Frankrike* (av andra skäl än att rättegångsfel förekommit) och *Tyskland* (av annat skäl än att beslutet strider mot den tyska konstitutionen).

I *Norge* kan justitiedepartementets beslut att utlämna överklagas till regeringen. I *Australien* kan justitieministerns beslut överklagas till domstol, varvid regeringen är företrädd vid domstolsprövningen.

Även den *brittiska* ordningen innebär, att domstol fastställer om lagens villkor för utlämning är uppfyllda, och att utlämningsbeslutet sedan fattas på ministernivå. Den brittiska ordningen skiljer sig dock från övriga på så sätt att ministern, efter domstolsbeslutet, har att göra bedömningar av vissa av de i lagen uppställda kriterierna för utlämning och att denne, om förutsättningar enligt dessa föreligger, ska bevilja utlämningen. Något fritt politiskt skön ges således inte utrymme för. Att märka med den brittiska ordningen är också att såväl domstolens som ministerns beslut, kan överklagas till den brittiska motsvarigheten till hovrätten och att denna domstols beslut sedan kan överklagas till Storbritanniens högsta domstol.

Den *kanadensiska* ordningen företer likheter med den brittiska, dels på så sätt att domstolen och justitieministern, som fattar själva utlämningsbeslutet, inte har att pröva samma villkor för utlämningen, dels på så sätt att såväl domstolens som ministerns beslut kan överklagas till domstol. Den kanadensiska ordningen innebär emellertid att regeringen (justitieministern) är underställd domstolen; the Court of Appeal kan på olika sätt ställa villkor för justitieministerns fortsatta handläggning.

Att notera när det gäller de olika ländernas förfarandeordningar är vidare att i vissa av dessa (exempelvis i den *amerikanska* och den *australiensiska*) får den ansökande staten ställning av part vid domstolsprövningen.

När det slutligen gäller frister för olika delar av förfarandet, torde det generellt vara svårt att uppställa sådana, eftersom utlämningsframställningar kan inkomma från så vitt skilda länder. Vissa länder (exempelvis *Frankrike* och *Kanada*) har emellertid i sina lagar vissa bestämda tidsfrister.

Statens offentliga utredningar 2011

Kronologisk förteckning

1. Svart på vitt – om jämställdhet i akademien. U.
2. Välfärdsstaten i arbete. Inkomsttrygghet och omfördelning med incitament till arbete. Fi.
3. Sanktionsavgifter på trygghetsområdet. S.
4. Genomförande av EU:s regelverk om inre vattenvägar i svensk rätt. N.
5. Bemanningsdirektivets genomförande i Sverige. A.
6. Missbruket, Kunskapen, Vården. Missbruksutredningens forskningsbilaga. S.
7. Transporter av frihetsberövade. Ju.
8. Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning. U.
9. Barnen som samhället svek. Åtgärder med anledning av övergrepp och allvarliga försummelse i samhällsvården. S.
10. Antidopning Sverige. En ny väg för arbetet mot dopning. Ku.
11. Långtidsutredningen 2011. Huvudbetänkande. Fi.
12. Medfinansiering av transportinfrastruktur – utvärdering av förhandlingsarbetet jämte överväganden om brukaravgifter och lånevillkor. N.
13. Uppföljning av signalspaningslagen. Fö.
14. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2011 – geologin, barriärerna, alternativen. M.
15. Rehabiliteringsrådets slutbetänkande. S.
16. Allmän skyldighet att hjälpa nödställda? Ju.
17. Förvar. Ju.
18. Strålsäkerhet – gällande rätt i ny form. M.
19. Tid för snabb flexibel inläring. U.
20. Dataskydd vid europeiskt polisiärt och straffrättsligt samarbete. Dataskyddsrambeslutet, Europolanställdas befattning med hemliga uppgifter. Ju.
21. Utrikesförvaltning i världsklass. UD.
22. Spirit of Innovation. UD.
23. Revision av livsmedelskedjans kontrollmyndigheter. L.
24. Sänkt restaurang- och cateringmoms. Fi.
25. Utökat polissamarbete i Norden och EU. Ju.
26. Studiemedel för gränslös kunskap. U.
27. Så enkelt som möjligt för så många som möjligt. – En bit på väg. N.
28. Cirkulär migration och utveckling – förslag och framåtblick. Ju.
29. Samlat, genomtänkt och uthålligt? En utvärdering av regeringens nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter 2006–2009. + Lättläst + Daisy + Punktskrift. A.
30. Med rätt att välja – flexibel utbildning för elever som tillhör specialskolans målgrupp. U.
31. Staten som fastighetsägare och hyresgäst. S.
32. En ny upphovsrättslag. Ju.
33. Rapportera, anmäla och avhjälpa missförhållanden – för barns och elevers bästa. U.
34. Etappmål i miljömålssystemet. M.
35. Bättre insatser vid missbruk och beroende – Individen, kunskapen och ansvaret. S.
36. Forskning och utveckling samt försvarslastik – i det reformerade försvaret. Fö.
37. Rovdjurens bevarandestatus. M.
38. Ett myndighetsgemensamt servicecenter. S.
39. Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningen + Bilagor. Fi.

40. Månadsavgifter – snabbt och enkelt. S.
41. Alkoholserving på särskilda boenden. S.
42. En reformerad domstolslagstiftning. Ju.
43. Offentlig upphandling från eget företag?!
– och vissa andra frågor. Fi.
44. Fjärrvärme i konkurrens. N.
45. Förundersökning
– objektivitet, beslag, dokumentation
m.m. Ju.
46. FRANS
Framtida regelverk och ansvars-
förhållanden på naturgasmarknaden i
Sverige. N.
47. En samlad ekobrottsbekämpning. Ju.
48. Vård efter behov och på lika villkor
– en mänsklig rättighet. S.
49. Medfinansiering av transportinfrastruktur
– Ett nytt system för den långsiktiga
planeringen av transportinfrastruktur
samt riktlinjer och processer för med-
finansiering. N.
50. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s
Fud-program 2010. M.
51. Fortsatt föräldrar - om ansvar, ekonomi,
och samarbete för barnets skull. S.
52. Uppdragstagare i arbetslöshetsförsäk-
ringen. A.
53. Ny instansordning för va-målen. S.
54. Större ekonomisk trygghet för
förtroendevalda. Rätt till ersättning vid
arbetslöshet. A.
55. Kommunaliserad hemsjukvård. S.
56. Kunskap på djupet – kunskapsunderlag
för havsplanering. M.
57. En bättre arbetsmiljö genom effektivare
sanktioner. A.
58. Skolans dokument – insyn och sekretess.
U.
59. Spara i goda tider
– för en stabil kommunal verksamhet
+ Bilagedel. Fi.
60. Ett nationellt kunskapscentrum
för arbetsmiljö
– behov och förutsättningar. A.
61. Vanvård i social barnavård. Slutrapport. S.
62. Underhållsansvaret för statens renskötsel-
anläggningar. L.
63. Framgångsrik företagshälsovård
– möjligheter och metoder. S.
64. Asylsökande ensamkommande barn.
En översyn av mottagandet. Ju.
65. Statens roll i framtidens vård- och
omsorgssystem – en kartläggning. S.
66. Sveriges internationella engagemang på
narkotikaområdet + Bilagor 4 och 5. S.
67. Så enkelt som möjligt för så många
som möjligt – vägen till effektivare
e-förvaltning. N.
68. Rörelse reglering för försäkring och
tjänstepension. Del 1 + 2. Fi.
69. Olagligt statsstöd. N.
70. Sänkt moms på vissa tjänster? Fi.
71. Utlämning. Del I + II. Ju.

Statens offentliga utredningar 2011

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Transporter av frihetsberövade. [7]
Allmän skyldighet att hjälpa nödställda? [16]
Förvar. [17]
Dataskydd vid europeiskt polisiärt och straff-
rättsligt samarbete.
Dataskyddsrambeslutet, Europolanställdas
befattning med hemliga uppgifter. [20]
Utökat polissamarbete i Norden och EU. [25]
Cirkulär migration och utveckling
– förslag och framåtblick. [28]
En ny upphovsrättslag. [32]
En reformerad domstolslagstiftning. [42]
Förundersökning
– objektivitet, beslag, dokumentation
m.m. [45]
En samlad ekobrottsbekämpning. [47]
Asylsökande ensamkommande barn.
En översyn av mottagandet. [64]
Utlämning. Del I + II. [71]

Utrikesdepartementet

- Utrikesförvaltning i världsklass. [21]
Spirit of Innovation. [22]

Försvarsdepartementet

- Uppföljning av signalspaningslagen. [13]
Forskning och utveckling samt försvarslogistik
– i det reformerade försvaret. [36]

Socialdepartementet

- Sanktionsavgifter på trygghetsområdet. [3]
Missbruket, Kunskapen, Vården.
Missbruksutredningens forskningsbilaga.
[6]
Barnen som samhället svek.
Åtgärder med anledning av övergrepp och
allvarliga försummelse i samhällsvården.
[9]
Rehabiliteringsrådets slutbetänkande. [15]
Staten som fastighetsägare och hyresgäst. [31]

- Bättre insatser vid missbruk och beroende –
Individen, kunskapen och ansvaret. [35]
Ett myndighetsgemensamt servicecenter. [38]
Månadsuppgifter – snabbt och enkelt. [40]
Alkoholservering på särskilda boenden. [41]
Vård efter behov och på lika villkor
– en mänsklig rättighet. [48]
Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och
samarbete för barnets skull. [51]
Ny instansordning för va-målen. [53]
Kommunaliserad hemsjukvård. [55]
Vanvård i social barnavård. Slutrapport. [61]
Framgångsrik företagshälsovård
– möjligheter och metoder. [63]
Statens roll i framtidens vård- och omsorgs-
system – en kartläggning. [65]
Sveriges internationella engagemang på
narkotikaområdet + Bilagor 4 och 5. [66]

Finansdepartementet

- Välfärdsstaten i arbete.
Inkomsttrygghet och omfördelning med
incitament till arbete. [2]
Långtidsutredningen 2011. Huvudbetänkande.
[11]
Sänkt restaurang- och cateringmoms. [24]
Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den
kommunala utjämnningen + Bilagor. [39]
Offentlig upphandling från eget företag?!
– och vissa andra frågor. [43]
Spara i goda tider – för en stabil kommunal
verksamhet + Bilagedel. [59]
Rörelsereglering för försäkring och
tjänstepension. Del 1 + 2. [68]
Sänkt moms på vissa tjänster? [70]

Utbildningsdepartementet

- Svart på vitt – om jämställdhet i akademien. [1]
Den framtida gymnasiesärskolan
– en likvärdig utbildning för ungdomar
med utvecklingsstörning. [8]

Tid för snabb flexibel inläring. [19]
Studiemedel för gränslös kunskap. [26]
Med rätt att välja
– flexibel utbildning för elever som tillhör
specialskolans målgrupp. [30]
Rapportera, anmäla och avhjälpa missför-
hållanden – för barns och elevers bästa. [33]
Skolans dokument – insyn och sekretess. [58]

Landsbygdsdepartementet

Revision av livsmedelskedjans kontroll-
myndigheter. [23]
Underhållsansvaret för statens
renskötselaneläggningar. [62]

Miljödepartementet

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2011
– geologin, barriärerna, alternativen. [14]
Strålsäkerhet – gällande rätt i ny form. [18]
Etappmål i miljömålssystemet. [34]
Rovdjurens bevarandestatus. [37]
Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-
program 2010. [50].
Kunskap på djupet
– kunskapsunderlag för havsplanering. [56]

Näringsdepartementet

Genomförande av EU:s regelverk om inre
vattenvägar i svensk rätt. [4]
Medfinansiering av transportinfrastruktur
– utvärdering av förhandlingsarbetet
jämfört överväganden om brukaravgifter
och lånevillkor. [12]
Så enkelt som möjligt för så många som
möjligt. – En bit på väg. [27]
Fjärrvärme i konkurrens. [44]
FRANS
Framtida regelverk och ansvarsförhållanden
på naturgasmarknaden i Sverige. [46]
Medfinansiering av transportinfrastruktur
– Ett nytt system för den långsiktiga
planeringen av transportinfrastruktur
samt riktlinjer och processer för med-
finansiering. [49]
Så enkelt som möjligt för så många som
möjligt – vägen till effektivare e-förvaltning.
[67]
Olagligt statsstöd. [69]

Kulturdepartementet

Antidopning Sverige.
En ny väg för arbetet mot dopning. [10]

Arbetsmarknadsdepartementet

Bemanningsdirektivets genomförande i
Sverige. [5]
Samlat, genomtänkt och uthålligt?
En utvärdering av regeringens nationella
handlingsplan för mänskliga rättigheter
2006–2009. + Lätläst + Daisy + Punkt-
skrift. [29]
Uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen.
[52]
Större ekonomisk trygghet för förtroendevalda.
Rätt till ersättning vid arbetslöshet. [54]
En bättre arbetsmiljö genom effektivare
sanktioner. [57]
Ett nationellt kunskapscentrum
för arbetsmiljö
– behov och förutsättningar. [60]